

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Patricia Srša

**Življenje odraslih oseb z intelektualno oviranostjo na
območju Ljutomera**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2022

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Patricia Srša

**Življenje odraslih oseb z intelektualno oviranostjo na
območju Ljutomera**

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Mojca Urek

Ljubljana, 2022

*»Če spremeniš način, kako gledaš na stvari,
se stvari, na katere gledaš, spremenijo.«*

W. Dyer

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem svojim prijateljem in družini, ki so verjeli vame, me podpirali in mi stali ob strani.

Iskreno hvaležnost bi izrazila mentorici izr. prof. dr. Mojci Urek za vso pomoč, strokovno podporo in usmerjanje.

Posebna zahvala pa gre tudi vodji Varstveno delovnega centra Ljutomer in vsem sogovornikom, ki so bili pripravljeni sodelovati v moji raziskavi.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Patricia Srša

Naslov diplomske naloge: Življenje odraslih oseb z intelektualno oviranostjo na območju Ljutomera

Kraj: Ljutomer

Leto: 2022

Število strani: 208

Število prilog: 4

Mentorica: izr. prof. dr. Mojca Urek

Ključne besede: hendikep, intelektualna ovira, dezinstitutionalizacija, vsakdanje življenje, potrebe, življenje v skupnosti

Povzetek

V diplomski nalogi raziskujem vsakdanje življenje odraslih oseb z intelektualno oviranostjo na območju Ljutomera. V kvalitativni raziskavi je sodelovalo pet skrbnikov in pet oseb z intelektualno oviro, ki živijo na območju Ljutomera. Izvedla sem poglobljene pogovore posebej z ljudmi z intelektualno oviro in njihovimi svojci. Skozi to sem raziskala njihov vsakdan, socialno mrežo, formalne in neformalne vrste pomoči, ki jih prejemajo, vključenost v aktivnosti in skupnost, materialni položaj, stanovanjske pogoje, zdravje, tveganja, varnost in ocenjevala že obstoječe službe. Pri tem sem želela ugotoviti, kako jih lahko podpremo za samostojno bivanje v domačem okolju, kje se pojavljajo ovire in kako jih s pomočjo različnih služb odpraviti. Raziskava je pokazala, da osebe z intelektualno oviro preživljajo povsem običajne dneve in opravljajo določene aktivnosti, ki so postale vsakodnevna rutina. Vsi so vključeni v varstveno delovni center, kjer pogosto sklepajo prijateljstva. Njihove dejavnosti pa so pogosto omejene na njihovo okolico in prostore doma, znotraj katerih se družijo in ustvarjajo. Čeprav so po mnenju sogovornikov v družbi dobro sprejeti, so premalo vključeni v vsakdanje življenje v skupnosti. Primanjkuje različnih dejavnosti in aktivnosti, ki bi omogočale večjo družbeno participacijo in vključenost. Lokalna skupnost namreč ne spodbuja nobenega druženja in je to v veliki meri prepuščeno staršem. Osebe z oviro imajo šibko in ozko socialno mrežo, ki je omejena predvsem na družinske člane in so zato pogosto osamljeni in izključeni iz skupnosti. Zelo pomembna oblika pomoči v življenju oseb z intelektualno oviro je neformalna pomoč, ki jo nudijo njihovi svojci. Eni potrebujejo pomoč v večjem obsegu, drugi v manjšem. Svojci jih spodbujajo k večji samostojnosti in jih vključujejo pri različnih aktivnosti in soočanju. Pomembno pa je razmišljati o drugih oblikah pomoči, saj svojci ne bodo vedno zmogli skrbeti za njih. Pokazala se je potreba po večjih finančnih sredstvih, informiranosti, krepitvi že obstoječih služb in organizaciji novih oblik v skupnosti, prostovoljstvu, vzpostavitvi skupin za samopomoč, osebni asistenci in drugih oblik bivanja, kot so skupnostna stanovanja, ki omogočajo prehod iz institucionalnega varstva v skupnost.

Title: Lives of adults with intellectual disabilities in the Ljutomer area

Keywords: disability, intellectual disability, deinstitutionalisation, daily life, needs, community life

Abstract

In my Bachelor's thesis I explore the everyday life of adults with intellectual disabilities in the Ljutomer area. Five carers and five people with intellectual disabilities living in the Ljutomer area participated in the qualitative research. I have conducted in-depth interviews, specifically with people with intellectual disabilities and their relatives. Through this, I explored their daily lives, their social networks, the formal and informal types of aid they receive, their involvement in activities and with the community, their material situation, housing conditions, health, risks, safety; and assessed the services already put in place. I wanted to find out how we can support them to live independently in their home environment, where obstacle appear and how to overcome them with the help of different services. The study shows that people with intellectual disabilities have ordinary days and do certain activities that have become part of their daily routine. They are all involved in a Varstveno delovni center ("Protective work centre"), where they often make friends. Their activities are often limited to their surroundings and their homes where they socialise and create. Although they are well accepted in the society, they are not sufficiently involved in the daily life of the community. There is a lack of various activities that would increase social participation and inclusion. The local community does not encourage any socialising; thus, this is largely left up to the parents. People with disabilities have a weak and narrow social network, mainly limited to family members, and are often isolated and excluded from the community. A very important form of support in the lives of people with intellectual disabilities is the informal help they receive from their relatives. Some need more help, others less. Relatives encourage them to be more independent and involve them in various activities and decision-making. However, it is important to think about other forms of help, as relatives will not always be able to look after them. The need for more funding, information, strengthening of existing services and the organisation of new forms in the community, volunteering, self-help groups, personal assistance and other forms of living such as community housing, which allows the transition from institutional care to the community has shown.

Kazalo vsebine

1. Teoretični uvod	1
1.1 Intelektualna oviranost in hendikep.....	1
1.2 Dolgotrajna oskrba	2
1.3 Institucionalno varstvo	4
1.4 Dez institucionalizacija	6
2. Vsakdanje življenje odraslih oseb z intelektualno oviranostjo	7
2. 1 Vsakdanje življenje	7
2.2 Stigma in diskriminacija.....	8
2. 3 Pravica do neodvisnega življenja v skupnosti	11
2.4 Storitve v skupnosti	12
2. 5 Ljutomer	14
2. Formulacija problema	17
2. 1 Raziskovalni problem in izhodišče raziskave.....	17
2. 2 Raziskovalna vprašanja	18
3. Metodologija	18
3. 1 Vrsta raziskave	18
3. 2 Merski instrument.....	18
3. 3 Opredelitev enot raziskovanja	19
3.4 Zbiranje podatkov.....	20
3.5 Obdelava gradiva.....	21
4. Rezultati	24
4. 1 Svojci oziroma skrbniki.....	24
4. 1. 1 Ocena življenja	24
4. 1. 2 Ocena socialnega konteksta.....	25
4. 1. 3 Ocena zdravja	31
4. 1. 4 Ocena tveganj	32
4. 1. 5 Ocena služb	32
4. 1. 6 Potrebe.....	34
4. 2 Osebe z intelektualno oviro	35
4. 2. 1 Ocena življenja	35
4. 2. 2 Ocena socialnega konteksta.....	36
4. 2. 3 Ocena zdravja	39
4. 2. 4 Ocena služb	40
4. 2. 5 Potrebe.....	40

5. Razprava.....	42
6. Sklepi.....	50
7. Predlogi	53
8. Uporabljena literatura.....	56
9. Priloge	62
9.1 Vprašalnik	62
9. 1. 1 Vprašalnik za svojce.....	62
9. 1. 2 Vprašalnik za odrasle osebe z intelektualno oviranostjo.....	64
9. 2 Intervjuji z določenimi enotami kodiranja.....	70
9. 2. 2 Svojci.....	70
9. 2. 3 Osebe z intelektualno oviro	101
9. 3 Odprto kodiranje.....	137
9. 3. 1 Svojci.....	137
9. 3. 2 Osebe z intelektualno oviro	164
9. 4 Osno kodiranje	185
9. 4. 1 Svojci.....	185
9. 4. 2 Osebe z intelektualno oviro	193

1. Teoretični uvod

1.1 Intelktualna oviranost in hendikep

V današnji družbi smo razdeljeni v dva svetova, razvite države na eni strani ter revščina na drugi strani. Povečuje se življenjska doba, hkrati pa narašča revščina, slabi delovni pogoji, novo suženjstvo in vojne, s katerimi se soočajo ljudje v revnejših in večinoma podeželskih področjih držav. Vse naštetu bo povzročilo, da se bo večina svetovne populacije v nekem trenutku v življenju soočila z eno izmed oblik hendikepa (Zaviršek, 2009). Pod besedo hendikep razumemo gibalno oviranost, senzorno oviranost, intelektualno oviranost in stiske v duševnem zdravju. V svoji diplomski nalogi se bom posvetila intelektualni oviranosti, ki jo bom podrobneje opredelila in raziskala. Intelktualna oviranost namreč lahko povzroči družbeno prikrajšanost in diskriminacijo na ekonomski, socialni, kulturni in simbolni ravni.

V različnih virih in literaturi še zmeraj najdemo poimenovanja, kot so motnja v duševnem razvoju, invalid, duševna zaostalost, osebe s posebnimi potrebami, ki se mi zdijo napačna in diskriminatorna, saj oseba takoj dobi oznako drugačnosti, zaradi česar izstopa. Motnja in oseba se zlijeta v eno, v očeh drugih pa ostaja le še motnja (Lamovec 1998, str. 52). Posameznika se razume in doživlja samo kot motnjo, ki prevlada nad vsemi drugimi lastnosti človeka. V želji, da se izognem takšnemu problematizirajočemu poimenovanju, bom v svojem delu uporabljala pojem intelektualna oviranost. Jezik namreč pripomore k številnim negativnim podobam ljudi z ovirami in vzdržuje diskriminatorno prakso.

Intelktualna ovira je oznaka za širok spekter težav z različnimi simptomi. Navadno opredeljuje neznačilno kombinacijo misli, čustev, vedenja, odnosov z drugimi in težav pri opravljanju vsakdanjih obveznosti, ki pomembno ovirajo posameznikovo delovanje v vsakdanjem življenju (Inštitut za razvoj človeških virov, 2018). Pomeni pomembno omejitev v vsesplošnem funkcioniranju posameznika predvsem na področjih samostojnosti, komunikacije, socializacije in razumevanja. Ovira je vseživljenjski problem, saj traja od zgodnjega otroštva in predvidoma celo življenje (Lačen, 2001).

Intelktualna oviranost torej pomeni zmanjšano sposobnost razumevanja novih ali zapletenih informacij ter učenja in uporabe novih veščin. Posledica tega je zmanjšana sposobnost samostojnega in socialnega delovanja. Ovira pa ni pogojena in odvisna samo od posameznika, temveč tudi od dejavnikov v okolju, sodelovanja in vključenosti v družbo (World Health Organization, 2010).

Intelektualna oviranost prizadene od 1 do 3 % prebivalstva. Vzroki za nastanek so lahko genetski ali drugi znanji dejavniki, ki se pojavijo v času nosečnosti. Osebe imajo težave pri učenju in razumevanju zaradi znižanih intelektualnih sposobnosti, predvsem na področjih učenja, obvladovanja jezika, motoričnih spretnosti in socialnih zmožnosti (Rupert in Vilič Klenovšek, 2011).

Pomembno je sprejemanje in spoštovanje drugačnosti, saj je od tega odvisna vključenost in interakcija oseb. Pri vključevanju in zagotovitvi ustreznih življenjskih pogojev je treba upoštevati dve temeljni življenjski vrednoti. Kot prva je pravica ljudi z intelektualno oviranostjo in njene družine do izbire, ki mogoča samostojnost, svobodo in aktivno oblikovanje svojega življenja v danem okolju. Druga pravica pa je normalizacija v vseh bistvenih elementih življenja. S tem zagotavljamo osnovne pogoje kvalitetnega življenja (Lačen, 2001).

Pri razumevanju hendikepa oziroma oviranosti je torej pomembno, da se zavedamo prepletenosti vseh treh dejavnikov, ki vplivajo na posameznika. In sicer ovira posameznika in izkušnje, ki so z njo povezane, okolje oziroma socialni kontekst in delovanje posameznika (Zaviršek, 2010).

1.2 Dolgotrajna oskrba

Z demografskimi spremembami se je število ljudi, ki zaradi bolezni, dolgotrajne stiske, hendikepa ali oslabelosti potrebujejo pomoč in podporo drugih povečalo. Hkrati pa se je zmanjšalo število ljudi, ki so na voljo za pomoč in povečala obremenitev tistih ljudi, ki pomagajo. (Flaker idr., 2008) Dolgotrajna oskrba obsega niz ukrepov, storitev in aktivnosti, namenjenih osebam, ki so zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju ali trajno odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil (Nagode, idr., 2021a, str. 5). Vprašanje dolgotrajne oskrbe se je pojavilo pred vsem zaradi sprememb razmerja med prebivalstvom, ki potrebujejo pomoč in prebivalstvom, ki lahko pomaga. Hkrati pa je to spodbudil proces dezinstucionalizacije, ki pomeni zapiranje velikih ustanov in prestrukturiranje v drugačne, skupnostne službe (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018).

Dolgotrajno oskrba govori o nujnosti vzpostavljanja drugačnega sistema in pravici, da ljudje, ki doživljajo dolgotrajno stisko, živijo med nami, ostanejo doma in s tem zmanjšajo svojo odvisnost od institucij. Pomembno je, da ohranimo vpliv na svoje življenje in organiziramo storitve glede na potrebe ljudi. Torej organiziranje storitev in služb, ki so odzivne, omogočajo ustvarjalnost in resnično izrabo znanja tako strokovnjakov kot uporabnikov. Eden izmed ciljev

dolgotrajne oskrbe je torej vzpostavljanje možnosti živeti doma, v navadnem in vsakdanjem okolju. Sistem dolgotrajne oskrbe med seboj spodbuja solidarnost, prostovoljno delo, neformalno pomoč, aktivira uporabnike, prinaša ustvarjanje nove tehnologije in dela z ljudmi ter ustvarja nove zaposlitve in izobraževanja. Dolgotrajna oskrba je investicija v uporabnike in skupnost (Flaker, Nagode, Rafaelič in Udovič, 2011).

V procesu dolgotrajne oskrbe je v ospredju človek, ne institucija in strokovnjaki, zaposleni v njej. Uporabnik in strokovnjak ustvarjata odnos enakopravnega sodelovanja pri definiranju in reševanju stisk in težav (Flaker, Mali, Rafaelič in Ratajc, 2013). Pomeni, da zaupamo v sposobnosti uporabnika za uspešno rešitev težav in v njegovo kompetentnost za prevzem odgovornosti in nadzor nad svojim življenjem. Pogosto pa so ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo odvisni od svojih bližnjih. Pri tem se lahko ujamemo v skrito past, saj so bližnji posamezniku pomembna in včasih celo ključna opora, ali pa mu onemogočajo samostojnost (Mali, 2013). Dolgotrajna oskrba zahteva veliko časa. Skrb za svojca lahko postane ne le časovno in finančno, temveč tudi socialno in čustveno breme. Svojci so najprej obremenjeni fizično z delom, ki ga morajo opraviti, potem so obremenjeni s pozornostjo, ki jo zahtevajo ljudje v stiski. V svoji obremenjenosti so nekateri svojci pogosto pasivni, osamljeni, kot da ne bi želeli dodatnih virov pomoči (Flaker idr., 2008).

Pomembno je, da razvijamo dolgotrajno oskrbo, ki zagotavlja storitve po meri posameznika. Zaradi prepletenosti različnih storitev je potrebna dobra medsebojna povezanost, koordinacija in sodelovanje. V Sloveniji za zdaj nimamo enotnega sistema, ki bi urejal področje dolgotrajne oskrbe. Oskrbo, kakršno potrebujejo ljudje, ki doživljajo dolgotrajne stiske, namreč urejajo različni zakoni s področja socialnega in zdravstvenega varstva, posredno pa tudi z drugih področij (Nagode, idr., 2021a, str. 27–31).

Za izvajanje storitev dolgotrajne oskrbe je socialno delo izredno pomembno in eden od ključnih poklicev. Poenostavljen prikaz socialnega dela v kontekstu dolgotrajne oskrbe je naslednji: V izhodišču socialnega dela je posameznik, ki v stiski in težavah potrebuje pomoč. Za uspešno pomoč je potrebno, da kot socialne delavke in delavci ter uporabnik dolgotrajne oskrbe vzpostavita delovni odnos, katerega cilj je odprav stiske in težave. Socialna delavka oziroma socialni delavec človeku lahko pomaga tako, da z raziskovanjem njegovega življenjskega sveta odkriva potrebe, za zadovoljitev katerih v zdajšnji življenjski situaciji nima ustreznih odgovorov. Iskanje odgovorov na potrebe temelji na krepitvi uporabnikove moči. S tem človeku, ki potrebuje dolgotrajno oskrbo, podelimo mandat aktivnega soustvarjalca reševanj svoje življenjske usode. Narava stisk in težav ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, je takšna,

da pogosto zahteva zaščitniško in skrbniško vlogo pomoči. V socialnem delu pa prav analiza tveganja omogoča za drugačno delovanje, takšno, ki pokaže tveganje z vidika verjetnosti dogodka in tako omogoča, da obdržimo perspektivo uporabnika. Delovanje socialnega dela v dolgotrajni oskrbi povezuje načelo zagovorništva, ki si prizadeva za različne možnosti in krepitev družbenega položaja posameznika. Pri tem izhaja iz dejanskih potreb, interesov in želje človeka, ki potrebuje dolgotrajno oskrbo, in po potrebi na podlagi njegovih pooblastil odpravlja nepravilnosti in krivice v družbi za doseganje polnopravnega članstva v družbi (Mali, 2013, str. 63).

Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, potrebujejo denar za preživetje in za zadovoljevanje vseh njihovih potreb. Življenjski stroški uporabnikov so podobni življenjskim stroškom drugih, vendar njihovi prihodki ne pokrivajo njihovih življenjskih stroškov. Pomanjkanje denarja na vseh točkah vsakdanjega življenja (prosti čas, stanovanje, druženje ipd.), vpliva na nizko kvaliteto življenja, ustvarja začaran krog marginalizacije in stigmatizacije ter vzdržuje velik del ljudi na njenem pragu, kar pomeni, da večina ljudi z dolgotrajnimi stiskami živi skromno (Flaker idr., 2008).

Za učinkovito izvajanje in organizacijo dolgotrajne oskrbe je pomembno medsebojno povezovanje in sodelovanje različnih deležnikov s tega področja tako na lokalni kot nacionalni ravni. Integrirana oskrba prispeva k lažji dostopnosti do storitev, njihovi večji kakovosti in učinkovitosti ter posledično k večjemu zadovoljstvu uporabnikov. Pomembno je, da se zagotovi ustrezna podporna omrežja v lokalni skupnosti (možnost za rekreacijo, izobraževanje, druženje idr.) (Nagode, idr., 2021a, str. 46).

1.3 Institucionalno varstvo

Življenje ljudi je nenehno povezano z različnimi institucijami, saj smo od rojstva do smrti vpeti v različno delovanje ustanov. Samo nekateri ljudje pa tudi v resnici živijo v institucijah, bivajo za njihovimi zidovi in ločeno od zunanjega sveta (Mali, 2013). Institucionalno varstvo obsega vse oblike pomoči v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerim se nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma ali druge družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo (Podlipec, Brumen, Pušnik in Korbal, 2001, str. 9).

Institucije so pravzaprav končna postaja vsakega izključevanja in družbeno onemogočanje. (Rafaelič in Flaker, 2021). Evropske smernice (2021, str. 14) ustanovo definirajo kot namestitveno oskrbo, v kateri:

- so stanovalci izolirani od širše skupnosti oziroma prisiljeni živeti skupaj;
- stanovalci nimajo dovolj nadzora nad svojim življenjem in odločitvami, ki vplivajo nanje;
- zahteve in interesi organizacije imajo navadno prednost pred potrebami posameznih stanovalcev.

Institucije kot same pa ne definirata zgolj zgradba ali okolje, temveč v veliki meri izguba izbire in avtonomije. Institucije onemogočajo neodvisno življenje, tudi manjše skupine ali stanovanja, znotraj katerih se pojavijo elementi totalne ustanove ali institucionalne kulture (Rafaelič in Flaker, 2021).

Institucionalna oskrba ločuje uporabnike, pri čemer so za njo značilni razčlovečenje (odvzem osebne lastnine, znakov in simbolov individualnosti in človečnosti), stroga rutina (ustaljeni urniki za bujenje, hranjenje in dejavnost ne glede na osebne želje ali potrebe), skupinska obravnava (obrnava ljudi po skupinah brez zasebnosti ali individualnosti) in socialna razdalja (simbol različnega statusa osebja in oskrbovancev) (King, Raynes in Tizard, 1971, str. 9).

Značilnost institucij je totalno zajetje vseh vidikov življenja. Kot opiše Goffman (2019, str. 15–16) sleherna faza dnevne dejavnosti vsakega od članov poteka v neposredni navzočnosti velikega števila drugih, pri čemer so vsi obravnavani podobno, od vseh zahtevajo, da isto stvar opravljajo skupaj [...]; vse faze dnevnih dejavnosti so časovno strogo določene, tako da ena dejavnost, ki poteka ob vnaprej določenem času, vodi k naslednji, celotno zaporedje dejavnosti je naloženo od zgoraj, vse to pa omogočata sistem eksplicitnih formalnih pravil in uradno telo uslužbencev [...]; da razne obvezne dejavnosti združuje enoten racionalen načrt, ki je dozdevno zasnovan z namenom, da bi izpolnil uradne cilje posamezne ustanove (Goffman, 2019, str. 15–16).

Institucije v splošnem kršijo številne temeljne človekove pravice – predvsem pravico do svobode, osebne dostojanstva zasebnosti in svobode gibanja. Predvsem pa kršijo pravico do življenja v skupnosti, z drugimi ljudmi in med njimi. Prav tako okrnijo možnosti majhnih vsakdanjih odločitev, kaj hočemo delati, ali s kom si želimo biti. Ustanove krepijo odvisnost uporabnikov od osebja in povečujejo stigmo (Rafaelič in Flaker, 2021, str. 51).

Institucije so bile nekoč videne kot najboljši način za skrb za ranljive, ogrožene otroke in odrasle z različnimi potrebami po podporo in oskrbi. Dejstva pa kažejo, da je kakovost življenja ljudi, ki so v zavodskem varstvu, vedno slabša v primerjavi z ljudmi, ki uporabljajo kakovostne

storitve v skupnosti. Zavodsko varstvo pogosto povzroči dosmrtno izključenost in izločenost (Petan in Mesec, 2021).

1.4 Dezinstitutionalizacija

Dezinstitutionalizacija pomeni preselitev ljudi iz različnih institucij v skupnost ter razvoj ustreznih programov v skupnosti. Opozorila je na pravico ljudi do življenja zunaj (totalnih) ustanov – v skupnosti, na pravico do samostojnega odločanja o lastni življenjski usodi (Flaker in Ramon, 2016). Zahteva spremenjeno ravnanje strokovnjakov in razumevanje potreb ljudi. Kot eden izmed zelo uspešnih in ključnih programov v procesu dezinstitutionalizacije se je tako pokazala ustanovitev stanovanjskih skupin (Videmšek in Leskošek, 2015).

Naj še dodam Unicefovo definicijo, ki definira dezinstitutionalizacijo kot celosten proces načrtovanja preoblikovanja ustanov, zmanjšanja njihovih kapacitet in/ali njihovega ukinjanja, s sočasnim vzpostavljanjem služb v skupnosti, ki temeljijo na človekovih pravicah in standardih učinkovitosti (Flaker idr., 2015, str. 1). Gre za zelo etičen in moralen proces, ki zahteva nenehno prespraševanje in spreminjanje razmerij moči med strokovnjaki in uporabniki. Je družbeni proces, ki mobilizira, aktivira in uporabi družbeno moč institucij in strokovnjakov za uvajanje sistemskih in političnih sprememb (Flaker in Rafaelič, 2021, str. 61–62).

Tanja Lamovec (1995) navaja, da je dezinstitutionalizacija prvi korak k emancipaciji uporabnikov (Lamovec, 1995). Dezinstitutionalizacije tako ne razumemo zgolj kot ukinjanja in zapiranja institucij, ampak kot proces ustanavljanje služb, ki nadomestijo institucije. Pri procesu ne gre samo za premestitev ljudi v drugo okolje, temveč predvsem za to, da so ljudje z osebnimi izkušnjami bivanja v instituciji kar najbolj vključeni v običajno življenje in imajo pri tem zagotovljeno potrebno podporo. Celotni proces temelji na konceptu samostojnega življenja in na vrednotah spoštovanja človeškega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic. Te pravice so določene v mednarodnih in evropskih pogodbah o človekovih pravicah, tudi v Konvenciji o pravicah ljudi z ovirami. Ključni je 19. člen, ki se nanaša na proces dezinstitutionalizacije in samostojno življenje in vključenost v skupnost. Država priznava pravico ljudem z ovirami, da lahko živijo v skupnosti. Pri tem ljudje z ovirami odločajo, kje bodo živeli in s kom bodo živeli. Kontradiktornost tega člena je institucionalizacija in z njo povezana segregacija, nedostopnost javnih zgradb in javnih prevozov, nedostopnost primernih storitev in služb (Videmšek in Leskošek, 2015, str. 260).

Dez institucionalizacija je eden izmed razlogov za uveljavitev dolgotrajne oskrbe. Hkrati je tudi obveznost, ki jo je Slovenija sprejela s podpisom različnih konvencij. Mehanizmi spodbujanja dez institucionalizacije so (Flaker, Nagode, Rafaelič in Udovič, 2011, str. 330):

1. spodbujanje socialnovarstvenih zavodov k preoblikovanju v skupnostne službe;
2. spodbujanje nastajanja služb, ki podpirajo samostojno življenje v skupnosti (osebni asistenci, pomoč na domu, osebni paketi storitev, razvijanje in uvajanje podpornih tehnologij (varovanje in podpora na daljavo – to se je dodatno pokazalo za izredno pomembno v času epidemije covid-19), mobilne službe, terensko delo, zagovorništvo ipd.);
3. načrtno preseljevanje stanovalcev zavodov v skupnost (preselitvene sheme, zagotavljanje stanovanj in podpore, prehodne strukture).

2. Vsakdanje življenje odraslih oseb z intelektualno oviranostjo

2. 1 Vsakdanje življenje

Naše življenje nas oblikuje s tem, kar delamo, kako poskrbimo za svoj dom, s kom se družimo in kakšne odnose imamo z družino in prijatelji. Poleg tega pa ga sestavljajo še majhne neopazne stvari, ki nam krojijo dejanski potek življenja in vsakdanje rutine. Ta del življenja, ki je po eni strani priložnost, da smo tisto, kar si želimo biti (prosti čas), po drugi strani pa tisto, kar moramo biti za druge (opravki), imenujemo vsakdanje življenje (Flaker idr., 2008).

Osnovna potreba vsakega posameznika je potreba po stanovanju, potreba kje bivati. Stanovanje predstavlja prostor za druženje, za ustvarjanje družine in nam omogoča zasebnost. Druga osnovna človekova potreba je delo kot dejavnost in ustvarjalnost. Delo razumemo kot način, sredstvo in orodje za preživetje in zagotavljanje potreb. Hkrati skozi delo dobimo občutek koristnosti, saj prispevamo k obstoju družbe. Delo je pomembno z vidika materialnega smisla kot tudi pridobivanja različnih statusov, na podlagi katerih smo upravičeni do različnih pravic. (Mali, 2013)

Poleg dela, doma, družine in prijateljev pa je naše življenje sestavljeno še iz nekega preostanka, ki ga lahko poimenujemo vsakdanje življenje. Sem sodijo: rutine, ki oblikujejo našo realnost, potrebe po skrbi zase (gospodinjska opravila, osebna higiena, vzdrževanje stanovanja, opravki za vzdrževanje lastne identitete) in potrebe, ki jih imajo ljudje v prostem času (rekreacija, druženje, hobiji). Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo za zadovoljevanje teh potreb,

pogosto potrebujejo pomoč in podporo drugih (Flaker, Nagode, Rafaelič in Udovič, 2011, str. 84).

Za uresničevanje različnih potreb potrebujemo spretnosti in izkušnje kot tudi denar, stanovanje in socialno mrežo ljudi, s katerimi se lahko pogovarjamo o takih izkušnjah. Zelo pomemben je prosti čas, saj v njem lahko izrazimo svojo ustvarjalnost in si z njim popestrimo vsakdanje življenje (Mali, 2013).

Naslednja temeljna človekova potreba je potreba po stikih in družabnosti, saj je človek družabno bitje. Naše življenje je prepleteno z različnimi interakcijami, med seboj sodelujemo in drug na drugega vplivamo. V stikih z drugimi izmenjujemo znanje, izkušnje, prenašamo sporočila in iz njih črpamo pomembno pomoč in podporo. Pogosto pa so socialne mreže ljudi z ovirami šibke, majhne in omejene, predvsem zaradi institucionalizacije ali stigme. Hkrati so omejene njihove možnosti vzdrževanja in ohranjanja stikov ter vzpostavljanja in negovanja novih stikov (Mali, 2013).

Odrasle osebe z intelektualno oviranostjo se tako spopadajo z mnogimi problemi v različnih življenjskih obdobjih. Pri prevzemanju vloge odraslega, ki vključuje predvsem ustvarjanje neodvisnega življenja, iskanje zaposlitve, izkoriščanje prostega časa in možnosti za rekreacijo, naletijo te osebe na številne ovire, ki jih sami ne zmorejo premagati in potrebujejo pomoč in podporo (Novljan in Jelenc, 2002, str. 39).

2.2 Stigma in diskriminacija

Pregovor pravi, »najslabša oblika neenakosti je, da se poskusi narediti neenake stvari enake. (Aristotel). Problem je, da družba oviranost še vedno vidi kot breme in ne sprejema drugačnosti. Nihče ni in nikoli ne bo enak, tudi če se na novo konstruira posameznikov značaj oziroma se ga zapre v institucijo. Vsak posameznik ima pravico do avtonomije, vključenosti v družbo, in svobodo izbire.

Lamovec (1995) pravi, da beseda stigma označuje značilnosti, ki močno razvrednotijo človeka (Lamovec, 1995). Oseba ima tako lastnost, po kateri se razlikuje od drugih v kategoriji oseb in se spremeni v nekoga manj zaželenega. V naših mislih je iz popolne, običajne osebe reducirana na pomanjkljivo in nepopolno (Goffman, 2008, str. 12). Hkrati pa stigmatizacija povzroča nevednost ljudi v skupnosti, saj načeloma ignoriramo in se posmehujemo iz stvari, ki jih ne poznamo.

Byrne (2000) pa definira stigo kot označevalec nezaželenih lastnosti, znak sramote ali izločitve, ki loči posameznika od drugih. Pogosto je stigma povezana z negativno lastnostjo videza oseb v vseh družbenih lastnostih (Byrne, 2000).

Izključevanje ljudi z ovirami se je skozi zgodovino globoko prepletlo z našo kulturo (Zaviršek 2000). To se kaže že v podobah in reprezentacijah ljudi z ovirami v vseh družbenih sferah in s tem tudi pri poročanju množičnih medijev ter v odnosu družbe in politike do problematike hendikepa. Položaj ljudi z ovirami je bil vso zgodovino tesno povezan s stigo, revščino, slabimi možnostmi, zatiranjem in odrinjenostjo na rob družbe. Ljudje z ovirami se tudi v sodobnem svetu srečujejo z diskriminacijo, s kršenjem človekovih pravic in pomočjo, ki ni individualizirana. Posledično to pomeni življenje v institucijah ali odvisnost od pomoči družine (Kapus, 2014, str. 199).

Osebe z intelektualno oviranostjo so zaradi njihovih omejenih zmožnosti velikokrat postavljene v neenakovreden položaj, nimajo enakega dostopa do storitev in so večkrat označene kot manj zmožne od ostalih. Vse to vodi v družbeno prikrajšanost in diskriminacijo. Tako se je oblikovalo šest ravni diskriminacije, med katerimi so diskriminacija na področju bivanja, izobraževanja, ekonomska, socialna, formalnopravna in simbolna diskriminacija (Zaviršek, 2014).

Po mnenju Ule (2005) naj bi v sodobni družbi procesi podrejanja in dominacije potekali predvsem v zasebnosti. Obseg predsodkov in z njimi tesno povezane diskriminacije se ni zmanjšal, temveč se le drugače izražajo. Zavračanje »drugačnih« tako ni več neposredno, ampak postaja vse bolj neopazno in simbolno. Negativni odnos do »manjvrednih« posameznikov in skupin ljudi ne izraža več neposredno, predsodki se ne kažejo več kot zavračanje, sovraštvo, nasilje, ampak so posredni. Vzdržujejo jih prikriti načini diskriminiranja, kot so izogibanje stikom, ignoriranje, distanca, cinizem, pasivno odklanjanje ipd. (Ule, 2005, str. 21–25).

Uporabniki so pogosto deležni številnih diskriminacij, tako na osebni kot na sistemski ravni. Z diagnozo intelektualne oviranosti se začnejo številne ovire. Nalepka, ki jo družba nalepi ljudem, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, jih spremlja in določa družbeno vlogo na način, da jim onemogoča vključevanje in jih stigmatizira (Flaker idr., 2008, str. 335). Drugi veliki problem pa je okolje, ki onesposablja, saj človekovo delovanje in vloge določata njegovo družbeno in ekonomsko okolje, v katerem živi (Škerjanc, 2010).

Pomembno je, da zavarujemo pravice uporabnikov in zato so potrebni posebni ukrepi na ravni zakonodaje, strokovne etike in pravil delovanja. Med pravicami so pomembne pravica do tveganja, pravica do samostojnosti, dosledno uveljavljanje pravice do svobodnega odločanja, pravica do svojega sveta in norosti. Pomembna je tudi pravica do zasebnosti, pravica do zagovorništva in za zagotavljanje osebne svobode tudi prepoved prisilnih sredstev in zapiranja. Na področju dela je pomembno, da jim zakonodaja omogoči razbremenitev na delovnem mestu in denarne pomoči, ki jo uporabniki potrebujejo ne samo za preživetje, temveč tudi za doseganje življenjskih ciljev in vključevanje v družbo (Flaker idr., 2008).

Kot socialne delavke in delavci moramo biti zelo občutljivi na različne oblike neenakosti in biti sposobni prepoznati ter si prizadevati za njihovo odpravo. Različni elementi sistemske diskriminacije mogoče niso takoj vidni, vendar po poglobljeni refleksiji in samorefleksiji postanejo prepoznavni.

Na tem področju je zelo pomemben dokument Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja. Namen je krepiti in ohranjati dobro duševno zdravje vseh prebivalcev Slovenije, preprečevati duševne težave in motnje od najzgodnejšega obdobja do pozne starosti, zmanjšati stigo in diskriminacijo ljudi z ovirami, vzpostaviti podporno okolje za dobro duševno zdravje, izboljšati kompetence strokovnih služb na vseh področjih varovanja duševnega zdravja, približati službe in storitve za duševno zdravje uporabnikom in poskrbeti za zmanjševanje institucionalizacije na področju duševnega zdravja. Osebe z ovirami in njihovi bližnji so namreč poleg bremena bolezni pogosto deležni diskriminacije, izključenosti in kršenja temeljnih človekovih pravic. Stigma pa negativno vpliva tudi na dostopnost oziroma potek zdravstvene obravnave (Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja, 2018).

Naslednji pomembni zakoni na tem področju so še:

Konvencija o pravicah invalidov

Namen te konvencije je spodbujati, varovati in invalidom zagotavljati polno in enakopravno uživanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spodbujati spoštovanje njihovega prirojenega dostojanstva (Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov, 2008). Kljub temu pa je diskriminacija ljudi z intelektualno oviranostjo globalno vprašanje, človekove pravice pa so pogosto kršene na mednarodni ravni.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo

Ta zakon določa varstvo vsakega posameznika in posameznice pred diskriminacijo ne glede na spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, jezik, vero ali prepričanje, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazbo ali katero koli drugo osebno okoliščino na različnih področjih družbenega življenja, pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pri uveljavljanju pravic in obveznosti ter v drugih pravnih razmerjih na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju (Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 2006).

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov

Temeljna načela tega zakona so spoštovanje in zagotavljanje človekovih pravic invalidov in njihovega dostojanstva, zagotavljanje enakih možnosti za invalide in njihova nediskriminacija ter spoštovanje in sprejemanje različnosti zaradi invalidnosti (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, 2017).

2. 3 Pravica do neodvisnega življenja v skupnosti

Kot ena izmed najpomembnejših konvencij, ki jo je Slovenija ratificirala med prvimi, je konvencija OZN o pravicah invalidov. V nadaljevanju bom uporabljala izraz osebe z oviro. Poudarek konvencije je v odpiranju družbe ljudem z ovirami nasploh; v njihovem vključevanju v okolje in družbo – to se nanaša tako na šolanje kot delo ali zaposlitev, za bivanje in za prosti čas. Med posameznimi skupinami oseb z oviranostjo po neobdelanosti svojih problemov in izključenosti še posebej izstopa skupina ljudi z intelektualno oviranostjo. Kljub nekaterim premikom v družbi še zmeraj velja, da je med vsemi skupinami najmanj vključena v okolje ter družbo in da je pomen institucionalne obravnave pri njej največji. Potrebno je sprejeti takšne ukrepe na sistemski ravni, ki bodo izboljšali položaj te skupine oseb z oviranostjo in njihovih družin, ki zdaj v veliki meri skrbijo zanje (Dougan, idr., 2019).

Novosti prinaša novi Družinski zakonik, ki se je začel uporabljati leta 2019. Gre za vrsto sprememb v pravnem položaju skupine oseb z intelektualno oviranostjo. Družinski zakonik odpravlja institut podaljšanja roditeljske pravice in odvzema poslovne sposobnosti ter prinaša sistem skrbništva, ki ga je mogoče v celoti prilagoditi potrebam posameznika. Osebi se imenuje skrbnika le v tistem obsegu in zadevah, kjer je to potrebno zaradi varstva njenih pravic (Dougan, idr., 2019).

Če se ponovno navežem na Konvencijo o pravicah invalidov, 19. člen konvencije opredeljuje pravico do neodvisnega življenja v skupnosti. Govori o tem, da države pogodbenice priznavajo pravico vsem ljudem z ovirami, da živijo v skupnosti, so vanjo polno vključeni in v njej sodelujejo. Konkretnije, ljudje z ovirami morajo imeti, enako kot drugi, možnost izbirati stalno prebivališče, se odločati, kje in s kom bodo živeli, in niso dolžni živeti v posebnem, segregiranem okolju. Države pogodbenice morajo zato z vsemi potrebnimi ukrepi preprečiti, da bi bili ljudje z ovirami izločeni iz skupnosti. Ti ukrepi vključujejo tako dostop do prebivališča kot podpornih storitev v skupnosti, kot sta na primer osebna asistenca ali pomoč na domu, in do vseh prilagoditev, ki jih nekdo potrebuje za neodvisno življenje (Urek, 2019, str. 89).

Pomembno je, da ob uresničevanju 19. člena zajamemo vse komponente pravice ljudi z ovirami do neodvisnega življenja (Urek, 2019, str. 102):

- pravica, da ne živijo v zaprtih, segregiranih okoljih (preselitev, moratorij na obnove in nove gradnje institucij);
- dostop do bivališča v skupnosti (vzpostavitev stanovanj v skupnosti);
- pravica do odločitve, kje in s kom bodo živeli (avtonomija in podpora pri sodelovanju pri odločitvah);
- dostop do podpornih storitev v skupnosti, kot so na primer osebna asistenca ali pomoč na domu in druge potrebne prilagoditve (vzpostavitev skupnostne oskrbe in metod dela);
- preventivni ukrepi pred izločevanjem iz skupnosti.

2.4 Storitve v skupnosti

Zaradi kritike institucij, so se začele razvijati skupnostne službe. V okviru skupnostnih služb so storitve prilagojene potrebam posameznika. Namen skupnostnih služb je, da vsakemu posamezniku omogočajo podporo pri takšnem načinu življenja, ki si ga vsak posameznik sestavi sam (Videmšek, 2013).

Kot učinkovito metodo pri preseljevanju in podpori ljudi za življenje v skupnosti prepoznavam individualno načrtovanje. Individualizirano načrtovanje omogoča oblikovanje storitev in ukrepov, s katerimi posameznik organizira svoje življenje in sam izboljšuje njegovo kakovost (Flaker idr., 2008, str. 15). Metoda osebnega načrtovanja je sestavljena iz načrtovanja in izvajanja načrtovanega, oboje pa je sestavljeno iz številnih postopkov, ki jih mora obvladati strokovnjak (načrtovalec, koordinator storitev v skupnosti), ki skupaj z uporabnikom naredi načrt o tem, katere storitve v skupnosti človek potrebuje, zato da lahko živi čim bolj samostojno

in avtonomno življenje. Med različnimi tipi načrtov naj omenimo le preselitveni načrt, ki se ga izvaja v primeru, ko se človek seli iz zavoda v skupnost, kar je ena od nalog v procesu dezinstitutionalizacije (Zaviršek, idr., 2015, str. 16).

Metode individualnega načrtovanja izhajajo iz želja, potreb in predvsem ciljev posameznika. Proces načrtovanja sestavljajo vzpostavljanje delovnega odnosa, raziskovanje življenjskega sveta in zapisovanje načrta (Flaker, Rafaelič, Ratajc in Mali, 2013). Gre za sodelovanje uporabnika in strokovnega delavca, ki je na strani uporabnice, je njen zaveznik in zagovornik. Je v čustveno oporo, jo spodbuja, opogumlja in bodri. Hkrati prispeva informacije, pregled nad mrežo izvajalcev, povezuje subjekte v skupnosti in koordinira delovni proces. Sodelovanje temelji na zaupanju, vzajemni podpori in zavezništvu (Šugman Bohinc, Rapoša-Tajnšek in Škerjanc, 2007). Izdelek je osebni načrt. Pri načrtovanju moramo torej upoštevati in opisati proces, načela in okoliščine, ki vplivajo na sam izdelek (Flaker, Rafaelič, Ratajc in Mali, 2013).

Hkrati so zelo pomembne skupine za samopomoč za družinske člane in menim, da bi tega morale biti več, saj tudi sami posredno trpijo zaradi različnih pritiskov okolja in občutka nemoči pri pomoči ter podpori uporabnika. Pogosto je namreč problem v premajhni obveščenosti o posledicah bolezni in možnostih za življenje z njo. Posamezniki potrebujejo spodbujanje in oporo, družina pa je ključni člen pri tem, zato morajo biti sami dovolj ozaveščeni in kompetentni pri razumevanju potrebne podpore (Lamovec, 1998).

Sledi zagovorništvo in samozagovorništvo. Samozagovorništvo pomembno prispeva k opolnomočenju uporabnikov in prevzemanju nadzora nad svojim življenjem. Del tega je tudi ozaveščanje in učenje spretnosti (Lamovec, 1998). Pomembno je, da se ljudje aktivno vključijo v reševanje svojih problemov v smeri, kot so si jo sami zamislili. Zagovorništvo pomeni preusmerjanje moči in pomaga ljudem, da si pridobijo moč in vpliv nad lastnim življenjem, predvsem tistim, ki so bili zlorabljeni in zatirani. S tem zavarujejo svoje pravice in ohranijo dostojanstvo (Flaker idr., 2008). Menim, da lahko zagovorništvo predstavlja socialno krepitev in da morajo biti zagovorniki tisti, ki imajo neko vedenje v družbi. K opolnomočenju pomembno prispeva lahko branje, saj posameznikom omogoči dostop do informacij. Zagotovi jim razumevanje vsebine, s tem pa spoznajo in razumejo svoje pravice ter se samostojno odločajo, kar pripomore k večji vključenosti in enakopravnosti v družbi.

Samozagovorništvo je povezano z vprašanjem moči, kako naj torej ljudje znova pridobijo moč in nadzor nad svojim življenjem. Uporabnik, ki se nauči govoriti v svojem imenu, se lahko zavzame tudi za druge oziroma za skupne cilje. Prvi cilj zagovorništva je torej povečati moč

uporabnikov oziroma doseči njihovo emancipacijo. Svet uporabnika moramo videti kritično in upoštevati objektivne okoliščine, hkrati pa moramo sprejeti uporabnikovo subjektivno zaznavo kot izhodišče za akcijo (Lamovec, 1995). Uporabnike je pomembno seznaniti s temeljnimi človekovimi pravicami, ki pripadajo tudi njim, jim ponuditi oporo in pomoč pri prizadevanju za njihovo dosledno uveljavljanje. Pomemben element pri delu z uporabniki je krepitev moči, ki je družbeni in psihološki proces, vodi do enakopravnosti z drugimi državljani in do zadovoljitve vseh potreb, ki omogočajo samostojno in kvalitetno življenje (Zaviršek, Zorn, Videmšek 2002).

Kakovost življenja je torej odvisna od količine vpliva, ki ga ima posameznik na prejete socialnovarstvene storitve. Skupnostna služba mora omogočati vpliv uporabnikov in zagotoviti, da le ti predstavljajo enakovredne člane, ki si pomagajo med seboj. Družbene spremembe so prinesle spremembe v terminologiji socialnega varstva; izraze, kot so solidarnost, enakost, socialna pravičnost smo preimenovali v izraz družbena vključenost, ki se navezuje na potrebe, kakovost življenja in človekove pravice, iz katerih morajo storitve izhajati in jih glede na potrebe posameznikov prilagajati. Za povečanje kakovosti življenja, potrebujejo ljudje tudi večjo zasebnost, bolj družinsko ozračje, individualno obravnavo in življenje v skupnosti (Videmšek, 2013).

2. 5 Ljutomer

Ljutomer je mesto v Prlekiji v severovzhodnem delu Slovenije. Je središče Prlekije in Občine Ljutomer, ki ima po statističnih podatkih iz leta 2020, 11.230 prebivalcev (RS Statistični urad, 2020). V Ljutomeru je Center za socialno delo, OŠ Cvetka Golarja z razvojnimi oddelkom vrteca Buba s prilagojenim programom, Varstveno delovni center in Bivalna enota Ljutomer.

Center za socialno delo Pomurje, enota Ljutomer

Njihovo poslanstvo je kvalitetno izvajanje socialno varstvenih storitev in nalog po zakonu, ki jih nadgrajujejo z dodatnimi programi, s čimer pomagajo uporabnikom v stiski za izboljšanje kvalitete njihovega življenja in socialne vključenosti (Petovar, 2018, str. 6–7).

Namen storitev in programov, ki jih Center izvaja ter prejemkov, ki jih zagotavlja v okviru sistema socialnega varstva je:

- omogočanje in povečevanje socialne vključenosti,
- krepitev moči uporabnikov in razvijanje sposobnosti za njihovo vsakdanje življenje,
- pomoč in oskrba v primerih nezmožnosti opravljanja nujnih življenjskih opravil,

- zagotavljanje temeljne socialne varnosti,
- zagotavljanje enakih možnosti in
- preprečevanje revščine.

Varstveno delovni center

VDC Murska Sobota kot javni socialno varstveni zavod zagotavlja za osebe z ovirami storitev varstva, vodenja in zaposlitev pod posebnimi pogoji in storitev institucionalnega varstva. Storitve varstva, vodenja in zaposlitev pod posebnimi pogoji je organizirana in se izvaja tako, da uporabnikom omogoča ohranjanje pridobljenih in širitev novih znanj in delovnih spretnosti, pridobivanje novih socialnih in delovnih navad, uresničevanje lastnih idej in ustvarjalnosti, stimulira občutek koristnosti in samopotrditve (VDC Murska Sobota, 2015).

Prav tako izvajajo aktivnosti za dvig kakovosti življenja. To je pevski zbor, SOS tekmovanje v atletiki, bralna dejavnost, praznovanja in obeležitev posebnih dni ter preventiva, skrb za zdravje in sprostitev (Benko Lang, 2020).

Bivalna enota Ljutomer

Dejavnost institucionalnega varstva je namenjena nadomeščanju doma, lastne družine uporabnikov, nudi bivanje, varstvo, prehrano in osnovno zdravstveno nego (VDC Murska sobota, 2015). Predvsem so cilji in naloge v bivalni enoti: zagotavljanje osnovnih življenjskih razmer, pomoč pri razreševanju konfliktov in pri opolnomočenju uporabnikov, pomoč pri delu, svetovanje, usmerjanje in vodenje, skrb za zdravje, oblikovanje prostega časa, vključevanje v širšo družbo in okolico (Benko Lang, 2020).

Na dan 31. 12. 2020 je bilo v VDC Ljutomer vključenih 42 uporabnikov, v Bivalni enoti pa 12 uporabnikov (Benko Lang, 2020). OŠ Cvetka Golarja obiskuje približno 32 učencev (Osnovna Šola Ivana Cankarja Ljutomer, 2022).

Naslednja organizacija, namenjena osebam z intelektualnimi ovirami na območju Ljutomera, je Društvo Sožitje. Je organizacija za napredek skupne in posamične skrbi za osebe z intelektualnimi ovirami, njihove starše in člane družin. Programi Zveze Sožitje so namenjeni usposabljanju, izobraževanju, opolnomočenju, ohranjanju zdravja oseb z IO pa tudi njihovih družinskih članov. Vsi programi so usmerjeni v večjo samostojnost udeležencev, spodbujajo integriteto in dejavno vključevanje vsakega posameznika (Zveza Sožitje, 2022). Druge organizacije, posebej ustanovljene in namenjene osebam z intelektualno oviro na območju Ljutomera, pa ne obstajajo. Ustanovljena so druga društva ali združenja, v katera se lahko

vključijo, ki pa sicer ne ponujajo nobenih posebej prilagojenih programov, vendar zajemajo kulturno, športno, turistično, humanitarno in socialno, športno in rekreativno področje in druga.

2. Formulacija problema

2. 1 Raziskovalni problem in izhodišče raziskave

Z raziskavo želim raziskati vsakdanje življenje in potrebe odraslih ljudi z intelektualnimi ovirami, ki živijo doma, in sicer skozi perspektivi uporabnikov in svojcev oziroma skrbnikov. Za izbrano temo sem se odločila, ker sem v letu 2020 opravljala prakso v varstveno delovnem centru Ljutomer in sem se z osebami z intelektualno oviranostjo zelo zbližala, hkrati pa opazila pomanjkanje podpore v skupnosti in neraziskanost področja intelektualne oviranosti na območju Ljutomera. Pravica do neodvisnega življenja v skupnosti je zapisana v 19. členu Konvencije OZN o pravicah invalidov v Sloveniji. Govori o tem, da države pogodbenice priznavajo pravico vsem ljudem z ovirami, da živijo v skupnosti, so vanjo polno vključeni in v njej sodelujejo. Konkretnije, ljudje z ovirami morajo imeti, enako kot drugi, možnost izbirati stalno prebivališče, se odločati kje in s kom bodo živeli, in niso dolžni živeti v posebnem, segregiranem okolju. Najpomembnejše potrebe ljudi so, kje bodo živeli, kaj bodo delali, s kom se bodo družili, kako se bodo umestili v vsakdanje življenje skupnosti. Stanovanje (dom), delo in prihodki, stiki in družabnost ter umeščenost in pripadnost so tudi glavna sredstva, s katerimi oblikujemo svojo identiteto (Flaker idr., 2008). Vse skupaj lahko povežemo z dezinstitutionalizacijo, katere glavna vrednota je, da ljudi, ki so družbeno onespособljeni, ne vidimo več kot pasivne predmete obravnave, temveč kot enakopravne (in polnovredne) državljane, ki imajo pravico do polnega sodelovanja in vključevanja v družbo in do izbire, moči odločanja in samostojnosti (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017).

Ugotoviti želim, kakšno je njihovo trenutno stanje življenja v skupnosti, kakšna je njihova vključenost v skupnost in kakšni so njihovi pogledi na življenje v skupnosti. Zanimalo me je ali je na voljo dovolj socialnih služb, ki jih pri tem podprejo in hkrati kakšna je podpora skupnosti in kako sprejemajo ljudi z intelektualno oviro. Pri vsem tem me je zanimal pogled uporabnikov na celotno situacijo in njihovo življenje na eni strani ter na drugi predstava o življenju njihovih svojcev. Zdi se mi, da se še vedno premalo ukvarjamo s področjem intelektualne oviranosti in življenjem ljudi po končanem šolanju. Pogosto po končanem šolanju živijo doma in obiskujejo varstveno delovni center oziroma pristanejo v institucionalnem varstvu. Želim, da začnemo o tem poglobljeno razmišljati in posledično s tem tudi razširimo njihove možnosti za življenje v skupnosti. Pomembno pa je, da jih pri tem ustrezno podpremo, imamo dobro podprto mrežo storitev in organizacijo skupnostnih služb, ki osebam z ovirami, ne le intelektualnimi, omogočajo samostojno življenje.

2. 2 Raziskovalna vprašanja

1. Kako in v kolikšni meri so uporabniki vključeni v življenje v skupnosti in kakšen je njihov pogled na to?
2. Kako skupnost sprejema ljudi z intelektualno oviranostjo?
3. Kakšna je podpora socialnih služb, prednosti in pomanjkljivosti?
4. Kaj potrebujejo uporabniki in njihovi svojci za samostojno življenje v skupnosti?
5. Kakšne so prednosti in slabosti življenja v skupnosti?
6. Kako lahko podpremo uporabnike za samostojno bivanje v skupnosti?

3. Metodologija

3. 1 Vrsta raziskave

Moj namen je pridobiti subjektivne pripovedi oseb z intelektualno oviranostjo in njihovih svojcev, zato je moja raziskava kvalitativna. Zbirala bom besedne opise, ki zajemajo stvarne, praktične, vsakdanje probleme ljudi, ki so za njih pomembni in se nanašajo na moj raziskovalni pojav. Glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva je raziskava empirična, ker bom zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo s spraševanjem (Mesec, 2009). Zbrane podatke bom nato obdelala s pomočjo kvalitativne analize, za katero je značilno, da razčlenjenim zapisom določimo enote kodiranja, nato pa jim pripišemo izraze za pojme, ki jih analiziramo in definiramo (Mesec, 1998).

3. 2 Merski instrument

Merski instrument predstavlja polstrukturiran vprašalnik oziroma vprašalnik za delno strukturiran intervju. Uporabila bom vnaprej pripravljena vprašanja, vendar bom vprašanja tekom posameznega pogovora prilagajala njihovem načinu mišljenja, vsebinam, ki jih omenjajo in drugim značilnostim ter postavljala podvprašanja (Mesec, 2009). Uporabila sem prilagojena vprašalnika, ki sem ju povzela po vnaprej pripravljenem vprašalniku, ki so ga sestavili Jager, Jenko, Krajnc, Mavc, Vidic Fon, Stojnić in Urek (2017). V letu 2015 in 2016 je namreč na Fakulteti za socialno delo potekalo terensko zbiranje podatkov v nekaj slovenskih mestih o potrebah odraslih in starejših ljudi z intelektualno oviro, ki živijo doma. Pobuda je prišla iz društva Downov sindrom Slovenije, s strani prof. dr. Alenke Šelih. Uporabili so prilagojen vprašalnik za hitro oceno potreb, ki sem ga v svoji raziskavi uporabila tudi sama. Zajemal je oceno pojava (zaznavanje starosti, stališča do stališča do odraslih z intelektualno

oviro idr.), oceno socialnega konteksta (delo, aktivnosti v prostem času, socialna mreža, stiki, druženje, stanovanje, dohodki, sredstva in viri za preživetje, socialne posledice, povezane s starostjo, varnost, neformalni viri pomoči, skupnost), oceno zdravja, oceno tveganj in odzivov nanje, oceno služb, potrebe po službah, ki še ne obstajajo, želje (Urek, 2019). Teme se pokrivajo in so med seboj enake, vendar so rezultati, pridobljeni na območju Ljutomera, ki je še neraziskano, zato se nekateri rezultati med seboj razlikujejo. Vprašanja sem tako prilagodila kontekstu in uporabnikom, predvsem območju Ljutomera. En vprašalnik je namenjen svojcem oziroma skrbnikom odraslih oseb z intelektualno oviranostjo, drugi pa odraslim osebam z intelektualno oviro. Vprašalnik za odrasle osebe z intelektualno oviro je posebej prilagojen, zajema krajša vprašanja, za lažje razumevanje in odgovarjanje pa nekatera vprašanja že vsebujejo možne odgovore.

Znotraj teme »ocena življenja« sem se s sogovorniki pogovarjala o njihovem običajnem dnevu, vrednotah, občinskem spodbujanju druženja, družbenem zaznavanju oseb z IO, družbeni prikrajšanosti in organizaciji dejavnosti. V sklopu ocene socialnega konteksta sem se spraševala o njihovi socialni mreži, različnih oblikah pomoči v kolikor jo potrebujejo, dejavnostih v prostem času, njihovi zaposlitvi, materialnem položaju, o tem kje živijo, in ali se počutijo varne v domačem okolju. Sledila je tema »ocena zdravja«, kjer me je zanimalo njihovo zdravstveno stanje in kako skrbijo za svoje zdravje. Pri oceni služb sem nato raziskovala vrste služb, ki so na voljo na območju Ljutomera in njihovo zadovoljstvo z delovanjem različnih služb. Z raziskovanjem njihovih potreb pa sem želela ugotoviti, kakšne so njihove potrebe po službah v okolici, kdo se mora v tem kontekstu bolj angažirati, kaj bi potrebovali skrbniki zase, da bi se učinkovito razbremenili, katerih informacij jim primanjkuje, in kako si predstavljajo življenje v prihodnosti oziroma kakšne so njihove želje za prihodnost.

Intervjuje z uporabniki sem opravila v živo, torej neposredno, s svojci pa posredno po telefonu, zaradi epidemiološke situacije in njihovih želja, predvsem pa zaradi lažje organizacije in medsebojnega usklajevanja.

3. 3 Oprelitev enot raziskovanja

Populacijo moje raziskave sestavljajo odrasle osebe z intelektualno oviranostjo, ki so starejše od 26 let in njihovi svojci oziroma skrbniki, oboji pa živijo doma na območju Ljutomera. Vzorec je zajemal deset intervjuvancev, od tega pet uporabnikov in pet svojcev oziroma

skrbnikov. Vsi prihajajo iz občine Ljutomer, uporabniki pa so vključeni v Varstveno delovni center Pomurje, enota Ljutomer. En uporabnik in skrbnica, ki sem ju intervjuvala nista povezana, saj iz zdravstvenih razlogov nisem mogla intervjuvati njegovih svojcev.

Znotraj omenjene populacije sem načrtno in priročno vzorčila na način, da sem kontaktirala Varstveno delovni center Ljutomer in nagovorila uporabnike ter njihove svojce k sodelovanju, saj je blizu mojega doma, mi je dostopnejše, hkrati pa sem tam opravljala prakso in poznam delo z uporabniki in svojci. Pogovarjala sem se z vodjo centra v Ljutomeru, ki mi je omogočila sodelovanje in posredovala kontaktne številke svojcev, ki so bili pripravljeni sodelovati.

3.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z individualnim, neposrednim ustnim spraševanjem v Varstveno delovnem centru, enoti Ljutomer in posrednim ustnim spraševanjem prek telefonskega pogovora. Pri pogovoru sem imela za spraševanje sogovornikov vnaprej pripravljen delno strukturiran vprašalnik. Za sodelovanje sem najprej stopila v stik s socialno delavko v Varstveno delovnem centru in predstavila vsebino in namen raziskave. Socialna delavka je nato nagovorila uporabnike in njihove svojce ter jih povabila k sodelovanju. Dogovorili sva se za termin mojega obiska in po privolitvi v sodelovanje in dovoljenju svojcev mi je nato posredovala še njihove telefonske številke, da sem jih lahko sama kontaktirala in z njimi izvedla intervjuje. Najprej sem izvedla intervjuje z uporabniki v Varstveno delovnem centru in nato po telefonu kontaktirala svojce. Z vsakim uporabnikom posebej sem bila v ločeni sobi, kjer smo se skupaj pogovarjali in imeli na voljo dovolj zasebnosti. Predstavila sem jim vsebino in namen raziskave ter jih povabila k sodelovanju. Poudarila sem anonimnost in jim povedala, da v kolikor ne želijo, jim ni potrebno odgovoriti na katero vprašanje. Prav tako pri spraševanju nisem uporabljala zapletenih in strokovnih izrazov. Spodbudila sem jih, da lahko sami vprašajo, če česa ne razumejo oziroma sem lahko njihovo nerazumevanje podanega vprašanja razbrala tudi iz neverbalne govorice in mimike telesa, saj je nastala daljša tišina in so bili malce začudeni ter zmedeni. Predvsem so uporabniki imeli nekaj težav z raziskovanjem njihovih vrednot, zadovoljstvom z obstoječimi službami in raziskovanjem svojih potreb, saj o prihodnosti pogosto niso razmišljali. Pri teh vprašanjih sem jih še dodatno usmerila, podajala podvprašanja in za lažje razumevanje navedla nekaj primerov. Drugih posebnosti med pogovori pa ni bilo. Uporabniki so bili zelo veseli, da sem ponovno prišla v center, saj sem tam opravljala prakso in smo se med seboj zelo zblížali. Iz teh razlogov uporabniki niso bili zadržani in so se z mano z veseljem pogovarjali. Pogovori so trajali približno pol ure. Svojce pa sem kontaktirala po

telefonu, se jim predstavila in prav tako pojasnila vsebino in namen raziskave ter jih povabila in prosila za sodelovanje. Po privolitvi v sodelovanje smo se skupaj dogovorili za dan in uro izvedbe pogovora, ki smo ga zaradi lažje organizacije in njihovih želja opravili po telefonu. Večjih posebnosti pri pogovoru s svojci ni bilo, saj sem pri spraševanju pustila odprt prostor za pogovor in sledila ter se odzivala njihovem načinu pripovedovanja. Nekaj težav so imeli z razumevanjem vprašanj, povezanih z vrednotami, družbenim zaznavanjem oseb z IO in s tem, kdo bi se moral v skupnosti bolj angažirati za spremembe. Presenetilo jih je tudi vprašanje, kaj potrebujejo oni kot skrbniki zase, saj se o tem pogosto ne govori in so v ospredju uporabniki in kaj oni potrebujejo. Pogovor sem po predhodnem dogovoru z osebami snemala in tudi sproti zapisovala. Ob koncu pogovora sem se jim še enkrat zelo lepo zahvalila, da so bili pripravljeni sodelovati in mi s tem pomagali pri raziskovanju danega problema. Svojce oziroma skrbnike in odrasle osebe z intelektualno oviro sem intervjuvala v obdobju od 23. 3. 2022 do 8. 4. 2022.

3.5 Obdelava gradiva

Po opravljenih intervjujih sem kvalitativno analizirala pridobljene podatke. Kot prvo sem zbrano gradivo uredila in natančno prepisala (transkribirala). Nekateri intervjuje s svojci oziroma skrbniki, natančneje z dvema, pa sem že sproti zapisovala. S sogovorniki sem se pogovarjala v pogovornem jeziku, v prleščini, vendar sem pogovore zaradi lažjega razumevanja nato zapisala v knjižnem jeziku. Intervjuje s svojci odraslih oseb z intelektualno oviro sem označila s črkami A, B, C, D, E, za intervjuje z odraslimi osebami z IO pa sem uporabila parne kode AA, BB, CC, DD, FF, kar pomeni, da so osebe označene s črkami od A do D med seboj sorodstveno povezani. Intervju s svojcem z oznako E in sogovornikom z IO z kodo F pa med seboj nista sorodstveno povezana, zato tudi različna oznaka.

Besedilo sem nato razčlenila na sestavne dele, tako da sem podčrtala tiste dele stavkov, ki so pomembni za mojo raziskavo in jih označila s številkami, da sem dobila izjave kodiranja.

Primer razčlenitve besedila na sestavne dele:

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)?

Različno. Eni dobro sprejmejo, drugi pa ne (25). Ko se s kom srečamo, nekateri vedo kaj lepega povedati, reči kakšno lepo besedo (26), eni pa nekaj na hitro, samo da jo odpravijo (27). Eni torej ja, drugi ne, odvisno od človeka.

6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

Ne, mislim, da ne. (28)

V odprtem kodiranju sem izjave nato po vrsti prepisala v tabelo in vsako izjavo označila s črko intervjuvanca in številko izjave (C25, C26, C27, C28, CC26, CC27, CC28 ...). V naslednjem koraku sem vsem izjavam pripisala relevantne pojme, sorodne pojme združevala v kategorije in v nadkategorije. Analizo sem nadaljevala z osnim kodiranjem, posebej za svoje in odrasle osebe z intelektualno oviro ter zaključila z oblikovanjem končne teoretične formulacije (Mesec, 2018).

Primer odprtega kodiranja za starše:

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
C25	Različno. Eni dobro sprejmejo, drugi pa ne.	Različno sprejemanje odraslih oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
C26	Ko se s kom srečamo, nekateri vedo kaj lepega povedati, reči kakšno lepo besedo.	Prijaznost nekaterih ljudi	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
C27	Eni pa nekaj na hitro, samo da jo odpravijo.	Nestrpnost določenih ljudi	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
C28	Ne, mislim, da ne.	Neprikrajšanost odraslih oseb z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja

Primer osnega kodiranja za starše:

Družbeno zaznavanje oseb z IO

Različno sprejemanje odraslih oseb z IO (A19, C25)

Sprejetost odraslih oseb z IO (A20, D20, E13)

Predvidevanje o nesprejetosti v večjih mestih (A21)

Prijaznost ljudi, dobri odnosi (A76)

Negativno sprejemanje oseb z IO (B15)

Prisotnost predsodkov v družbi (B16)

Prijaznost nekaterih ljudi (C26)

Nestrpnost določenih ljudi (C27)

Ni razlik v družbi med ljudmi z IO (D22)

Družba oseb z IO ne podcenjuje (E14)

Odprto in osno kodiranje prilagam posebej v prilogi.

4. Rezultati

4. 1 Svojci oziroma skrbniki

4. 1. 1 Ocena življenja

Običajen dan

Skupna značilnost vseh sogovornikov z IO je, da so vključeni v varstveno delovni center. Običajno se po prihodu iz VDC-ja eden izmed sogovornikov najprej preobleče (*»Ko se vrne domov, se običajno preobleče.«* (B3)), imajo skupaj kosilo, gredo na sprehode, gledajo televizijo, igrajo družabne in druge igre, počivajo, poslušajo radio, kvačkajo, uporabljajo telefon, pospravljajo, čistijo hišo, sesajo, brišejo posodo ter delajo na vrtu in v vinogradu.

Mama osebe z IO je povedala, da imata vsak dan enako rutino (*»Vsakodnevno enako.«* (D1)). Zjutraj ob pol sedmih se vstane, obleče in peš odpravi v VDC. Delo in aktivnosti čez dan pa so odvisne od letnega časa oziroma vremena (*»Če je lepo vreme, greva na sprehod.«* (A4)).

Dve sogovornici z IO imata urejeno osebno asistenco. Sogovornica J. ima osemurno osebno asistenco, eno uro zjutraj, preden se odpravi v VDC in sedem ur popoldne, ki jih preživita skupaj z njeno osebno asistentko (*»Naprej pa čas preživi z mano, kot osebno asistentko.«* (C4)). Vseskozi jo spodbuja, da poskuša narediti čim več stvari sama (*»Jo pa spodbujam, da kaj sama.«* (C12)).

V popoldanskem času torej vsi sogovorniki z IO doma nekaj pomagajo, se skupaj s svojci odpravijo po vsakodnevnih opravkih ali preprosto počivajo in se ukvarjajo z drugimi pristočasnimi aktivnostmi (*»Takšne klasične standardne stvari.«* (B8)).

Vrednote

Svojci so kot pomembne vrednote navajali družino (*»Ja, zagotovo je na prvem mestu družina.«* (B10)), zaupanje in navezanost na živali. Sogovorniki z IO pa cenijo predvsem možnost udeleževanja koncertov in drugih dogodkov, možnost obiskovanja VDC in možnost obiskov. En sogovornik z IO ceni tudi to, da se lepo obnašaš ter pozdraviš ljudi in da se lahko pogovarjajo. Kot je povedala teta (*»Hitro po njeni mamini smrti pa me je vprašala ali me lahko kliče mama in sem se s tem strinjala.«* (A10)) pa njena bližnja ceni možnost, da jo lahko nagovarja z mamo.

Občinsko spodbujanje druženja

Skozi raziskavo sem izvedela, da se vsi svojci strinjajo, da občina oziroma krajevna skupnost ne spodbuja nobenega druženja (*»Eh ne, takšnih sploh ne«* (B13)). Spodbujanje druženja je tako v veliki meri prepuščeno staršem (*»Morajo vse starši sami.«* (D19)).

Družbeno zaznavanje oseb z intelektualno oviro

Svojci so bili mnenja, da družba različno sprejema osebe z intelektualno oviro (*»Različno. Eni dobro sprejmejo, drugi pa ne.«* (C25)). Tri sogovornice se strinjajo, da so v družbi dobro sprejeti (*»Mislim, da na območju Ljutomera tega ni toliko, da ne bi bili sprejeti.«* (A20)) in ne opazijo, da bi jih kaj podcenjevali. K temu dodajajo, da so ljudje prijazni, imajo dobre odnose in tako bistvenih razlik v družbi med ljudmi z intelektualno oviro ni (*»Drugi pa tudi v redu, ne gledajo kak drugače na njega.«* (D22)). Ena izmed njih pa predvideva, da osebe z intelektualno oviro niso sprejete le v večjih mestih.

Dve izmed svojcev povesta, da osebe z intelektualno oviro v družbi niso sprejete in nekateri ljudje na njih gledajo še zmeraj zelo negativno. Ugotavljata, da so predsodki in nestrpnost v družbi še prisotni (*»Mislim, da je to zmeraj še zelo prisotno.«* (B16)).

Družbena prikrajšanost

Večina sogovornic je povedala, da so osebe z intelektualno oviro v družbi prikrajšane (*»Ja, prikrajšani so marsikaj.«* (D24)). Kot navaja mama, se njena hčerka z IO ne more svobodno gibati in je potrebna neprestana skrb. Drugih razlogov pa svojci niso znali navesti.

Sogovornici menita, da osebe z intelektualno oviro v družbi niso prikrajšane (*»Mislim, da so sprejeti in mislim, da niso prikrajšani.«* (A22)).

4. 1. 2 Ocena socialnega konteksta

Stiki

Svojci so govorili o tem, da njihovi svojci z IO nimajo svojih prijateljev ali zaupnikov. Veliko jih ima prijatelje v VDC-ju (*»Prijatelje ima znotraj VDC-ja.«* (B32)) ali se družijo z družinskimi vsakdanjimi kolegi (*»Druži se z našimi vsakdanjimi kolegi.«* (A11)).

Ugotavljam, da njihova socialna mreža zajema predvsem družinske člane. Sogovorniki z IO se družijo z družino, sorodniki, očetom, polbratom in polsestro, teto, sestrično in bratranci, sestro in brati ter vnuki. Teta pa pove, da se njena bližnja oseba ne druži s svojimi starši (*»S starši se*

ne razumejo, nimajo stikov.« (C29)) in nadaljuje (*»Ima pa še stike z eno sestro, ki je za njo vseeno pomembna.«* (C30)). Stike ima predvsem z družino po tetini strani.

V okolici imajo največ stikov z domačimi in sosedi, saj kot pravi mama se njen sin zelo rad pogovarja in druži s sosedi. Druga bližnja pa pove, da oni nimajo stikov s sosedi (*»Jaz sicer tukaj nimam z nobenim nekaj stikov.«* (B17)).

Težava se pojavi, ker v okolici nimajo družbe, saj ni vrstnikov, drugih druženj pa ni (*»Tu zdaj nekega druženja sploh nimamo.«* (B12)). So torej (*»vsakdanji sosedski stiki in pogovori, ni pa to nobeno druženje ali da bi ona imela kakšnega zaupnika oziroma kolegico, s katero bi bile nerazdružljive.«* (A16)). Samo ena mama pove, da se njen sin z IO veliko druži in hodi na obiske k prijatelju T.

Značilnosti stikov

Osebe z intelektualno oviro imajo večinoma stike z domačimi, s katerimi se družijo v prostorih doma, nekateri samostojno, drugi pa skupaj s svojci (*»Skupaj kot družina gremo na obisk in se družimo s sorodniki.«* (A23)). Sogovornica pove, da njena nečakinja z IO ni zadržana in sama vzpostavi stik z ljudmi. Pozdravlja sosede ali druge znance in si občasno s kom dopisuje. Še vedno pa kot pravi (*»... največ časa preživi z mano, našimi domačimi, gremo skupaj na obiske k meni.«* (C39)). Ima pa občasne stike s sorodniki v Ljubljani, ki jih obišče. Na splošno imajo dobre stike tudi s sosedi.

Vsak posameznik pa potrebuje družbo svojih vrstnikov, kar jim omogoča varstveno delovni center (*»Zelo rabi sebi primerno družbo, to mu omogoča VDC.«* (D14)). Večina oseb z intelektualno oviro se druži z vrstniki znotraj VDC-ja, vendar ob odhodu domov teh stikov ne ohranjajo. Nekateri izmed njih nimajo želje (*»Ona sama pa ni tak, da bi nekam hodila ali bi šla v Ljutomer.«* (B18)) oziroma za to ni možnosti. Drugi sogovornik pa s tem nima problemov, saj pozdravlja in nagovarja vse ljudi v svoji okolici.

Vzdrževanje stikov

Sogovornice so povedale, da svojci z IO vzdržujejo stike prek telefona. Samo dve izmed svojcev sta drugačnega mnenja, saj eden izmed njih telefona ne uporablja, druga pa ga nima. Nekateri izmed njih ohranjajo stike tudi prek facebooka, še raje pa se pogovarjajo z ljudmi v živo (*»Z njimi se pretežno pogovarja v živo.«* (D32)).

Neformalna pomoč

Oblika neformalne pomoči je v življenju oseb z intelektualno oviro zelo pomembna, saj vse osebe potrebujejo nekoga, ki za njih skrbi. Eni so tega deležni v večjem obsegu, drugi pa v manjšem.

Večino pomoči, ki jo potrebujejo, jim nudijo starši, predvsem mama oziroma njihovi teti, ki sta tudi osebni asistentki dvema sogovornicama z IO. Pomagajo jim pri oskrbi, ob boleznih, jemanju zdravil in pri gospodinjskih opravilih. Peljejo jih tudi k zdravniku (*» ... niti druge opcije nima, ker ni nobenih drugih prevozov in je predaleč za peš.«* (B79)) in po opravkih (*»Po navadi greva v trgovino skupaj.«* (D39)), saj ni organiziranega javnega prevoza. Na voljo pa je organiziran prevoz v varstveno delovni center.

Pomoč poteka znotraj družine, saj so sorodniki v veliki meri izključeni iz oskrbe. Občasno pomagajo drugi družinski člani, ki živijo v skupnem gospodinjstvu (*»Vsak prispeva, koliko lahko in zmore.«* (A30)).

Sogovorniki se trudijo in spodbujajo svojce z IO k večji samostojnosti (*»Pomembno se mi zdi, da samo nekaj dela, ji pokažeš kako in ji pomagaš.«* (A52)). Učijo jih novih opravil in uporabe bankomata ter razpolaganja z denarjem (*»Mi jo učimo od uporabe bankomata do vsega.«* (B48)). Vključujejo jih pri pripravi hrane ter drugih obveznostih in pustijo, da najprej sami poskusijo nekaj narediti. Nato po določenem času preverijo, kaj je bilo storjeno in jih opozorijo, če se recimo niso preoblekli, uredili, stuširali ali pravilno pripravili in vzeli tablet.

Skrb pa je odvisna od staranja staršev (*»Odvisno od staranja staršev, potem ti otroci ostanejo sami.«* (B96)). Na tem mestu je potrebno razmišljati o drugih oblikah pomoči, saj kot pravi sogovornica, sami ne bodo vedno zmogli nuditi pomoči in oskrbe. Ugotavljam pa, da pomoč pogosto pade na ramena družine, saj druge oblike pomoči, zraven institucionalne oskrbe, na območju Ljutomera niso razširjene. Tudi osebno asistenco, ki jo imata dve osebi z oviro, izvajata njuni teti, ki se starata skupaj z njo.

Formalna pomoč

Potreba po pomoči je odvisna od vsakega posameznika (*»Odvisno od posameznega primera.«* (A108)).

Vsi sogovorniki z IO so vključeni v društvo Sožitje, katerega del so v večini tudi njihovi svojci. Nekateri v okviru društva aktivno sodelujejo, so vključeni v upravni odbor, imajo sestanke in

skupine svojcev, kjer se pogovarjajo in pridobivajo informacije. V upravnem odboru sodeluje tudi svojec z IO.

Vsi svojci so že obiskali center za socialno delo in se na njih obrnili po pomoč in podporo. Eni večkrat, drugi malo manj. Na centru so jim pomagali in svetovali. V enem primeru pa je center za socialno delo skrbnik za sogovornico z IO (*»Oni so njeni skrbniki in ima občasno z njimi stike, da dobi kakšno informacijo.«* (C23)). Razpolagajo z denarjem, njena skrbnica pa kot osebna asistentka vsak mesec prejme denar, s katerim poskrbi za hrano in razdeli žepnino svoji nečakinji z IO. Njena asistentka je osem ur na dan, saj sama živi v svojem stanovanju. Tudi v drugem primeru ima njena teta urejeno osebno asistenco in hkrati skrbništvo, saj ima odvzeto delno poslovno sposobnost.

V okviru osebnih asistentov imajo različna srečanja in izobraževanja (*»Mi sicer v službi kot osebni asistenti imamo izobraževanja, srečanja, se pogovarjamo, dobimo nasvete.«* (C121)).

Sogovorniki navedejo, da so svojci z IO vključeni še v druga društva, kot so invalidsko društvo, ribiško društvo in pohodniško društvo.

V večini pa si svojci želijo organiziranih skupin za svojce (*»Skupine za svojce so tudi dobra ideja, bi dobili informacije in delili izkušnje.«* (E94)). Veliko jih o tem prej ni razmišljalo in menijo, da obstaja problem organiziranja skupin za svojce zaradi staranja populacije (*»... ampak ne vem, ker se populacija stara in je po mojem mnenju težko organizirati takšno skupino.«* (B103)).

Samopomoč

Veliko oseb z intelektualno oviro lahko samostojno opravi posamezna opravila. Zavedajo se, da morajo biti pri tem previdni in pazljivi (*»Mu vsaki dan razlagamo, kaj mora paziti in biti previden. Se tega zaveda.«* (D98)).

Nekateri se samostojno oblečejo, uredijo in umijejo. Pomagajo pri lažjih opravilih, pomivajo posodo, pospravljajo, sesajo, odnesejo smeti oziroma naredijo to, kar jim rečejo. Vsi sogovorniki z IO delajo po svojih zmožnostih, včasih pa jih je potrebno pri tem tudi omejiti (*»Koliko lahko, toliko dela, dve do tri ure, več mu ne dovolimo.«* (D9)).

Včasih se sami odpravijo v trgovino, opravijo nakup manjših stvari in grejo sami k zdravniku. Pri tem ima ena sogovornica zraven približni znesek denarja (*»Tudi v trgovino gre kdaj sama, jo peljemo, s tem, da ima potem zraven približno količino denarja, kot bo znašal račun.«* (B49)). Drugi svojci z IO pa sami razpolagajo z denarjem ali vsaj delno, saj znajo ravnati z denarjem

(»Zna si prešteti in zmeraj pazi na denar.« (D51)). Svojo žepnino lahko porabi za kakorkoli želi (»To je njen denar, ki ga lahko porabi za kaj ona želi, za kavice, sladkarije.« (C64)). Tako sama hodi po mestu, v trgovine in okrog.

Svojci jih vseskozi spodbujajo k čim večji samostojnosti, med drugim je teta svojo nečakinjo z IO naučila pranja oblačil (»Naučila sem jo, kako se operejo oblačila, zdaj že sama naloži stroj.« (C47)). Sama si namaže kruh ali pogreje kosmiče, drugih večjih obrokov pa ne kuha.

Prosti čas

Ugotovila sem, da se sogovorniki z IO ukvarjajo z veliko različnimi aktivnostmi. Določene aktivnosti so tako postale vsakodnevna rutina. Nekateri so bolj ustvarjalni in radi rišejo, kvačkajo in berejo. Drugi pa preživljajo čas zunaj, ribarijo, pomagajo pri zunanjih delih, delajo na vrtu, v vinogradu in pomagajo pri spravilu drv. Sodelujejo tudi pri hišnih opravilih in se vključujejo v različne aktivnosti znotraj družine (»Vedno je prisoten z nami, gre skupaj z nami kam.« (D75)). Hkrati igrajo različne družabne igre, uporabljajo računalnik in brskajo po internetu, spremljajo dnevne novice in šport ali preprosto počivajo.

V okviru društva Sožitje se udeležujejo različnih taborov, potovanj in izletov. Sogovornik B. na taborih še posebej skrbi za druge in ima že vlogo delnega mentorja (»Je že on včasih pol mentorja, ker skrbi za druge na taborih.« (D21)). Obenem pa grejo na počitnice skupaj s svojci. Veliko jih je izkoristilo možnost unovčitve turističnih bonov, ki so jim omogočili potovanje (»Lani, ko smo imeli turistične bone pa smo skupaj z mojimi domačimi šli v Čateške toplice.« (C66)). Zgolj en sogovornik z IO ne hodi na skupne počitnice s skrbnico, saj sta oba vključena v Sožitje in se včasih skupaj odpravita na izlet. Kot pravi sama, njen svojec veliko potuje.

Zaposlitev

Sogovorniki so povedali, da njihovi svojci z IO delajo v varstveno delovnem centru, kjer dobijo denarno nagrado. Delo v varstveno delovnem centru interpretirajo kot zaposlitev in pravijo, da jim predstavlja službo (»Za njo je to, kot bi šla v službo.« (A64)). Zaposleni so različno in delajo od dvajset do štirideset ur na teden. V večini delajo šest ur na dan ali pa vse do osem ur (»Skupaj nekje osemtrideset do štirideset ur.« (B47)).

Materialni položaj

Sogovorniki menijo, da je dobro poskrbljeno za socialno varnost oseb z intelektualno oviro. (»Ja, jaz bi rekla, da mogoče zdaj res je.« (B51)). So pa primeri, kjer ni dobro poskrbljeno za socialno varnost, predvsem v preteklosti (»Pred leti, ko so res dobivali zelo malo invalidnino

pa ni bilo moč preživeti.» (B52)) in nadaljuje (»Takrat po starem so dobivali okrog 350 € in tudi ta oseba bo enkrat stara in bo potrebovala od zdravnika do vsega, ampak ta oseba s tem denarjem ne more preživeti.» (B53)). Se je pa njihov položaj sedaj izboljšal in prejema tudi različne dodatke v času epidemije. Ena izmed svojcev še doda, da nikoli ne prejmejo regresa (»Razen nikoli ne dobijo regresa, to je pa velika žalost.« (B55)).

Kot vir dohodka sogovornikom z IO predstavljajo nagrada za delo v VDC-ju, invalidska pokojnina, varstveni dodatek, socialna pomoč, pokojnina po očetu ter dodatek za nego in pomoč in nadomestilo od MDDSZ. S temi sredstvi delajo in morajo preživeti (»Smo celo življenje tako navajeni, da s tem kaj imamo, delamo in preživimo.« (A69)). Kot pravijo, bi zagotovo bilo zaželenih več sredstev, saj si vsega ne morejo privoščiti (»Lahko preživi, vendar gre na tesno, ne more si vsega privoščiti.« (C71)). Z denarjem skrbno ravna in ne zapravljajo po nepotrebnem (»Potrebno je biti previden pri zapravljanju.« (C72)). Določenim pri varčevanju denarja pomaga to, da veliko stvari pridelajo doma. Strinjajo pa se, da je v primeru oskrbe, nakupa hrane in plačevanja lastnega stanovanja premalo sredstev za preživetje (»Če bi moral vse kupiti, hrano in plačevati stanovanje, ne vem, če bi šlo.« (E51)). S tem problemom se sooča tudi sogovornica, saj ima njena nečakinja z IO najemno stanovanje in je s sredstvi kar na tesno (»Ona ima najemno stanovanje, ki je precej drago, podražila se je kurjava, je veliko položnic.« (C68)). V večini pa so povedali, da imajo na voljo dovolj sredstev in lahko z njimi preživijo, saj kot pojasnjujejo, k temu pripomore tudi skupen proračun (»Ja, zaenkrat dokler sem še jaz, lahko.« (D60)).

Stanovanje

Večina oseb z intelektualno oviro živi skupaj z družino v hiši. Zgolj ena sogovornica ima v najemu svoje stanovanje v mestu. Znotraj posamezne hiše imajo svojo sobo, in s tem svojo zasebnost. Vsi imajo možnost obiskov, ampak se raje družijo zunaj ali imajo večinoma družinske obiske (»Lahko si povabi koga k sebi če želi, vendar je to bolj poredko, saj imamo večinoma družinske obiske.« (B65)).

Varnost

Ugotovila sem, da se vsi sogovorniki počutijo varne v domačem okolju. Z okolico ali posamezniki nimajo nobenih konfliktov. Lahko pa do konfliktov pripelje nevoščljivost v družbi (»Je veliko fošije, se pa s tem ne ukvarjamo.« (D70)).

Socialne posledice, povezane s starostjo

Svojci so navajali, da ni nobenih sprememb, povezanih s staranjem njihovih svojcev z IO. Opisali so nekaj vedenjskih in zdravstvenih sprememb, vendar ne socialnih (*»Ne, zdi se mi, da se ni nič spremenilo, je ostalo nespremenjeno.«* (A78)). Tudi njihove pravice so po besedah sogovornikov ostale enake in se niso spremenile (*»Ne, nisem zaznala, da bi bila kaj prikrajšana ali imela manj pravic.«* (A79)). Samo ena sogovornica pove, da ima manj pravic.

4. 1. 3 Ocena zdravja

Zdravstveno stanje

Sogovorniki so o zdravstvenem stanju svojih svojcev povedali, da so večinoma brez večjih problemov, nimajo bolečin in so zdravi (*»Na splošno nima nobenih večjih problemov, je zdrava.«* (A80)). Med drugimi ima ena izmed svojcev anafilaksijo in alergijo na hrano, drugi pa bolečine v kolenu in prsih. Občasno se mu pojavijo različni fleki na koži, ki pa se jih trudi odpraviti (*»Mora iti k dermatologu, se mu naredijo kakšni fleki.«* (D79)). Navajali so še intelektualno oviranost in psihične težave, predvsem občasno agresivnost. Večje težave z agresivnostjo so imeli v preteklosti, ko je sogovornica z IO bila v različnih rejniških družinah in na zdravljenjih v psihiatričnih bolnišnicah. Nikoli ni imela stalnega doma, kar se je kazalo z različnimi izbruhi težav v vedenju. To se je sedaj izboljšalo, saj se je nekje ustalila, ima svoje stanovanje ter mir in nekoga, ki mu lahko zaupa.

Skrb za zdravje

Glede skrbi za zdravje se svojci strinjajo, da je zelo pomembno gibanje (*»Se gibljemo, smo na svežem zraku.«* (E63)). Hkrati je pomembna prehrana, čeprav teta pravi, da njena bližnja z IO ni pozorna pri prehrani (*»Na prehrano samo pa ona ne pazi, da ne bi jedla sladkega ali kaj podobnega.«* (C87)). Obvezno je zajtrkovanje, dva sogovornika imata dietno prehrano in pa kuhanje domače hrane.

Težave z zdravjem obvladujejo sproti, imajo redne oziroma kontrolne preglede pri zdravnikih, zobozdravniku in psihiatru. Pri tem jim pomagajo svojci ali za to skrbijo oni sami (*»Tudi on sam se zelo briga, gre sam k zdravniku, ni mu problem iti v bolnišnico.«* (D87)).

Ob bolezni obiščejo zdravnika, jemljejo zdravila ali gredo na fizioterapije. Nekateri zdravila jemljejo redno, in sicer antidepresive in druga psihiatrična zdravila, ali ob alergijskih reakcijah. Sogovornica J. pa redno obiskuje tudi terapije pri psihiatru.

Pomembno je živeti umirjeno življenje s čim manj stresa (*»Ni dobro za njo, da je pod stresom ali pritiskom.«* (C13)). Drugih posebnih skrbi za zdravje pa nimajo.

Zdravstveno zavarovanje

Sogovorniki so navajali, da imajo vsi urejeno obvezno in dodatno zavarovanje. Tako nimajo nobenih dodatnih doplačil za zdravstvene storitve (*»Vse krije zdravstveno zavarovanje.«* (E66)). Dve izmed svojcev pa sta povedali, da sta morali dodatno kupiti ortopedske vložke in nova očala. Prav tako se je oseba z IO na svojo željo in pobudo centra za socialno delo, udeležila terapij s konji, ki so bile plačljive.

4. 1. 4 Ocena tveganj

Sprejemanje odločitev

Sprejemanje odločitev je odvisno od situacije. Vsi sogovorniki z IO imajo možnost lastnega odločanja in jih pri tem podpirajo tudi svojci (*»Zmeraj jo pa skušam podpreti in spodbujati, da sama razmišlja in se odloči.«* (C98)).

Končne odločitve sprejemajo skupaj (*»Potem pa se kaj pogovorimo in predebatiramo, kaj bi bilo boljše in kaj ne.«* (B82)). Skupaj se pogovorijo in soglasno sprejmejo odločitve. (*»Vedno mora biti v soglasju.«* (D94)). Odločitve, nad katerimi imajo skrbništvo svojci, pa sprejemajo oni sami.

Vrste tveganj

Svojci za prihodnost zaenkrat nimajo bojazni. Kot pravijo, moraš razmišljati pozitivno in ne smeš imeti bojazni. V prihodnosti se lahko veliko spremeni (*»Nikoli pa ne veš, kaj bo življenje prineslo.«* (A96)).

Ostaja negotovost v zvezi s prihodnostjo, še posebej okoli sredstev. Problem je staranje oseb z intelektualno oviro. Odprto ostaja vprašanje bivanja, saj potrebujejo oskrbo, vendar ne dosegajo starostne meje za dom. Eno sogovornico pa skrbi možnost pojava nasilnega, agresivnega vedenja.

4. 1. 5 Ocena služb

Vrste služb

Skozi raziskavo sem ugotovila, da razen društva Sožitje drugih služb na območju Ljutomera ni. (*»V Ljutomeru je društvo Sožitje, druga pa mislim, da zaenkrat ni.«* (B85)). Tako v domačem kraju ni veliko možnosti za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z intelektualno oviro.

Pomembni so še varstveno delovni center, center za socialno delo (*»Vse kar je, na koga se ona lahko obrača, je center za socialno delo.«* (C22)) in organizirana bivalna enota. Občasno pa se sogovorniki vključijo v mladinski center in ribiško društvo.

Zadovoljstvo s službami

Svojci so zelo zadovoljni z osebnimi zdravniki in ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju. Povedali so, da so tako osebni kot drugi zdravniki zelo dobri, prijazni in dostopni.

Dobre izkušnje imajo s Sožitjem, saj omogoča različna koristna predavanja in jih seznanja z vsemi dogodki (*»Našo društvo ima dobro predsednico, poskrbi za v redu predavanja, smo seznanjeni z vsemi dogodki.«* (D121)).

Zadovoljstvo pa so izrazili tudi z delom centra za socialno delo Ljutomer. Povedali so, da so zelo prijazni, odzivni in aktivno vključeni (*»So zelo prijazni, mi veliko pomagajo, svetujejo in umerjajo.«* (C109)).

Do storitev v skupnosti imajo dostop in ne pogrešajo dodatnih možnosti po storitvah. Poglavitni razlog za to pa je bil, ker so doma na vasi in so zaposleni z drugimi opravili (*»Ne pogrešamo nič, mi smo doma na vasi in imamo veliko dela.«* (A99)).

Kljub dobrim izkušnjam s centrom za socialno delo pa je ena izmed svojcev imela v preteklosti slabe izkušnje (*»Pred časom, ko smo urejali papirje, je bilo grozno, smo imeli slabe izkušnje s centrom za socialno delo Ljutomer.«* (A102)). Nadaljuje pa, da je zdaj boljše, saj so starejše ljudi nadomestili mladi, ki so bolj razgledani.

Svojci pogrešajo, da ni organiziranih dejavnosti v skupnosti in več posebej prilagojenih služb za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z intelektualno oviro (*»Tu okrog ni nič takšnega, da bi lahko kaj delali.«* (B23)). Mama osebe z IO je izrazila, da ima občutek, da je vse storitve sčasoma potrebno plačati (*»Prostovoljstvo je v veliki meri prostovoljstvo, potem pa imaš občutek, da s časom postane že vse plačljivo.«* (B94)).

Ena sogovornica pa je izrazila občutek nemoči kot osebne asistentke zaradi skrbništva centra. Želi si, da bi jo pri tem bolj podprli in usmerjali (*»Včasih so takšne stvari, da si jih ona želi, pa jaz vsega ne vem pomagati ali obljubiti, ker je center skrbnik.«* (C114)).

4. 1. 6 Potrebe

Potrebe po službah

Svojci so poudarili, da vse osebe z intelektualno oviro potrebujejo nekoga, ki skrbi za njih. S tem namenom se lahko uveljavi osebna asistenca, ki posameznike podpre in jim pomaga na tistih področjih življenja, kjer potrebujejo pomoč, hkrati pa razbremenijo svojce (*»Osebna asistenca se mi zdi zelo v redu, da nekdo poskrbi za vsaj osnove stvari katerih sam ne zmoreš ali ne veš.«* (A103)).

Velika potreba je tudi po posebnih oziroma dodatnih domovih za ljudi z intelektualno oviro. Veliko se jih sooča s problemom staranja in jih skrbi, kaj se bo zgodilo s svojci, ko oni več ne bodo zmogli nuditi pomoči (*»Potrebna je organizacija neke bivalne enote, ko več ne bomo zmogli skrbeti.«* (E83)) Kot rešitev je sogovornica predlagala skupnostna stanovanja z občasno oskrbo. Ostali pa so dodali, da drugih možnosti kot bivalna enota nimajo.

Kot navajajo svojci so storitve v skupnosti v pomanjkanju, zato bi se mogle organizirati različne delavnice in druženja. Strinjali so se z idejo o prostovoljstvu, vendar niso imeli ideje, kako je to v Ljutomeru izvedljivo (*»Tudi ideja o prostovoljcih ni slaba, vendar ne vem, koliko je tega v Ljutomeru in kako je to izvedljivo.«* (B92)).

Sogovornica je povedala, da je delo pomembno in mora obstajati več možnosti za delo. Sama je predlagala samo VDC, vendar moramo razmišljati širše (*»Torej VDC, kot neka oblika dela.«* (C111)). Z delom pa se pojavi tudi vprašanje prevoza, saj sogovornica nadaljuje, da na območju Ljutomera ni urejenega javnega prevoza (*»Niti nimamo javnega prevoza, ne potuje z njim.«* (E29)).

Angažiranost za spremembe

Na temo, kdo bi se moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje ljudi z intelektualno oviro izboljšal, so svojci odgovorili občina. Menijo, da bi mogla občina organizirati različne dogodke. Hkrati pa sogovornica nadaljuje, da bi se morale zgoditi spremembe na državni ravni in sprejeti različne zakone. Zgolj ena izmed svojcev nima ideje, kdo bi se moral v skupnosti organizirati za večjo pomoč in vključenost.

Potrebe skrbnikov zase

Ugotovila sem, da večina svojcev pogreša čas za sebe. Teta ene od oseb z IO pove, da ji pri tem pomagajo njihovi kolegi, da se lahko skupaj z možem za kratek čas umakneta in nabereta novih moči (*»Se pa v družini tako organiziramo, da pridejo pomagat kakšni moji kolegi in midva z*

možem greva ta čas sama kam.» (A110)). Drugi sogovorniki zelo koristi pogovor na centru za socialno delo, ki jo razbremeni. Ostali pa so povedali, da zaenkrat ne potrebujejo nič zase. Niti nimajo ideje, kaj bi kot skrbniki potrebovali zase.

Predstava prihodnosti

Svojci so o prihodnosti razmišljali na podoben način. Vsi si predstavljajo, da bodo za osebo z intelektualno oviro skrbeli znotraj družine. Njihove vloge skrbi pa se bodo v prihodnosti zamenjale (*»Vloge se bodo mogoče edino zamenjale in bodo moji otroci skrbeli za njo.*» (A112)). Mama pove, da je prihodnost odvisna predvsem od zdravstvenega stanja njihovih svojcev in veliko razmišlja tudi o sredstvih za preživetje. Nekateri pa o prihodnosti še ne razmišljajo (*»O prihodnosti še ne razmišljam.*» (E89)).

Potrebe po informacijah

Sogovorniki so enotni, da imajo zaenkrat na voljo dovolj informacij (*»Ne, imamo zaenkrat dovolj informacij.*» (A113)). Nadaljujejo pa, da nikoli ni preveč informacij. Navajajo, da je pomembno, da pridobivajo nove informacije. Potrebovali bi več informacij v zvezi s skrbjo oseb z intelektualno oviro in več informacij v zvezi z možnostmi življenja v skupnosti. Sogovornica pove, da potrebuje informacije iz centra za socialno delo, ki so zelo koristne (*»Rabim torej nasvete iz centra, z osebami, ki delajo z njo in vejo, kako v določenih situacijah ravnati.*» (C155)).

4. 2 Osebe z intelektualno oviro

4. 2. 1 Ocena življenja

Običajen dan

Po pripovedovanju sogovornikov se doma najprej vstanejo in nato odpravijo v varstveno delovni center, kamor so vsi vključeni. Sogovornik je dodal, da dela v tkalski delavnici na statvah. V popoldanskem času pa se ukvarjajo z različnimi aktivnostmi doma (*»Pa doma in te različno malo.*» (FF1)). Skupaj s svojci imajo kosilo, nato pospravijo posodo, pomagajo pri domačih opravilih in delih zunaj. Sogovornik B. je povedal, da po prihodu iz varstveno delovnega centra gredo delat v vinograd (*»Ko pridem domov, gremo v vinograd.*» (DD4)). Veliko jih čas preživlja zunaj v naravi, (*»Sem zunaj v naravi.*» (AA5)) in gredo sami ali skupaj s psom na sprehode. J. rada gleda tudi televizijo, pogleda kakšen film, posluša glasbo in skrbi za skobčevko. Družijo se tudi s svojimi družinskimi člani, in sicer se družijo s teto, L. pa s svojimi nečaki (*»Se ukvarjam z nečaki.*» (BB4)).

Vrednote

Ob vrednotah so sogovorniki povedali, da jim je zelo pomembna družina (*»Pomembna mi je družina.«* (AA8)). Nadaljevali so, da je pomembno imeti tudi dobre odnose z ljudmi (*»Z vsemi si biti dober.«* (FF6)). Nekaj jih je izpostavilo še prijateljstvo in družbo, odnos na delovnem mestu, zdravje, spoštovanje do staršev, odločnost, da se postaviš za druge in medsebojno zaupanje ter spoštovanje (*»Zaupanje, da ne lažeš.«* (BB6)). Sogovornica J. pa zelo ceni to, da ima svojo stanovanje, kjer ima mir (*»Glavno je to, da imam zdaj svoje stanovanje in mir.«* (CC90)).

Organizacija dejavnosti

Vsi sogovorniki se zjutraj sami vstanejo in odpravijo k nočnemu počitku. Večina samostojno obiskuje prireditve, nekaj pa jih obišče skupaj s svojci. Sogovornica je povedala, da si zajtrk, malico in večerjo pripravi sama, pri kuhanju kosila pa ji pomaga njena teta oziroma osebna asistentka. Dva sogovornika si povsem samostojno pripravljata obroke, ostalim pa pomagajo svojci. Frizerja večinoma obiščejo sami, zdravnika pa skupaj s svojci. Skoraj vsi samostojno obiščejo prijatelje, nekaj pa tudi sorodnike. Rojstni dan v večini praznujejo skupaj. Počitnice vsi preživljajo sami v okviru Sožitja in skupaj s svojci. Tudi nakupujejo večinoma samostojno in skupaj s svojci, hišo oziroma stanovanje pa čistijo sami. Pri pranju perila vsem pomagajo svojci, ki jim pomagajo tudi pri izbiri dni za koriščenje dopusta. Skoraj vsi hodijo sami na sprehode in samostojno uporabljajo računalnik in telefon. Zgolj ena sogovornica nima telefona.

4. 2. 2 Ocena socialnega konteksta

Stiki

Sogovorniki so povedali, da imajo v večini vsi stike s sosedi in se z njimi družijo. Sogovornica L. pa v nasprotju z drugimi nima stikov z ljudmi v svoji okolici in hkrati nima veliko stikov z drugimi ljudmi (*»Ne, nimam nekih stikov.«* (BB20)). Ima pa prijatelje v varstveno delovnem centru skupaj z drugimi sogovorniki. Dve sogovornici pa s prijatelji in prijateljicami zahajata tudi na kakšne pijače.

Značilnosti stikov

Sogovorniki se skupaj z bližnjimi družijo ob priložnostih, kot so kakšni dogodki in praznovanja (*»Večkrat se dobimo na kakšnih rojstnih dnevih ali kaj takega.«* (DD12)). Kot pravi sogovornica A., se družijo enkrat na mesec ali se pogovarjajo z znanci, ki jih mimogrede srečajo (*»Se srečamo in kakšno rečemo.«* (AA19)). B. nadaljuje, da se družijo večinoma ob vikendih,

J. pa pove, da se s prijatelji druži enkrat ali dvakrat na teden ter gre z njimi kam na pijačo. (*»Včasih pa grem kam na pijačo.«* (CC9)). Značilno je tudi, da večinoma nimajo posebnih mest za srečevanje z ljudmi, se z njimi srečujejo v domačem okolju, v prostorih doma ali gredo na obiske. Ima pa vsakodnevne stike s prijatelji v varstveno delovnem centru (*»Prijatelje pa imam v VDC-ju, ki jih vidim vsak dan.«* (BB14)). Sogovornik zaključí, da se večkrat srečuje in druži tudi s sosedi.

Vzdrževanje stikov

Stike večina vzdržuje neposredno z različnimi obiski sorodnikov in prek telefonov. Le dve sogovornici telefona ne uporabljata ali ga uporabljata zelo malo (*»Telefon zelo malo uporabljam ali ga sploh ne uporabljam.«* (AA27)). Prav tako, razen sogovornice J., ne vzdržujejo stikov prek socialnih omrežij.

Neformalna pomoč

Ugotovila sem, da so svojci zelo pomembni v življenju oseb z intelektualno oviro, saj jim pomagajo pri različnih vsakdanjih opravilih in njihovi skrbi. Večina se po pomoč obrne na družino, nekaj pa še na prijatelje ali zaposlene v varstveno delovnem centru. Povedali so, da najbolj zaupajo svoji družini, še posebej teti, mami in bratu ter ostalim sorodnikom in pa tudi sosedom ter zaposlenim v varstveno delovnem centru.

Večinoma grejo sogovorniki skupaj s svojci po opravkih oziroma po nakupih. Hkrati jih peljejo k zdravnikom in na terapije. Sogovornica pa pove, da svojci poskrbijo tudi za denar.

Sogovornica L. pri skrbi še posebej omenjamamo, ki ji pomaga ob bolezni, pri jemanju zdravil ter jo spremlja in pelje k zdravniku in v službo. Povedala je, da se v svojem kraju po pomoč lahko obrne samo na družino, saj druge pomoči ni (*»Ne, na svojo družino, druga pa ni.«* (BB98)).

Formalna pomoč

Sogovorniki so povedali, da ne uporabljajo javnega prevoza, saj le-ta v njihovem domačem kraju sploh ni urejen. Organiziran je prevoz v varstveno delovni center, ki se ga dva poslužujeta, ostali pa hodijo peš ali za to poskrbijo svojci.

Vsi sogovorniki so vključeni v društvo Sožitje, v katerem eden izmed njih sodeluje tudi v upravnem odboru. Vključeni so še v Rdeči križ, večgeneracijski center in gasilsko društvo.

Obisk organizacij je odvisen predvsem od njihovih aktivnosti in povabil (*»Odvisno kaj imajo na urniku v Večgeneracijskem, kakšne delavnice«* (CC87)).

V veliki meri so vsi že kdaj bili na centru za socialno delo in poznajo delo varuha človekovih pravic.

Samopomoč

Vsem sogovornikom nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk. Sogovornica A. sama uporablja vlak, vendar zelo redko.

Povedali so, da vsi razumejo navodila lekarnarjev in v večini sami jemljejo zdravila (*»Ne, to jaz vse sam.«* (FF58)). Hkrati sogovornika sama obiščeta zdravnika. Občasno se sogovornica L. sama odpravi k frizerju, nekateri pa sami hodijo trgovino in v varstveno delovni center. (*»Hodim peš v delavnico.«* (DD2)). Hkrati se sogovornik B. samostojno obleče, J. pa delno sama poskrbi za vsakdanja opravila.

Prosti čas

V prostem času se sogovorniki največ ukvarjajo z naslednjimi aktivnostmi: gledanje televizije, sprehodi, druženje s prijatelji, poslušanje glasbe, uporaba računalnika, branje, pomoč sosedom in pomoč doma. Nekaj jih obiskuje kina, gledališča ali koncerte, nakupuje, kolesari in se ukvarja z živalmi. Druge aktivnosti pa so še risanje in barvanje, ples, igranje igrice in dopisovanje, obisk kasaških dirk, kvačkanje, delo v pisarni, zlaganje papirjev, ribiške akcije (izlov rib) v okviru ribiškega društva, delo v vinogradu, spremljanje novic in športa, igranje namiznega tenisa, sprehodi s psom in petje v pevskem zboru.

V okviru društva Sožitje sogovorniki hodijo tudi na različne tabore in počitnice. Druge dejavnosti so še različna srečanja ob praznikih. Hkrati večina hodi na počitnice in izlete skupaj s svojci (*»Včasih na kakšne izlete, kakšna dva dni, da malo vidiš.«* FF48)).

Zaposlitev

Sogovorniki so povedali, da delajo v varstveno delovnem centru, kar jim predstavlja zaposlitev. Vsi zelo radi hodijo v službo, saj imajo delo, družbo, prijatelje in preprosto radi delajo in izdelujejo stvari iz lesa (*»Ja rada hodim v službo. Všeč mi je delo in družba.«* (AA40)).

Materialni položaj

Sogovorniki so povedali, da prejemajo nagrado za delo v VDC, denarno pomoč, varstveni dodatek in pokojnino po očetu. Strinjajo se, da imajo dovolj denarja za osnovne ter pristočasne aktivnosti in ne potrebujejo več denarja za dostojno življenje (*»Za zdaj je zadosti.«* (CC43)). Sogovornica A. je pojasnila, da denar porablja sproti (*»Odkvisno od tega kaj rabim, većinoma porabim sproti.«* (AA60)). V nasprotnem primeru pa većinoma lahko denar prihranijo (*»Ja, si prišparam.«* (DD54)). Ugotavljam pa, da jim v veliki meri starši oziroma svojci finančno pomagajo in imajo skupen proračun.

Stanovanje

Večina sogovornikov živi v hiši skupaj s starši oziroma skrbniki. Zgolj sogovornica J. pove, da živi sama, saj ima svojo stanovanje v mestu (*»Ja imam svojo stanovanje.«* (CC49)). Njihova stanovanja so prilagojena, dostopna in imajo svojo sobo (*»Ja imam svojo sobo, se lahko umaknem.«* (AA63)).

Varnost

Sogovorniki se v svojem domačem okolju počutijo varne in še niso doživeli nobenega nasilja. V veliki meri nimajo strahu pred ljudmi ali okoljem, v primeru občutka ogroženosti, strahu pa se umaknejo ali se pogovorijo s svojci in zaposlenimi v varstveno delovnem centru. Sogovornica L. pa je dodala, da še ni imela izkušnje z občutkom ogroženosti, strahu ljudi ali okolja (*»Nisem še imela takšne izkušnje.«* (BB55)).

4. 2. 3 Ocena zdravja

Zdravstveno stanje

Sogovorniki so povedali, da se počutijo zdrave, zgolj eden ima težave s koleno.

Skrb za zdravje

Za zdravje vsi skrbijo tako, da se gibljejo in ob bolezni ostanejo doma. Nekateri so povedali, da ob bolezni pijejo čaje, jemljejo zdravila, počivajo in gre na fizioterapije. Sogovornica je izpostavila, da je pomembna zdrava prehrana in reden spanec (*»Zdravo spanje, imam določeno uro, da grem spat, imam določeni ritual.«* (AA73)). V večini pa so povedali, da redno ne jemljejo zdravil.

4. 2. 4 Ocena služb

Vrste služb

Sogovorniki so povedali, da v okolici ni nekih društev in je na voljo samo Sožitje. Se pa sogovornik B. druží s prijatelji v okviru ribiškega društva (*»No ribiško društvo, se dobimo s prijatelji in pogovarjamo.«* (DD94)).

Zadovoljstvo s službami

Sogovorniki so razložili, da so zadovoljni s svojim osebnim zdravnikom. Sogovornica L. je dodala, da ne pogreša pomoči pri obisku zdravnika in je na voljo dovolj vsega. Hkrati so zadovoljni z dosegljivostjo ter možnostjo prevozov in ne pogrešajo pomoči pri uporabi javnega prevoza. Pomoči ne pogrešajo tudi pri gospodinjskih opravilih. Glede zaposlenih na centru za socialno delo pa so povedali, da so prijazni in dostopni (*»So zelo prijazni, mi pomagajo.«* (CC89)).

Samo sogovornica A. je izrazila nekaj nezadovoljstva s službami. Povedala je, da pogreša več obvestil o odhodih in prihodih vlaka in možnost nakupa vozovnic na postaji. Nadaljevala je, da je zelo težko dobiti prostega zdravnika, hkrati pa pogreša več pogovorov na centru za socialno delo (*»Mogoče pogrešam malo več to, da bi oni sami večkrat povabili na pogovor.«* (AA107)) in si želi, da bi bili bolj vključeni (*»Mogoče, da bi se center za socialno delo več vključil in pomagal.«* (AA115)).

4. 2. 5 Potrebe

Potrebe po službah

Sogovorniki si želijo več družbe in pogovorov s prostovoljci (*»Ja bi bila vesela, predvsem da bi se družili, pogovarjali.«* (BB96)). Pogrešajo več delavnic, kjer bi lahko ustvarjali ter se družili in več možnosti pevskih zborov. Imajo željo po več koncertih, druženjih, razstavah, ureditvi javnih prevozov in več društvih v okolici (*»Lahko bi bilo več društev.«* (DD103)). Hkrati so izpostavili, da imajo premalo možnosti za delo in si želijo več različnih možnosti dela in zaposlitve (*»Mogoče, da bi imeli več možnosti različnega dela. Pred časom sem delala in pomagala v cvetličarni, mogoče takšne stvari so zelo fajn.«* (AA118)).

Predstava prihodnosti

Večina sogovornikov ni razmišljala o prihodnosti in si želijo, da ostane enako, kot je sedaj. (*»Nimam nobenih želja, še naprej bi živel tako kot zdaj.«* (DD74)). Nekateri bi še naprej delali v varstveno delovnem centru in živeli s svojci.

Želje za prihodnost

Sogovornika sta povedala, da si v prihodnosti želita biti bolj samostojna (*»Želela bi si tudi več samostojnosti.«* (AA117)). Sogovornica L. nima želje po pridobitvi novih znanj ali veščin, drugi pa si želijo potovati, delati z živalmi, naučiti igrati klavir ali drugi instrument in spoznati svojega vzornika. Sogovornica J. je nadaljevala, da bi se rada odselila v tujino (*»V tujino bi rada šla ali pa se odselila.«* (CC63)), sogovornik T. pa je poudaril željo, da lahko živi doma.

5. Razprava

Namen moje raziskave je bil dobiti vpogled v vsakdanje življenje, potrebe in želje oseb z intelektualno oviranostjo in njihovih svojcev ter skozi to zbrati podatke za organizacijo bolj učinkovite podpore v domači oskrbi, ki bi osebam omogočile samostojnejše in kakovostnejše življenje v skupnosti, hkrati pa pripomoglo k poteku procesa dezinstitutionalizacije.

Skozi pogovor sem raziskovala življenjski svet sogovornikov, kar pomeni soustvarjati podobo njihove življenjske situacije v družbenem in kulturnem kontekstu (Šugman Bohinc, Rapoša-Tajnshek in Škerjanc, 2007). Spoznala sem, da sogovorniki preživljajo povsem običajne dneve. Vsi sogovorniki so vključeni v varstveno delovni center, v popoldanskem času pa se ukvarjajo z različnimi aktivnostmi doma. V sklopu varstveno delovnega centra je organiziran prevoz s kombijem, ki osebam z IO omogoča, da se samostojno odpravijo v varstveno delovni center. Sodelujejo pri hišnih opravilih in se vključujejo v različne aktivnosti znotraj družine, se skupaj s svojci odpravijo po vsakodnevnih opravkih ali preprosto počivajo in se ukvarjajo z drugimi priložnostnimi aktivnostmi, kot so sprehodi, druženje s prijatelji, gledanje televizije, poslušanje glasbe, uporaba računalnika, branje in pomoč sosedom. Nekaj jih obiskuje kina, gledališča ali koncerte, kolesari in se ukvarja z živalmi. Druge aktivnosti pa so še risanje in barvanje, ples, igranje igrice, obisk kasaških dirk, kvačkanje, delo v pisarni, zlaganje papirjev, ribiške akcije, spremljanje novic in športa, igranje namiznega tenisa, sprehodi s psom in petje v pevskem zboru. Sogovornikom z IO je preživljanje prostega časa zelo pomembno, saj so za razliko od svojcev našeli veliko aktivnosti, s katerimi se ukvarjajo. Njihove dejavnosti so pogosto omejene na njihovo okolico in prostore doma, znotraj katerih se družijo in ustvarjajo. Hkrati se v okviru društva Sožitje udeležujejo različnih taborov, potovanj in izletov, obenem pa grejo na počitnice skupaj s svojci. Veliko družinam so počitnice in potovanje omogočili turistični boni, saj si zaradi finančnih stisk tega ne morejo privoščiti. Turistični boni so tako prispevali k večji participaciji v družbi in njihovem vključevanju. Opisane dejavnosti opisujejo vsakdanje življenje, ki je po eni strani del priložnosti, da smo tisto, kar si želimo biti (prosti čas), po drugi strani pa tisto, kar moramo biti za druge (opravki) (Flaker idr., 2008).

Po mnenju sogovornikov družba različno sprejema osebe z intelektualno oviro. V večini jih družba dobro sprejema in ne podcenjuje, zato bistvenih razlik v družbi med ljudmi z intelektualno oviro ni. Kljub pozitivnemu mnenju nekaterih sogovornikov pa drugi menijo, da osebe z intelektualno oviro v družbi niso sprejete in nekateri ljudje na njih še zmeraj gledajo zelo negativno. Hkrati so mnjenja, da se večja nesprejetost oseb pojavlja v mestih in so

predsodki ter nestrpnost v družbi še zmeraj prisotni. Sogovorniki z IO se v domačem okolju počutijo varne in še niso doživeli nasilja. Z raznimi tveganji ravnaajo različno, se umaknejo in pogovorijo s svojci ali zaposlenimi ob občutku ogroženosti, strahu ljudi ali okolja. O tveganjih kot takih pa sogovorniki z IO sploh ne razmišljajo, saj nimajo strahu pred ljudmi ali okoljem. Svojci so tako veliko bolj v skrbeh za njihovo varnost in dobro počutje kot oni sami. Drugačnost kot družbeni problem in nesprejemanje drugačnih ljudi kot enakopravnih članov družbe sta razlog njihovega izključevanja (Kljun, b.d.). Biti drugačen je namreč od nekdanj veljalo biti nekaj manj. Zgodovina nas uči, da so se skozi čas pojavljale vedno nove skupine ljudi, novi »образи norosti«, ki so bili izključeni (Foucault, 1998). Osebe z intelektualno oviro so tako v družbi pogosto prikrajšane. To je povezano tudi z njihovim vključevanjem na trg dela in socialno vključenostjo. Kot pravi Ambrož (2019) so te ovire znatne, vendar niso nepremostljive. Vključitev na delovna mesta v rednem okolju je mogoča vsaj za del oseb z intelektualno oviro, če jim omogočimo obravnavo, ki ni usmerjena v tisto, česar posameznik ne zmore narediti, ampak v tisto, kar lahko naredi z učinkovito podporo in pomočjo. Pogosto pa ostanejo doma, opravljajo nevidno in neplačano delo v domačem gospodinjstvu in so vključeni v varstveno delovni center. Vključenost v varstveno delovni center pa je tudi njihova edina zaposlitev, kot jo oni sami definirajo. Tako svojci kot sogovorniki z IO so izpostavili, da imajo premalo možnosti za delo in si želijo več različnih možnosti dela in zaposlitve. Pravica do dela in zaposlitve je ena pomembnejših človekovih pravic, kar velja tudi za osebe z intelektualnimi ovirami. Z oznako oviranosti pa imajo omejen dostop do institucij in storitev v skupnosti, kar vključuje tudi izobraževanje v običajnih šolah, plačano zaposlitev in priložnost, da enakovredno sodelujejo v skupnosti in prispevajo k njej. Z delom se pojavi tudi vprašanje prevoza, saj sogovornica nadaljuje, da na območju Ljutomera ni urejenega javnega prevoza. Pomembno se mi zdi, da sistem ponuja različne možnosti in da lahko oseba z ovirami napreduje in izbira, kar trenutno ni mogoče. Pogosto se oseba ne odloči sama, temveč odločajo njeni svojci in skrbniki. Čeprav sem izvedela, da odločitve pogosto sprejemajo skupaj, velja končna beseda staršev. Najpogostejše odločitve, o katerih odločajo sami so jutranje vstajanje, odhod k nočnemu počitku, izbira oblačil in obutve, čiščenje, sprehodi, uporaba računalnika in telefona, torej vsakdanje odločitve, ki bistveno ne vplivajo na njihovo življenje, saj o pomembnejših odločitvah odločajo skupaj s svojci. Dve sogovornici pa imata urejeno skrbništvo, zato v njunem imenu odločajo njuni skrbniki, v tistem obsegu in le v tistih zadevah, kjer je to potrebno zaradi varstva njenih pravic (Šelih in Novak, 2019, str. 7). Namesto vključenosti na trg dela so torej vključeni v varstveno delovni center, kjer za njihovo delo dobijo mesečno nagrado. Kar se mi zdi pomembno izpostaviti je to, da za svoje delo prav tako nikoli ne prejmejo regresa, ki

je pravica vseh delavcev, ki jo pridobijo s pridobitvijo letnega dopusta oziroma pravico do tega. Kot je izjavila ena od sogovornic se ji to zdi zelo žalostno.

Vir dohodka sogovornikom predstavlja nagrada za delo v VDC-ju, invalidska pokojnina, varstveni dodatek, socialna pomoč, pokojnina po očetu ter dodatek za nego in pomoč. S sredstvi je kar na tesno, saj si ne morejo vsega privoščiti in morajo z denarjem skrbno ravnati in ne zapravljati po nepotrebnem. Razlog, da so ljudje z oviro bolj izpostavljeni dejavnikom revščine, je splošno družbeno prepričanje, da ljudje s hendikepom niso sposobni delati za plačano delo in ne morejo biti ekonomsko neodvisni (Zaviršek, 2018, str. 146). Nekateri sogovorniki lahko veliko stvari pridelajo doma, kar jim pomaga pri varčevanju in večji finančni stabilnosti. Vsi pa nimajo te možnosti, saj nekateri živijo v stanovanju. Strinjajo se, da je v primeru oskrbe, nakupa hrane in plačevanja lastnega stanovanja premalo sredstev za preživetje. V večini pa so povedali, da imajo na voljo dovolj sredstev in lahko z njimi preživijo, saj kot pojasnjujejo, k temu pripomore tudi skupen proračun. Skupen proračun pa lahko interpretiramo kot nezadostno število sredstev, saj pomeni, da samo s sredstvi oseb z intelektualno oviro ne morejo preživeti oziroma zelo težko. V preteklosti pa je njihov položaj bil še slabši, saj so takrat prejeli zgolj 350 €, s čimer ni bilo moč preživeti. Ponovno so izpostavili, da so v času epidemije prejeli različne dodatke, kar je pomagalo k izboljšanju njihovega položaja. Zavedati pa se moramo, da ti dohodki niso stalni, kar pomeni, da je višina prejemkov oseb z intelektualno oviro še zmeraj prenizka. Denar tako pogosto porabljajo sproti. Osebe z intelektualno oviro se problema s pomanjkanjem sredstev v tolikšni meri ne zavedajo in ga niso izpostavili, saj jim v veliki meri finančno pomagajo starši oziroma svojci. Povečanje finančnih sredstev bi tako zagotovo pripomoglo k bolj samostojnemu življenju v skupnosti.

Skozi raziskovanje stikov sem želela preveriti socialno diskriminacijo, ki jo po besedah Zaviršek (2010) povzroči oviranost. Hendikep ni nikoli naraven ali prirojen, temveč vedno družbeno poizveden (Zaviršek, 2014). Ugotovila sem, da njihova socialna mreža zajema predvsem družinske člane. Značilno je tudi, da večinoma nimajo posebnih mest za srečevanje z ljudmi, se z njimi srečujejo v domačem okolju, v prostorih doma ali gredo na obiske. Sogovorniki so v večini govorili o tem, da njihovi svojci z IO nimajo svojih prijateljev ali zaupnikov, kar kaže na osamljenost in izključenost. V okolici imajo največ stikov z domačimi in sosedi, drugih druženj pa ni, saj ni vrstnikov ali organiziranega druženja. Veliko jih ima prijatelje znotraj varstveno delovnega centra, ki je tudi edina institucija, ki spodbuja druženje. Vsak posameznik potrebuje družbo svojih vrstnikov, vendar pa ob odhodu iz VDC-ja domov teh stikov ne ohranjajo, saj za to nimajo možnosti. Po besedah sogovornikov namreč občina

oziroma krajevna skupnost ne spodbuja nobenega druženja. Spodbujanje druženja je v veliki meri prepuščeno staršem. Sogovorniki z IO pa so bili drugačnega mnenja, saj so povedali, da se poleg sorodnikov družijo še s sosedi in drugimi prijatelji in prijateljicami. Sogovorniki pogrešajo več druženja in delavnic, kjer bi lahko ustvarjali in se družili. Potreba po stikih in družabnosti je namreč temeljna človekova potreba, saj je človek družabno bitje. Kot se je izkazalo pa so socialne mreže ljudi z ovirami šibke, majhne in omejene znotraj družine, kar prispeva k socialni izključenosti (Mali, 2013). O tem govori tudi Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (2018), ki navaja, da se diskriminacija hendikepiranih oseb kaže v socialni izključenosti, večji izpostavljenosti revščini, pokroviteljstvu in drugim ponižujočim ravnanjem. Povečuje se družbena neenakost, saj so posamezniki izključeni iz odnosov in družbenega sodelovanja.

Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo za zadovoljevanje teh potreb pogosto potrebujejo pomoč in podporo drugih (Flaker, Nagode in Rafaelič, 2011, str. 84). Svojci so zelo pomembni v življenju oseb z intelektualno oviro, saj jim pomagajo pri različnih vsakdanjih opravilih in njihovi skrbi. Pomoč poteka samo znotraj družine in skupnega gospodinjstva, saj so sorodniki v veliki meri izključeni iz oskrbe. Veliko oseb z intelektualno oviro lahko samostojno opravi posamezna opravila. Eni potrebujejo pomoč v večjem obsegu, drugi pa v manjšem, odvisno od njihove samostojnosti. Vsi sogovorniki z IO delajo po svojih zmožnostih, se zjutraj samostojno vstanejo, oblečejo, uredijo, umijejo, pomagajo pri lažjih opravilih in se odpravijo k nočnemu počitku. Naštete dejavnosti se ponavljajo in so postale vsakodnevna rutina. Včasih se sami odpravijo v trgovino, opravijo nakup manjših stvari in grejo sami k zdravniku. Problem se pojavi zaradi oddaljenosti od kraja in prevoza, ker ni organiziranega javnega prevoza, zato so pogosto vezani na svojce. Svojci se vseskozi trudijo in jih spodbujajo k večji samostojnosti. Najpomembnejše je, da so z njimi potrpežljivi in si vzamejo čas pri učenju novih opravil, jih vključujejo pri pripravi hrane ter drugih obveznosti. Pomagajo jim pri oskrbi, ob boleznih, jemanju zdravil in pri gospodinjskih opravilih. Svojci ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju. Do storitev v skupnosti imajo dostop in ne pogrešajo dodatnih možnosti po storitvah. Poglavitni razlog za to pa je bil, ker so doma na vasi in so zaposleni z drugimi opravili. Pomoči ne pogrešajo tudi pri gospodinjskih opravilih. Vsekakor je prav neformalna oskrba tista oblika pomoči, ki jo je posameznik najprej deležen, saj so njeni izvajalci najpogosteje ožji družinski člani, sorodniki ali prijatelji. Družina je od nekdaj predstavljala primarno okolje, ki je posameznikom nudila pomoč in podporo. Pri izvajanju neformalne oskrbe so še posebno izpostavljene ženske, ki opravijo večino neformalne pomoči (Črnak Meglič idr., 2014). Tudi v

mojem primeru so skrbnice oseb z intelektualno oviro ženske. Sogovorniki še posebej izpostavljajo pomoč in podporo njihove mame in tete. Pomembnost družine so izpostavili tudi pri njihovih vrednotah in povedali, da se po pomoč lahko obrnejo samo na družino, saj druge pomoči v njihovem kraju ni. Hkrati sem opazila, da so sogovorniki z IO bolj vezani na pomoč in podporo svojcev, kot oni sami mislijo, in menijo, da so njihovi svojci z IO samostojnejši. Poleg pomoči svojcev pa se sogovorniki z IO po pomoč in nasvet obrnejo tudi na zaposlene v varstveno delovnem centru, v katerih vidijo svoje zaupnike.

Na tem mestu je potrebno razmišljati o drugih oblikah pomoči, saj ugotavljam, da pomoč pogosto pade na ramena družine, kar je lahko slabost življenja v skupnosti. Velikokrat so svojci preobremenjeni in čedalje težje opravljajo to nalogo. Da bo družina lahko ohranila to svojo vlogo, ki je ne more enakovredno prevzeti nihče drug, potrebuje primerno strokovno in javno pomoč (Ramovš, Lipar in Ramovš, 2012). Pomoč sem raziskovala skozi potrebe skrbnikov zase. Ob tem vprašanju so svojci bili povsem začudeni in niso vedeli kaj odgovoriti, saj pogosto nihče ne pomisli, da poleg bližnjih z IO tudi oni potrebujejo pomoč. Njihove potrebe so pogosto potisnjene v ozadje, saj postavijo svojce z IO na prvo mesto. Izpostavila bi etiko skrbi, ki poudarja načelo najprej ljudje (»people first«), v ospredju so človek in njegove potrebe (Urh, 2005). Tako sami niso imeli ideje, kaj bi kot skrbniki potrebovali zase. Kljub temu pa večina svojcev pogreša čas za sebe. Pri tem jim pomagajo različni pogovori na centru za socialno delo, ki jih razbremenijo.

Skozi potrebe sem raziskovala tudi potrebe po službah, ki podprejo svojce v formalnem smislu. Kot zelo pomembne in nekaj kar svojci pogrešajo, so se izkazale skupine za samopomoč oziroma organizirane skupine za svojce, saj je tega premalo. Je tudi ena izmed oblik skupnostih služb, ki podpirajo proces dezinstytucionalizacije. Glavni namen skupin za samopomoč je, da njeni člani dobijo podporo in omogoča članom, da se srečajo z ljudmi, ki imajo podobne izkušnje in se pogovarjajo o težavah vsakdanjega življenja. Kot pravijo Zaviršek, Zorn in Videmšek (2002) so osnovni cilji skupine za samopomoč pridobivanje novih informacij, razvijanje pozitivne samopodobe, pomagati članom pri sprejemanju okolice in sebe, premagovanje občutka izoliranosti, zmanjševanje socialne izključenosti, ukrepi za povečanje zmožnosti samostojnega življenja, izboljšanje kvalitete življenja in spodbujanje samopomoči. Sogovornica, ki aktivno sodeluje v društvu Sožitje in je vključena v upravnem odboru, ima tam sestanke in skupine svojcev, kjer se pogovarjajo in pridobivajo informacije. Možnost izobraževanj in srečanj imata samo sogovornici, ki opravljata osebno asistenco, drugi pa malo manj. Menim, da bi zagotovo morale biti organiziranih več skupin za samopomoč, ki so lahko

dostopne in tako koristne za vsega posameznika. Mislim, da nekateri svojci še vedno ne razumejo pomena in ciljev skupine za samopomoč, saj ob tem vprašanju sprva niso vedeli, kaj odgovoriti in kaj to sploh pomeni. Na tem mestu bi zagotovo morale biti več ozaveščanja in vključevanja svojcev v različne aktivnosti. Vsi sogovorniki z IO so vključeni v društvo Sožitje, v katerega so v večini vključeni tudi njihovi svojci. Vključeni so še v Rdeči križ, večgeneracijski center in gasilsko društvo. Obisk organizacij je odvisen predvsem od njihovih aktivnosti, ki se zagotavljajo v premajhni meri. Vsi sogovorniki so že obiskali center za socialno delo in se na njih obrnili po pomoč in podporo. Eni večkrat, drugi malo manj, odvisno od njihovih potreb. Hkrati je center za socialno delo skrbnik v primeru osebe z IO. Sogovornici pa sta vključeni tudi v osebno asistenco. Osebna asistenca je oblika pomoči, ki naj bi pokrivala vsa področja življenja (nego, gospodinjenje, komuniciranje, delo, izobraževanje, prosti čas); je oblika pomoči, ki mora biti prilagojena potrebam, željam in življenjskemu slogu vsakega uporabnika posebej in prispeva k neodvisnemu življenju. Kot primer dobre prakse sem spoznala sogovornico, ki živi sama v svojem stanovanju in ima ob tem osebno asistenco, ki ji pomaga pri vsakodnevni obveznostih. Namen osebne asistencije je ohranjanje in povečanje dostojanstva ljudi, da navkljub oviranosti ostanejo v lastnem domu in znanem okolju in pri tem dobijo dovolj podpore, da lahko živijo čimbolj samostojno življenje. Osebna asistenca je nujni pogoj, ki osebi z oviro zagotavlja prehod iz odvisnosti v neodvisnost, saj večina ljudi, kot sem tudi sama ugotovila, potrebuje nekaj urno pomoč in ne 24-urne oskrbe, kar pogosto enačimo (Zaviršek, Zorn in Videmšek, 2002, str. 202). Svojci so namreč poudarili, da vse osebe z intelektualno oviro, potrebujejo nekoga, ki skrbi za njih. S tem namenom se lahko uveljavi osebna asistenca, ki posameznike podpre in jim pomaga na tistih področjih življenja, kjer potrebujejo pomoč, hkrati pa razbremenijo svojce. Ena izmed rešitev, ki jo je predlagala sogovornica in jo vidim tudi sama, pa so skupnostna stanovanja z občasno oskrbo, ki so tudi učinkovita metoda preseljevanja ljudi iz institucij v skupnost. Kot navajajo svojci so storitve v skupnosti v pomanjkanju, zato bi se mogle organizirati različne delavnice in druženja, ki bi hkrati prispevale k vključenosti oseb z intelektualno oviro v skupnost. Pri iskanju odgovorov na vprašanja, kakšen bi položaj ljudi z intelektualno oviro bi moral biti, obstaja soglasje glede ciljev, kot so družbena vključenost, zagotavljanje samostojnosti, neodvisnosti, ter zaščita in varstvo (Ambrož, 2019, str. 149).

Sogovorniki so v večini izrazili zadovoljstvo s službami. V domačem okolju pa ni veliko možnosti za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z intelektualno oviro, saj razen društva Sožitje, varstveno delovnega centra in bivalne enote, drugih posebej namenjenih služb osebam z oviro ni. Zadovoljni so z delom društva Sožitje, saj omogoča različna koristna predavanja in

jih seznanja z vsemi dogodki. Hkrati so zadovoljstvo izrazili tudi z delom centra za socialno delo Ljutomer. Povedali so, da so zelo prijazni, odzivni in aktivno vključeni. Kljub temu pa nekateri pogrešajo več pogovorov na centru za socialno delo in si želijo, da bi bili bolj vključeni ter jih podpirali in usmerjali. Sogovorniki torej pogrešajo, da ni organiziranih dejavnosti v skupnosti in več posebej prilagojenih služb za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z intelektualno oviro, saj so na ta način izključeni iz skupnosti. Sogovornica je povedala, da ima občutek, da je vse storitve sčasoma potrebno plačati. Potreba po prostovoljstvu se je izkazala tudi kot zelo pomembna potreba po službah, saj si sogovorniki želijo več družbe in pogovorov s prostovoljci. Kot je zapisano v Zakonu o prostovoljstvu (2015), prostovoljstvo krepi medsebojno solidarnost ljudi, spodbuja razvoj človeških zmožnosti in vseživljenjskega učenja, zagotavlja družbeno povezanost in sodelovanje pri reševanju problemov posameznikov in družbe. Potrebna bi bila večja vzpostavitev mreže prostovoljstva in spodbujanje le tega v skupnosti, saj prostovoljstvo ni samo delanje dobrega drugemu, ampak enako tudi sebi (Ramovš, 2001). S tem jih namreč podpremo tudi k samostojnemu bivanju v skupnosti, saj vsak človek potrebuje družbo in pogovor z drugimi, s tem pa zmanjšamo osamljenost, ki je posledica socialne diskriminacije.

K samostojnemu življenju v skupnosti pomembno prispeva tudi informiranje in pridobivanje informacij, ki sogovornike ozavešča o različnih možnostih in oblikah pomoči in podpore. Sogovorniki menijo, da nikoli ni preveč informacij in je pomembno, da pridobivajo nove. Predvsem so pomembne informacije v zvezi z možnosti življenja v skupnosti. Svojci si predstavljajo, da bodo tudi v prihodnosti skrbeli za osebo z intelektualno oviro znotraj družine, zgolj njihove vloge skrbi se bodo zamenjale. Zdi se mi, da so se sogovorniki povsem sprijaznili s skupnim življenjem in ne vidijo drugih rešitev, ki bi lahko bile učinkovite in koristne. Kot pravijo Zaviršek, Zorn in Videmšek (2002) ljudje z ovirami ne smejo biti odvisni samo od pomoči in podpore sorodnikov ali bivati v institucijah, ampak se jim mora izven zavodov zagotoviti opolnomočenje za kvalitetno življenje, pravica do izbire, kvalitetne storitve in življenje v običajnem okolju. Kot že opisuje dezinstitutionalizacija, je pomemben razvoj ustreznih programov v skupnosti in opozarja na pravico samostojnega odločanja o lastni življenjski usodi (Flaker in Ramon, 2016). Nedostopnost javnih prevozov in primernih služb in storitev pa priča tudi o kontradiktornosti 19. člena Konvencije o pravicah ljudi z ovirami. Bila pa sem presenečena nad njihovim optimizmom, saj kot pravijo, moraš o prihodnosti razmišljati pozitivno in ne smeš imeti bojazni. Ponovno pa želim izpostaviti negotovost okoli sredstev in odprto vprašanje bivanja. Svojci in osebe z intelektualno oviro morajo imeti v svojem življenju

pravico, da se sami odločijo, kje bodo živeli. Osebe z oviro si namreč želijo biti bolj samostojni in se naučiti različnih novih znanj in veščin. Velikokrat pa o prihodnosti niso razmišljali oziroma si želijo, da ostane enako, kot je sedaj, kar pomeni, da živijo v skupnosti doma s starši. Sogovorniki z IO so skozi pogovor vseskozi poudarjali pomembnost njihovih svojcev, mame in tete, ki jih podpirata in za njih skrbita. Pripisujejo jim veliko večje zasluge kot si jih oni sami, saj so sami pogosto skromni in nočejo nekih zaslug, saj menijo, da je skrb za njihove bližnje njihova dolžnost.

6. Sklepi

Z analizo rezultatov sem prišla do naslednjih sklepov in ugotovitev:

- Dejavnosti oseb z intelektualno oviro se ponavljajo in so postale vsakodnevna rutina. Vsi so vključeni v varstveno delovni center, popoldne pa opravljajo različne aktivnosti doma.
- V prostem času sodelujejo pri hišnih opravilih in se vključujejo v različne aktivnosti znotraj družine ali se ukvarjajo z drugimi pristočnimi aktivnostmi. Njihove dejavnosti so pogosto omejene na njihovo okolico in prostore doma, znotraj katerih se družijo in ustvarjajo.
- Kljub pozitivnemu sprejemanju družbe oseb z intelektualno oviro, se še ponekod zmeraj pojavlja nesprejetost in so prisotni predsodki ter nestrpnost v družbi. Sogovorniki z IO pa to doživljajo drugače, saj se v domačem okolju počutijo varne.
- Skupaj s sogovorniki smo ugotovili, da imajo premalo možnosti za delo in je potrebno omogočiti več različnih možnosti dela in zaposlitve, saj je pogosto njihova edina možnost dela v varstveno delovnem centru. Z učinkovito podporo in pomočjo jih lahko vključimo na različna delovna mesta, saj je pomembno, da lahko oseba z IO napreduje in izbira.
- Na območju Ljutomera ni urejenega javnega prevoza oziroma je ta težje dostopen, kar prispeva k njihovi nesamostojnosti in vezanosti na njihove skrbnike. Organiziran je zgolj prevoz v varstveno delovni center.
- Dve sogovornici z IO imata zaradi skrbništva nad njimi odvzeto možnost odločanja o stvareh. V vseh primerih so svojci tisti, ki odločajo o pomembnih stvareh v življenju, vendar se trudijo, da odločitve sprejemajo skupaj. Predvsem imajo sogovorniki z IO možnost odločati o vsakdanjih odločitvah in poteku dneva.
- Za delo v varstveno delovnem centru prejmejo nagrado, drugi viri dohodka so še invalidska pokojnina, varstveni dodatek, socialna pomoč, pokojnina po očetu ter dodatek za nego in pomoč. Višina sredstev ni zadostna, saj z njimi težko preživijo, si ne morejo vsega privoščiti in morajo z denarjem skrbno ravnati, zato imajo po večini skupen proračun s skrbniki. Prav tako za svoje delo nikoli ne prejmejo regresa. Zaradi neplačanega dela in ekonomske odvisnosti od staršev so osebe z IO bolj izpostavljene dejavnikom revščine.

- Socialna mreža oseb z intelektualno oviro je šibka, majna in omejena znotraj družine, kar prispeva k socialni izključenosti. Pogosto so osamljeni, saj nimajo svojih prijateljev ali zaupnikov, kar kaže na socialno diskriminacijo. Hkrati nimajo posebnih mest za srečevanje z ljudmi, se z njimi srečujejo v domačem okolju, v prostorih doma ali gredo na obiske.
- Lokalna skupnost ne spodbuja nobenega druženja in je spodbujanje druženja v veliki meri prepuščeno staršem.
- Neformalna skrb je v življenju oseb z intelektualno oviro zelo pomembna, saj jim svojci pomagajo pri različnih vsakdanjih opravilih in njihovi skrbi. Pomoč poteka samo znotraj družine in skupnega gospodinjstva, saj so sorodniki v veliki meri izključeni iz oskrbe. Skrbnice oseb z intelektualno oviro pa so največkrat ženske, in sicer mama ali teta.
- Veliko oseb lahko samostojno opravi določena opravila in potrebujejo pomoč v manjšem obsegu, drugi pa v večjem.
- Svojci se trudijo spodbujati osebe z intelektualno oviro k večji samostojnosti, jih učijo novih opravil in vključujejo pri različnih aktivnostih.
- Sogovorniki ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju, pri gospodinjstkih opravilih in ne pogrešajo dodatnih možnosti po storitvah.
- Svojci so velikokrat preobremenjeni in pogrešajo čas za sebe.
- Kot zelo pomembne in pomanjkljive v skupnosti so se izkazale skupine za samopomoč oziroma organizirane skupine za svojce. Nekateri svojci pa še vedno ne razumejo pomena in ciljev skupine za samopomoč.
- Vsi sogovorniki z IO so vključeni v društvo Sožitje, v katerega so v večini vključeni tudi njihovi svojci. Sogovorniki imajo dobre izkušnje z njim in centrom za socialno delo. Kljub temu pa nekateri pogrešajo več pogovorov na centru za socialno delo in si želijo, da bi bili bolj vključeni pri aktivnem usmerjanju in podpori.
- V okviru društva Sožitje se udeležujejo različnih taborov, potovanj in izletov. Obenem grejo na počitnice skupaj s svojci. Veliko sogovornikom so počitnice omogočili turistični boni, saj si zaradi finančnih stisk tega ne morejo privoščiti.
- Velika potreba je po drugačnih oblikah namestitve in skrbi za osebe z intelektualno oviro v skupnosti, saj svojci ne bodo vedno zmogli pomoči. Ena rešitev so skupnostna stanovanja z občasno oskrbo, ki so tudi učinkovita metoda preseljevanja ljudi iz institucij v skupnost.

- Vse osebe z intelektualno oviro potrebujejo nekoga, ki skrbi za njih. Zelo pomembna je osebna asistenca in večanje le-tega, saj osebi z oviro zagotavlja prehod iz odvisnosti v neodvisnost in povečuje njihovo možnost odločanja in izbire. Posameznike podpre in jim pomaga na tistih področjih življenja, kjer potrebujejo pomoč, hkrati pa razbremenijo svojce.
- Storitve v skupnosti so v pomanjkanju, saj ni organiziranih nobenih delavnic ali druženja, ki bi prispevali k vključenosti oseb z intelektualno oviro v skupnost. V domačem okolju tako ni veliko možnosti za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z intelektualno oviro, saj razen društva Sožitje, varstveno delovnega centra in bivalne enote, drugih posebej namenjenih služb osebam z oviro ni.
- Svojci ugotavljajo, da vse storitve sčasoma postanejo plačljive in si tega ne morejo privoščiti. Potreba po prostovoljstvu se je izkazala kot zelo pomembna potreba po službah, saj si sogovorniki želijo več družbe in pogovorov s prostovoljci, kar privede do večje vključenosti ter aktivne udeležbe v skupnosti in zmanjšanju osamljenosti.
- Pomembno je informiranje svojcev, predvsem o različnih možnostih in oblikah pomoči in podpore ter v zvezi z možnostmi življenja v skupnosti.
- Svojci se tudi v prihodnosti vidijo v vlogi skrbnikov oseb z intelektualno oviro. O prihodnosti razmišljajo pozitivno, vendar se bojijo, kaj bo se zgodilo z njihovimi svojci z IO, ko njih več ne bo.
- Osebe z intelektualno oviro si v prihodnosti želijo večje samostojnosti in se naučiti različnih novih znanj in veščin.

7. Predlogi

- Potrebno bi bilo organizirati več skupnih dejavnosti, dogodkov in medsebojnih stikov, kjer bi se osebe z IO in drugi ljudje med seboj družili, spoznali in skupaj delovali ter gradili skupnost, kar bi prispevalo k dvigu kakovosti življenja. To so lahko pevski zbori in druga glasbena ustvarjanja, različna športna tekmovanja ter kulturni dogodki in prireditve. Hkrati je potrebna vzpostavitev novih služb, ki bi bile prilagojene osebam z IO in jim omogočale aktivno sodelovanje. Tako bi prekinili njihovo vsakodnevno rutino preživljanja prostega časa doma.
- Lokalna skupnost bi morala bolje prepoznati potrebe svojih občanov in organizirati različne kulturne, športne dogodke in prireditve (koncerti, predstave, nastopi ipd.), ki so prilagojeni potrebam ljudi z intelektualno oviranostjo in bi povezale ljudi v skupnosti ter omogočale večjo družbeno participacijo.
- Potrebno je zakonsko opredeliti vlogo občin pri zagotavljanju dolgotrajne oskrbe, saj bi mogla občina nameniti več pozornosti ugotavljanju potreb lokalnega prebivalstva po dolgotrajni oskrbi in iskanju odgovorov nanje. Pomembno je, da zagotovi programe in storitve za zadovoljevanje potreb po dolgotrajni oskrbiter razširiti storitev pomoči družini na domu, ki jo zagotovi občina, jo finančno podpre in usmerja.
- Potrebne so zakonske spremembe glede financiranja, saj je višina sredstev, ki jo prejemajo osebe z intelektualno oviro premajhna, še zlasti za samostojno življenje. Povečanje finančnih sredstev bi zagotovo pripomoglo k bolj samostojnemu življenju v skupnosti. Kot rešitev predlagam tudi subvencije in večjo dostopnost turističnih namestitev, ki družinam omogočijo počitnice, jih med seboj zbližajo, hkrati pa omogočijo večjo povezovanje in udeležnost v družbi.
- Potrebno je vzpostaviti več različnih možnosti dela in zaposlitve, ki so raznovrstne tako po trajanju kot zahtevnosti dela, ki omogočajo, da oseba napreduje in izbira. Pomembno je, da jim zakonodaja omogoči razbremenitev na delovnem mestu in denarne pomoči, ki jo uporabniki potrebujejo ne samo za preživetje, temveč tudi za doseganje življenjskih ciljev in vključevanje v družbo. Hkrati je potrebno izobraziti delodajalce o različnih možnostih prilagoditve in organiziranja delovnega mesta za osebe z intelektualno oviranostjo. Pomembno pa je tudi usposabljanje in izobraževanje oseb z intelektualno oviranostjo, ki jim omogoča vstop na trg dela.
- Predlagam, da center za socialno delo ali katera druga organizacija skupaj z vsakim sogovornikom naredi osebni načrt, ki prispeva k informiranju, krepitvi moči in

raziskovanju njihovega življenjskega sveta. Krepitev moči nam omogoči, da posameznik razišče svoje vire in prevzame nadzor nad svojim življenjem, ki ga imajo pogosto njihovi svojci. Hkrati prispeva informacije, pregled nad mrežo izvajalcev, povezuje subjekte v skupnosti in koordinira delovni proces, s tem pa izhajamo iz nesorazmerja moči.

- Pomembna je večja ozaveščenost in informiranost družbe o različnih oblikah oviranosti, kar bi pripomoglo k večjemu sprejemanju, strpnosti in zmanjševanju predsodkov. Predvsem je pomembna delitev zgodb ljudi z izkušnjami in njihovo sodelovanje v različnih aktivnostih v skupnosti. Prizadevali bi si lahko za medgeneracijsko sodelovanje in sodelovanje z različnimi šolami, kar bi med seboj dodatno zbližalo in povežalo ljudi. Veliko vlogo pri tem pa imajo tudi mediji.
- Predlagam večjo spodbujanje in promoviranje prostovoljstva, ki bi prispevalo k večji socialni vključenosti, širitvi socialne mreže in zmanjšanju osamljenosti in izoliranosti oseb z oviro. Hkrati bi povečalo njihovo samostojnost, da ne bi bili v tolikšni meri odvisni od skrbnikov, kar bi njih dodatno razbremenilo. Prostovoljci bi lahko sogovornike pospremili tudi po različnih opravkih.
- Potrebno je organizirati več skupin za samopomoč in razmišljati o drugih oblikah in pomoči za svojce, ki so pogosto preobremenjeni. Tudi sami posredno trpijo zaradi različnih pritiskov okolja in občutka nemoči pri pomoči in podpori osebe z IO. Posamezniki potrebujejo spodbujanje in oporo, ravno družina pa je ključni člen pri tem, zato morajo biti sami dovolj ozavešeni in kompetentni pri razumevanju potrebne podpore.
- Uvesti bi bilo treba intenzivnejše terensko delo centra za socialno delo. Krepiti bi bilo potrebno ustrezen kader, jih izobraziti na področju terenskega dela, predvsem pa nameniti več sredstev za delo z odraslimi ljudmi z IO in zaposliti več kadra na tem področju. Hkrati so pomembne tudi intervizije in timski sestanki, kjer zaposleni lahko podelijo svoje stiske in probleme, saj je v skrbi za druge pomembno, da poskrbimo tudi za sebe.
- Pomembno je razmišljati o drugih oblikah pomoči, ne zgolj pomoči znotraj družine in institucionalnih varstvih. Pomembna je pravica do osebnega asistenta, ki je temeljna človekova pravica in omogoča vključevanje v družbo in pomoč pri vsakodnevnih opravilih. S pomočjo osebne asistence lahko posameznik z IO živi neodvisno, aktivno in kakovostno življenje v skupnosti.

- Druga oblika so skupnostna stanovanja oziroma stanovanjske zadruge. Stanovanja bi bila prilagojena, vsak bi imel svojo sobo in prostor, z njimi pa bi delali prostovoljci. S skupnostnimi stanovanji bi zmanjšali njihove stroške, saj bi se ti enakomerno porazdelili med vse stanovalce. Pomanjkanje sredstev je namreč pogost razlog, ki onemogoča posameznikom dostop do stanovanj. Zdi se mi, da imajo tudi občine pomembno vlogo pri tem in bi lahko prispevale sredstva za gradnjo takšnih nepremičnin.
- Pomembno je informiranje svojcev in oseb z oviro s strani centra in drugih organizacij o različnih možnostih in oblikah pomoči in podpore ter v zvezi z možnostmi življenja v skupnosti. Pomembno je, da se osebe z oviro zavedajo, da imajo pravico odločati, kje bodo živeli. Pomembno v uveljavljanju pravic je zagovorništvo, saj bomo zgolj z ozaveščanjem in zagovorništvom prispevali k njihovemu opolnomočenju in vključenosti v družbo. Menim, da zagovorništvo lahko predstavlja socialno krepitev in zagovorniki morajo biti tisti, ki imajo neko vedenje v družbi.
- Hkrati pa lahko krepimo zavedanje pravic uporabnikov s skupinami za samozagovorništvo. Uporabnik, ki se nauči govoriti v svojem imenu, se lahko zavzame tudi za druge oziroma za skupne cilje. Uporabnike je pomembno seznaniti s temeljnimi človekovimi pravicami, ki pripadajo tudi njim, jim ponuditi oporo in pomoč pri prizadevanju za njihovo dosledno uveljavljanje. Pomembna je tudi komunikacija in podpora med uporabniki samimi, saj si izmenjujejo izkušnje in nasvete, kar pomembno prispeva k samozavedanju sebe in samopomoči. Podpora uporabnikov pa pripomore tudi k večjemu občutku pripadnosti skupnosti. Druge metode krepitev so še treningi asertivnosti, ki posameznike učijo veščin za samozavestno ravnanje in učinkovito komunikacijo z drugimi.
- Na tem področju je zelo pomembna tudi zakonodaja, ki jo je potrebno spremeniti, saj še ljudi vedno zelo omejuje in diskriminira. Diskriminira jih že z načinom poimenovanja 'invalidi', kar vnaprej predpostavlja neko nezmožnost in neenakost. Prav tako zakonodaja dovoljuje odvzem poslovne sposobnosti in s tem omejuje pravice posameznikov za samostojno in kvalitetno življenje v skupnosti. Torej, vse dokler bomo imeli v naši zakonodaji takšna diskriminatorna določila, bodo te osebe še daleč od temeljnih človekovih pravic.

8. Uporabljena literatura

- Ambrož, M. (2019). Recenzija: Pravni in družbeni položaj oseb z motnjo v duševnem razvoju. V A. Šelih, & B. Novak (ur.), *Pravni in družbeni položaj oseb z motnjo v duševnem razvoju* (str. 149-151). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Benko Lang, A. (2020). *Poročilo o izvajanju programa dela VDC Murska sobota za leto 2020*. Murska sobota: Varstveno delovni center
- Byrne, P. (2000). Stigma of mental illness and ways of diminishing it. *Advances in Psychiatric Treatment*, 6 (1). Pridobljeno 23.3.2022 s <https://www.cambridge.org/core/journals/advances-in-psychiatric-treatment/article/stigma-of-mental-illness-and-ways-of-diminishing-it/EF630432A797A5296D131EC0D4D5D7AD>
- Črnak Meglič, A., Drole, J., Kobal Tomc, B., Koprivnikar, B., Lebar, L., Nagode, M., Peternej, A., Smole, H., Šonc, A., & Toth, M. (2014). *Podpora samostojnemu bivanju v domačem okolju in dolgotrajna oskrba* (Analitsko poročilo DP5 projekta AHA.SI: Delovna verzija 1). Pridobljeno 5. 5. 2022 s http://www.staranje.si/sites/www.staranje.si/files/upload/images/wp5_analitsko_porocilo.pdf
- Dougan, M. (2019). Učinkovit dostop do sodnega varstva odraslih z motnjo v duševnem razvoju. V A. Šelih, & B. Novak (ur.), *Pravni in družbeni položaj oseb z motnjo v duševnem razvoju* (str. 55 - 67). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Petan, M., & Mesec, P. (2021). *Skupne evropske smernice za prehod iz institucionalne v skupnostno oskrbo: smernice za uveljavitev in podporo trajnostnemu prehodu iz institucionalne v družinsko in skupnostno oskrbo otrok, ljudi z oviranostjo, ljudi s težavami z duševnim zdravjem in starih ljudi v Evropi*. [pdf]. Pridobljeno 23.3.2022 s <https://di.irssv.si/skupne-evropske-smernice>
- Flaker, V., Kodele, T., Kranjec, B., Smole, A., Cigoj Kuzma, N., & Urek, M. (2007). *Krepitev moči v teoriji in praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: Očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Flaker, V., Mali, J., Rafaelič, A., & Ratajc, S. (2013). *Osebno načrtovanje in izvajanje storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič, A., & Udovič, N. (2011). *Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in procesi, eksperiment in sistem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Rafaelič, A., Bezjak, S., Ficko, K., Grebenc, V., Mali, J., Ošljaj, A., Ramovš, J., Ratajc, S., Suhadolnik, I., Urek, M., & Žitek, N. (2015). *Priprava izhodišč deinstitucionalizacije v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., & Ramon, S. (2016). From Institutional to Community Care: Social Work of Opening Spaces and New Solidarities (Social Work and Deinstitutionalisation). *Dialogue in praxis: a social work international journal*, 5(18). Pridobljeno 23.3.2022 s <http://dialogueinpraxis.net/index.php?id=5&a=article&aid=61>
- Foucault, M. (1998). *Zgodovina norosti*. Ljubljana: Založba/cf*
- Goffman, E. (2008). *Stigma: zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.
- Goffman, E. (2019). *Azili: eseji o socialni situaciji duševnih bolnikov in drugih zaprtih varovancev*. Založba /cf.
- Inštitut za razvoj človeških virov (2018). *Kaj so duševne motnje?*. Pridobljeno 23. 3. 2022 s <https://www.psihoterapija-ordinacija.si/dusevne-motnje/kaj-so-dusevne-motnje>
- Kapus, A. (2014). Medijske podobe ljudi z ovirami. *Socialno delo*, 53(3/5). Pridobljeno 23.3.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-DLHMGHRA>
- King, R. D., Raynes, N. V., & Tizard, J. (1971). *Patterns of residential care: sociological studies in institutions for handicapped children*. London: Routledge and K. Paul.
- Kljun, M. (b.d.). *Organizacija podpore materi z motnjo v duševnem razvoju za samostojno življenje z otrokom v skupnosti*. Pridobljeno 5. 5. 2022 s <http://www.socialneinovacije.si/organizacija-podpore-materi-z-motnjo-v-dusevnem-razvoju-za-samostojno-zivljenje-z-otrokom-v-skupnosti/>
- Lačen, M. (2001). *Odraslost: osebe z motnjami v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje, zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije
- Lamovec, T. (1995). *Ko rešitev postane problem in zdravilo postane strup: nove oblike skrbi za osebe v duševni krizi*. Ljubljana: Lumi
- Lamovec, T. (1998). *Psihosocialna pomoč v duševni stiski*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
- Mali, J. (2013). *Dolgotrajna oskrba v mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Mali, J., Flaker, V., Urek, M., & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: primer domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Nagode, M., Črnak Meglič, A., Dremelj, P., Dolničar, V., Hvalič Touzery, S., Istenič, A., Kobal Tomc, B., Lebar, L., Majcen, B., Natek, I., Prevolnik Rupel, V., Rosič, J., Žakelj, M., & Škafar, M. (2021a). *Dolgotrajna oskrba: izziv in priložnost za boljši jutri* [pdf]. Pridobljeno 23.3.2022 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Dolgotrajna/Evalvacija-pilotnih-projektov-s-podrocja-dolgotrajne-oskrbe.pdf>
- Nagode, M., Črnak Meglič, A., Ficko, K., Lebar, L., Pirec, S., & Rafaelič, A. (2021b). *Dolgotrajna oskrba: potrebe in izzivi v Domžalah* [pdf]. Pridobljeno 23.3.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BETVUW1L/?query=%27keywords%3Dinstitucionalna+oskrba%27&pageSize=25&fUDC=Socialno+delo&language=eng>
- Novljan, E., & Jelenc, D. (2002). *Odraslost: osebe z motnjami v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje, zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.
- *Osnovna Šola Ivana Cankarja Ljutomer*. (2022). Pridobljeno 26. 4. 2022 s <http://www.osicljutomer.si/maticna-sola/info-o-soli-in-kontakti-podatki/>
- Petovar, B. (2018). *Poslovno poročilo od 1. 10. 2018 do 31. 12. 2018*. Murska Sobota: Center za socialno delo Pomurje.
- Podlipec, T., Brumen, N., Pušnik M., & Korbal, M. (2001). *Odraslost osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje, zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.
- Rafaelič, A., & Flaker, V. (2021). *Dezinstitucionalizacija I: neskončna*. Ljubljana: Založba Univerze.
- Rafaelič, A., Ficko, K., & Flaker, V. (2017). Prehod k skupnostnim oblikam oskrbe v Sloveniji. *Socialna pedagogika*, 21(3/4). Pridobljeno 23. 3. 2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-16LK6DJX?&language=eng>
- Ramovš, J. (2001). Prostovoljstvo pri delu z ljudmi in za ljudi. *Socialno delo*, 40(6). Pridobljeno 5. 5. 2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-MI8F36FT>
- Ramovš, J., Lipar, T., & Ramovš, M. (2012). Oskrba onemoglih ljudi. *Revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*, 15(3). Pridobljeno 5. 5. 2022 s <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/slike/1258-1.pdf>

- RS Statistični urad (2020). *Občina Ljutomer*. Pridobljeno 26. 4. 2022 s <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Content/84>
- Šelih, A., & Novak, B. (2019). Predgovor. V A. Šelih, & B. Novak (ur.), *Pravni in družbeni položaj oseb z motnjo v duševnem razvoju* (str. 7-8). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Škerjanc, J. (2010). *Individualizacija storitev socialnega varstva*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Šugman Bohinc, L., Rapoša-Tajnshek, P., & Škerjanc, J. (2007). *Življenjski svet uporabnika: raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Ule, M. (2005). Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega sveta. V Leskošek, V. (ur.), *Mi in oni: nestrpnost na Slovenskem* (str. 21-40). Ljubljana: Mirovni inštitut.
- *Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (ReNPDZ18-28)* (2018). Ur. l. RS 24/2018
- Urek, M. (2019). Pravica do neodvisnega življenja v skupnosti: implementacija 19. člena Konvencije OZN o pravicah invalidov v Sloveniji. V A. Šelih, & B. Novak (ur.), *Pravni in družbeni položaj oseb z motnjo v duševnem razvoju* (str. 89-117). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Urh, Š. (2005). Položaj oseb z oznako duševne prizadetosti s posebnim poudarkom na izključenosti žensk z intelektualno oviro. *Socialno delo*, 44(1/2). Pridobljeno 5. 5. 2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-R5DRH7AO>
- *VDC Murska sobota*. (2015). Pridobljeno 26. 4. 2022 s <https://www.vdcms.si/>
- Videmšek P., & Leskošek, V. (2015). Dez institucionalizacija : dosegljiv cilj ali nerealna vizija. *Socialno delo*, 54(5). Pridobljeno 23.3.2022 s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-LDMO0MR0>
- Videmšek, P. (2013). *Iz institucij v skupnost: Stanovanjske skupine nevladnih organizacij na področju duševnega zdravja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Videmšek, P., & Leskošek, V. (2015). Dez institucionalizacija: dosegljiv cilj ali nerealna vizija. *Socialno Delo*, 54(5). Pridobljeno 23.3.2022 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-LDMO0MR0>
- Vilič Klenovšek, T. in Rupert, J. (2011). *Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih* [pdf]. Pridobljeno 23. 3. 2022 s https://arhiv.acs.si/publikacije/Svetovalna_dejavnost_v_izobrazevanju_odraslih.pdf

- World Health Organization. (2010). *Definition: intellectual disability*. Pridobljeno 23.3.2022 s <https://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/news/news/2010/15/childrens-right-to-family-life/definition-intellectual-disability>
- *Zakon o prostovoljstvu (ZProst)* (2015). Ur. l. RS 82/2015
- *Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI)* (2008). Ur. l. RS 10/2008
- *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI-B)* (2017). Ur. l. RS 32/2017
- *Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)* (2016). Ur. l. RS 33/16 in 21/18 – ZNOrg
- Zaviršek, D, Krstulović, G., Leskošek, V., Videmšek, P., Bohinec, M., Pečarič, E., Jeseničnik, N., & Poropat, K. (2015). *Analiza sistema institucionalnega varstva in možnosti nevladnih organizacij zagotavljati storitve v skupnosti za uresničevanje deinstitucionalizacije v Sloveniji* [pdf]. Pridobljeno 23.3.2022 s <http://www.za-mdi.si/files/aktivnosti/Analiza%20final.pdf>
- Zaviršek, D. (2000). *Hendikep kot kulturna travma*, Založba cf*, Ljubljana.
- Zaviršek, D., Zorn, J., & Videmšek, P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba
- Zaviršek, D. (2009). Social work with adults with disabilities: an international perspective. *British Journal of Social Work*, 39(7). Pridobljeno 23. 3. 2022 s https://www.fsd.uni-lj.si/mma/social_work_with_adults_with_disabilities_an_international_perspective/2010102111305986/
- Zaviršek, D. (2010). *Ljudje z ovirami v kontekstu družbenih vrednot in tradicij* (Učno gradivo). Pridobljeno 23. 3. 2022 s <https://isio.acs.si/polica/monografije/ciljneskupine/index.php?id=458&nid=&tiskaj=1>
- Zaviršek, D. (2014). Opredelitev hendikepa in razvoj študija hendikepa v socialnem delu. *Socialno delo*, 53 (3/5). Pridobljeno 23. 3. 2022 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-IEVB67MN/a6c3affb-31c1-41b9-b94d-c5a0e4d14728/PDF>
- Zaviršek, D. (2018). (Ne)plačano delo med prisilo in pravico, med prekarnostjo in samopotrditvijo. V D. Zaviršek, I. Lesar, Š. Razpotnik, R. Kroflič, D. Zadnikar, & D.

Rutar (ur.), *Egalitarne simbolizacije življenja s posebnimi potrebami* (str. 141-169).
Kamnik: Cirius.

- *Zveza Sožitje*. (b.d.). Pridobljeno 26. 4. 2022 s <https://www.zveza-sozitie.si/>

9. Priloge

9.1 Vprašalnik

9. 1. 1 Vprašalnik za svojce

OCENA ŽIVLJENJA

Življenjski slog

1. Kako preživi dan, kaj običajno počne čez dan ?

Vrednote

2. Kaj je tisto, kar mu/ji je zelo pomembno? Kaj ceni v življenju?

Zemljepisna umestitev

3. S kom v svoji okolici ima stike?
4. Ali občina, krajevna skupnost s čim spodbuja druženje?

Zaznavanje, stališča

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)?
6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Socialna mreža, druženje

7. Ali ima vaš svojec stike z drugimi sorodniki? Kdo so pomembni ljudje v njegovi/njeni bližini? Kakšni so ti stiki?
8. Ali so sorodniki vključeni v oskrbo? In kako, pri katerih opravilih sodelujejo?
9. Kakšni so njegovi/njeni stiki s sosedi, prijatelji? Ima stike z drugimi? Kako jih vzdržuje? Sam? Mu vi pomagate? Preko telefona? Obiski?

Neformalni viri pomoči, samopomoč

10. Kako poteka en vaš tipičen dan? Ali lahko sam postori nujne stvari? Katera lahko in katere ne more in rabi pomoč? Kdo mu/ji pomaga, če česa ne zmore?
11. Ali se sam/a odpravi po opravkih? Potuje samostojno ali potrebuje prevoz? Kako je v vašem kraju s prevozom – ali imate urejen javni prevoz? Na koga se obrnete, da vas kam pelje?
12. Ste vi ali vaš svojec vključeni v kakšno društvo, kot je npr. Sožitje, Mladinski center in podobne organizacije in ste vi aktivni član? Kako sodelujete v društvu?

Delo, zaposlitev, prosti čas

13. S katerimi aktivnostmi se vaš svojec ukvarja? Kaj rad dela? (sodeluje pri hišnih opravilih, zunaj hiše, na računalniku itd...) Koliko časa namenja posamični aktivnosti?

14. Ima plačano zaposlitev zunaj doma? Koliko ur tedensko?
15. Ali razpolaga s svojim denarjem? Kako mu_ji pri tem pomagata?
16. Ali greste na počitnice skupaj? Ali gre vaš svojec tudi sam s svojimi prijatelji ali v okviru društev na počitnice? Ali greste tudi sami kdaj na počitnice in kdo ostane v tem času skupaj s svojcem?

Materialni položaj (ekonomske razmere, dohodek, socialna varnost)

17. Ali je, po vašem mnenju, dobro poskrbljeno za socialno varnost odraslih ljudi z intelektualno oviranostjo ?
18. Kakšne vire dohodkov ima vaš svojec za preživljanje?
19. Ali lahko preživi s temi sredstvi? Kako si pomagata, če so ta sredstva premajhna?
20. Ali bi potrebovali več sredstev, da bi dostojno živeli?

Stanovanje

21. S kom živi vaš svojec_svojka?
22. V kakšnem stanovanju živi ali je to hiša, blok, lastno stanovanje?
23. Ali ima dovolj zasebnosti? Ali lahko koga povabi k sebi, v prostor, kjer je sam?

Varnost

24. Ali se počutite vi in vaš svojec varne v domačem kraju/ v domači hiši?
25. Ali obstajajo konflikti z okolico?

Socialne posledice, povezane s starostjo

26. Ali občutite, da zdaj, ko je vaš svojec starejši, družba drugače gleda nanj/o ali na vas, se je kaj spremenilo?
27. Ima manj pravic, je za kaj prikrajšan/a? Za katere?

OCENA ZDRAVJA

Ocena zdravja

28. Kakšno je zdravje vašega svojca?
29. Kako skrbite za njegovo/njeno zdravje (prehrana, aktivnost)?
30. Ali mora jemati redno kakšna zdravila? Kdo mu jih daje?
31. Kako obvladujete težave z zdravjem?
32. Ali morate za kakšne zdravstvene storitve posebej plačevati (zdravila, pripomočki)?
33. Kakšen se vam zdi njegov_njen osebni zdravnik? Je dostopen, prijazen, vas seznani z vsem, kar je za pomembno?
34. Kdo ga_jo neguje, pomaga, ko zboli?
35. Kdo ga_jo pelje k zdravniku?
36. Ali pogrešate kakšno pomoč na tem področju?

SPREJEMANJE ODLOČITEV

Sprejemanje odločitev

37. Kdo sprejema pomembne odločitve v življenju vašega svojca? Ali ga podprete, da sam sprejema odločitve? Kako ga pri tem podprete?
38. Česa se v prihodnosti najbolj bojite v zvezi z vašim svojcem?

OCENA SLUŽB

Vrste služb, zadovoljevanje potreb - območje Ljutomera

39. Ali kaj veste, katere storitve oziroma katere organizacije so na voljo odraslim ljudem z intelektualno oviranostjo v vaši okolici? Običajne, posebne službe. Ali so vam dostopne (prevoz, spremstvo za svojca)? Vaše izkušnje z njimi? Kaj pogrešate?
40. Kaj vam ponujajo v kraju, kakšne možnosti imate v vašem kraju, da zadovoljite vsakdanje potrebe, želje vašega svojca?
41. Ali ste že kdaj bili na centru za socialno delo?
42. Kakšen je njihov odnos do vas? Kaj mislite, da bi potrebovali od centra za socialno delo?

ŽELJE, POTREBE

Potrebe po službah, storitvah

43. Kaj mislite, kaj bi vaš svojec in njegovi vrstniki v vašem kraju še potrebovali, da bi lahko kvalitetno živeli in morda ostali doma (da jim ne bi bilo treba v dom)? Imate kakšne druge predloge, kaj bi se lahko v vašem kraju organiziralo zanje?
44. Kdo bi se po vašem mnenju moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje ljudi z intelektualno oviranostjo izboljšalo?

Želje, potrebe

45. Kaj in koga bi po vašem mnenju potreboval vsak odrasel človek z intelektualno oviranostjo, da bi lahko kvalitetno preživel starost v svojem domačem okolju?
46. Kaj bi vi osebno kot skrbniki potrebovali zase? Kaj pogrešate, da bi vas učinkovito razbremenilo? Kako vidite vašo družino čez 10 in več let?
47. Ali imate načeloma dovolj informacij kot skrbniki? Katerih informacij vam manjka? Bi bile dobrodošle skupine svojcev?

9. 1. 2 Vprašalnik za odrasle osebe z intelektualno oviranostjo

KAKO SE POČUTITE:

A. OCENA ŽIVLJENJA

A.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

A.1.1. KAKO PREŽIVITE DAN, KAJ OBIČAJNO POČNETE ČEZ DAN?

A.2. VREDNOTE

A.2.1. KAJ VAM JE NAJBOLJ POMEMBNO V ŽIVLJENJU?

A.3. ŽIVITE:

A – SAMI

B – S PARTNERJEM

C – S STARŠI

D – DRUGO: _____

A.4. ŠTEVILO, TRENDI

A.4.1. S KOM V SVOJI OKOLICI, KRAJU IMATE STIKE?

A.4.2. KOLIKOKRAT IN OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH

A.5. ZEMLJEPISNA UMEŠTITEV

A.5.1. KJE SE SREČUJETE Z DRUGIMI LJUDMI, POSEBNA MESTA, OBIČAJNA MESTA?

B. OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

B.1. SOCIALNA MREŽA, DRUŽENJE

B.1.1. KDO SO POMEMBNI LJUDJE V VAŠI BLIŽINI, KOGA IMATE RADI, KOMU SE ZAUPATE?

B.1.2. ALI VAM KDO POMAGA PRI VSAKDANJIH OPRAVILIH (NAKUPI V TRGOVINI, OBISK PRI FRIZERJU, PLAČILO POLOŽNIC) IN KAKO?

B.1.3. SE LAHKO NA KOGA OBRNETE KO STE V STISKI, ŽALOSTNI, KO SI ZAŽELITE DRUŽBO, POGOVOR ALI NASVET? NA KOGA?

B.1.4. ALI IMATE PRIJATELJE, SOSEDE, ZNANCE, SODELAVCE, KI VAS OBISKUJEJO ALI VI NJIH?

B.1.5. KAKO VZDRŽUJETE STIKE?

B.1.6. UPORABLJATE TELEFON?

A – DA IMAM SVOJ TELEFON

B – DA UPORABLJAM SKUPEN, DRUŽINSKI TELEFON

C – NE UPORABLJAM TELEFONA

D – DRUGO

B.1.6.1. ČE DA - SE S KOM DOPISUJETE, VZDRŽUJETE STIKE?

DA NE

B.1.7. IMATE STIKE S SORODNIKI? KAKO POGOSTO?

C. NEFORMALNI VIRI POMOČI, SAMOPOMOČ

C.1. NA KOGA SE OBRNETE KO POTREBUJETE POMOČ?

C.1.1. GRESTE PO OPRAVKIH SAMI?

DA NE

C.1.2. JE V VAŠEM KRAJU UREJEN JAVNI PREVOZ?

DA NE

C.1.3. ALI REDNO UPORABLJATE JAVNI PREVOZ AVTOBUS, VLAK, TAKSI

DA NE

C.1.4. UPORABLJATE JAVNI PREVOZ SAMI ALI OB POMOČI

C.1.5. POGREŠATE PRI UPORABI JAVNEGA PREVOZA POMOČ?

DA NE

C.1.6. PREDSTAVLJAJO KRAJI KI JIH NE POZNATE OVIRO ZA SAMOSTOJEN
OBISK?

D. STE VKLJUČENI V KAKŠNO DRUŠTVO

D.1. ČE STE - KAKO SODELUJETE V TEM DRUŠTVU

E. DELO, ZAPOSLOITEV

E.1. HODITE V SLUŽBO?

DA NE

E.2. V SLUŽBO HODITE:

SAMI V SPREMSTVU

E.3. KDO VAS SPREMLJA V SLUŽBO?

E.4. RADI HODITE V SLUŽBO? ZAKAJ?

F. PROSTI ČAS

F.1. KAJ POČNETE V PROSTEM ČASU?

F.2. ALI SE V PROSTEM ČASU OBIČAJNO UKVARJATE S KATERO OD NAŠTETIH
DEJAVNOSTI (OBKROŽI):

DRUŽENJE S PRIJATELJI

GLEĐANJE TELEVIZIJE

POSŁUŠANJE GLASBE

ŠPORT

OBISK KINA GLEDALIŠČA ALI KONCERTOV

SPREHOD

KOLESARJENJE

VOŽNJA Z AVTOMOBILOM

UPORABA RAČUNALNIKA

POMOČ DOMA

BRANJE

NAKUPOVANJE

PLES

POMOČ SOSEDOM

IGRANJE INŠTRUMENTA

SLIKANJE

DRUGO: _____

OPOMBE:

F.3. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

G. MATERIALNI POLOŽAJ

G.1. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

G.2. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

G.3. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

G.4. ČE NE - VAM KDO PRISKOČI NA POMOČ PRI DENARNIH STISKAH, KAKO SI POMAGATE?

G.5. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA PROSTOČASOVNE AKTIVNOSTI - OBISK KINA, SLAŠČIČARNE, NAKUP KNJIGE ALI REVIJE, KAKŠNE STVARI, KI VAM JE VŠEČ?

G.6. HODITE NA POČITNICE?

DA NE

G.6.1. KAM, KAKO POGOSTO IN KAKO DOLGO?

G.7. ALI LAHKO KAJ DENARJA PRIHRANITE?

G.8. ALI BI POTREBOVALI VEČ DENARJA, DA BI DOSTOJNO ŽIVELI?

H. STANOVANJE

H.1. S KOM ŽIVITE

H.2. V KAKŠNEM STANOVANJU ŽIVITE (HIŠA, BLOK, LASTNO STANOVANJE)?

H.3. ALI JE STANOVANJE DOSTOPNO, OMOGOČA BIVANJE BREZ OVIR IN OMEJITEV (DVIGALO, DOVOLJ ŠIROKI VHODI ZA ELEKTRIČNE VOZIČKE, PARKIRNO MESTO ZA PRILAGOJEN AVTOMOBIL IPD.)?

H.4. ALI STE LAHKO V STANOVANJU SAMI KADAR ŽELITE, IMATE SVOJO SOBO?

H.5. ALI STE SI SOBO OPREMILI SAMI?

I. VARNOST

I.1. SE POČUTITE VARNO V DOMAČEM KRAJU/V DOMAČI HIŠI?

I.2. STE KDAJ DOŽIVELI NASILJE

- I.3. KAKO RAVNATE KADAR SE POČUTITE OGROŽENO, VAS JE STRAH LJUDI OKOLI VAS ALI OKOLJA?

J. ZDRAVJE

- J.1. SE POČUTITE ZDRAVO?

DA NE

- J.2. VAM KDO POMAGA ČE MORETE VZETI TABLETE? KDO VAS SPOMNI ČE MORATE VZETI TABLETE?
- J.3. KAKO SKRBITI ZA SVOJE ZDRAVJE?
- J.4. KAJ NAREDITE KO ZBOLITE?
- J.5. SE RAZUMETE S SVOJIM ZDRAVNIKOM? JE DOSTOPEN, PRIJAZEN, VAS SEZNANI Z VSEM, KAR JE ZA VAS POMEMBNO, ALI RAZUMETE NJEGOVE RAZLAGE IN NAVODILA?
- J.6. KDO VAM POMAGA KO ZBOLITE?
- J.7. VAS KDO SPREMLJA KO GRESTE K ZDRAVNIKU?
- J.8. ALI PRI OBISKU ZDRAVNIKA KARKOLI POGREŠATE?
- J.9. OBIŠČETE LEKARNO SAMI ALI VAS KDO SPREMLJA?
- J.10. ALI RAZUMETE NAVODILA LEKARNARJEV?
- J.11. ALI MORETE REDNO JEMATI ZDRAVILA?
- J.12. JEMLJETE ZDRAVILA SAMI ALI S POMOČJO DRUGE OSEBE?

K. ODLOČITVE, PERSPEKTIVA V PRIHODNOST

- K.1. KAJ SE VAM JE SPREMENILO V ŽIVLJENJU KO STE POSTALI STAREJŠI?
- K.2. KAKO SE VIDITE ČEZ 10 LET?
- K.3. KAJ BI RADI POČELI V PRIHODNOSTI? IMATE KAKŠNE ŽELJE?

L. ORGANIZACIJA DNEVA

- L.1. O KATERIH STVAREH SE SAMI ODLOČATE IN GLEDE KATERIH VAM POMAGAJO STARŠI ALI SKRBNIKI (USTREZNO OBKROŽI):

- JUTRANJE VSTAJANJE - SAM STARŠI
- ODHOD K NOČNEMU POČITKU - SAM STARŠI
- OBISK PRIREDITEV (KINO, GLEDALIŠČE, TEKME) - SAM STARŠI
- PRIPRAVA ZAJTRKA, MALICE IN VEČERJE - SAM STARŠI
- KUHANJE, PRIPRAVA KOSILA - SAM STARŠI
- OBISK FRIZERJA - SAM STARŠI
- OBISK ZDRAVNIKA - SAM STARŠI
- OBISKI PRIJATELJEV - SAM STARŠI
- DRUŽENJE S PRIJATELJI - SAM STARŠI
- OBISKI SORODNIKOV - SAM STARŠI
- PRAZNOVANJE VAŠEGA ROJSTNEGA DNEVA - SAM STARŠI
- IZBIRA OBLAČIL IN OBUTVE - SAM STARŠI
- PREŽIVLJANJE POČITNIC - SAM STARŠI
- NAKUPOVANJE - SAM STARŠI
- ČIŠČENJE - SAM STARŠI
- SPREHODI - SAM STARŠI

- PRANJE PERILA - SAM STARŠI
- SUŠENJE PERILA - SAM STARŠI
- POSPRAVLJANJE STANOVANJA - SAM STARŠI
- IZBIRA DNI ZA KORIŠČENJE DOPUSTA - SAM STARŠI
- UPORABA RAČUNALNIKA - SAM STARŠI
- TELEFONIRANJE - SAM STARŠI

M. OCENA SLUŽB

- M.1. LAHKO V VAŠEM KRAJU OBIŠČETE KAKŠNO ORGANIZACIJO, SKUPINO, DRUŠTVO, KJER SE LAHKO DRUŽITE, POGOVARJATE ALI POIŠČETE POMOČ?
- M.2. ALI KDAJ OBIŠČETE TAKŠNO ORGANIZACIJO?

DA NE

- M.3. KOLIKOKRAT?

- M.4. ALI STE ŽE BILI NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO?

DA NE

- M.5. KAKŠEN JE ODNOS DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO DO VAS? KAJ MISLITE, DA BI POTREBOVALI OD CENTRA ZA SOCIALNO DELO?

N. ŽELJE, POTREBE

- N.1. POTREBE PO SLUŽBAH, STORITVAH

- N.1.1. KAJ BI VI OSEBNO POTREBOVALI ALI SI ŽELITE, DA BI LEPŠE PREŽIVLJALI DNEVE?

SE ŽELITE KAJ NAUČITI, PRIDOBITI NOVA ZNANJA ALI VEŠČINE?

- N.1.2. POGREŠATE DRUŽBO?

- N.1.3. STE ZADOVOLJNI Z DOSEGLJIVOSTJO IN MOŽNOSTMI PREVOZOV (V SLUŽBO, PROSTI ČAS, OBISKI, POČITNICE)

- N.1.4. POGREŠATE POMOČ PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH?

- N.1.5. BI BILI VESELI, ČE BI VAS OBISKALI PROSTOVOLJCI?

DA NE

- N.1.5.1. ČE DA, ZAKAJ?

- N.1.6. POZNATE DELO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC?

DA NE

- N.1.7. ALI JE ŽE KDO V KRAJU NA KOGAR SE LAHKO OBRNETE PO POMOČ? ALI PREDLAGATE KAKŠNO ZAMISEL KAKO VAM LAHKO POMAGA?

- N.1.8. ČESA SI ŽELITE VEČ?

9. 2 Intervjuji z določenimi enotami kodiranja

9. 2. 2 Svojci

INTERVJU A

OCENA ŽIVLJENJA

Življenjski slog

1. Kako preživi dan, kaj običajno počne čez dan ?

Ja tako je, da z VDC-ja pride ob pol dveh(1), potem se najeva(2) in malo pospraviva(3). Če je lepo vreme greva na sprehod(4). Kakšni opravki ali v trgovino(5), družabne igre(6), malo televizija(7), nadaljevanke in spat. Večino časa preživiva skupaj, ker imam za njo osebno asistenco(8).

Vrednote

2. Kaj je tisto, kar mu/ji je zelo pomembno? Kaj ceni v življenju?

Veliko ji pomeni družina(9). Ona si je nas vzela za družino, je hčerka od moje pokojne sestre, ima še sicer ateka v Ljubljani in polbrata ter polsestro, ki jih občasno obiščemo. Hitro po njeni mamini smrti pa me je vprašala ali me lahko kliče mama in sem se s tem strinjala(10).

Zemljepisna umestitev

3. S kom v svoji okolici ima stike?

Druži se z našimi vsakdanjimi kolegi(11). Ona sama ne gre nikamor(12), gremo vsi skupaj ali k sorodnikom(13) in sosedom(14). Nima pa nikogar konkretno, da bi se ona tak družila, kam zahajala(15). So vsakdanji sosedski stiki, pogovori, ni neko druženje, da bi ona imela zaupnika ali kolegico, da bi bile nerazdružljive(16). Se razveseli vsakega obiska in rada gre, če kam gremo(17).

4. Ali občina, krajevna skupnost s čim spodbuja druženje?

Ne, ne(18).

Zaznavanje, stališča

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)?

Ja, čisto odvisno in različno(19). Mislím, da na območju Ljutomera tega ni toliko, da ne bi bili sprejeti(20). Mogoče to v večjih mestih(21). Pri nas se to tako ne izraža nekaj posebej.

6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

Mislím, da so sprejeti in mislim, da niso prikrajšani(22).

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Socialna mreža, druženje

7. Ali ima vaš svojec stike z drugimi sorodniki? Kdo so pomembni ljudje v njegovi/njeni bližini?

Kakšni so ti stiki?

Ja, kot sem že omenila imamo stike. Skupaj kot družina gremo na obisk in se družimo s sorodniki(23). Ima še ateka(24) in polbrata in polsestro v Ljubljani(25), ki jih občasno gremo pogledat(26). Smo pa mi kot njena družina najpomembnejši, jaz kot njena osebna asistentka in teta oziroma mama(27).

8. Ali so sorodniki vključeni v oskrbo? In kako, pri katerih opravilih sodelujejo?

Ne ne, sorodniki niso vključeni v oskrbo(28). To sem samo jaz vključena in skrbim za njo(29). Jaz sem tudi njena skrbnica, no jaz, moji otroci in mož smo vsi kot družina vključeni v njeno oskrbo, vsak na svoj način. Vsak prispeva koliko lahko in zmore(30). Drugi sorodniki pa ne, samo mi v gospodinjstvu(31).

9. Kakšni so njegovi/njeni stiki s sosedi, prijatelji? Ima stike z drugimi? Kako jih vzdržuje? Sam?

Mu vi pomagata? Preko telefona? Obiski?

Na splošno imamo dobre stike z sosedi(32). Se skupaj z njimi družimo, pozdravimo(33). Nima pa ona svojih prijateljev ali zaupnikov, ki bi jih sama obiskovala(34). Na obiske zmeraj hodimo skupaj ali pride kdo k nam. Prijatelje ima v vdc-ju, včasih povabi koga k nam domov(35). Ima pa stike z drugimi prek telefona(36), prek facebooka(37), hodi na rojstne dneve(38) in vse to. Včasih gremo samo za en dan na obiske ali celi vikend oziroma par dni v Ljubljano, ker ni blizu(39).

Neformalni viri pomoči, samopomoč

10. Kako poteka en vaš tipičen dan? Ali lahko sam postori nujne stvari? Katera lahko in katere ne more in rabi pomoč? Kdo mu/ji pomaga, če česa ne zmore?

Ja od zajtrka, potem odvisno od letnega časa, vremena(40). Pozimi rada šivam, imam tudi šivalne stroje in kaj zašijem. Zdaj spomladi, poleti, jeseni, ko je zunaj delo, kaj na vrtu, pospravljanje okrog hiše. Imam še domačijo od mojih staršev za katero tudi skrbim pa tak še gospodinjska, ženska opravila in še druga, sem deklica za vse. Zraven tega pa še pomagam njej. Določene stvari lahko sama postori, uredi. Sama se obleče(41), uredi in umije(42), skupaj pa pripraviva hrano(43) in mi pomaga pri lažjih opravilih(44). Tisto kaj pa ne zmore ji pomagam jaz(45)

11. Ali se sam/a odpravi po opravkih? Potuje samostojno ali potrebuje prevoz? Kako je v vašem kraju s prevozom – ali imate urejen javni prevoz? Na koga se obrnete, da vas kam pelje?

Ne, to pa ne, po opravkih gremo skupaj s avtom(46). Odpravi pa se sama z organiziranim prevozom (kombijem) v VDC(47).

12. Ste vi ali vaš svojec vključeni v kakšno društvo, kot je npr. Sožitje, Mladinski center in podobne organizacije in ste vi aktivni član? Kako sodelujete v društvu?

Jaz nisem vključena v nobeno društvo(48), je pa J. vključena v Društvo Sožitje(49). Bila sem včlanjena v turistično društvo, vendar zaradi službe nisem imela časa sodelovati in sem se izčlanila, drugo pa nič.

Delo, zaposlitev, prosti čas

13. S katerimi aktivnostmi se vaš svojec ukvarja? Kaj rad dela? (sodeluje pri hišnih opravilih, zunaj hiše, na računalniku itd...) Koliko časa namenja posamični aktivnosti?

Zelo rada riše(50), mislim, da ji je to največji hobi. Sodeluje tudi pri hišnih opravilih, pomete, naloži posodo v pomivalni stroj(51), tudi če ni vse zloženo ji pustim in včasih pozneje popravim oziroma uredim. Pomembno se mi zdi, da samo nekaj dela, ji pokažeš kako in ji pomagaš(52). Treba pa je vedno znova razlagati kako kaj delati. Hodiva pa tudi na sprehode(53), gleda televizijo, nadaljevanke(54)in se igramo družabne igre(55).

14. Ima plačano zaposlitev zunaj doma? Koliko ur tedensko?

Hodi v VDC, kjer dobi denarno nagrado(56). Tam je 20 ur tedensko(57).

15. Ali razpolaga s svojim denarjem? Kako mu _ji pri tem pomagata?

Ne, ona ne razpolaga s svojim denarjem(58), iz tega razloga imam tudi jaz skrbništvo(59). Ima odvzeto delno poslovno sposobnost(60), glede denarja, urejanja dokumentov in drugega.

16. Ali greste na počitnice skupaj? Ali gre vaš svojec tudi sam s svojimi prijatelji ali v okviru društev na počitnice? Ali greste tudi sami kdaj na počitnice in kdo ostane v tem času skupaj s svojem?

Ja, gremo skupaj na počitnice, nikoli ne ostane ona doma(61). Gre pa tudi v okviru Sožitja na raznorazne tabore(62).

Materialni položaj (ekonomske razmere, dohodek, socialna varnost)

17. Ali je, po vašem mnenju, dobro poskrbljeno za socialno varnost odraslih ljudi z intelektualno oviranostjo ?

Kar se konkretno našega primera tiče, nimam nobenih pripomb(63). Gre v vdc, toliko, da malo nekam gre in ima tisto nagrado. Za njo je to, kot bi šla v službo(64). Kar se mene tiče, našega primera je poskrbljeno, mogoče pa so tudi takšni primeri, da pa ni poskrbljeno(65).

18. Kakšne vire dohodkov ima vaš svojec za preživljanje?

Ima invalidsko pokojnino(66) in nagrado iz vdc-ja(67).

19. Ali lahko preživi s temi sredstvi? Kako si pomagata, če so ta sredstva premajhna?

Ja, mora preživeti s temi sredstvi(68). Smo celo življenje tako navajeni, da s tem kaj imamo, delamo in

preživimo(69).

20. Ali bi potrebovali več sredstev, da bi dostojno živeli?

Zagotovo ne bi škodilo, če bi imeli več sredstev, ampak s tem delaš kar imaš(70).

Stanovanje

21. S kom živi vaš svec_svojka?

Živimo vsi skupaj v hiši, jaz, moj mož in otroci(71).

22. V kakšnem stanovanju živi ali je to hiša, blok, lastno stanovanje?

V hiši na podeželju(72).

23. Ali ima dovolj zasebnosti? Ali lahko koga povabi k sebi, v prostor, kjer je sam?

Ja ima svojo sobo(73), si lahko povabi k sebi koga želi(74). Ni pa nič takšnega, da bi se ona zapirala ali skrivala.

Varnost

24. Ali se počutite vi in vaš svec varne v domačem kraju/ v domači hiši?

Ja, se počutimo varno. (75). Ljudje so prijazni, imamo dobre odnose(76)

25. Ali obstajajo konflikti z okolico?

Ni nobenih konfliktov z okolico(77)

Socialne posledice, povezane s starostjo

26. Ali občutite, da zdaj, ko je vaš svec starejši, družba drugače gleda nanj/o ali na vas, se je kaj spremenilo?

Ne, zdi se mi, da se ni nič spremenilo, je ostalo nespremenjeno(78), razen njenega obnašanja.

27. Ima manj pravic, je za kaj prikrajšan/a? Za katere?

Ne, nisem zaznala, da bi bila kaj prikrajšana ali imela manj pravic(79).

OCENA ZDRAVJA

Ocena zdravja

28. Kakšno je zdravje vašega svojca?

Na splošno nima nobenih večjih problemov, je zdrava.(80)

29. Kako skrbite za njegovo/njeno zdravje (prehrana, aktivnost)?

Nič posebnega(81). To, da se gibljemo, da ni ves čas samo na riti(82).

30. Ali mora jemati redno kakšna zdravila? Kdo mu jih daje?

Ima antidepresive, ki jih mora redno jemati(83). Jo opomnim, da jih vzame(84).

31. Kako obvladujete težave z zdravjem?

Z gibanjem in zdravili. Na leto imama dvakrat kontrole pri psihiatru. Občasno pri zdravniku in zobozdravniku(85).

32. Ali morate za kakšne zdravstvene storitve posebej plačevati (zdravila, pripomočki)?

Ne, zaenkrat ne. Razen ortopedske vložke, ki sem jih mogla kupiti za v copate(86).

33. Kakšen se vam zdi njegov_njen osebni zdravnik? Je dostopen, prijazen, vas seznani z vsem, kar je za pomembno?

Ja je v redu(87).

34. Kdo ga_jo neguje, pomaga, ko zboli?

Predvsem jaz, pomaga pa mi tudi ostala moja družina(88).

35. Kdo ga/jo pelje k zdravniku?

Po navadi jaz(89).

36. Ali pogrešate kakšno pomoč na tem področju?

Ne, nič ne pogrešam(90).

SPREJEMANJE ODLOČITEV

Sprejemanje odločitev

37. Kdo sprejema pomembne odločitve v življenju vašega svojca? Ali ga podprete, da sam sprejema odločitve? Kako ga pri tem podprete?

Odvisno od situacije in odločitev(91). Odločitve, ki niso kakšnega življenjskega pomena vsekakor prepustim njej, se lahko sama odloči, pove svoje mnenje, jaz ji svetujem(92). Kar se pa tiče tistega, kaj imam tudi skrbništvo pa normalno, da jaz odločim.(93) Ji razložim in povem ter svetujem, vedno pa podpiram, da izrazi svoje mnenje in se skupaj odločamo(94).

38. Česa se v prihodnosti najbolj bojite v zvezi z vašim svojcem?

Ne vem, zaenkrat nimam nekih bojazni(95). Mi smo kot družina že od nekdaj skupaj, smo navezani, je kot naš otrok. Že moji otroci vedo, da ko bomo mi stari, onemogli, bodo oni prevzeli skrb za njo. Nikoli

pa ne veš kaj bo življenje prineslo(96).

OCENA SLUŽB

Vrste služb, zadovoljevanje potreb - območje Ljutomera

39. Ali kaj veste, katere storitve oziroma katere organizacije so na voljo odraslim ljudem z intelektualno oviranostjo v vaši okolici? Običajne, posebne službe. Ali so vam dostopne (prevoz, spremstvo za svojca)? Vaše izkušnje z njimi? Kaj pogrešate?

Ne, ne. V Ljutomeru je samo Sožitje(97), sem je vključena, drugo pa ne. Z njimi imam dobre izkušnje, zdijo se mi v redu(98).

40. Kaj vam ponujajo v kraju, kakšne možnosti imate v vašem kraju, da zadovoljite vsakdanje potrebe, želje vašega svojca?

Ne pogrešamo nič, mi smo doma na vasi in imamo veliko dela(99). Če bi bili v mestu in si ne bi imeli kaj začeti bi mogoče pogrešala kam iti, na vasi pa lahko marsikaj delaš in se s čim zaposliš.

41. Ali ste že kdaj bili na centru za socialno delo?

Ja, sem že bila(100).

42. Kakšen je njihov odnos do vas? Kaj mislite, da bi potrebovali od centra za socialno delo?

Ja, zdaj so prijazni(101). Pred časom, ko smo urejali papirje je bilo grozno, smo imeli slabe izkušnje z centrom za socialno delo Ljutomer(102). Veliko od teh ljudi je zdaj šlo v penzijo in so jih nadomestili mladi ljudje, verjetno bolj razgledani in je čisto drugače. Zdaj je boljše.

ŽELJE, POTREBE

Potrebe po službah, storitvah

43. Kaj mislite, kaj bi vaš svojec in njegovi vrstniki v vašem kraju še potrebovali, da bi lahko kvalitetno živeli in morda ostali doma (da jim ne bi bilo treba v dom)? Imate kakšne druge predloge, kaj bi se lahko v vašem kraju organiziralo zanje?

Zdaj ne vem. Osebna asistenca se mi zdi zelo v redu, da nekdo poskrbi za vsaj osnove stvari katerih sam ne zmoreš ali ne veš(103). Drugače pa v okviru družine(104). Ne bi bilo slabo, da bi se organiziralo kakšno prostovoljstvo, da bi kaj postorili ali se družili(105).

44. Kdo bi se po vašem mnenju moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje ljudi z intelektualno oviranostjo izboljšalo?

To pa jaz ne vem(106).

Želje, potrebe

45. Kaj in koga bi po vašem mnenju potreboval vsak odrasel človek z intelektualno oviranostjo, da bi lahko kvalitetno preživel starost v svojem domačem okolju?

Nekoga, ki bi skrbel za njega. Odvisno od tega koliko pomoči rabi, lahko samo par ur in je dovolj(107). Odvisno od posameznega primera(108). Zagotovo bi vsak rajši bil doma.

46. Kaj bi vi osebno kot skrbniki potrebovali zase? Kaj pogrešate, da bi vas učinkovito razbremenilo? Kako vidite vašo družino čez 10 in več let?

Niti ne. Mogoče res, da bi lahko šla kdaj kam sama, nekaj časa za sebe(109). Se pa v družini tako organiziramo, da pridejo pomagat kakšni moji kolegi in midva z možem greva ta čas sama kam.(110) Moreš se včasih malo odklopiti. V prihodnosti pa še bomo še zmeraj kot družina skupaj skrbeli za njo in bomo skupaj živeli tako kot sedaj. (111) Vloge se bodo mogoče edino zamenjale in bodo moji otroci skrbeli za njo. (112)

47. Ali imate načeloma dovolj informacij kot skrbniki? Katerih informacij vam manjka? Bi bile dobrodošle skupine svojcev?

Ne, imamo zaenkrat dovolj informacij(113). Mi zadostuje. Mogoče, da bi bile kakšne skupine, bi si povedali izkušnje, nasvete. To ne bi bilo slabo(114).

INTERVJU B

OCENA ŽIVLJENJA

Življenjski slog

1. Kako preživi dan, kaj običajno počne čez dan?

Zjutraj se odpravi v vdc(1) in je tam osem ur(2). Ko se vrne domov se običajno preobleče(3), počisti hišo(4). Odnese kakšne stvari(5), posesa(6), zbriše posodo(7), če je treba. Takšne klasične standardne stvari(8), kuha pa sicer ne(9).

Vrednote

2. Kaj je tisto, kar mu/ji je zelo pomembno? Kaj ceni v življenju?

Ja zagotovo je na prvem mestu družina(10). Sploh zdaj, ko se je pred dvema letoma godila bolezen. Zdaj še imamo doma vnuke, tak da dejansko družina. Nas je zdaj sedem v hiši, ker je prva hčerka doma, tak da to je to.

Zemljepisna umestitev

3. S kom v svoji okolici ima stike?

Tukaj okoli z nobenim(11), ker so pretežno sami starejši ljudje, nad sedemdeset, osemdeset let. tu zdaj nekega druženja sploh nimamo(12), da bi še bili kakšni otroci, ali nekaj čez trideset stari.

4. Ali občina, krajevna skupnost s čim spodbuja druženje?

Eh ne, takšnih sploh ne(13). Edino vdc, tam ima svoje vrstnike(14), v naši okolici pa ne.

Zaznavanje, stališča

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)

Eni mislim, da še vedno zelo negativno(15). Mislim, da je to zmeraj še zelo prisotno(16). Jaz sicer tukaj nimam z nobenim nekaj stikov(17), no nekaj nam je covid prinesel, da več ni toliko druženja. Ona sama pa ni tak, da bi nekam hodila ali bi šla v Ljutomer(18), nima takšne družbe(19).

6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

Ja(20), če bi kje kaj res delovalo ali bi lahko kam popoldne šla, bi bilo zelo dobrodošlo(21). Ali bi bile kakšne delavce, da bi lahko oni sodelovali zraven(22). To bi bilo fajn, ampak tega nič ni(23).

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Socialna mreža, druženje

7. Ali ima vaš svojec stike z drugimi sorodniki? Kdo so pomembni ljudje v njegovi/njeni bližini? Kakšni so ti stiki?

Ja še sestrična v Ljutomeru in bratrance iz Ptujkega konca(24), to še imamo stike in pridejo občasno na obisk(25).

8. Ali so sorodniki vključeni v oskrbo? In kako, pri katerih opravilih sodelujejo?

Ne, to pa ne(26). Ona še zaenkrat takšne oskrbe ne potrebuje(27), razen zdaj te bolezni, ki jo je dobila, anafilaksija(28). Zaenkrat ko je prisotna ta bolezen, ga ne upaš nikjer pustiti, saj je zelo nepričakovana. Po 10 minutah kak se je to zgodilo je že padla v nezavest. So zelo hude stvari. Iz tega razloga je res ne puščamo sami. Jo pa trudim spraviti nazaj v življenje, kot ga je imela prej. Nekaj časa je imela tudi težave kako priti do vdc, zaradi prevoza. Pripravljamo jo na normalno življenje, kot da se ni nič zgodilo. Seveda pa skrbimo za njo znotraj naše družine(29).

9. Kakšni so njegovi/njeni stiki s sosedi, prijatelji? Ima stike z drugimi? Kako jih vzdržuje? Sam? mu vi pomagata? Preko telefona? Obiski?

Ne, ali oni pridejo sem ali mi tja(30). Družimo se s sorodniki(31), s sosedi pa nimamo nekih stikov. Prijatelje pa ima znotraj vdc-ja(32). Ona telefona nima(33). Imela je telefon na kartico pa se je prijavila na vse plačljive aplikacije in kartice ni imela niti eno uro, zato smo ji mogli telefon vzeti, saj je uporabljala za vse druge stvari samo za tisto ne kaj je bilo namenjeno. Ni razumela, da ne moreš nonstop klicati ljudi. Ima pa doma računalnik, kjer brska po internetu(34).

Neformalni viri pomoči, samopomoč

10. Kako poteka en vaš tipičen dan? Ali lahko sam postori nujne stvari? Katera lahko in katera ne more in rabi pomoč? Kdo mu/ji pomaga, če česa ne zmore?

Ja, po hiši ona postori kaj, pospravi, poseša in takšne stvari, to zmore sama(35). Pa recimo tudi odnese smeti ali kaj ji rečem, to naredi(36). Nekaj recimo sama od sebe, te osnovne stvari, druge pa ne. Kuha in lika pa recimo ne(37). To sem jo želela naučiti pa ni pokazala želje in volje(38). Moj tipičen dan je usmerjeni na gospodinjska opravila. Mi smo še na podeželju, tudi vrt, zdaj konkretno pospravljamo drva, takšne klasične stvari.

11. Ali se sam/A odpravi po opravkih? Potuje samostojno ali potrebuje prevoz? Kako je v vašem kraju s prevozom - ali imate urejen javni prevoz? Na koga se obrnete, da vas kam pelje?

Sama ne gre. Jaz nje ne morem pustiti same, ker mora vedno imeti zraven tablete. Drugače pa gre z nama, da gremo kdaj po trgovinah, kakšnih nakupih(39).

12. Ste vi ali vaš svojec vključeni v kakšno društvo, kot je npr. Spžitje, Mladinski center in podobne organizacije in ste vi aktivni član? Kako sodelujete v društvu?

Ne, jaz še zdaj zaenkrat ne(40). Zdaj sem pol leta v penziji, bom videla, če še bom kaj našla. L. pa je vključena v Društvo Sožitje(41) in z njimi gre kdaj na kakšne izlete(42).

Delo, zaposlitev, prosti čas

13. S katerimi aktivnostmi se vaš svojec ukvarja? Kaj rad dela? (sodeluje pri hišnih opravilih, zunaj hiše, na računalniku itd...)

Kot sem že omenila različna hišna opravila, čisti, pospravlja, pomije posodo(43). Pomaga tudi na vrtu(44) in zunaj zdaj pri spravilu drv(45), koliko je pač v njeni moči. Drugo pa nimamo kaj takšnega.

14. Ima plačano zaposlitev zunaj doma? koliko ur tedensko?

Ja, ona osem ur na dan, razen ob petkih šest ur, dela v vdc-ju(46). Skupaj nekje osemintrideset do štirideset ur(47).

15. Ali razpolaga s svojim denarjem? Kako mu_ji pri tem pomagata?

Mi jo učimo od uporabe bankomata do vsega(48). Ni pa pri denarju zelo spretna, ker je imela tudi probleme pri matematiki in to je ostalo tudi pri denarju. Trudimo se, ji pokažemo, v trgovini, na bankomatu. Tudi v trgovino gre kdaj sama, jo peljemo, s tem, da ima potem zraven približno količino denarja, kot bo znašal račun(49).

16. Ali greste na počitnice skupaj? Ali gre vaš svojec tudi sam s svojimi prijatelji ali v okviru društev na počitnice? Ali greste tudi sami kdaj na počitnice in kdo ostane v tem času skupaj s svojcem?

Ona je hodila v okviru Sožitja, tudi letos bo šla. Smo pa hodili tudi mi kot družina na morje(50). Zdaj pa dejansko ti dve leti nismo nikjer bili, ker je ta covid. Mislim, da se nam časovno to zdaj precej pozna za nazaj. Drugače pa gremo ja, če je le možno.

Materialni položaj (ekonomske razmere, dohodek, socialna varnost)

17. Ali je, po vašem mnenju, dobro poskrbljeno za socialno varnost odraslih ljudi z intelektualno oviranostjo?

Ja, jaz bi rekla, da mogoče zdaj res je(51). Pred leti, ko so res dobivali zelo malo invalidnino pa ni bilo moč preživeti(52). Takrat po starem so dobivali okrog 350€ in tudi ta oseba bo enkrat stara in bo potrebovala od zdravnika do vsega, ampak ta oseba s tem denarjem ne more preživeti(53). Zdaj se to je malo popravilo, dobijo tudi dodatke zdaj v času korone, tako da je zdaj še kar(54). Razen nikoli ne dobijo regresa, to je pa velika žalost.(55)

18. Kakšne vire dohodkov ima vaš svojec za preživljanje?

Za delo v vdc-ju dobi denarno nagrado(56), hkrati pa še ima invalidsko pokojnino in varstveni dodatek(57).

19. Ali lahko preživi s temi sredstvi? Kako si pomagata, če so ta sredstva premajhna?

Ja, zdaj bi še šlo(58).

20. Ali bi potrebovali več sredstev, da bi dostojno živeli?

Ne, zdaj konkretno za naš primer ne(59). Ko si pa ti na določeni oskrbi pa se to drugače uredi(60). Zelo vpliva tudi to, da ona zdaj ni odvisna od nobenih zdravil, ki bi si jih mogla sama plačevati(61). Tako da je zaenkrat zadosti.

Stanovanje

21. S kom živi vaš svojec_svojka?

Skupaj z družino živimo v hiši na podeželju. Doma smo jaz in moj mož, dve hčerki in njeni otroci, skupaj nas je sedem(62).

22. V kakšnem stanovanju živi ali je to hiša, blok, lastno stanovanje?

V hiši na podeželju(63).

23. Ali ima dovolj zasebnosti? Ali lahko koga povabi k sebi v prostor, kjer je sam?

Ja ima svojo sobo(64). S televizijo, računalnikom, vsem. Lahko si povabi koga k sebi če želi, vendar je to bolj poredko, saj imamo večinoma družinske obiske(65).

Varnost

24. Ali se počutite vi in vaš svojec varne v domačem kraju/v domači hiši?

Ja, absolutno varno(66).

25. Ali obstajajo konflikti z okolico?

ne, nič(67).

Socialne posledice, povezane s starostjo

26. Ali občutite, da zdaj, ko je vaš svojec starejši, družba drugače gleda nanj/o ali na vas, se je kaj spremenilo?

Ne, tu se pa ni spremenilo(68). Jaz nisem občutila nobene spremembe.

27. Ima manj pravic, je za kaj prikrajšan/a? za katere?

Jaz nisem nič zaznala(69).

OCENA ZDRAVJA

Ocena zdravja

28. Kakšno je zdravje vašega svojca?

Trenutno se še soočamo z anafilaksijo, nasploh pa je zdrava(70), razen določenih priporočil zaradi alergij na hrano, ki se jih mora držati(71).

29. Kako skrbite za njegovo/njeno zdravje (prehrana, aktivnost)?

Prehrana definitivno, ker ima alergijo na sojo in zato smo pri tem previdni, pazimo(72). Druga pa ne.

30. Ali mora jemati redno kakšna zdravila? Kdo mu jih daje?

Ona v bistvu zdravila jemlje takrat, ko ima kakšno alergijsko reakcijo(73). Eno zdravilo ima doma, polovico pa v vdc, tako da ima vedno dostop do tega.

31. Kako obvladujete težave z zdravjem?

Kot sem že omenila predvsem pazimo na prehrano in gremo tudi na kakšne sprehode, se giblremo(74).

32. Ali morate za kakšne zdravstvene storitve posebej plačevati (zdravila, pripomočki)?

Ne, zaenkrat ne.

33. Kakšen se vam zdi njegov_njen osebni zdravnik? Je dostopen, prijazen vas seznani z vsem, kar je pomembno?

Ja, zelo je dober. Vse razloži in pomaga(75).

34. Kdo ga_jo neguje, pomaga, ko zboli?

V veliki meri jaz(76). Pri tem mi včasih pomagajo drugi družinski člani(77), ampak drugače pa jaz.

35. Kdo ga_jo pelje k zdravniku?

Prav tako jaz(78), niti druge opcije nima, ker ni nobenih drugih prevozov in je predaleč za peš(79).

36. Ali pogrešate kakšno pomoč na tem področju?

Ne(80).

SPREJEMANJE ODLOČITEV, OCENA TVEGANJ

Sprejemanje odločitev

37. Kdo sprejema pomembne odločitve v življenju vašega svojca? Ali ga podprete, da sam sprejema odločitve? Kako ga pri tem podprete?

Najprej sama(81), potem pa se kaj pogovorimo in predebatiramo kaj bi bilo boljše in kaj ne(82).

38. Česa se v prihodnosti najbolj bojite v zvezi z vašim svojcem?

Ne(83). Ne smeš se, moraš biti optimist(84).

OCENA SLUŽB

Vrste služb, zadovoljevanje potreb - območje Ljutomera

39. Ali kaj veste, katere storitve oziroma katere organizacije so na voljo odraslim ljudem z intelektualno oviranostjo v vaši okolici? Običajne, posebne službe. Ali so vam dostopne (prevoz, spremstvo za svojca? Vaše izkušnje z njimi? Kaj pogrešate?

V Ljutomeru je društvo Sožitje, druga pa mislim da zaenkrat ni(85). Pogrešam, da bi bilo česa več, recimo v obliki delavnic za to populacijo oseb. To bi bilo dobrodošlo, da bi se lahko med seboj družili.

40. Kaj vam ponujajo v kraju, kakšne možnosti imate v vašem kraju, da zadovoljite vsakdanje potrebe, želje vašega svojca?

Ni veliko možnosti(86), društvo Sožitje in vdc(87).

41. Ali ste že kdaj bili na centru za socialno delo?

Ja(88).

42. Kakšen je njihov odnos do vas? Kaj mislite, da bi potrebovali od centra za socialno delo?

Jaz sem bila zadovoljna, nimam nobenih pripomb(89). So mi pomagali in svetovali(90). Takrat mi je vse povedala, dobrodošle informacije, sem ji vse uredila, za kar sploh nisem vedela, tako da zaenkrat ne potrebujem nič več(91).

ŽELJE, POTREBE

Potrebe po službah storitvah

43. Kaj mislite, kaj bi vaš svojcev in njegovi vrstniki v vašem kraju še potrebovali, da bi lahko kvalitetno živeli in morda ostali doma (da jim ne bi bilo treba v dom)? Imate kakšne druge predloge, kaj bi se lahko v vašem kraju organiziralo zanje?

Kot sem že omenila zagotovo kakšne delavnice, druženja. Druga pa ne vem. Tudi ideja o prostovoljcih ni slaba, vendar ne vem koliko je tega v Ljutomeri in kako je to izvedljivo(92).

44. Kdo bi se po vašem mnenju moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje izboljšalo ljudi z intelektualno oviranostjo?

Ja v veliki meri občina(93). Prostovoljstvo je v veliki meri prostovoljstvo, potem pa imaš občutek, da s časom postane že vse plačljivo(94).

Želje, potrebe

45. Kaj in koga bi po vašem mnenju potreboval vsak odrasel človek z intelektualno oviranostjo, da bi lahko kvalitetno preživel starost v svojem domačem okolju?

Zagotovo nekoga, ki skrbi zanj(95). Odvisno od staranja staršev, potem ti otroci ostanejo sami(96). Sestra je zdaj še doma, nasploh pa drugih možnosti nimajo kot bivalne enote(97). Mogoče tudi osebna asistenca(98).

46. Kaj bi vi osebno kot skrbniki potrebovali zase? Kaj pogrešate, da bi vas učinkovito razbremenilo? Kako vidite vašo družino čez 10 in več let?

Mogoče kakšni popoldnevi ja, da bi bila sama, tudi če eno uro(99). S tem, da bi se potem moralo nekaj organizirati v skupnosti. Mi smo tu res pretežno starejši ljudje in tu nima družbe. Prihodnost pa je odvisna od zdravstvenega stanja, kam se bo vse obrnilo, težko rečem(100).

47. Ali imate načeloma dovolj informacij kot skrbniki? Katerih informacij vam manjka? Bi bile dobrodošle skupine svojcev?

Zaenkrat mislim, da je dovolj(101). Skupine za svojce bi tudi bile dobrodošle(102), ampak ne vem, ker se populacija stara in je po mojem mnenju težko organizirati takšno skupino(103).

INTERVJU C

OCENA ŽIVLJENJA

Življenjski slog

1. Kako preživi dan, kaj običajno počne čez dan?

Naprej gre zjutraj v vdc(1). Tam je šest ur, do enih(2). Naprej pa čas preživi z mano, kot osebno asistentko(3). Vsaki dan sem za njo osebna asistentka po osem ur(4). Eno uro zjutraj, da ji pomagam in sedem ur popoldan. ko pride z vdc-ja se pripravi hrana(5). Čas preživi na telefonu(6), kakšne igrice(7), kvačka(8), gleda televizijo(9). včasih greva kaj ven ali k meni domov(10). Zelo ima rada živali. Malo kaj pospraviva, ta gospodinjska opravila(11). To v veliki meri postorim jaz, jo pa spodbujam, da kaj sama(12). Z njo je treba delati počasi in ne na silo. Včasih ji rečem določene stvari in če jih naredi super, drugače pa tudi jaz pustim, saj želim, da je pri tem čimbolj samostojna. Ni dobro za njo, da je pod stresom ali pritiskom(!3).

Vrednote

2. Kaj je tisto, kar mu/ji je zelo pomembno? Kaj ceni v življenju?

Zelo ima rada družbo ja.(14) Ceni te možnosti, da lahko hodi na različne stvari, se udeležuje koncertov in drugih dogodkov, kot so konjske dirke(15). Rada je z živalmi(16). Pomembno pa je tudi zaupanje(17).

Zemljepisna umestitev

3. S kom v svoji okolici ima stike?

Druži se z vrstniki v vdc-ju(18), kjer preživi šest ur. To je eno druženje. Potem pa še preživi čas z mano in mojimi sorodniki, saj sem jaz njena sorodnica(19). K svojim sorodnikom ne gre nič(20), ima pa mene, moje starše, sestro.

4. Ali občina, krajevna skupnost s čim spodbuja druženje?

Občina pri njej nima vpliva, niti nič ne spodbuja(21). Vse kar je, na koga se ona lahko obrača je center za socialno delo(22). Tam se ji svetuje, dobi določene napotke, navodila, pomoč. Oni so njeni skrbniki in ima občasno z njimi stike, da dobi kakšno informacijo(23). Najrajši pa je v vdc-ju in z mano. Občina bi lahko organizirala kakšne koncerte in takšne stvari, saj se tega lahko potem udeleži(24). Ali kakšni prleški sejem in drugi dogodki, to je za njo v redu.

Zaznavanje, stališča

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)

Različno. Eni dobro sprejmejo, drugi pa ne(25). Ko se s kom srečamo, nekateri vedo kaj lepega povedati, reči kakšno lepo besedo(26), eni pa nekaj na hitro, samo da jo odpravijo(27). Eni torej ja, drugi ne, odvisno od človeka.

6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

Ne, mislim, da ne. (28)

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Socialna mreža, druženje

7. Ali ima vaš svec stike z drugimi sorodniki? Kdo so pomembni ljudje v njegovi/njeni bližini? Kakšni so ti stiki?

Ja stike ima predvsem z mojo družino(29). Ima pa še stike z eno sestro, ki je za njo vseeno pomembna(30) in se občasno slišita(31). Drugih tesnih kontaktov s kom pa nima. S starši se ne razumejo, nimajo stikov(32). Bila je v rejništvu, malo tu malo tam. Nikjer ni bila na enem mestu.

8. Ali so sorodniki vključeni v oskrbo? In kako, pri katerih opravilih sodelujejo?

Ne, nobeden drugi ni vključen(33). Vključeni smo jaz in center, z njene strani pa ni nobenega.

9. Kakšni so njegovi/njeni stiki s sosedi, prijatelji? Ima stike z drugimi? Kako jih vzdržuje? Sam? mu vi pomagate? Preko telefona? Obiski?

Ona vse komunicira in vzdržuje stike prek telefona(34). Sama ve uporabljati in poklicati ljudi. Je tudi na računalniku, facebooku(35). Glede tega ni zadržana, ve stopiti in vzpostaviti v stik z ljudmi.(36) Pozdravi se s sosedi ali drugimi znanci(37), drugih kakšnih prijateljev pa nima(38). Največ časa preživi z mano, našimi domačimi, gremo skupaj na obiske k meni(39). Občasno komu kaj napiše, ni pa to vsakodnevno(40).

Neformalni viri pomoči, samopomoč

10. Kako poteka en vaš tipičen dan? Ali lahko sam postori nujne stvari? Katera lahko in katera ne more in rabi pomoč? Kdo mu/ji pomaga, če česa ne zmore?

Popoldneve preživim z njo(41). Ona nekaj ne kuha nekih obrokov ali hrane(42). Namaže si kruh, ali pogreje kosmiče, ostalo pa ne(43). Tisto vse naredim sama, s tem da mi pri tem pomaga, včasih kaj olup(44). Pomije posodo(45), pospravi stvari, posesa(46). Naučila sem jo kako se operejo oblačila, zdaj že sama naloži stroj(47). Delava te osnovne stvari, čistiva, pospravljava. Tudi jaz včasih pustim stvari, saj so mi rekli, da ne smem vsega jaz storiti in ji pustim, da naredi koliko lahko.

11. Ali se sam/a odpravi po opravkih? Potuje samostojno ali potrebuje prevoz? Kako je v vašem kraju s prevozom - ali imate urejen javni prevoz? Na koga se obrnete, da vas kam pelje?

Ja, ko sem jaz z njo, greva vedno skupaj(48). Enkrat tedensko greva po živila v trgovino in takšne nakupe opraviva skupaj. Drugače, ko pa mene ni, pa gre lahko sama vse okrog, v trgovine, sladolede, kavice.(49) Lahko gre po mestu, sprehode. Ni zadržana ali se ne bi znašla.

12. Ste vi ali vaš svojec vključeni v kakšno društvo, kot je npr. Sožitje, Mladinski center in podobne organizacije in ste vi aktivni član? Kako sodelujete v društvu?

Ja ona je vključena v društvo Sožitje, prek vdc-ja(50). Z njimi hodi tudi na tabore in različna potovanja(51). Zelo rada se udeležuje takšnih stvari(52).

Delo, zaposlitev, prosti čas

13. S katerimi aktivnostmi se vaš svojec ukvarja? Kaj rad dela? (sodeluje pri hišnih opravilih, zunaj hiše, na računalniku itd...)

Različna gospodinjska dela, čisti, sesa, pere posodo, pomaga pri pripravi hrane(53). Zelo rada tudi kvačka(54), s tem, da nobenega izdelka ne konča. Rada pa ustvarja in nekaj dela(55). Veliko igra igrice(56), gleda televizijo(57). Doma ima tudi skobčevko, se s tem ukvarja(58).

14. Ima plačano zaposlitev zunaj doma? koliko ur tedensko?

Ja, šest ur na dan dela v vdc-ju(59). tedensko 30 ur(60).

15. Ali razpolaga s svojim denarjem? Kako mu _ji pri tem pomagata?

Skrbnik za njo je center za socialno delo(61). Jaz kot osebna asistentka pa vsak mesec dobim denar, da se poskrbi za hrano in da vsaki teden dobi žepnino(62). Na mesec dobi 40€ žepnine, vsaki teden 10€.(63) to je njeni denar, ki ga lahko porabi za kaj ona želi, za kavice, sladkarije(64). Ostali denar imam jaz pri sebi, ona z tem ne razpolaga. Osnovne potreščine jaz nabavim oziroma ona z mano(65). Imava seznam, da kupiva kaj potrebujeva.

16. Ali greste na počitnice skupaj? Ali gre vaš svojec tudi sam s svojimi prijatelji ali v okviru društev na počitnice? Ali greste tudi sami kdaj na počitnice in kdo ostane v tem času skupaj s svojem?

Ja, v okviru tega društva hodi na izlete. Lani, ko smo imeli turistične bone pa smo skupaj z mojimi domačimi šli v čateške toplice(66).

Materialni položaj (ekonomske razmere, dohodek, socialna varnost)

17. Ali je, po vašem mnenju, dobro poskrbljeno za socialno varnost odraslih ljudi z intelektualno oviranostjo?

S sredstvi je kar na tesno(67). Ona ima najemno stanovanje, ki je precej drago, podražila se je kurjava, je veliko položnic(68). Pri denarji in s tem koliko lahko razpolagava je kar tesno.

18. Kakšne vire dohodkov ima vaš svojec za preživljanje?

Ima socialno pomoč(69) in denarno nagrado, ki jo prejme za delo v vdc(70).

19. Ali lahko preživi s temi sredstvi? Kako si pomagata, če so ta sredstva premajhna?

Lahko preživi, vendar gre na tesno, ne more si vsega privoščiti(71). Potrebno je biti previden pri zapravljanju.(72)

20. Ali bi potrebovali več sredstev, da bi dostojno živeli?

Lažje bi bilo, da bi bilo več denarja. V trgovini bi ji lahko kupila več stvari. Več bi si lahko privoščile, tudi oblačila(73).

Stanovanje

21. S kom živi vaš svojec_svojka?

Živi sama(74).

22. V kakšnem stanovanju živi ali je to hiša, blok, lastno stanovanje?

V najemnem stanovanju v mestu(75).

23. Ali ima dovolj zasebnosti? Ali lahko koga povabi k sebi v prostor, kjer je sam?

Ja, saj ima svojo stanovanje, povsem za sebe(76). Lahko si povabi koga želi, vendar večinoma ali hodi k nam na obiske ali gre v mesto na kavice, sladoled(77).

Varnost

24. Ali se počutite vi in vaš svojec varne v domačem kraju/v domači hiši?

Ja, se počutiva varno(78).

25. Ali obstajajo konflikti z okolico?

Ne, nima nobenih konfliktov(79), ima svojo stanovanje, je v centru mesta in je vse okrog nje. Je poskrbljeno za njo.

Socialne posledice, povezane s starostjo

26. Ali občutite, da zdaj, ko je vaš svojec starejši, družba drugače gleda nanj/o ali na vas, se je kaj spremenilo?

Ne, mislim, da ne, ni nekih sprememb(80). Jaz sem zdaj kot dve leti njen osebni asistent pa nisem opazila bistvenih sprememb. Menim, da je celo zdaj boljše glede njenega razpoloženja, saj se je nekje ustalila, ima nekoga komu lahko zaupa in predvsem mir.

27. Ima manj pravic, je za kaj prikrajšan/a? za katere?

Nič nisem zaznala(81).

OCENA ZDRAVJA

Ocena zdravja

28. Kakšno je zdravje vašega svojca?

Zdravstvene težave ima in redno jemlje psihiatrična zdravila. Ima psihične težave, znala je biti agresivna(82) je duševno manj razvita(83). Večkrat je bila v bolnišnici v Ormožu. To se je zdaj precej izboljšalo tudi s tem, da ima zdaj svoje stanovanje in mene kot osebno asistentko. Se mi zdi, da je malo bolj zaživela. Pridejo pa dnevi, ko je bolj razdražljiva, se joče.

29. Kako skrbite za njegovo/njeno zdravje (prehrana, aktivnost)?

Zajtrk je obvezen, ima vsaki dan(84). Popoldan tudi skupaj skuha(85). S športom se ne ukvarja, veliko pa gre na sprehode, gre po mestu(86). Na prehrano samo pa ona ne pazi, da ne bi jedla sladkega ali kaj podobnega(87). Je tisto, kaj ji je dobro, ima rada.

30. Ali mora jemati redno kakšna zdravila? Kdo mu jih daje?

Redno jemlje različna psihiatrična zdravila(88). Pri tem ji jaz pomagam, nastavim in preverim zdravila za celi teden, vzame pa jih sama.(89)

31. Kako obvladujete težave z zdravjem?

Predvsem z zdravili in terapijami(90).

32. Ali morate za kakšne zdravstvene storitve posebej plačevati (zdravila, pripomočki)?

Ne(91), je pa ji lani center za socialno delo omogočil terapije s konji, ki so bile plačljive(92). Tam je bila psihoterapija in je to center predlagal, jaz sem jo vozila, stroški pa so se krili iz socialne pomoči, ki jo prejema.

33. Kakšen se vam zdi njegov_njen osebni zdravnik? Je dostopen, prijazen vas seznani z vsem, kar je pomembno?

Ima psihiatrinjo, je v redu oseba(93). Se z njo pogovori. Osebna zdravnica je na porodniški, je ni dosti obiskovala, je šla k drugemu zdravniku, ki so tudi bili prijazni, je dobila kar je potrebovala.(94)

34. Kdo ga_jo neguje, pomaga, ko zboli?

Jaz. (95)

35. Kdo ga_jo pelje k zdravniku?

Vse spremljam jaz(96).

36. Ali pogrešate kakšno pomoč na tem področju?

Ne.

SPREJEMANJE ODLOČITEV, OCENA TVEGANJ

Sprejemanje odločitev

37. Kdo sprejema pomembne odločitve v življenju vašega svojca? Ali ga podprete, da sam sprejema odločitve? Kako ga pri tem podprete?

Nekaj torej skupaj(97), potem center in jaz. Zmeraj jo pa skušam podpreti in spodbujati, da sama razmišlja in se odloči(98). Ima žepnino s katero sama razpolaga in svoje stanovanje v katerem ima mir(99). Finančne odločitve sprejema center kot njeni skrbnik(100) in jaz, ki ji pomagam pri nakupih osnovnih potrebščin.(101)

38. Česa se v prihodnosti najbolj bojite v zvezi z vašim svojcem?

Nekega straha ali bojazni jaz tu ne pričakujem(102). Vseeno pa moram biti pripravljena na težke stvari, če se ponovi kakšno nasilno, agresivno vedenje.(103) Drugače pa o tem ne razmišljam, zaenkrat je v redu, stabilna. Nikoli pa nihče ne ve kaj se lahko obrne(104).

OCENA SLUŽB

Vrste služb, zadovoljevanje potreb - območje Ljutomera

39. Ali kaj veste, katere storitve oziroma katere organizacije so na voljo odraslim ljudem z intelektualno oviranostjo v vaši okolici? Običajne, posebne službe. Ali so vam dostopne (prevoz, spremstvo za svojca? Vaše izkušnje z njimi? Kaj pogrešate?

Predvsem zveza Sožitje(105), občasno pa se vključila tudi v Mladinski center(106). Drugih posebnih služb pa v Ljutomeru ni. Živi v mestu in lahko peš dostopa do stvari, ki se odvijajo v mestu, drugam pa nekaj ne hodi(107).

40. Ali ste že kdaj bili na centru za socialno delo?

Ja, velikokrat(108).

41. Kakšen je njihov odnos do vas? Kaj mislite, da bi potrebovali od centra za socialno delo?

So zelo prijazni, mi veliko pomagajo, svetujejo in umerjajo(109).

ŽELJE, POTREBE

Potrebe po službah storitvah

42. Kaj mislite, kaj bi vaš svojcev in njegovi vrstniki v vašem kraju še potrebovali, da bi lahko kvalitetno živeli in morda ostali doma (da jim ne bi bilo treba v dom)? Imate kakšne druge predloge, kaj bi se lahko v vašem kraju organiziralo zanje?

Zagotovo osebna asistenca(110). Druge podpore pa zaenkrat ne potrebujemo. Ima zagotovljeni vdc in mene, kot osebnega asistenca. Torej vdc, kot neka oblika dela(111). Pomoč prihaja še iz centra, ker so njeni skrbniki. Dodatno pa ne vem, več denarja.

43. Kdo bi se po vašem mnenju moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje izboljšalo ljudi z intelektualno oviranostjo?

Predvsem občina(112).

Želje, potrebe

44. Kaj in koga bi po vašem mnenju potreboval vsak odrasel človek z intelektualno oviranostjo, da bi lahko kvalitetno preživel starost v svojem domačem okolju?

Zaenkrat je v redu, v tem trenutku ne potrebuje nobene dodatne osebe. Potrebuje pa vsaka oseba nekoga, ki skrbi zanj, mu pomaga pri različnih opravilih in usmerja(113).

45. Kaj bi vi osebno kot skrbniki potrebovali zase? Kaj pogrešate, da bi vas učinkovito razbremenilo? Kako vidite vašo družino čez 10 in več let?

Včasih so takšne stvari, da si jih ona želi, pa jaz vsega ne vem pomagati ali obljubiti, ker je center skrbnik(114). Fajn je, da ima center, ki ji svetuje, ji povejo in rešijo določene stvari, ki jih jaz ne vem. Jo znajo potolažiti. Rabim torej nasvete iz centra, z osebami, ki delajo z njo in vejo kako v določenih situacijah ravnati(115). Tudi sama se kdaj umaknem, rabim svoj mir, se znam sama organizirati(116). Zelo mi koristi in razbremeni pogovor na centru, to je koristno tudi za njo(117). O prihodnosti ne razmišljam(118).

46. Ali imate načeloma dovolj informacij kot skrbniki? Katerih informacij vam manjka? Bi bile dobrodošle skupine svojcev?

Ja, na centru so zelo v redu, mi nudijo vse informacije(119). Zdaj v času korone je sicer bilo malo manj stikov, nekatere so bile na porodniških, bolniških, sem te stike pogrešala. Je razlika, ker se težko dostopa do njih in druge ženske ne poznajo njene zgodbe, sodelovanja z njo, nimajo toliko izkušenj. Fajn je, če imaš kakšna srečanja(120). Mi sicer v službi kot osebni asistenti imamo izobraževanja, srečanja, se pogovarjamo, dobimo nasvete(121). Drugih stikov pa nimamo, nimam nobene osebe tu v bližini, da bi se pogovarjali, delili izkušnje.

INTERVJU D

OCENA ŽIVLJENJA

Življenjski slog

1. Kako preživi dan, kaj običajno počne čez dan?

Vsakodnevno enako(1). Zjutraj ob pol sedmih se zbudimo(2), se obleče(4) in gre delat(5). Ta čas sem jaz sama doma. Nazaj pride okrog dveh(6). Potem delava kaj na vrtu(7), v vinogradu(8), to zelo rad dela. Koliko lahko, toliko dela, dve do tri ure, več mu ne dovolimo(9). Zelo rad se pogovarja in govori(10). Veliko tudi gleda televizijo in marsikaj vidi ter to poroča(11).

Vrednote

2. Kaj je tisto, kar mu/ji je zelo pomembno? Kaj ceni v življenju?

Na družino je zelo navezan(12). Predvsem tudi na oba brata(13). Zelo rad tudi hodi v vdc(14). ne vem kako bi bil, če bi bil doma. Zelo rabi sebi primerno družbo, to mu omogoča vdc(15). Nekoč je bil problematičen, nikoli ga nismo pustili doma samega in se je naša družba navadila. Ceni, da se lepo obnašaš, pozdraviš ljudi(16).

Zemljepisna umestitev

3. S kom v svoji okolici ima stike?

On vsakega pozdravi in se z vsemi pogovarja(17). Zelo rad se pogovarja s sosedi(18).

4. Ali občina, krajevna skupnost s čim spodbuja druženje?

Občina in krajevna skupnost zaenkrat nima nič, ne organizira nič(19). Morajo vse starši sami(20).

Zaznavanje, stališča

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)

Zelo lepo, on vsakemu pomaga(21). Je že on včasih pol mentorja, ker skrbi za druge na taborih(22). Drugi pa tudi v redu, ne gledajo kak drugače na njega(23). On se vedno znajde, rad pomaga in ga imajo radi(24).

6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

Ja prikrajšani so marsikaj(25). Ne more se tako svobodno gibati, vedno moraš ti skrbeti za njega(26). Ne moreš ga spustiti iz oči, hitro bi kaj naredil. On bi vsem rad pomagal.

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Socialna mreža, druženje

7. Ali ima vaš svojec stike z drugimi sorodniki? Kdo so pomembni ljudje v njegovi/njeni bližini? Kakšni so ti stiki?

Ima stike z bratoma(27) in vnukeci(28). Vsi ga imajo radi, on se rad igra z vnukeci(29). Oni pridejo k nam ali mi gremo k njim na obiske(30).

8. Ali so sorodniki vključeni v oskrbo? In kako, pri katerih opravilih sodelujejo?

Zaenkrat sem še samo jaz oskrbnik(31). Mogoče pa bo en brat v prihodnosti(32).

9. Kakšni so njegovi/njeni stiki s sosedi, prijatelji? Ima stike z drugimi? Kako jih vzdržuje? Sam? mu vi pomagata? Preko telefona? Obiski?

On se z vsemi pogovarja in vse nagovori, pozdravi. Z njimi se pretežno pogovarja v živo(33). Imamo telefon, ampak se ne pogovarja po telefonu. Včasih se s kom sliši(34).

Neformalni viri pomoči, samopomoč

10. Kako poteka en vaš tipičen dan? Ali lahko sam postori nujne stvari? Katera lahko in katera ne more in rabi pomoč? Kdo mu/ji pomaga, če česa ne zmore?

On se vse sam uredi in obleče(35). Moraš pa preveriti ali se preobleče, da je čisti, se stušira, obrit, moreš mu vsakodnevno reči(36). Je samostojen, ampak ne 100%(37). Jaz delam polno vsega. Veliko delam na računalnik, kuham, pospravljam in je že konec dneva. Na vrt in v vinograde pa greva popoldne skupaj in kaj delava(38). Ni nama dolgčas

11. Ali se sam/a odpravi po opravkih? Potuje samostojno ali potrebuje prevoz? Kako je v vašem kraju s prevozom - ali imate urejen javni prevoz? Na koga se obrnete, da vas kam pelje?

Po navadi greva v trgovino skupaj(39). Ko rabiva kakšno malenkost, ko gre domov z vdc-ja nama gre on sam kupi v trgovino(40). Ker naju poznajo se zelo lepo obnašajo. On hodi peš in nama to potem spotoma prinese. Zaenkrat se še vozim sama.

12. Ste vi ali vaš svec vključeni v kakšno društvo, kot je npr. Sožitje, Mladinski center in podobne organizacije in ste vi aktivni član? Kako sodelujete v društvu?

Ja oba sva člana Sožitja(41), on je še član invalidskega(42), ribiškega društva(43). Nekoč so imeli v vdc-ju ribiški krožek in se je zelo navezal na ribičijo. Zelo rad ribi(44). Pri Sožitju sva v upravnem odporu(45).

Delo, zaposlitev, prosti čas

13. S katerimi aktivnostmi se vaš svec ukvarja? Kaj rad dela? (sodeluje pri hišnih opravilih, zunaj hiše, na računalniku itd...)

zelo rad pomaga zunaj(46). Zelo rad hodi ribit. Nekoč je bil tudi v Severni Karolini, je hodil igrat tenis. Zdaj več ne, ga nekaj boli koleno(47). Na računalniku tudi spremlja dnevne novice(48)

14. Ima plačano zaposlitev zunaj doma? koliko ur tedensko?

Dela v vdc-ju(49), od pol osmih do petnajst do dveh. Skupaj približno trideset ur na teden(50)

15. Ali razpolaga s svojim denarjem? Kako mu_ji pri tem pomagata?

On ima vedno zraven sebe kakšni denar(51). Ko gre recimo v trgovino, da potem ta svoj denar. Zna si prešteti in zmeraj pazi na denar(52). Ga opozorim, da pazi na denar, smo ga skoz navajali in umerjali pri tem(53).

16. Ali greste na počitnice skupaj? Ali gre vaš svojec tudi sam s svojimi prijatelji ali v okviru društev na počitnice? Ali greste tudi sami kdaj na počitnice in kdo ostane v tem času skupaj s svojcem? Zdaj ne hodiva skupaj(54). On hodi v okviru sožitja(55). Nekoč je hodil v okviru šole. Hodiva pa tudi skupaj prek sožitja na kakšni izlet(56). Včasih sva se šla prek invalidskega društva na kakšni izlet. On je kar veliko hodil okrog, skoz nekje hodi(57).

Materialni položaj (ekonomske razmere, dohodek, socialna varnost)

17. Ali je, po vašem mnenju, dobro poskrbljeno za socialno varnost odraslih ljudi z intelektualno oviranostjo?

Mislim, da zaenkrat ja(58).

18. Kakšne vire dohodkov ima vaš svojec za preživljanje?

Nagrado, ki jo prejme v vdc-ju(59) in še po očetu ima pokojnino in dodatek(60).

19. Ali lahko preživi s temi sredstvi? Kako si pomagata, če so ta sredstva premajhna?

Ja, zaenkrat dokler sem še jaz lahko(61). Potem pa razmišljamo kako bi pozneje, kako bi naredili, da bi bilo prav za vse tri(62).

20. Ali bi potrebovali več sredstev, da bi dostojno živeli?

On je skromen. Zaenkrat je v redu(63). Kako pa bo naprej bomo videli(64).

Stanovanje

21. S kom živi vaš svojec_svojka?

Živiva skupaj. Jaz in on(65).

22. V kakšnem stanovanju živi ali je to hiša, blok, lastno stanovanje?

V hiši(66).

23. Ali ima dovolj zasebnosti? Ali lahko koga povabi k sebi v prostor, kjer je sam?

ima on svojo sobo(67), si lahko povabi koga želi(68). Imamo tudi dnevno sobo.

Varnost

24. Ali se počutite vi in vaš svojec varne v domačem kraju/v domači hiši?

Ja se počutimo varno(69).

25. Ali obstajajo konflikti z okolico?

Nimam z nikom tak stikov(70). Že od nekdaj nisem imela časa se družiti z veliko ljudmi. Vedno smo imeli veliko aktivnostmi, nismo imeli časa, da bi se veliko družili. Je veliko fošije, se pa s tem ne ukvarjamo(71). Se pogovarjamo, nismo z nobenim v svaji, kakšno na hitro rečemo in adijo(72).

Socialne posledice, povezane s starostjo

26. Ali občutite, da zdaj, ko je vaš svojec starejši, družba drugače gleda nanj/o ali na vas, se je kaj spremenilo?

Ne, enako gledajo na njega(73). Nisem opazila, da bi kdo drugače gledal na njega. Tudi on se enako obnaša.

27. Ima manj pravic, je za kaj prikrajšan/a? za katere?

Pravic ima že manj(74). Mi delamo na tem, da on ne občuti prikrajšane pravice(75). Vedno je prisoten z nami, gre skupaj z nami kam(76). Nikoli ga nismo puščali same. To je zelo pomembno. Eni so jih pustili doma, notri zaklenili in odšli od doma. So si vzeli asistenco in je še vedno enako. Eni starši so krivi(77). Jaz mu vse nudim, se je čisto drugače socializiral, kot če bi ga imeli samo zaprtega.

OCENA ZDRAVJA

Ocena zdravja

28. Kakšno je zdravje vašega svojca?

Ja, je pretežno zdrav(78). Boli ga koleno. Zdaj ga nekaj boli v prsih, ga pika(79). Skoz hodi kam okoli. Mora iti k dermatologu, se mu naredijo kakšni fleki(80). Mogoče je kriva hrana. Že nekoč je imel probleme z luskavico, se je pozdravilo, ampak se nekaj ponavlja. Skoz je nekaj(81).

29. Kako skrbite za njegovo/njeno zdravje (prehrana, aktivnost)?

Tudi on sam se zelo briga, gre sam k zdravniku, ni mu problem iti v bolnišnico(82). Gre na terapije(83). Je šel tudi trikrat na cepljenje(84). Včasih je imel dietno hrano. Vedno ko je kakšni golaž, pasulj postane celi flekasti. Mogla bom doktorici reči, da mu predpiše dietno hrano(85). Veliko se tudi giblje, dela zunaj(86).

30. Ali mora jemati redno kakšna zdravila? Kdo mu jih daje?

Ne, zaenkrat ne(87). Nekoč je jemal tablete, ko je bil mlajši. Takrat je bil zelo nemiren.

31. kako obvladujete težave z zdravjem?

Jih obvladujemo sproti, gremo k zdravnikom(88).

32. Ali morate za kakšne zdravstvene storitve posebej plačevati (zdravila, pripomočki)?

Ne, nič ne plačujemo dodatno(89).

33. Kakšen se vam zdi njegov _njen osebni zdravnik? Je dostopen, prijazenm vas seznani z vsem, kar je pomembno?

Ja, je prijazen(90).

34. Kdo ga _jo neguje, pomaga, ko zboli?

Ja, jaz mu pomagam(91). Mu nosim hrano.

35. Kdo ga _jo pelje k zdravniku?

Včasih sam(92) ali pa ga jaz peljem(93).

36. Ali pogrešate kakšno pomoč na tem področju?

Ne(94).

SPREJEMANJE ODLOČITEV, OCENA TVEGANJ

Sprejemanje odločitev

37. Kdo sprejema pomembne odločitve v življenju vašega svojca? Ali ga podprete, da sam sprejema odločitve? Kako ga pri tem podprete?

Vedno mora biti v soglasju(95). Se skupaj pogovorimo(96). Vedno ko bi rad kam šel mora imeti soglasje in tudi tisti s katerim gre, za njega odgovarja(97).

38. Česa se v prihodnosti najbolj bojite v zvezi z vašim svojcem?

Ne, niti ne(98). Mu vsaki dan razlagamo kaj mora paziti in biti previden. Se tega zaveda(99).

OCENA SLUŽB

Vrste služb, zadovoljevanje potreb - območje Ljutomera

39. Ali kaj veste, katere storitve oziroma katere organizacije so na voljo odraslim ljudem z intelektualno oviranostjo v vaši okolici? Običajne, posebne službe. Ali so vam dostopne (prevoz, spremstvo za svojca? Vaše izkušnje z njimi? Kaj pogrešate?

Ja, predvsem Sožitje(100). Se skoz sami peljemo. Nič kaj ne pogrešam(101). Zdaj je v Radgoni ribiški sejem, želi iti tja, bo ga brat peljal. Še včasih nas kam prisili. Zelo rad tudi bere(102) in spremlja šport(103).

40. Kaj vam ponujajo v kraju, kakšne možnosti imate v vašem kraju, da zadovoljite vsakdanje potrebe, želje vašega svojca?

Ni veliko stvari(104). Predvsem vdc(105) in Sožitje. Ribiško društvo(106), posebej prilagojenih ni(107).

41. Ali ste že kdaj bili na centru za socialno delo?

Ja(108).

42. Kakšen je njihov odnos do vas? Kaj mislite, da bi potrebovali od centra za socialno delo?

Jaz nimam kaj reči, so prijazni(109). Če si ti z njimi, so oni tudi s tabo.

ŽELJE, POTREBE

Potrebe po službah storitvah

43. Kaj mislite, kaj bi vaš svojcev in njegovi vrstniki v vašem kraju še potrebovali, da bi lahko kvalitetno živeli in morda ostali doma (da jim ne bi bilo treba v dom)? Imate kakšne druge predloge, kaj bi se lahko v vašem kraju organiziralo zanje?

To je vprašanje za vse te, ki so že starejši(110). Kam bodo šli, niso še primerni za dome(111). Je bilo že po televiziji. Je minister rekel, da bodo delali prav domove za te s posebnimi potrebami. Veliko bi morali delati na tem, da bi se naredil kakšni dom, ko bodo potrebovali veliko oskrbe.(112) Se trudimo, da bi bil doma. Rabijo neko osebo, ki skrbi za njega(113).

44. Kdo bi se po vašem mnenju moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje izboljšalo ljudi z intelektualno oviranostjo?

Občina(114), urediti pa bi se moralo tudi na državni ravni, sprejeti kakšne zakone(115). Predvsem je problem s temi starejšimi, ki ne grejo v dom.

Želje potrebe

45. Kaj in koga bi po vašem mnenju potreboval vsak odrasel človek z intelektualno oviranostjo, da bi lahko kvalitetno preživel starost v svojem domačem okolju?

Nekoga, ki za njega skrbi.

46. Kaj bi vi osebno kot skrbniki potrebovali zase? Kaj pogrešate, da bi vas učinkovito razbremenilo? Kako vidite vašo družino čez 10 in več let?

Ne vem. V mojem primeru jaz ne vem(116). Zaenkrat nič ne rabim(117). Čez deset let, če se bo brat strinjal bo on skrbel za njega(118). Ni problema, nikoli pa ne veš kaj bo prišel. Zaenkrat se imajo radi, nikoli pa ne veš kaj pride. Zaenkrat je nama tak v redu kot je.

47. Ali imate načeloma dovolj informacij kot skrbniki? Katerih informacij vam manjka? Bi bile dobrodošle skupine svojcev?

Mam dovolj informacij(119). Nič mi ne manjka. Veliko sledim poročilom, vse povejo kaj je novega, na televiziji in računalniku. Temu sledim. Skupine svojcev se veliko pogovarjamo s starši, ki smo bili skupaj, tudi v zvezi s socialnimi predpisi(120). Se veliko pogovarjamo. Društvo sožitje to dobro poskrbi(121) Našo društvo ima dobro predsednico, poskrbi za v redu predavanja, smo seznanjeni z vsemi dogodki(122). Včasih če imamo kakšne sestanke se tudi pogovarjamo(123).

INTERVJU E

OCENA ŽIVLJENJA

Življenjski slog

1. Kako preživi dan, kaj običajno počne čez dan?

Čez teden hodi delat.(1) od sedmih do enih, pol dveh.(2) ko pride domov ima kosilo(3), potem počiva(4). Ko ne hodi delat, gre na sprehod(5), gleda televizijo(6), posluša radio(7).

Vrednote

2. Kaj je tisto, kar mu/ji je zelo pomembno? Kaj ceni v življenju?

Veliko hodi na obisk k T.(8) in sorodnikom.(9) Ceni možnost obiskov.(10)

Zemljepisna umestitev

3. S kom v svoji okolici ima stike?

S T. in sorodniki. Z bratom, ki si med seboj pomagata.(11)

4. Ali občina, krajevna skupnost s čim spodbuja druženje?

Ne, pri nas tega ni.(12)

Zaznavanje, stališča

5. Kako danes družba gleda na ljudi z intelektualnimi ovirami (območje Ljutomera)

Mislim, da ni kaj drugače, kaj posebnega.(13) Nič ne opazim, da bi jih kaj podcenjevali.(14)

6. Ali menite, da so odrasli ljudje z intelektualno oviranostjo v družbi kaj prikrajšani (območje Ljutomera)?

Pikrajšani so v smislu, da niso samostojni, potrebujejo pomoč, oskrbo.(15)

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Socialna mreža, druženje

7. Ali ima vaš svojec stike z drugimi sorodniki? Kdo so pomembni ljudje v njegovi/njeni bližini? Kakšni so ti stiki?

Ima stike z bratom. Včasih gre tudi k sestrični.(16) Pridejo oni k nam ali gremo mi k njim. (17)

8. Ali so sorodniki vključeni v oskrbo? In kako, pri katerih opravilih sodelujejo?

En brat je doma in včasih pomaga(20), če potrebuje kakšno pomoč. Pomaga tudi mož in jaz.(21)

9. Kakšni so njegovi/njeni stiki s sosedi, prijatelji? Ima stike z drugimi? Kako jih vzdržuje? Sam? mu vi pomagate? Preko telefona? Obiski?

Ne uporablja telefona(22). Gleda edino televizijo, spremlja novice.(23) Stike s sorodniki ima v živo.(24)

Neformalni viri pomoči, samopomoč

10. Kako poteka en vaš tipičen dan? Ali lahko sam postori nujne stvari? Katera lahko in katera ne more in rabi pomoč? Kdo mu/ji pomaga, če česa ne zmore?

Večji del mu moramo pomagati.(25) Obleče se sam(26), jaz mu pripravim oblačila, preverim ali se je pravilno oblekel. Včasih si uredi posteljo(27). Moramo paziti, da se uredi.

11. Ali se sam/a odpravi po opravkih? Potuje samostojno ali potrebuje prevoz? Kako je v vašem kraju s prevozom - ali imate urejen javni prevoz? Na koga se obrnete, da vas kam pelje?

Skupaj z nami gre po opravkih(28). Sam ne hodi po opravkih. Niti nimamo javnega prevoza, ne potuje z njim.(29)

12. Ste vi ali vaš svojec vključeni v kakšno društvo, kot je npr. Sožitje, Mladinski center in podobne organizacije in ste vi aktivni član? Kako sodelujete v društvu?

Oba sva vključena v društvo Sožitje.(30) Gremo skupaj na izlet.(31) On je vključen tudi v pohodniško društvo,(32) gre z njimi na različne pohode.(33)

Delo, zaposlitev, prosti čas

13. S katerimi aktivnostmi se vaš svojec ukvarja? Kaj rad dela? (sodeluje pri hišnih opravilih, zunaj hiše, na računalniku itd...)

Počiva(34), je zunaj(35). Gleda televizijo(36), posluša radio(37). Ne dela hišnih opravil(38). gre na sprehod(39), se družijo s sorodniki(40).

14. Ima plačano zaposlitev zunaj doma? koliko ur tedensko?

Dela v vdc-ju(41), tri dni na teden. Približno 21ur na teden.(42)

15. Ali razpolaga s svojim denarjem? Kako mu _ji pri tem pomagata?

Ne, ne.(43) Mu jaz pomagam. On ima svojo kartico, ampak mu jaz kupim kaj potrebuje.(44)

16. Ali greste na počitnice skupaj? Ali gre vaš svojec tudi sam s svojimi prijatelji ali v okviru društev na počitnice? Ali greste tudi sami kdaj na počitnice in kdo ostane v tem času skupaj s svojim?

Gremo na počitnice skupaj.(45) Lani sva bila štirinajst dni skupaj na morju v Makarski. Zdaj gre en teden v Ankaran prek Sožitja.

Materialni položaj (ekonomske razmere, dohodek, socialna varnost)

17. Ali je, po vašem mnenju, dobro poskrbljeno za socialno varnost odraslih ljudi z intelektualno oviranostjo?

Ja, še kar, nimam kaj reči.(46)

18. Kakšne vire dohodkov ima vaš svojec za preživljanje?

Nagrado, ki jo prejme v vdc-ju(47) in dodatek za nego in pomoč in nadomestilo od mddsz.(48)

19. Ali lahko preživi s temi sredstvi? Kako si pomagata, če so ta sredstva premajhna?

Jaz mislim, da bi lahko preživel.(49) Imamo še veliko doma, ne trebamo vsega kupiti.(50)

20. Ali bi potrebovali več sredstev, da bi dostojno živeli?

Zadnjič je tudi dobil dodatek. Če bi moral vse kupiti, hrano in plačevati stanovanje, ne vem če bi šlo.(51)

Stanovanje

21. S kom živi vaš svojec _svojka?

Jaz, moj mož in brat. (52)

22. V kakšnem stanovanju živi ali je to hiša, blok, lastno stanovanje?

V hiši.(53)

23. Ali ima dovolj zasebnosti? Ali lahko koga povabi k sebi v prostor, kjer je sam?

Ima svojo sobo, balkon.(54) Si lahko povabi koga na obiske.(55)

Varnost

24. Ali se počutite vi in vaš svojec varne v domačem kraju/v domači hiši?

Se počutimo kar varno.(56)

25. Ali obstajajo konflikti z okolico?

Ne, ne ni konfliktov(57)

Socialne posledice, povezane s starostjo

26. Ali občutite, da zdaj, ko je vaš svojec starejši, družba drugače gleda nanj/o ali na vas, se je kaj spremenilo?

Jaz mislim, da je enako.(58) Se ni nič spremenilo.

27. Ima manj pravic, je za kaj prikrajšan/a? za katere?

Ne, mislim da ne.(59)

OCENA ZDRAVJA

Ocena zdravja

28. Kakšno je zdravje vašega svojca?

Je zdrav.(60) Vsi okoli njega jamrajo on pa nikoli nič ne omeni, nikoli ga nič ne boli.(61)

29. Kako skrbite za njegovo/njeno zdravje (prehrana, aktivnost)?

Kuhamo domačo hrano(62), se gibljemo, smo na svežem zraku.(63)

30. Ali mora jemati redno kakšna zdravila? Kdo mu jih daje?

Ne, nič nima. (64)

31. Kako obvladujete težave z zdravjem?

Če zboli gre k zdravniku. (65)

32. Ali morate za kakšne zdravstvene storitve posebej plačevati (zdravila, pripomočki)?

Vse krije zdravstveno zavarovanje.(66) Edino nova očala sem mogla plačati.(67)

33. Kakšen se vam zdi njegov_njen osebni zdravnik? Je dostopen, prijazenm vas seznani z vsem, kar je pomembno?

Zdaj je zamenjal osebnega zdravnika. Je prijazen in dostopen.(68)

34. Kdo ga_jo neguje, pomaga, ko zboli?

V veliki meri jaz.(69)

35. Kdo ga_jo pelje k zdravniku?

Jaz ga peljem k zdravniku.(70) Zadnjič je imel covid in bil zaprt v sobi, sem mu nosila jesti.

36. Ali pogrešate kakšno pomoč na tem področju?

Zaenkrat še ne, ni potrebe.(71)

SPREJEMANJE ODLOČITEV, OCENA TVEGANJ

Sprejemanje odločitev

37. Kdo sprejema pomembne odločitve v življenju vašega svojca? Ali ga podprete, da sam sprejema odločitve? Kako ga pri tem podprete?

Skupaj sprejemamo odločitve.(72)

38. Česa se v prihodnosti najbolj bojite v zvezi z vašim svojcem?

Ne, zaenkrat nimam bojazni.(73)

OCENA SLUŽB

Vrste služb, zadovoljevanje potreb - območje Ljutomera

39. Ali kaj veste, katere storitve oziroma katere organizacije so na voljo odraslim ljudem z intelektualno oviranostjo v vaši okolici? Običajne, posebne službe. Ali so vam dostopne (prevoz, spremstvo za svojca? Vaše izkušnje z njimi? Kaj pogrešate?

V Ljutomeru vem samo za Sožitje.(74) Imam dobre izkušnje z njimi.(75) Hodimo skupaj za izlete. Dobro bi bilo, če bi bilo še več organizacij, storitev, da bi se lahko več družili in skupaj preživljali čas. (76)

40. Kaj vam ponujajo v kraju, kakšne možnosti imate v vašem kraju, da zadovoljite vsakdanje potrebe, želje vašega svojca?

Tu okrog ni nič takšnega, da bi lahko kaj delali.(77)

41. Ali ste že kdaj bili na centru za socialno delo?

Ja.(78)

42. Kakšen je njihov odnos do vas? Kaj mislite, da bi potrebovali od centra za socialno delo?

Nimam kaj reči, so prijazni.(79) Zaenkrat imam dovolj informacij, ne potrebujem ničesar več.(80) So odzivni, če kaj vprašaš ti odgovorijo, nimam pripomb.(81)

ŽELJE, POTREBE

Potrebe po službah storitvah

43. Kaj mislite, kaj bi vaš svojcev in njegovi vrstniki v vašem kraju še potrebovali, da bi lahko kvalitetno živeli in morda ostali doma (da jim ne bi bilo treba v dom)? Imate kakšne druge predloge, kaj bi se lahko v vašem kraju organiziralo zanje?

Ja, pri nas imajo organizirano bivalno enoto.(82) Potrebna je organizacija neke bivalne enote, ko več ne bomo zmogli skrbeti.(83) Potrebujejo nekoga, ki bi za njih skrbel.(84) Dobra ideja bi bila skupnostna stanovanja, da bi si med seboj pomagali in občasna oskrba.(85)

44. Kdo bi se po vašem mnenju moral angažirati v kraju, da bi se položaj in življenje izboljšalo ljudi z intelektualno oviranostjo?

Predvsem občina.(86)

Želje, potrebe

45. Kaj in koga bi po vašem mnenju potreboval vsak odrasel človek z intelektualno oviranostjo, da bi lahko kvalitetno preživel starost v svojem domačem okolju?

Nekoga, ki bo skrbel za njega. Zagotovo tudi družbo, da ni osamljen.(87)

46. Kaj bi vi osebno kot skrbniki potrebovali zase? Kaj pogrešate, da bi vas učinkovito razbremenilo? Kako vidite vašo družino čez 10 in več let?

Zaenkrat še nič ne potrebujem.(88) O prihodnosti še ne razmišljam.(89) Si pa predstavljam, da bo doma in bomo zanj skrbeli v okviru družine.(90)

47. Ali imate načeloma dovolj informacij kot skrbniki? Katerih informacij vam manjka? Bi bile dobrodošle skupine svojcev?

Dobro bi bilo, če bi človek še kaj več znal. Nikoli ni preveč informacij.(91) Več informacij v zvezi s skrbjo teh oseb(92) in njihovih možnih za življenje v skupnosti.(93) Skupine za svojce so tudi dobra ideja, bi dobili informacije in delili izkušnje.(94)

9. 2. 3 Osebe z intelektualno oviro

INTERVJU AA

KAKO SE POČUTITE: v redu

A. OCENA ŽIVLJENJA

A.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

A.1.1. KAKO PREŽIVITE DAN, KAJ OBIČAJNO POČNETE ČEZ DAN?

Dopoldne sem v vdc-ju(1). Doma pa se zbudim(2), se najem(3), pospravim posodo(4), sem zunaj v naravi(5), pomagam pri domačih opravilih(6), gledam televizijo, pogledam kakšni film(7).

A.2. VREDNOTE

A.2.1. KAJ VAM JE NAJBOLJ POMEMBNO V ŽIVLJENJU?

Pomembna mi je družina(8), prijateljstvo(9), odnosi(10), spoštovanje(11), odnos na delovnem mestu(12) in zdravje(13).

A.3. ŽIVITE:

A – SAMI

B – S PARTNERJEM

C - S STARŠI

D – DRUGO: s skrbniki (14)

A.4. ŠTEVILO, TRENDI

A.4.1. S KOM V SVOJI OKOLICI, KRAJU IMATE STIKE?

Družim se s sosedi(15) in domačimi(16), več ali manj.

A.4.2. KOLIKOKRAT IN OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH

Ob kakšnih priložnostih(17) ali tak recimo enkrat na mesec(18) ali se srečamo in kakšno rečemo(19).

A.5. ZEMLJEPISNA UMESTITEV

A.5.1. KJE SE SREČUJETE Z DRUGIMI LJUDMI, POSEBNA MESTA, OBIČAJNA MESTA?

Gremo na kavico, na obiske(20). Večinoma v domačem okolju(21)

B. OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

B.1. SOCIALNA MREŽA, DRUŽENJE

B.1.1. KDO SO POMEMBNI LJUDJE V VAŠI BLIŽINI, KOGA IMATE RADI, KOMU SE ZAUPATE?

Blíži in zaposleni v vdc-ju(22), drugi pa ne.

B.1.2. ALI VAM KDO POMAGA PRI VSAKDANJIH OPRAVILIH (NAKUPI V TRGOVINI, OBISK PRI FRIZERJU, PLAČILO POLOŽNIC) IN KAKO?

Svojci(23), predvsem poskrbijo za denar(24) in me kam peljejo(25).

B.1.3. SE LAHKO NA KOGA OBRNETE KO STE V STISKI, ŽALOSTNI, KO SI ZAŽELITE DRUŽBO, POGOVOR ALI NASVET? NA KOGA?

Več ali manj na svojce in zaposlene v vdc(26).

B.1.4. ALI IMATE PRIJATELJE, SOSEDE, ZNANCE, SODELAVCE, KI VAS OBISKUJEJO ALI VI NJIH?

Ja, občasno se družimo. Ali povabimo koga k nam na obisk ali pa gremo mi k njim, čist odvisno.

B.1.5. KAKO VZDRŽUJETE STIKE?

Občasno so več ali manj obiski(27) ali pa tako da se srečamo in kaj pogovorimo. Večinoma se vidimo v živo(28), telefon zelo malo uporabljam ali ga sploh ne uporabljam(29).

B.1.6. UPORABLJATE TELEFON?

A – DA IMAM SVOJ TELEFON

B – DA UPORABLJAM SKUPEN, DRUŽINSKI TELEFON

C – NE UPORABLJAM TELEFONA

D-DRUGO

B.1.6.1. ČE DA - SE S KOM DOPISUJETE, VZDRŽUJETE STIKE?

DA NE

B.1.7. IMATE STIKE S SORODNIKI? KAKO POGOSTO?

Ja, imam. Z domačimi vsakodnevno(30), z drugimi pa občasno. Imam še družino v Ljubljani, tako da bolj ali manj po telefonu(31).

C. NEFORMALNI VIRI POMOČI, SAMOPOMOČ

C.1. NA KOGA SE OBRNETE KO POTREBUJETE POMOČ?

Predvsem na svojce, domače in tudi zaposlene v vdc.

C.1.1. GRESTE PO OPRAVKIH SAMI?

DA NE, skupaj s svojci

C.1.2. JE V VAŠEM KRAJU UREJEN JAVNI PREVOZ?

DA NE, najbolj ne.(32)

C.1.3. ALI REDNO UPORABLJATE JAVNI PREVOZ AVTOBUS, VLAK, TAKSI

DA NE

Zelo redko, v skrajni sili vlak, vendar redko(33).

C.1.4. UPORABLJATE JAVNI PREVOZ SAMI ALI OB POMOČI

Sama ja(34).

C.1.5. POGREŠATE PRI UPORABI JAVNEGA PREVOZA POMOČ?

DA NE

Pogrešam to, da bi bilo več obvestil, ob kateri uri pelje vlak(35). Tega je zelo malo, da bi bilo to objavljeno. Tudi pri nas na postaji ne moreš kupiti karte, samo na vlaku, to me malo moti(36).

C.1.6. PREDSTAVLJAJO KRAJI KI JIH NE POZNATE OVIRO ZA SAMOSTOJEN OBISK?

Ne, če druga ne koga vprašam za informacije(37).

D. STE VKLJUČENI V KAKŠNO DRUŠTVO

Ja, v društvo Sožitje Ljutomer(38).

D.1. ČE STE - KAKO SODELUJETE V TEM DRUŠTVU

Imamo različna srečanja, ob novoletnih praznikih miklavževanje, hodimo na tabore(39).

E. DELO, ZAPOSLOITEV

E.1. HODITE V SLUŽBO?

DA NE

Hodim v vdc(40).

E.2. V SLUŽBO HODITE:

SAMI V SPREMSTVU

Hodim z organiziranim prevozom, večinoma sama(41).

E.3. KDO VAS SPREMLJA V SLUŽBO?

Hodim sama.

E.4. RADI HODITE V SLUŽBO? ZAKAJ?

Ja rada hodim v službo. Vseč mi je delo in družba(42).

F. PROSTI ČAS

F.1. KAJ POČNETE V PROSTEM ČASU?

Rada rišem, barvam(43), gledam televizijo(44), grem na sprehode, v naravo(45).

F.2. ALI SE V PROSTEM ČASU OBIČAJNO UKVARJATE S KATERO OD NAŠTETIH DEJAVNOSTI (OBKROŽI):

DRUŽENJE S PRIJATELJI(46)

GLEĐANJE TELEVIZIJE

POSLUŠANJE GLASBE(47)

ŠPORT

OBISK KINA GLEDALIŠČA ALI KONCERTOV

SPREHOD

KOLESARJENJE

VOŽNJA Z AVTOMOBILOM - s svojci

UPORABA RAČUNALNIKA

POMOČ DOMA(48)

BRANJE

NAKUPOVANJE(49)

PLES

POMOČ SOSEDOM(50)

IGRANJE INŠTRUMENTA

SLIKANJE

DRUGO: risanje, barvanje, prostočasne družabne igre(51)

OPOMBE:

F.3. GRESTE KDAJ KAM SAMI (NPR. V KNJIŽNICO, NA SPREHOD, V MESTO, PO NAKUPIH)?

Večinoma grem s svojci(52).

G. MATERIALNI POLOŽAJ

G.1. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

Ja dobim nagrado v vdc-ju(53) in denarno pomoč(54).

G.2. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

Ja, dovolj(55).

G.3. ČE NE - VAM KDO PRISKOČI NA POMOČ PRI DENARNIH STISKAH, KAKO SI POMAGATE?

Večinoma mi kupijo stvari, tako da ne rabim nič(56).

G.4. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA PROSTOČASOVNE AKTIVNOSTI - OBISK KINA, SLAŠČIČARNE, NAKUP KNJIGE ALI REVIJE, KAKŠNE STVARI, KI VAM JE VŠEČ?

Ja, imam. (57)

G.5. HODITE NA POČITNICE?

DA NE

G.5.1. KAM, KAKO POGOSTO IN KAKO DOLGO?

Ja občasno. Prek društva Sožitje na tabore in letovanja enkrat na leto(58) in v Ljubljano k sorodnikom(59).

G.6. ALI LAHKO KAJ DENARJA PRIHRANITE?

Odvisno od tega kaj rabim, večinoma porabim sproti.(60)

G.7. ALI BI POTREBOVALI VEČ DENARJA, DA BI DOSTOJNO ŽIVELI?

Mislim, da je dovolj(61).

H. STANOVANJE

H.1. S KOM ŽIVITE

S svojci, sorodniki.

H.2. V KAKŠNEM STANOVANJU ŽIVITE (HIŠA, BLOK, LASTNO STANOVANJE)?

V hiši(62).

H.3. ALI JE STANOVANJE DOSTOPNO, OMOGOČA BIVANJE BREZ OVIR IN OMEJITEV (DVIGALO, DOVOLJ ŠIROKI VHODI ZA ELEKTRIČNE VOZIČKE, PARKIRNO MESTO ZA PRILAGOJEN AVTOMOBIL IPD.)?

Ja je dostopno in prilagojeno(63).

H.4. ALI STE LAHKO V STANOVANJU SAMI KADAR ŽELITE, IMATE SVOJO SOBO?

Ja imam svojo sobo, se lahko umaknem(64).

I. VARNOST

I.1. SE POČUTITE VARNO V DOMAČEM KRAJU/V DOMAČI HIŠI?

Ja. Zelo redko, da bi kaj bilo(65).

I.2. STE KDAJ DOŽIVELI NASILJE

Ne(66)

I.3. KAKO RAVNATE KADAR SE POČUTITE OGROŽENO, VAS JE STRAH LJUDI OKOLI VAS ALI OKOLJA?

Večinoma se umaknem(67) ali se o tem pogovorim s svojci in zaposlenimi na vdc(68).

J. ZDRAVJE

J.1. SE POČUTITE ZDRAVO?

DA(69) NE

J.2. VAM KDO POMAGA ČE MORETE VZETI TABLETE? KDO VAS SPOMNI ČE MORATE VZETI TABLETE?

Ne, poskrbim sama(70).

J.3. KAKO SKRBJETE ZA SVOJE ZDRAVJE?

Se gibam(71), pazim, da jem zmerno(72). Zdravo spanje, imam določeno uro, da grem spat, imam določeni ritual(73).

J.4. KAJ NAREDITE KO ZBOLITE?

Potem ostanem doma(74), odvisno od bolezni, pijem kakšne čaje(75) ali pa moram jesti zdravila(76). Mi pomagajo svojci.(77)

J.5. SE RAZUMETE S SVOJIM ZDRAVNIKOM? JE DOSTOPEN, PRIJAZEN, VAS SEZNANI Z VSEM, KAR JE ZA VAS POMEMBNO, ALI RAZUMETE NJEGOVE RAZLAGE IN NAVODILA?

Ja je prijazen(78), ampak je pri nas težko dobiti zdravnika in se moraš temu prilagajati(79).

J.6. KDO VAM POMAGA KO ZBOLITE?

Sama skrbim za sebe, si naredim čaj in tak.

J.7. VAS KDO SPREMLJA KO GRESTE K ZDRAVNIKU?

Ja me svojci spremljajo in peljejo k zdravniku(80).

J.8. ALI RAZUMETE NAVODILA LEKARNARJEV?

Ja (81)

J.9. ALI MORETE REDNO JEMATI ZDRAVILA?

Ne, zaenkrat ne.

J.10. JEMLJETE ZDRAVILA SAMI ALI S POMOČJO DRUGE OSEBE?

K. ODLOČITVE, PERSPEKTIVA V PRIHODNOST

K.1. KAJ SE VAM JE SPREMENILO V ŽIVLJENJU KO STE POSTALI STAREJŠI?

Mogoče to, da rabim več časa, da se navadim na določeno okolje(82). Vse rabi svoj čas in leta.

K.2. KAKO SE VIDITE ČEZ 10 LET?

Doma, s svojci(83). Ne morem pa reči za naprej, težko kaj.

K.3. KAJ BI RADI POČELI V PRIHODNOSTI? IMATE KAKŠNE ŽELJE?

Ne vem, v vdc-ju je fajn(84).

L. ORGANIZACIJA DNEVA

L.1. O KATERIH STVAREH SE SAMI ODLOČATE IN GLEDE KATERIH VAM POMAGAJO STARŠI ALI SKRBNIKI (USTREZNO OBKROŽI):

- JUTRANJE VSTAJANJE - SAM(85) SVOCJI
- ODHOD K NOČNEMU POČITKU - SAM(86) SVOJCI
- OBISK PRIREDITEV (KINO, GLEDALIŠČE, TEKME) - SAM SVOJCI(87)
- PRIPRAVA ZAJTRKA, MALICE IN VEČERJE - SAM SVOJCI(88)
- KUHANJE, PRIPRAVA KOSILA - SAM SVOJCI(88)
- OBISK FRIZERJA - SAM SVOJCI(89)
- OBISK ZDRAVNIKA - SAM SVOJCII(90)
- OBISKI PRIJATELJEV - SAM SVVOJCI(91)
- OBISKI SORODNIKOV - SAM SVOJCI(92)
- PRAZNOVANJE VAŠEGA ROJSTNEGA DNEVA - SAM SVOJCI v družini(93)
- IZBIRA OBLAČIL IN OBUTVE - SAM(94) SVOJCI
- PREŽIVLJANJE POČITNIC - SAM SVOJCI(95)
- NAKUPOVANJE - SAM SVOJCI(96)
- ČIŠČENJE - SAM(97) SVOJCI
- SPREHODI - SAM(98) SVOJCI
- PRANJE PERILA - SAM SVOJCII(99)
- IZBIRA DNI ZA KORIŠČENJE DOPUSTA - SAM SVOJCI(100)
- UPORABA RAČUNALNIKA - SAM(101) SVOJCI
- TELEFONIRANJE - SAM(102) SVOJCI

M. OCENA SLUŽB

M.1. LAHKO V VAŠEM KRAJU OBIŠČETE KAKŠNO ORGANIZACIJO, SKUPINO, DRUŠTVO, KJER SE LAHKO DRUŽITE, POGOVARJATE ALI POIŠČETE POMOČ?

Vključena sem tudi v Rdeči križ v Ljutomeru(103) in Sožitje, druga pa ne.

M.2. ALI KDAJ OBIŠČETE TAKŠNO ORGANIZACIJO?

DA NE

M.3. KOLIKOKRAT?

Nekje enkrat na leto, odvisno kako me povabijo(104).

M.4. ALI STE ŽE BILI NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO?

DA(105) NE

M.5. KAKŠEN JE ODNOS DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO DO VAS? KAJ MISLITE, DA BI POTREBOVALI OD CENTRA ZA SOCIALNO DELO?

So prijazni, dostopni(106). Mogoče pogrešam malo več to, da bi oni sami večkrat povabili na pogovor(107).

N. ŽELJE, POTREBE

N.1. POTREBE PO SLUŽBAH, STORITVAH

N.1.1. KAJ BI VI OSEBNO POTREBOVALI ALI SI ŽELITE, DA BI LEPŠE PREŽIVLJALI DNEVE?

Malo več glasbe, petja - kakšni pevski zbori(108). To človeka najbolj sprosti, pomiri. Celo zdaj v koroni smo napeti, nervozni.

SE ŽELITE KAJ NAUČITI, PRIDOBITI NOVA ZNANJA ALI VEŠČINE? Trenutno si želim naučiti risanja na steklo.(109)

N.1.2. POGREŠATE DRUŽBO?

Ne, sem zadovoljna(110).

N.1.3. STE ZADOVOLJNI Z DOSEGLJIVOSTJO IN MOŽNOSTMI PREVOZOV (V SLUŽBO, PROSTI ČAS, OBISKI, POČITNICE)

Ja, sem zadovoljna(111).

N.1.4. POGREŠATE POMOČ PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH?

Ne. (112)

N.1.5. BI BILI VESELI, ČE BI VAS OBISKALI PROSTOVOLJCI?

DA NE

N.1.5.1. ČE DA, ZAKAJ?

Všeč mi je druženje, se pogovarjamo ali gremo kam na sprehod, sladoled, kavico, delajo z nami.(113)

N.1.6. POZNATE DELO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC?

DA(114) NE

N.1.7. ALI JE ŽE KDO V KRAJU NA KOGAR SE LAHKO OBRNETE PO POMOČ? ALI PREDLAGATE KAKŠNO ZAMISEL KAKO VAM LAHKO POMAGA?

Več ali manj na svoje. Mogoče, da bi se center za socialno delo več vključil in pomagal(115).

N.1.8. ČESA SI ŽELITE VEČ?

Zelo veliko mi pomeni, da bi bilo več delavnic za ustvarjanje, da lahko spoznaš različne stvari in ustvarjaš. To pogrešam(116). Želela bi si tudi več samostojnosti.(117) Mogoče, da bi imeli več možnosti različnega dela. pred časom sem delala in pomagala v cvetličarni, mogoče takšne stvari so zelo fajn.(118)

INTERVJU BB

KAKO SE POČUTITE: v redu

A. OCENA ŽIVLJENJA

A.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

A.1.1. KAKO PREŽIVITE DAN, KAJ OBIČAJNO POČNETE ČEZ DAN?

Zjutraj se zbudim(1), grem v vdc(2), doma pa grem na sprehod(3), se ukvarjam z nečaki(4).

A.2. VREDNOTE

A.2.1. KAJ VAM JE NAJBOLJ POMEMBNO V ŽIVLJENJU?

Ne vem. Družina(5), zaupanje, da ne lažeš(6), spoštovanje(7), odnosi(8).

A.3. ŽIVITE:

A – SAMI

B – S PARTNERJEM

C - S STARŠI(9)

D – DRUGO: __

A.4. ŠTEVILO, TRENDI

A.4.1. S KOM V SVOJI OKOLICI, KRAJU IMATE STIKE?

Z nobenim, nič(10). Družim se s temi na vdc-ju(11) in pa sorodniki(12).

A.4.2. KOLIKOKRAT IN OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH

S sorodniki ob kakšnih dogodkih, praznovanjih(13). Prijatelje pa imam v vdc-ju, ki jih vidim vsak dan(14).

A.5. ZEMLJEPISNA UMEŠTITEV

A.5.1. KJE SE SREČUJETE Z DRUGIMI LJUDMI, POSEBNA MESTA, OBIČAJNA MESTA?

Ne, nimamo nobenih posebnih mest(15). večinoma v vdc-ju ali pa gremo kam domov na obiske(16).

B. OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

B.1. SOCIALNA MREŽA, DRUŽENJE

B.1.1. KDO SO POMEMBNI LJUDJE V VAŠI BLIŽINI, KOGA IMATE RADI, KOMU SE ZAUPATE?

Predvsem mami.(17)

B.1.2. ALI VAM KDO POMAGA PRI VSAKDANJIH OPRAVILIH (NAKUPI V TRGOVINI, OBISK PRI FRIZERJU, PLAČILO POLOŽNIC) IN KAKO?

Skupaj z mamo.(18)

B.1.3. SE LAHKO NA KOGA OBRNETE KO STE V STISKI, ŽALOSTNI, KO SI ZAŽELITE DRUŽBO, POGOVOR ALI NASVET? NA KOGA?

Ja, na mamo. (19)

B.1.4. ALI IMATE PRIJATELJE, SOSEDE, ZNANCE, SODELAVCE, KI VAS OBISKUJEJO ALI VI NJIH?

Ne nimam nekih stikov(20). Včasih gremo kam na obisk, redko.

B.1.5. KAKO VZDRŽUJETE STIKE?

Z obiski(21).

B.1.6. UPORABLJATE TELEFON?

A – DA IMAM SVOJ TELEFON

B – DA UPORABLJAM SKUPEN, DRUŽINSKI TELEFON

C – NE UPORABLJAM TELEFONA(22)

D-DRUGO

B.1.6.1. ČE DA - SE S KOM DOPISUJETE, VZDRŽUJETE STIKE?

DA NE

B.1.7. IMATE STIKE S SORODNIKI? KAKO POGOSTO?

Ja.

C. NEFORMALNI VIRI POMOČI, SAMOPOMOČ

C.1. NA KOGA SE OBRNETE KO POTREBUJETE POMOČ?

Predvsem na mamo.

C.1.1. GRESTE PO OPRAVKIH SAMI?

DA NE, skupaj z mamo(23)

C.1.2. JE V VAŠEM KRAJU UREJEN JAVNI PREVOZ?

DA NE(24)

Bi si pa želela da bi, da bi lahko sama kam šla(25).

C.1.3. ALI REDNO UPORABLJATE JAVNI PREVOZ AVTOBUS, VLAK, TAKSI

DA NE(26)

C.1.4. UPORABLJATE JAVNI PREVOZ SAMI ALI OB POMOČI

Ne, ne uporabljam.

C.1.5. POGREŠATE PRI UPORABI JAVNEGA PREVOZA POMOČ?

DA NE

C.1.6. PREDSTAVLJAJO KRAJI KI JIH NE POZNATE OVIRO ZA SAMOSTOJEN OBISK?

Ne. (27)

D. STE VKLJUČENI V KAKŠNO DRUŠTVO

Ne, nič. No v Sožitje(28).

D.1. ČE STE - KAKO SODELUJETE V TEM DRUŠTVU

Hodim na tabore, letos grem v Savudrijo(29).

E. DELO, ZAPOSILITEV

E.1. HODITE V SLUŽBO?

DA NE

Hodim v vdc(30).

E.2. V SLUŽBO HODITE:

SAMI V SPREMSTVU(31)

E.3. KDO VAS SPREMLJA V SLUŽBO?

Mama(31).

E.4. RADI HODITE V SLUŽBO? ZAKAJ?

Ja rada hodim v službo. To, da se razumemo s sodelavci in prijatelji(32).

F. PROSTI ČAS

F.1. KAJ POČNETE V PROSTEM ČASU?

Gledam televizijo, filme(33), sprehodi(34).

F.2. ALI SE V PROSTEM ČASU OBIČAJNO UKVARJATE S KATERO OD NAŠTETIH DEJAVNOSTI (OBKROŽI):

DRUŽENJE S PRIJATELJI(35)

GLEĐANJE TELEVIZIJE

POSŁUŠANJE GLASBE(36)

ŠPORT

OBISK KINA GLEDALIŠČA ALI KONCERTOV

SPREHOD

KOLESARJENJE(37)

VOŽNJA Z AVTOMOBILOM

UPORABA RAČUNALNIKA(38)

POMOČ DOMA(39)

BRANJE(40)

NAKUPOVANJE

PLES(41)

POMOČ SOSEDOM

IGRANJE INŠTRUMENTA

SLIKANJE

DRUGO:

OPOMBE:

F.3. GRESTE KDAJ KAM SAMI (NPR. V KNJIŽNICO, NA SPREHOD, V MESTO, PO NAKUPIH)?

Ja včasih(42). Svojci me odpeljejo in grem sama k frizerju ali kam.

G. MATERIALNI POLOŽAJ

G.1. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

Ja v vdc-ju(43) in denarno pomoč(44).

G.2. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

Ja, dovolj(45).

G.3. ČE NE - VAM KDO PRISKOČI NA POMOČ PRI DENARNIH STISKAH, KAKO SI POMAGATE?

Starši poskrbijo(46)

G.4. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA PROSTOČASOVNE AKTIVNOSTI - OBISK KINA, SLAŠČIČARNE, NAKUP KNJIGE ALI REVIJE, KAKŠNE STVARI, KI VAM JE VŠEČ?

Ja, imam.(47)

G.5. HODITE NA POČITNICE?

DA NE

G.5.1. KAM, KAKO POGOSTO IN KAKO DOLGO?

Na tabor prek Sožitja.

G.6. ALI LAHKO KAJ DENARJA PRIHRANITE?

Ga tudi prihranim(48).

G.7. ALI BI POTREBOVALI VEČ DENARJA, DA BI DOSTOJNO ŽIVELI?

Ne(49).

H. STANOVANJE

H.1. S KOM ŽIVITE

S starši.

H.2. V KAKŠNEM STANOVANJU ŽIVITE (HIŠA, BLOK, LASTNO STANOVANJE)?

V hiši na vasi. (50)

H.3. ALI JE STANOVANJE DOSTOPNO, OMOGOČA BIVANJE BREZ OVIR IN OMEJITEV (DVIGALO, DOVOLJ ŠIROKI VHODI ZA ELEKTRIČNE VOZIČKE, PARKIRNO MESTO ZA PRILAGOJEN AVTOMOBIL IPD.)?

Ja. (51)

H.4. ALI STE LAHKO V STANOVANJU SAMI KADAR ŽELITE, IMATE SVOJO SOBO?

Ja imam svojo sobo.(52)

I. VARNOST

I.1. SE POČUTITE VARNO V DOMAČEM KRAJU/V DOMAČI HIŠI?

Varno. (53)

I.2. STE KDAJ DOŽIVELI NASILJE

Ne (54)

I.3. KAKO RAVNATE KADAR SE POČUTITE OGROŽENO, VAS JE STRAH LJUDI OKOLI VAS ALI OKOLJA?

Nisem še imela takšne izkušnje. (55)

J. ZDRAVJE

J.1. SE POČUTITE ZDRAVO?

DA(56) NE

J.2. VAM KDO POMAGA ČE MORETE VZETI TABLETE? KDO VAS SPOMNI ČE MORATE VZETI TABLETE?

Ja, mi mama pomaga.(57)

J.3. KAKO SKRBJE ZA SVOJE ZDRAVJE?

V redu, se gibljam.(58) Pazim tudi kaj jem, ne smem vseh stvari.(59)

J.4. KAJ NAREDITE KO ZBOLITE?

Sem doma(60), mama skrbi za mene(61). Večinoma počivam(62).

J.5. SE RAZUMETE S SVOJIM ZDRAVNIKOM? JE DOSTOPEN, PRIJAZEN, VAS SEZNANI Z VSEM, KAR JE ZA VAS POMEMBNO, ALI RAZUMETE NJEGOVE RAZLAGE IN NAVODILA?

Ja se razumem, je prijazen.(63)

J.6. KDO VAM POMAGA KO ZBOLITE?

Mama.

J.7. VAS KDO SPREMLJA KO GRESTE K ZDRAVNIKU?

Mama. (64)

J.8. ALI PRI OBISKU ZDRAVNIKA KARKOLI POGREŠATE?

Ne. (65)

J.9. ALI RAZUMETE NAVODILA LEKARNARJEV?

Ja (66)

J.10. ALI MORETE REDNO JEMATI ZDRAVILA?

Ne, zaenkrat ne.(67)

K. ODLOČITVE, PERSPEKTIVA V PRIHODNOST

K.1. KAJ SE VAM JE SPREMENILO V ŽIVLJENJU KO STE POSTALI STAREJŠI?

Ne, nič. (68)

K.2. KAKO SE VIDITE ČEZ 10 LET?

Ne vem, nič nisem razmišljala.(69) Mi je všeč tako kot je.(70) Bi bila v vdc-ju.(71)

K.3. KAJ BI RADI POČELI V PRIHODNOSTI? IMATE KAKŠNE ŽELJE?

Nimam nobenih želja.

L. ORGANIZACIJA DNEVA

L.1. O KATERIH STVAREH SE SAMI ODLOČATE IN GLEDE KATERIH VAM POMAGAJO STARŠI ALI SKRBNIKI (USTREZNO OBKROŽI):

- JUTRANJE VSTAJANJE - SAM(72) SVOJCI
- ODHOD K NOČNEMU POČITKU - SAM(73) SVOJCI
- OBISK PRIREDITEV (KINO, GLEDALIŠČE, TEKME) - SAM SVOJCI(74)
- PRIPRAVA ZAJTRKA, MALICE IN VEČERJE - SAM SVOJCI(75)
- KUHANJE, PRIPRAVA KOSILA - SAM SVOJCI (75)
- OBISK FRIZERJA - SAM(76) SVOJCI
- OBISK ZDRAVNIKA - SAM SVOJCI(77)
- OBISKI PRIJATELJEV - SAM(78) SVOJCI
- OBISKI SORODNIKOV - SAM SVOJCI(89)
- PRAZNOVANJE VAŠEGA ROJSTNEGA DNEVA - SAM SVOJCI v družini(80)
- IZBIRA OBLAČIL IN OBUTVE - SAM(81) SVOJCI
- PREŽIVLJANJE POČITNIC - SAM SVOJCI(82)
- NAKUPOVANJE - SAM SVOJCI(83)
- ČIŠČENJE - SAM(84) SVOJCI
- SPREHODI - SAM SVOJCI(85)
- PRANJE PERILA - SAM SVOJCI(86)

- IZBIRA DNI ZA KORIŠČENJE DOPUSTA - SAM SVOJCI(87)
- UPORABA RAČUNALNIKA - SAM(88) SVOJCI
- TELEFONIRANJE - SAM SVOJCI

M. OCENA SLUŽB

M.1. LAHKO V VAŠEM KRAJU OBIŠČETE KAKŠNO ORGANIZACIJO, SKUPINO, DRUŠTVO, KJER SE LAHKO DRUŽITE, POGOVARJATE ALI POIŠČETE POMOČ?

Ne, nimamo nič. Samo Sožitje.(89)

M.2. ALI KDAJ OBIŠČETE TAKŠNO ORGANIZACIJO?

DA NE

M.3. KOLIKOKRAT?

Gremo samo na tabore, druga pa ne.

M.4. ALI STE ŽE BILI NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO?

DA NE(90)

M.5. KAKŠEN JE ODNOS DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO DO VAS? KAJ MISLITE, DA BI POTREBOVALI OD CENTRA ZA SOCIALNO DELO?

Nimam izkušnje.

N. ŽELJE, POTREBE

N.1. POTREBE PO SLUŽBAH, STORITVAH

N.1.1. KAJ BI VI OSEBNO POTREBOVALI ALI SI ŽELITE, DA BI LEPŠE PREŽIVLJALI DNEVE?

Vsega imam dovolj.(91)

SE ŽELITE KAJ NAUČITI, PRIDOBITI NOVA ZNANJA ALI VEŠČINE? Trenutno nič.(92)

N.1.2. POGREŠATE DRUŽBO?

Ne, imam prijatelje v vdc-ju.(93)

N.1.3. STE ZADOVOLJNI Z DOSEGLJIVOSTJO IN MOŽNOSTMI PREVOZOV (V SLUŽBO, PROSTI ČAS, OBISKI, POČITNICE)

Ja.(94)

N.1.4. POGREŠATE POMOČ PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH?

Ne.(95)

N.1.5. BI BILI VESELI, ČE BI VAS OBISKALI PROSTOVOLJCI?

DA NE

N.1.5.1. ČE DA, ZAKAJ?

Ja bi bila vesela, predvsem da bi se družili, pogovarjali.(96)

N.1.6. POZNATE DELO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC?

DA NE(97)

N.1.7. ALI JE ŽE KDO V KRAJU NA KOGAR SE LAHKO OBRNETE PO POMOČ? ALI PREDLAGATE KAKŠNO ZAMISEL KAKO VAM LAHKO POMAGA?

Ne, na svoj družino, druga pa ni.(98)

N.1.8. ČESA SI ŽELITE VEČ?

Trenutno se nič ne spomnim, mi je vseč tako kot je.

INTERVJU CC

KAKO SE POČUTITE: v redu

A. OCENA ŽIVLJENJA

A.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

A.1.1. KAKO PREŽIVITE DAN, KAJ OBIČAJNO POČNETE ČEZ DAN?

Kak pridem z vdc-ja si naredim glasbo.(1) Imam skobčevko, ki ima zelo rad glasbo.(2) Včasih grem k botri(3) ali grem kam na sprehod.(4)

A.2. VREDNOTE

A.2.1. KAJ VAM JE NAJBOLJ POMEMBNO V ŽIVLJENJU?

Prijateljstvo in družba.(5) Najbolj pa to, da se zoperstavim za druge.(6)

3. ŽIVITE:

A – SAMI(7)

B – S PARTNERJEM

C - S STARŠI

D – DRUGO: __

A.4. ŠTEVILO, TRENDI

A.4.1. S KOM V SVOJI OKOLICI, KRAJU IMATE STIKE?

S kakšnimi prijatelji, prijateljicami.(8) Včasih pa grem kam na pijačo.(9)

A.4.2. KOLIKOKRAT IN OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH

Enkrat ali dvakrat na teden.(10)

A.5. ZEMLJEPISNA UMESTITEV

A.5.1. KJE SE SREČUJETE Z DRUGIMI LJUDMI, POSEBNA MESTA, OBIČAJNA MESTA?

Po navadi gremo na kakšne kavice, nič posebnega.

B. OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

B.1. SOCIALNA MREŽA, DRUŽENJE

B.1.1. KDO SO POMEMBNI LJUDJE V VAŠI BLIŽINI, KOGA IMATE RADI, KOMU SE ZAUPATE?

Še moja rodbina. Predvsem teta, ki mi veliko pomaga.(11)

B.1.2. ALI VAM KDO POMAGA PRI VSAKDANJIH OPRAVILIH (NAKUPI V TRGOVINI, OBISK PRI FRIZERJU, PLAČILO POLOŽNIC) IN KAKO?

Nekaj sama(12), nekaj pa rodbina.(13)

B.1.3. SE LAHKO NA KOGA OBRNETE KO STE V STISKI, ŽALOSTNI, KO SI ZAŽELITE DRUŽBO, POGOVOR ALI NASVET? NA KOGA?

Ko sem slabe volje, se obrnem na botro in tudi na ostalo rodbino(14)

B.1.4. ALI IMATE PRIJATELJE, SOSEDE, ZNANCE, SODELAVCE, KI VAS OBISKUJEJO ALI VI NJIH?

Ja. (15)

B.1.5. KAKO VZDRŽUJETE STIKE?

Prek telefona.(16) socialnih omrežij.(17)

B.1.6. UPORABLJATE TELEFON?

A – DA IMAM SVOJ TELEFON

B – DA UPORABLJAM SKUPEN, DRUŽINSKI TELEFON

C – NE UPORABLJAM TELEFONA

D-DRUGO

B.1.6.1. ČE DA - SE S KOM DOPISUJETE, VZDRŽUJETE STIKE?

DA NE

S prijatelji, ali pa s kom igram igrice in si z njimi pišem.(18)

B.1.7. IMATE STIKE S SORODNIKI? KAKO POGOSTO?

Večkrat.

C. NEFORMALNI VIRI POMOČI, SAMOPOMOČ

C.1. NA KOGA SE OBRNETE KO POTREBUJETE POMOČ?

Predvsem na botro/teto.

C.1.1. GRESTE PO OPRAVKIH SAMI?

DA , včasih sama, včasih pa z rodbino.(19)

C.1.2. JE V VAŠEM KRAJU UREJEN JAVNI PREVOZ?

DA NE(20)

C.1.3. ALI REDNO UPORABLJATE JAVNI PREVOZ AVTOBUS, VLAK, TAKSI

DA NE

C.1.4. UPORABLJATE JAVNI PREVOZ SAMI ALI OB POMOČI

Ne uporabljam, si ne želim.(21)

C.1.5. POGREŠATE PRI UPORABI JAVNEGA PREVOZA POMOČ?

DA NE

C.1.6. PREDSTAVLJAJO KRAJI KI JIH NE POZNATE OVIRO ZA SAMOSTOJEN OBISK?

Ne. (22)

D. STE VKLJUČENI V KAKŠNO DRUŠTVO

V sožitje.(23)

D.1. ČE STE - KAKO SODELUJETE V TEM DRUŠTVU

Skupaj hodimo na različne izlete.(24)

E. DELO, ZAPOSLOITEV

E.1. HODITE V SLUŽBO?

DA NE

Hodim v vdc.(25)

E.2. V SLUŽBO HODITE:

SAMI(26) V SPREMSTVU

E.3. KDO VAS SPREMLJA V SLUŽBO?

E.4. RADI HODITE V SLUŽBO? ZAKAJ?

Ja, rada delam.(27) Ko pa zmanjka dela pa najrajši kvačkam.

F. PROSTI ČAS

F.1. KAJ POČNETE V PROSTEM ČASU?

Igram igrice, grem na sprehod(28), poslušam glasbo(29), grem na kavice.

F.2. ALI SE V PROSTEM ČASU OBIČAJNO UKVARJATE S KATERO OD NAŠTETIH DEJAVNOSTI (OBKROŽI):

DRUŽENJE S PRIJATELJI(30)

GLEĐANJE TELEVIZIJE(31)

POSLUŠANJE GLASBE

ŠPORT

OBISK KINA GLEDALIŠČA ALI KONCERTOV(32)

SPREHOD

KOLESARJENJE

VOŽNJA Z AVTOMOBILOM

UPORABA RAČUNALNIKA(33)

POMOČ DOMA(34)

BRANJE(35)

NAKUPOVANJE

PLES

POMOČ SOSEDOM

IGRANJE INŠTRUMENTA

SLIKANJE

DRUGO: kasaške dirke(36), kvačkanje(37), se igram s psom pri botri(38), sem v pisarni pri botru in zlagam papirje.(39)

OPOMBE:

F.3. GRESTE KDAJ KAM SAMI (NPR. V KNJIŽNICO, NA SPREHOD, V MESTO, PO NAKUPIH)?

Ja večkrat.(40) Grem na sprehode po mestu, v trgovino, na kavice.

G. MATERIALNI POLOŽAJ

G.1. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

Ja v vdc-ju(41) in denarno pomoč ter varstveni dodatek. (42)

G.2. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

Za zdaj je zadosti.(43)

G.3. ČE NE - VAM KDO PRISKOČI NA POMOČ PRI DENARNIH STISKAH, KAKO SI POMAGATE?

G.4. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA PROSTOČASOVNE AKTIVNOSTI - OBISK KINA, SLAŠČICARNE, NAKUP KNJIGE ALI REVIJE, KAKŠNE STVARI, KI VAM JE VŠEČ?

Ja, imam.(44)

G.5. HODITE NA POČITNICE?

DA NE

G.5.1. KAM, KAKO POGOSTO IN KAKO DOLGO?

Zdaj še ne, bom pa šla kam na tabor prek Sožitja.

G.6. ALI LAHKO KAJ DENARJA PRIHRANITE?

Ja lahko tudi prihranim.(45)

G.7. ALI BI POTREBOVALI VEČ DENARJA, DA BI DOSTOJNO ŽIVELI?

Ne.(46)

H. STANOVANJE

H.1. S KOM ŽIVITE

Sama v stanovanju.

H.2. V KAKŠNEM STANOVANJU ŽIVITE (HIŠA, BLOK, LASTNO STANOVANJE)?

V stanovanju v Ljutomeru.(47)

H.3. ALI JE STANOVANJE DOSTOPNO, OMOGOČA BIVANJE BREZ OVIR IN OMEJITEV (DVIGALO, DOVOLJ ŠIROKI VHODI ZA ELEKTRIČNE VOZIČKE, PARKIRNO MESTO ZA PRILAGOJEN AVTOMOBIL IPD.)?

Ja.(48)

H.4. ALI STE LAHKO V STANOVANJU SAMI KADAR ŽELITE, IMATE SVOJO SOBO?

Ja imam svojo stanovanje.(49)

I. VARNOST

I.1. SE POČUTITE VARNO V DOMAČEM KRAJU/V DOMAČI HIŠI?

Počutim se varno(50).

I.2. STE KDAJ DOŽIVELI NASILJE

Ne (51)

I.3. KAKO RAVNATE KADAR SE POČUTITE OGROŽENO, VAS JE STRAH LJUDI OKOLI VAS ALI OKOLJA?

Me ni strah, sem domačinka.(52)

J. ZDRAVJE

J.1. SE POČUTITE ZDRAVO?

DA (53) NE

J.2. VAM KDO POMAGA ČE MORETE VZETI TABLETE? KDO VAS SPOMNI ČE MORATE VZETI TABLETE?

Vse sama.(54)

J.3. KAKO SKRBJETE ZA SVOJE ZDRAVJE?

Zdaj poleti se bom začela malo bolj gibati, hoditi v brege.(55)

J.4. KAJ NAREDITE KO ZBOLITE?

Čist odvisno, sem doma(56), mi pomaga rodbina.(57)

J.5. SE RAZUMETE S SVOJIM ZDRAVNIKOM? JE DOSTOPEN, PRIJAZEN, VAS SEZNANI Z VSEM, KAR JE ZA VAS POMEMBNO, ALI RAZUMETE NJEGOVE RAZLAGE IN NAVODILA?

Ja, je prijazen.(58)

J.6. KDO VAM POMAGA KO ZBOLITE?

Rodbina.

J.7. VAS KDO SPREMLJA KO GRESTE K ZDRAVNIKU?

Botra.(59)

J.8. ALI PRI OBISKU ZDRAVNIKA KARKOLI POGREŠATE?

J.9. ALI RAZUMETE NAVODILA LEKARNARJEV?

Ja (60)

J.10. ALI MORETE REDNO JEMATI ZDRAVILA?

Ja določena zdravila ja, si jih pripravim.(61)

J.12. JEMLJETE ZDRAVILA SAMI ALI S POMOČJO DRUGE OSEBE?

Sama.

K. ODLOČITVE, PERSPEKTIVA V PRIHODNOST

K.1. KAJ SE VAM JE SPREMENILO V ŽIVLJENJU KO STE POSTALI STAREJŠI?

Ne, je vse enako.(62) Edino to, da sem v preteklosti bila žrtev psihičnega nasilja in sem bila napadalna, sem veliko bila v bolnici v Ormožu. Zdaj, ko živim sama je boljše. Veliko sem hodila po različnih zavetiščih, bolnicah, potem pa imam zdaj svoje stanovanje.

K.2. KAKO SE VIDITE ČEZ 10 LET?

V tujino bi rada šla ali pa se odselila. (63)

K.3. KAJ BI RADI POČELI V PRIHODNOSTI? IMATE KAKŠNE ŽELJE?

Rada bi potovala(64), se odselila v tujino in delala kaj z živalmi.(65) Imamo premalo možnosti.(66)

L. ORGANIZACIJA DNEVA

L.1. O KATERIH STVAREH SE SAMI ODLOČATE IN GLEDE KATERIH VAM POMAGAJO STARŠI ALI SKRBNIKI (USTREZNO OBKROŽI):

- JUTRANJE VSTAJANJE - SAM(67) SVOJCI
- ODHOD K NOČNEMU POČITKU - SAM(68) SVOJCI
- OBISK PRIREDITEV (KINO, GLEDALIŠČE, TEKME) - SAM(69) SVOJCI
- PRIPRAVA ZAJTRKA, MALICE IN VEČERJE - SAM(70) SVOJCI
- KUHANJE, PRIPRAVA KOSILA - SAM SVOJCI(71)
- OBISK FRIZERJA - SAM SVOJCI(72)
- OBISK ZDRAVNIKA - SAM SVOJCI(73)
- OBISKI PRIJATELJEV - SAM(74) SVOJCI
- OBISKI SORODNIKOV - SAM(75) SVOJCI
- PRAZNOVANJE VAŠEGA ROJSTNEGA DNEVA - SAM SVOJCI pri botri(76)
- IZBIRA OBLAČIL IN OBUTVE - SAM(77) SVOJCI
- PREŽIVLJANJE POČITNIC - SAM SVOJCI(78)
- NAKUPOVANJE - SAM SVOJCI(79)

- ČIŠČENJE - SAM(80) SVOJCI
- SPREHODI - SAM(81) SVOJCI
- PRANJE PERILA - SAM SVOJCI(82)
- IZBIRA DNI ZA KORIŠČENJE DOPUSTA - SAM SVOJCI(83)
- UPORABA RAČUNALNIKA - SAM(84) SVOJCI
- TELEFONIRANJE - SAM(85) SVOJCI

M. OCENA SLUŽB

M.1. LAHKO V VAŠEM KRAJU OBIŠČETE KAKŠNO ORGANIZACIJO, SKUPINO, DRUŠTVO, KJER SE LAHKO DRUŽITE, POGOVARJATE ALI POIŠČETE POMOČ?

Ja ja. Sožitje in Večgeneracijski center.(86)

M.2. ALI KDAJ OBIŠČETE TAKŠNO ORGANIZACIJO?

DA NE

M.3. KOLIKOKRAT?

Odvisno kaj imajo na urniku v Večgeneracijskem, kakšne delavnice.(87)

M.4. ALI STE ŽE BILI NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO?

DA(88) NE

M.5. KAKŠEN JE ODNOS DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO DO VAS? KAJ MISLITE, DA BI POTREBOVALI OD CENTRA ZA SOCIALNO DELO?

So zelo prijazni, mi pomagajo.(89) Zdaj prideta nazaj tudi moji dve socialni delavki, ena iz bolniške, druga pa iz porodniške.

N. ŽELJE, POTREBE

N.1. POTREBE PO SLUŽBAH, STORITVAH

N.1.1. KAJ BI VI OSEBNO POTREBOVALI ALI SI ŽELITE, DA BI LEPŠE PREŽIVLJALI DNEVE?

Glavno je to, da imam zdaj svojo stanovanje in mir.(90)

SE ŽELITE KAJ NAUČITI, PRIDOBITI NOVA ZNANJA ALI VEŠČINE? Rada bi šla v glasbeno šolo, se naučila igrati klavir (91). To je bilo v tretjem razredu, ko sem se želela vpisati v cerkveni pevski zbor pa je mama rekla da ne, zato ji za klavir sploh nisem omenila. Rada bi spoznala mojega vzornika, šepetalca psom.(92)

N.1.2. POGREŠATE DRUŽBO?

Ne.(93)

N.1.3. STE ZADOVOLJNI Z DOSEGLJIVOSTJO IN MOŽNOSTMI PREVOZOV (V SLUŽBO, PROSTI ČAS, OBISKI, POČITNICE)

Ja.(94)

N.1.4. POGREŠATE POMOČ PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH?

Ne. (95)

N.1.5. BI BILI VESELI, ČE BI VAS OBISKALI PROSTOVOLJCI?

DA NE

N.1.5.1. ČE DA, ZAKAJ?

Bi se družili, pogovarjali.(96)

N.1.6. POZNATE DELO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC?

DA(97) NE

N.1.7. ALI JE ŽE KDO V KRAJU NA KOGAR SE LAHKO OBRNETE PO POMOČ? ALI PREDLAGATE KAKŠNO ZAMISEL KAKO VAM LAHKO POMAGA?

Ja imam prijatelje in pa na mojo rodbino, botro.(98)

N.1.8. ČESA SI ŽELITE VEČ?

Želim si več koncertov, druženja,(99) kakšnih delavnic(100) in pa da bi lahko kam potovala.

INTERVJU DD

KAKO SE POČUTITE: Jaz sem v redu.

A. OCENA ŽIVLJENJA

A.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

A.1.1. KAKO PREŽIVITE DAN, KAJ OBIČAJNO POČNETE ČEZ DAN?

Delam v tkalski delavnici na statvah.(1) Doma sem v Ljutomeru in hodim peš v delavnico.(2) Delat pridem ob pol osmih do pol dveh.(3) Ko pridem domov gremo v vinograd(4) in polno vsega, delo okrog hiše.(5) Sem tudi član ribiške družine.(6)

A.2. VREDNOTE

A.2.1. KAJ VAM JE NAJBOLJ POMEMBNO V ŽIVLJENJU?

Spoštovanje do staršev, da se lahko z njimi normalno pogovoriš.(7)

3. ŽIVITE:

A – SAMI

B – S PARTNERJEM

C - S STARŠI(8)

D – DRUGO: __

A.4. ŠTEVILO, TRENDI

A.4.1. S KOM V SVOJI OKOLICI, KRAJU IMATE STIKE?

S sosedi v vinogradi in polno.(9) Zdaj grem domov, če srečam koga poznanega se tudi pogovarjam.(10) V delavnici imam prav tako prijatelje.(11)

A.4.2. KOLIKOKRAT IN OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH

Večkrat se dobimo na kakšnih rojstnih dnevih ali kaj takega. (12)

A.5. ZEMLJEPISNA UMEŠTITEV

A.5.1. KJE SE SREČUJETE Z DRUGIMI LJUDMI, POSEBNA MESTA, OBIČAJNA MESTA?

Smo doma, ali gremo na obiske domov k mojima dvema bratoma. (13)

B. OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

B.1. SOCIALNA MREŽA, DRUŽENJE

B.1.1. KDO SO POMEMBNI LJUDJE V VAŠI BLIŽINI, KOGA IMATE RADI, KOMU SE ZAUPATE?

Mentorici Suzani, Metki in vsem v vdc-ju (14) in doma, mami in bratu. (15)

B.1.2. ALI VAM KDO POMAGA PRI VSAKDANJIH OPRAVILIH (NAKUPI V TRGOVINI, OBISK PRI FRIZERJU, PLAČILO POLOŽNIC) IN KAKO?

Obláčim se sam, sem samostojen. (16) Po nakupih pa gremo z mamo. (17)

B.1.3. SE LAHKO NA KOGA OBRNETE KO STE V STISKI, ŽALOSTNI, KO SI ZAŽELITE DRUŽBO, POGOVOR ALI NASVET? NA KOGA?

Ja seveda, na mentorico in koga koli. (18) Tudi na domače. (19)

B.1.4. ALI IMATE PRIJATELJE, SOSEDE, ZNANCE, SODELAVCE, KI VAS OBISKUJEJO ALI VI NJIH?

Ja.

B.1.5. KAKO VZDRŽUJETE STIKE?

V živo. (20) Včasih prideta brata z družino na obisk. Spijemo kavo in kaj rečemo. (21)

B.1.6. UPORABLJATE TELEFON?

A – DA IMAM SVOJ TELEFON (22)

B – DA UPORABLJAM SKUPEN, DRUŽINSKI TELEFON

C – NE UPORABLJAM TELEFONA

D-DRUGO

B.1.6.1. ČE DA - SE S KOM DOPISUJETE, VZDRŽUJETE STIKE?

DA NE

B.1.7. IMATE STIKE S SORODNIKI? KAKO POGOSTO?

Ob vikendih večkrat pridejo, imajo otroke, ki hodijo v šolo, zato lahko ob vikendih. (23)

C. NEFORMALNI VIRI POMOČI, SAMOPOMOČ

C.1. NA KOGA SE OBRNETE KO POTREBUJETE POMOČ?

Na vse mentorje in družino.

C.1.1. GRESTE PO OPRAVKIH SAMI?

DA , včasih mi mama napiše listek in grem sam ali pa skupaj.(24)

C.1.2. JE V VAŠEM KRAJU UREJEN JAVNI PREVOZ?

DA(25) NE

C.1.3. ALI REDNO UPORABLJATE JAVNI PREVOZ AVTOBUS, VLAK, TAKSI

DA NE(26)

C.1.4. UPORABLJATE JAVNI PREVOZ SAMI ALI OB POMOČI

Ne, mi smo šli prek skupine na tabor. Vem pa se tudi sam peljati, če bi bilo potrebno.

C.1.5. POGREŠATE PRI UPORABI JAVNEGA PREVOZA POMOČ?

DA NE(27)

C.1.6. PREDSTAVLJAJO KRAJI KI JIH NE POZNATE OVIRO ZA SAMOSTOJEN OBISK?

Ne. (28)

D. STE VKLJUČENI V KAKŠNO DRUŠTVO

Včasih sem bil član teniškega kluba Ljutomer, zdaj trenutno ne, zaradi kolen. V sožitje(29) in ribiško društvo.

D.1. ČE STE - KAKO SODELUJETE V TEM DRUŠTVU

Imamo ribiške akcije.(30) Prejšnji mesec, v začetku marca, smo imeli izlov rib. Ribe se zlovijo in preselijo v druge ribnike. Prek Sožitja sem v upravnem odboru(31), mama je tudi spremljevalka. Lani smo bili na izletu po Slovenski obali in Topolšici, tudi letos gremo na različne izlete.(32)

E. DELO, ZAPOSLOITEV

E.1. HODITE V SLUŽBO?

DA NE

V vdc.(33)

E.2. V SLUŽBO HODITE:

SAMI V SPREMSTVU

E.3. KDO VAS SPREMLJA V SLUŽBO?

E.4. RADI HODITE V SLUŽBO? ZAKAJ?

Ja. Meni je všeč družba in delo na statvah. (34)

F. PROSTI ČAS

F.1. KAJ POČNETE V PROSTEM ČASU?

Delo v vinogradu(35), spremljam aktualna dogajanja po novicah(36), šport(37).

F.2. ALI SE V PROSTEM ČASU OBIČAJNO UKVARJATE S KATERO OD NAŠTETIH DEJAVNOSTI (OBKROŽI):

DRUŽENJE S PRIJATELJI(38)

GLEĐANJE TELEVIZIJE(39)

POSŁUŠANJE GLASBE(40)

ŠPORT

OBISK KINA GLEDALIŠČA ALI KONCERTOV

SPREHOD(41)

KOLESARJENJE

VOŽNJA Z AVTOMOBILOM

UPORABA RAČUNALNIKA(42)

POMOČ DOMA(43)

BRANJE(44)

NAKUPOVANJE

PLES

POMOČ SOSEDOM(45)

IGRANJE INSTRUMENTA

SLIKANJE

DRUGO: namizni tenis.(46)

OPOMBE:

F.3. GRESTE KDAJ KAM SAMI (NPR. V KNJIŽNICO, NA SPREHOD, V MESTO, PO NAKUPIH)?

Ja grem tudi sam, mi mama napiše listek in grem v trgovino.

G. MATERIALNI POLOŽAJ

G.1. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

Dobim nagrado v vdc(47), po očetu imam penzijo(48).

G.2. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

Imam dovolj denarja.(49)

G.3. ČE NE - VAM KDO PRISKOČI NA POMOČ PRI DENARNIH STISKAH, KAKO SI POMAGATE?

Če kaj dodatno potrebujem rečem mami ali bratu. (50)

G.4. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA PROSTOČASOVNE AKTIVNOSTI - OBISK KINA, SLAŠČIČARNE, NAKUP KNJIGE ALI REVIJE, KAKŠNE STVARI, KI VAM JE VŠEČ?

Ja si tudi šparam. (51)

G.5. HODITE NA POČITNICE?

DA NE

G.5.1. KAM, KAKO POGOSTO IN KAKO DOLGO?

Velikokrat prek Sožitja, enodnevnih izletih ali dlje(52), kakšni tabori. Z mamami pa sva izkoristila tudi bone in šla v terme.(53)

G.6. ALI LAHKO KAJ DENARJA PRIHRANITE?

Ja, si prišparam. (54)

G.7. ALI BI POTREBOVALI VEČ DENARJA, DA BI DOSTOJNO ŽIVELI?

Ne(55)

H. STANOVANJE

H.1. S KOM ŽIVITE

Z mamami.

H.2. V KAKŠNEM STANOVANJU ŽIVITE (HIŠA, BLOK, LASTNO STANOVANJE)?

V hiši.(56)

H.3. ALI JE STANOVANJE DOSTOPNO, OMOGOČA BIVANJE BREZ OVIR IN OMEJITEV (DVIGALO, DOVOLJ ŠIROKI VHODI ZA ELEKTRIČNE VOZIČKE, PARKIRNO MESTO ZA PRILAGOJEN AVTOMOBIL IPD.)?

Ja. (57)

H.4. ALI STE LAHKO V STANOVANJU SAMI KADAR ŽELITE, IMATE SVOJO SOBO?

Ja lahko. (58)

I. VARNOST

I.1. SE POČUTITE VARNO V DOMAČEM KRAJU/V DOMAČI HIŠI?

V redu se počutim, varno. (59)

I.2. STE KDAJ DOŽIVELI NASILJE

Ne (60)

I.3. KAKO RAVNATE KADAR SE POČUTITE OGROŽENO, VAS JE STRAH LJUDI OKOLI VAS ALI OKOLJA?

Ne, me ni strah. (61)

J. ZDRAVJE

J.1. SE POČUTITE ZDRAVO?

DA(62) NE

J.2. VAM KDO POMAGA ČE MORETE VZETI TABLETE? KDO VAS SPOMNI ČE MORATE VZETI TABLETE?

Trenutno ne jemljem zdravil. (63)

J.3. KAKO SKRBJETE ZA SVOJE ZDRAVJE?

Nič kaj posebnega, veliko sem zunaj, se gibljam. (64)

J.4. KAJ NAREDITE KO ZBOLITE?

Odvisno kaj. Zdaj ko sem imel probleme s kolenom(65) sem hodil na terapije.(66)

J.5. SE RAZUMETE S SVOJIM ZDRAVNIKOM? JE DOSTOPEN, PRIJAZEN, VAS SEZNANI Z VSEM, KAR JE ZA VAS POMEMBNO, ALI RAZUMETE NJEGOVE RAZLAGE IN NAVODILA?

Ja moja zdravnica je prijazna.(67) Zdaj trenutno, ki je korona ne morem do nje, ko se bo sprostilo pa bom šel do nje. Mama prej pokliče me naroči in samo grem. (68)

J.6. KDO VAM POMAGA KO ZBOLITE?

Zaenkrat še je mama zdrava in mi ona pomaga(69), me vozi na kakšne terapije, ali pa pride brat(70).

J.7. VAS KDO SPREMLJA KO GRESTE K ZDRAVNIKU?

Ne, grem sam.

J.8. ALI PRI OBISKU ZDRAVNIKA KARKOLI POGREŠATE?

J.9. ALI RAZUMETE NAVODILA LEKARNARJEV?

Ja (71)

J.10. ALI MORETE REDNO JEMATI ZDRAVILA?

Ne.

K. ODLOČITVE, PERSPEKTIVA V PRIHODNOST

K.1. KAJ SE VAM JE SPREMENILO V ŽIVLJENJU KO STE POSTALI STAREJŠI?

Ja, bolj sem počasen kot prej. To se je spremenilo. Ne ukvarjam se več s toliko aktivnostmi.(72) Pomagam še v vinogradu, takrat ostanem doma.

K.2. KAKO SE VIDITE ČEZ 10 LET?

Deset let še je dolgo. Prej kak bo deset let prišlo bo veliko poteklo. Nisem o tem razmišljal.(73)

K.3. KAJ BI RADI POČELI V PRIHODNOSTI? IMATE KAKŠNE ŽELJE?

Nimam nobenih želja, še naprej bi živel tako kot zdaj(74). Mogoče bi se naučil igrati kakšni instrument.(75)

L. ORGANIZACIJA DNEVA

L.1. O KATERIH STVAREH SE SAMI ODLOČATE IN GLEDE KATERIH VAM POMAGAJO STARŠI ALI SKRBNIKI (USTREZNO OBKROŽI):

- JUTRANJE VSTAJANJE - SAM(76) SVOJCI
- ODHOD K NOČNEMU POČITKU - SAM(77) SVOJCI
- OBISK PRIREDITEV (KINO, GLEDALIŠČE, TEKME) - SAM(78) SVOJCI
- PRIPRAVA ZAJTRKA, MALICE IN VEČERJE - SAM(79) SVOJCI
- KUHANJE, PRIPRAVA KOSILA - SAM (79)SVOJCI
- OBISK FRIZERJA - SAM(80) SVOJCI
- OBISK ZDRAVNIKA - SAM(81) SVOJCI

- OBISKI PRIJATELJEV - SAM(82) SVOJCI
- OBISKI SORODNIKOV - SAM(83) SVOJCI
- PRAZNOVANJE VAŠEGA ROJSTNEGA DNEVA - SAM SVOJCI v družinskem krogu in v delavnici. (84)
- IZBIRA OBLAČIL IN OBUTVE - SAM(85) SVOJCI
- PREŽIVLJANJE POČITNIC - SAM SVOJCI(86)
- NAKUPOVANJE - SAM SVOJCI(87)
- ČIŠČENJE - SAM(88) SVOJCI
- SPREHODI - SAM(89) SVOJCI
- PRANJE PERILA - SAM SVOJCI(90)
- IZBIRA DNI ZA KORIŠČENJE DOPUSTA - SAM SVOJCI(91)
- UPORABA RAČUNALNIKA - SAM(92) SVOJCI
- TELEFONIRANJE - SAM(93) SVOJCI

M. OCENA SLUŽB

M.1. LAHKO V VAŠEM KRAJU OBIŠČETE KAKŠNO ORGANIZACIJO, SKUPINO, DRUŠTVO, KJER SE LAHKO DRUŽITE, POGOVARJATE ALI POIŠČETE POMOČ?

Zaenkrat ne. No ribiško društvo, se dobimo s prijatelji in pogovarjamo.(94)

M.2. ALI KDAJ OBIŠČETE TAKŠNO ORGANIZACIJO?

DA NE

M.3. KOLIKOKRAT?

Odvisno od aktivnosti. (95)

M.4. ALI STE ŽE BILI NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO?

DA NE(96)

M.5. KAKŠEN JE ODNOS DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO DO VAS? KAJ MISLITE, DA BI POTREBOVALI OD CENTRA ZA SOCIALNO DELO?

Jaz nisem, je pa mama urejala papirje, da ne bo več ona skrbela za mene, ampak brat. Mora se zmeniti za termin.

N. ŽELJE, POTREBE

N.1. POTREBE PO SLUŽBAH, STORITVAH

N.1.1. KAJ BI VI OSEBNO POTREBOVALI ALI SI ŽELITE, DA BI LEPŠE PREŽIVLJALI DNEVE?

Nisem o tem razmišljal. Mi je vseč tako kot je.

SE ŽELITE KAJ NAUČITI, PRIDOBITI NOVA ZNANJA ALI VEŠČINE? Zaenkrat me trenutno nič ne mika.

N.1.2. POGREŠATE DRUŽBO?

Ne. (97)

N.1.3. STE ZADOVOLJNI Z DOSEGLJIVOSTJO IN MOŽNOSTMI PREVOZOV (V SLUŽBO, PROSTI ČAS, OBISKI, POČITNICE)

Ja. (98)

N.1.4. POGREŠATE POMOČ PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH?

Ne. (99)

N.1.5. BI BILI VESELI, ČE BI VAS OBISKALI PROSTOVOLJCI?

DA NE

N.1.5.1. ČE DA, ZAKAJ?

Ja bi. Tako kot recimo včasih so bili prostovoljci s Krke. Zdaj trenutno v času korone pa ni nobenega.
Se pogovarjamo, družimo. (100)

N.1.6. POZNATE DELO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC?

DA NE(101)

N.1.7. ALI JE ŽE KDO V KRAJU NA KOGAR SE LAHKO OBRNETE PO POMOČ? ALI PREDLAGATE KAKŠNO ZAMISEL KAKO VAM LAHKO POMAGA?

Ja na mentorje v vdc-ju in družino.(102)

N.1.8. ČESA SI ŽELITE VEČ?

Lahko bi bilo več društev. (103)

INTERVJU FF

KAKO SE POČUTITE: dobro, v redu.

A. OCENA ŽIVLJENJA

A.1. ŽIVLJENJSKI SLOG

A.1.1. KAKO PREŽIVITE DAN, KAJ OBIČAJNO POČNETE ČEZ DAN?

Pa doma in te različno malo.(1) S psom na sprehode, se malo razgiblješ.(2) No do pol treh sem v vdc-ju(3) in grem s kombijem domov.(4)

A.2. VREDNOTE

A.2.1. KAJ VAM JE NAJBOLJ POMEMBNO V ŽIVLJENJU?

Družina,(5) z vsemi si biti dober.(6)

A.

3. ŽIVITE:

A – SAMI

B – S PARTNERJEM

C - S STARŠI (7)

D – DRUGO: __

A.4. ŠTEVILO, TRENDI

A.4.1. S KOM V SVOJI OKOLICI, KRAJU IMATE STIKE?

S sosedi(8), kakšnimi prijatelji.(9)

A.4.2. KOLIKOKRAT IN OB KAKŠNIH PRILOŽNOSTIH

S sosedi večkrat, se kaj dobimo.(10) Drugače pa tudi ob kakšnih praznovanjih.(11)

A.5. ZEMLJEPISNA UMEMESTITEV

A.5.1. KJE SE SREČUJETE Z DRUGIMI LJUDMI, POSEBNA MESTA, OBIČAJNA MESTA?

Doma.(12) nismo tako narazen in ni nobenih problemov.

B. OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

B.1. SOCIALNA MREŽA, DRUŽENJE

B.1.1. KDO SO POMEMBNI LJUDJE V VAŠI BLIŽINI, KOGA IMATE RADI, KOMU SE ZAUPATE?

Kaj pa vem. Sosedom(13) in sorodnikom.(14)

B.1.2. ALI VAM KDO POMAGA PRI VSAKDANJIH OPRAVILIH (NAKUPI V TRGOVINI, OBISK PRI FRIZERJU, PLAČILO POLOŽNIC) IN KAKO?

Večinoma sam.(15) včasih me pa peljejo v trgovino po tiste večje stvari(16), drugače pa sam.

B.1.3. SE LAHKO NA KOGA OBRNETE KO STE V STISKI, ŽALOSTNI, KO SI ZAŽELITE DRUŽBO, POGOVOR ALI NASVET? NA KOGA?

Doma z družino, sestro.(17) Tukaj pa s temi uporabniki.(18)

B.1.4. ALI IMATE PRIJATELJE, SOSEDE, ZNANCE, SODELAVCE, KI VAS OBISKUJEJO ALI VI NJIH?

Ja, pridejo oni k nam ali jaz grem k njim.

B.1.5. KAKO VZDRŽUJETE STIKE?

Ja prek telefona(19) pa tak osebno se vidimo.(20)

B.1.6. UPORABLJATE TELEFON?

A – DA IMAM SVOJ TELEFON(21)

B – DA UPORABLJAM SKUPEN, DRUŽINSKI TELEFON

C – NE UPORABLJAM TELEFONA

D-DRUGO

B.1.6.1. ČE DA - SE S KOM DOPISUJETE, VZDRŽUJETE STIKE?

DA NE

B.1.7. IMATE STIKE S SORODNIKI? KAKO POGOSTO?

Ja večkrat ob kakšnih priložnostih. Gremo tudi na obiske.

C. NEFORMALNI VIRI POMOČI, SAMOPOMOČ

C.1. NA KOGA SE OBRNETE KO POTREBUJETE POMOČ?

Tukaj večinoma na inštruktorje, doma pa na družino.

C.1.1. GRESTE PO OPRAVKIH SAMI?

DA, večinoma po kakšne manjše stvari.

C.1.2. JE V VAŠEM KRAJU UREJEN JAVNI PREVOZ?

DA NE(22)

C.1.3. ALI REDNO UPORABLJATE JAVNI PREVOZ AVTOBUS, VLAK, TAKSI

DA NE(23)

C.1.4. UPORABLJATE JAVNI PREVOZ SAMI ALI OB POMOČI

Ne uporabljam.

C.1.5. POGREŠATE PRI UPORABI JAVNEGA PREVOZA POMOČ?

DA NE(24)

C.1.6. PREDSTAVLJAJO KRAJI KI JIH NE POZNATE OVIRO ZA SAMOSTOJEN OBISK?

Pa ne, jaz sem to že vse navajen.(25)

D. STE VKLJUČENI V KAKŠNO DRUŠTVO

Ja to pa. V gasilsko društvo(26) in Sožitje.(27)

D.1. ČE STE - KAKO SODELUJETE V TEM DRUŠTVU

Nisem aktiven član gasilskega društva, rad pa grem kaj pomagat, če treba.(28) S Sožitjem pa gremo na kakšne izlete.(29)

E. DELO, ZAPOSLOITEV

E.1. HODITE V SLUŽBO?

DA NE

V vdc.(30)

E.2. V SLUŽBO HODITE:

SAMI V SPREMSTVU

E.3. KDO VAS SPREMLJA V SLUŽBO?

S prevozom.

E.4. RADI HODITE V SLUŽBO? ZAKAJ?

Ja, rad delam različne stvari iz lesa. (31)

F. PROSTI ČAS

F.1. KAJ POČNETE V PROSTEM ČASU?

Grem s psom na sprehode(32) in različno kaj okoli hiše.(33)

F.2. ALI SE V PROSTEM ČASU OBIČAJNO UKVARJATE S KATERO OD NAŠTETIH DEJAVNOSTI (OBKROŽI):

DRUŽENJE S PRIJATELJI(34)

GLEĐANJE TELEVIZIJE(35)

POSŁUŠANJE GLASBE(36)

ŠPORT

OBISK KINA GLEDALIŠČA ALI KONCERTOV(37)

SPREHOD

KOLESARJENJE(38)

VOŽNJA Z AVTOMOBILOM

UPORABA RAČUNALNIKA(39)

POMOČ DOMA(40)

BRANJE(41)

NAKUPOVANJE(42)

PLES

POMOČ SOSEDOM(43)

IGRANJE INŠTRUMENTA

SLIKANJE

DRUGO:

OPOMBE:

F.3. GRESTE KDAJ KAM SAMI (NPR. V KNJIŽNICO, NA SPREHOD, V MESTO, PO NAKUPIH)?

Ja grem sam po nakupih, na sprehod.

G. MATERIALNI POLOŽAJ

G.1. PREJEMATE PLAČO IN/ALI DENARNO POMOČ

V vdc-ju (44)in denarno pomoč.(45)

G.2. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA NAKUP HRANE, OBLEKE, ZDRAVIL, ZA PLAČILO POLOŽNIC?

Za mene je zadosti.(46)

G.3. ČE NE - VAM KDO PRISKOČI NA POMOČ PRI DENARNIH STISKAH, KAKO SI POMAGATE?.

G.4. IMATE DOVOLJ DENARJA ZA PROSTOČASOVNE AKTIVNOSTI - OBISK KINA, SLAŠČIČARNE, NAKUP KNJIGE ALI REVIJE, KAKŠNE STVARI, KI VAM JE VŠEČ?

Ja imam.(47)

G.5. HODITE NA POČITNICE?

DA NE

G.5.1. KAM, KAKO POGOSTO IN KAKO DOLGO?

Včasih na kakšne izlete, kakšna dva dni, da malo vidiš.(48)

G.6. ALI LAHKO KAJ DENARJA PRIHRANITE?

Ja, si prihranim.(49)

G.7. ALI BI POTREBOVALI VEČ DENARJA, DA BI DOSTOJNO ŽIVELI?

Ne, za mene je dovolj.(50)

H. STANOVANJE

H.1. S KOM ŽIVITE

Z družino.

H.2. V KAKŠNEM STANOVANJU ŽIVITE (HIŠA, BLOK, LASTNO STANOVANJE)?

V hiši.(51)

H.3. ALI JE STANOVANJE DOSTOPNO, OMOGOČA BIVANJE BREZ OVIR IN OMEJITEV (DVIGALO, DOVOLJ ŠIROKI VHODI ZA ELEKTRIČNE VOZIČKE, PARKIRNO MESTO ZA PRILAGOJEN AVTOMOBIL IPD.)?

Ja. (52)

H.4. ALI STE LAHKO V STANOVANJU SAMI KADAR ŽELITE, IMATE SVOJO SOBO?

Ja imam svojo sobo.(53)

I. VARNOST

I.1. SE POČUTITE VARNO V DOMAČEM KRAJU/V DOMAČI HIŠI?

Ja se počutim varno, so prijazni. (54)

I.2. STE KDAJ DOŽIVELI NASILJE

Ne (55)

I.3. KAKO RAVNATE KADAR SE POČUTITE OGROŽENO, VAS JE STRAH LJUDI OKOLI VAS ALI OKOLJA?

Nimam s tem problemov. (56)

J. ZDRAVJE

J.1. SE POČUTITE ZDRAVO?

DA(57) NE

J.2. VAM KDO POMAGA ČE MORETE VZETI TABLETE? KDO VAS SPOMNI ČE MORATE VZETI TABLETE?

Ne, to jaz vse sam.(58)

J.3. KAKO SKRBITI ZA SVOJE ZDRAVJE?

Jemljem zdravila(59), se gibljam(60) in domači pomagajo skrbeti.(61)

J.4. KAJ NAREDITE KO ZBOLITE?

Sem doma, počivam.(62)

J.5. SE RAZUMETE S SVOJIM ZDRAVNIKOM? JE DOSTOPEN, PRIJAZEN, VAS SEZNANI Z VSEM, KAR JE ZA VAS POMEMBNO, ALI RAZUMETE NJEGOVE RAZLAGE IN NAVODILA?

Ja, je prijazen, mi razloži vse stvari.(63)

J.6. KDO VAM POMAGA KO ZBOLITE?

Družina.

J.7. VAS KDO SPREMLJA KO GRESTE K ZDRAVNIKU?

Grem sam.(64)

J.8. ALI PRI OBISKU ZDRAVNIKA KARKOLI POGREŠATE?

J.9. ALI RAZUMETE NAVODILA LEKARNARJEV?

Ja(65)

J.10. ALI MORETE REDNO JEMATI ZDRAVILA?

Ne.(66)

K. ODLOČITVE, PERSPEKTIVA V PRIHODNOST

K.1. KAJ SE VAM JE SPREMENILO V ŽIVLJENJU KO STE POSTALI STAREJŠI?

Kaj pa vem. Nisem nič kaj tak občutil, je enako.(67)

K.2. KAKO SE VIDITE ČEZ 10 LET?

To tudi ne vem. Ne razmišljam o takšnih stvareh.(68)

K.3. KAJ BI RADI POČELI V PRIHODNOSTI? IMATE KAKŠNE ŽELJE?

Nimam nobenih želja. Da si samostojen(69), lahko živiš doma.(70)

L. ORGANIZACIJA DNEVA

L.1. O KATERIH STVAREH SE SAMI ODLOČATE IN GLEDE KATERIH VAM POMAGAJO STARŠI ALI SKRBNIKI (USTREZNO OBKROŽI):

- JUTRANJE VSTAJANJE - SAM (71) SVOJCI
- ODHOD K NOČNEMU POČITKU - SAM(72) SVOJCI
- OBISK PRIREDITEV (KINO, GLEDALIŠČE, TEKME) - SAM(73) SVOJCI
- PRIPRAVA ZAJTRKA, MALICE IN VEČERJE - SAM(74) SVOJCI
- KUHANJE, PRIPRAVA KOSILA - SAM(74) SVOJCI
- OBISK FRIZERJA - SAM(75) SVOJCI
- OBISK ZDRAVNIKA - SAM(76) SVOJCI

- OBISKI PRIJATELJEV - SAM(77) SVOJCI
- OBISKI SORODNIKOV - SAM(78) SVOJCI
- PRAZNOVANJE VAŠEGA ROJSTNEGA DNEVA - SAM(79) SVOJCI
- IZBIRA OBLAČIL IN OBUTVE - SAM(80) SVOJCI
- PREŽIVLJANJE POČITNIC - SAM SVOJCI(81)
- NAKUPOVANJE - SAM SVOJCI(82)
- ČIŠČENJE - SAM(83) SVOJCI
- SPREHODI - SAM(84) SVOJCI
- PRANJE PERILA - SAM SVOJCI(85)
- IZBIRA DNI ZA KORIŠČENJE DOPUSTA - SAM SVOJCI(86)
- UPORABA RAČUNALNIKA - SAM(87) SVOJCI
- TELEFONIRANJE - SAM(88) SVOJCI

M. OCENA SLUŽB

M.1. LAHKO V VAŠEM KRAJU OBIŠČETE KAKŠNO ORGANIZACIJO, SKUPINO, DRUŠTVO, KJER SE LAHKO DRUŽITE, POGOVARJATE ALI POIŠČETE POMOČ?

Pri nas ni nekih društev.(89) Zdaj v soboto pa smo imeli z gasilci.

M.2. ALI KDAJ OBIŠČETE TAKŠNO ORGANIZACIJO?

DA NE

M.3. KOLIKOKRAT?

Ravno zdaj v soboto sem bil pri gasilcih, odvisno od dejavnosti.

M.4. ALI STE ŽE BILI NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO?

DA(90) NE

M.5. KAKŠEN JE ODNOS DELAVCEV CENTRA ZA SOCIALNO DELO DO VAS? KAJ MISLITE, DA BI POTREBOVALI OD CENTRA ZA SOCIALNO DELO?

Pa v redu, so prijazni.(91) Do mene so vedno bili prijazni.

N. ŽELJE, POTREBE

N.1. POTREBE PO SLUŽBAH, STORITVAH

N.1.1. KAJ BI VI OSEBNO POTREBOVALI ALI SI ŽELITE, DA BI LEPŠE PREŽIVLJALI DNEVE?

Nič, sem doma imam živali.(92) To me veseli in s tem se ukvarjam, imamo zajčke.

SE ŽELITE KAJ NAUČITI, PRIDOBITI NOVA ZNANJA ALI VEŠČINE? Letos sem imel voljo, da bi se naučil kaj igrati, potem pa več ne. Hodim pa v pevski zbor, mi je to dovolj.(93)

N.1.2. POGREŠATE DRUŽBO?

Ne.(94)

N.1.3. STE ZADOVOLJNI Z DOSEGLJIVOSTJO IN MOŽNOSTMI PREVOZOV (V SLUŽBO, PROSTI ČAS, OBISKI, POČITNICE)

Ja v redu je urejeno.(95)

N.1.4. POGREŠATE POMOČ PRI GOSPODINJSKIH OPRAVILIH?

Ne.(96)

N.1.5. BI BILI VESELI, ČE BI VAS OBISKALI PROSTOVOLJCI?

DA NE

N.1.5.1. ČE DA, ZAKAJ?

Ja to je tudi v redu, da malo vidijo kaj se dogaja in družba.(97)

N.1.6. POZNATE DELO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC?

DA(98) NE

N.1.7. ALI JE ŽE KDO V KRAJU NA KOGAR SE LAHKO OBRNETE PO POMOČ? ALI PREDLAGATE KAKŠNO ZAMISEL KAKO VAM LAHKO POMAGA?

Predvsem družina.(99)

N.1.8. ČESA SI ŽELITE VEČ?

Lahko bi bilo več društev(100), da bi ponovno bile kakšne razstave(101), to smo radi hodili.

9. 3 Odprto kodiranje

9. 3. 1 Svojci

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A1	Z Vdc-ja pride ob pol dveh	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
A2	Potem se najeva	Skupen obrok	Običajen dan	Ocena življenja
A3	Malo pospraviva	Pospravljanje	Običajen dan	Ocena življenja
A4	Če je lepo vreme greva na sprehod	Sprehodi	Običajen dan	Ocena življenja
A5	Kakšni opravki ali v trgovino	Vsakodnevni opravki	Običajen dan	Ocena življenja
A6	Družabne igre	Igranje družabnih iger	Običajen dan	Ocena življenja
A7	Malo televizija	Gledanje televizije	Običajen dan	Ocena življenja
A8	Večino časa preživiva skupaj, ker imam za njo osebno asistenco	Skupno preživljanje časa	Običajen dan	Ocena življenja
A9	Veliko ji pomeni družina	Pomembnost družine	Vrednote	Ocena življenja
A10	Hitro po njeni mamini smrti pa me je vprašala ali me lahko kliče mama in sem se s tem strinjala	Nagovarjanje z mamo	Vrednote	Ocena življenja
A11	Družni se z našimi vsakdanjimi kolegi	Naši vsakdanji kolegi	Stiki	Ocena življenja
A12	Ona sama ne gre nikamor	Sama ne hodi na obiske	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
A13	Gremo vsi skupaj ali k sorodnikom	Druženje s sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta

A14	Sosedom	Druženje s sosedi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
A15	Nima pa nikogar konkretno, da bi se ona tak družila, kam zahajala	Nima družbe v okolici, ni vrstnikov	Stiki	Ocena socialnega konteksta
A16	So vsakdanji sosedski stiki, pogovori, ni neko druženje, da bi ona imela zaupnika ali kolegico, da bi bile nerazdružljive	Vsakdanji sosedski stiki, pogovori	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
A17	Se razveseli vsakega obiska in rada gre, če kam gremo	Ceni možnost obiskov	Vrednote	Ocena življenja
A18	Ne, ne	Ne spodbujanje druženja s strani občine, krajevne skupnosti	Občinsko spodbujanje druženja	Ocena življenja
A19	Ja, čisto odvisno in različno	Različno sprejemanje odraslih oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
A20	Mislim, da na območju Ljutomera tega ni toliko, da ne bi bili sprejeti	Sprejetost odraslih oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
A21	Mogoče to v večjih mestih	Predvidevanje o nesprejetosti v večjih mestih	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
A22	Mislim, da so sprejeti in mislim, da niso prikrajšani	Ne prikrajšanost odraslih oseb z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja
A23	Skupaj kot družina gremo na obisk in se družimo s sorodniki	Skupni obiski s svojci	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
A24	Ima še ateka	Stiki z očetom	Stiki	Ocena socialnega konteksta
A25	polbrata in polsestro v Ljubljani	Stiki z polbratom in polsestro	Stiki	Ocena socialnega konteksta
A26	Občasno gremo pogledat	Občasni stiki v živo s sorodniki v Ljubljani	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
A27	Smo pa mi kot njena družina najpomembnejši, jaz kot njena osebna asistentka in teta oziroma mama	Stiki s teto	Stiki	ocena socialnega konteksta
A28	Ne ne, sorodniki niso vključeni v oskrbo	Izključenost sorodnikov iz oskrbe	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A29	To sem samo jaz vključena in skrbim za njo	Pomoč tete pri oskrbi	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A30	Vsak prispeva koliko lahko in zmore	Pomoč pri oskrbi po lastnih zmožnostih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A31	Drugi sorodniki pa ne, samo mi v gospodinjstvu	Pomoč pri oskrbi znotraj gospodinjstva	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A32	Na splošno imamo dobre stike z sosedi	Dobri stiki s sosedi	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta

A33	Se skupaj z njimi družimo, pozdravimo	Druženje in pozdravljanje s sosedi.	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
A34	Nima pa ona svojih prijateljev ali zaupnikov, ki bi jih sama obiskovala	Nima svojih prijateljev ali zaupnikov	Stiki	Ocena socialnega konteksta
A35	Prijatelje ima v vdc-ju, včasih povabi koga k nam domov	Prijatelji v vdc-ju	Stiki	Ocena socialnega konteksta
A36	Ima pa stike z drugimi prek telefona	Vzdrževanje stikov prek telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
A37	Prek facebooka	Vzdrževanje stikov prek facebooka	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
A38	Hodi na rojstne dneve	Praznovanje rojstnih dni	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A39	Včasih gremo samo za en dan na obiske ali celi vikend oziroma par dni v Ljubljano, ker ni blizu	Druženje čez vikend	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
A40	odvisno od letnega časa, vremena	Vpliv vremenskih razmer	Običajen dan	Ocena socialnega konteksta
A41	Sama se obleče	Samostojno oblačenje	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
A42	uredi in umije	Sama se uredi in umije	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
A43	skupaj pa pripraviva hrano	Skupno pripravljane hrane	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A44	pomaga pri lažjih opravilih	Pomaga pri lažjih opravilih	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
A45	Tisto kaj pa ne zmore ji pomagam jaz	Pomoč svojcev pri opravilih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A46	Ne, to pa ne, po opravih gremo skupaj s avtom	Prevoz s svojci po opravih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A47	Odpravi pa se sama z organiziranim prevozom (kombijem) v VDC	Samostojen organiziran prevoz v vdc	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A48	Jaz nisem vključena v nobeno društvo	Ne vključenost v društvo s strani svojcev	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A49	je pa ona vključena v Društvo Sožitje	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A50	Zelo rada riše	Risanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A51	Sodeluje tudi pri hišnih opravilih, pomete, naloži posodo v pomivalni stroj	Sodelovanje pri hišnih opravilih	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A52	Pomembno se mi zdi, da samo nekaj dela, ji pokažeš kako in ji pomagaš	Spodbujanje s strani svojcev k večji samostojnosti	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

A53	Hodiva pa tudi na sprehode	Sprehodi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A54	Gleda televizijo, nadaljevanke	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A55	Se igramo družabne igre	Igranje družabnih iger	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A56	Hodi v VDC, kjer dobi denarno nagrado	Delo v vdc-ju	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
A57	Tam je 20 ur tedensko	Zaposlitev v obsegu dvajset ur na teden	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
A58	Ne, ona ne razpolaga s svojim denarjem	Ne razpolaga s svojim denarjem	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A59	Iz tega razloga imam tudi jaz skrbništvo	Skrbnništvo	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A60	Ima odvzeto delno poslovno sposobnost	Odvzeta poslovna sposobnost	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A61	Ja, gremo skupaj na počitnice, nikoli ne ostane ona doma	Skupne počitnice s svojci	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A62	Gre pa tudi v okviru Sožitja na raznorazne tabore	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
A63	Kar se konkretno našega primera tiče, nimam nobenih pripomb	Dobra poskrbljenost za socialno varnost	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A64	Za njo je to, kot bi šla v službo	Delo v vdc predstavlja službo	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
A65	mogoče pa so tudi takšni primeri, da pa ni poskrbljeno	So primeri, kjer ni dobro poskrbljeno za socialno varnost	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A66	Ima invalidsko pokojnino	Vir dohodka: Invalidska pokojnina	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A67	nagrado iz vdc-ja	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A68	Ja, mora preživeti s temi sredstvi	Mora preživeti sredstvi, ki jih ima	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A69	Smo celo življenje tako navajeni, da s tem kaj imamo, delamo in preživimo	Delajo in preživijo s tem kaj imajo	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A70	Zagotovo ne bi škodilo, če bi imeli več sredstev, ampak s tem delaš kar imaš	Zaželenih več sredstev	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
A71	Živimo vsi skupaj v hiši, jaz, moj mož in otroci	Skupno življenje z družino	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta

A72	V hiši na podeželju	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
A73	Ja ima svojo sobo	Svoja soba	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
A74	si lahko povabi k sebi koga želi	Možnost obiskov	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
A75	Ja, se počutimo varno.	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
A76	Ljudje so prijazni, imamo dobre odnose	Prijaznost ljudi, dobri odnosi	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
A77	Ni nobenih konfliktov z okolico	Ni konfliktov z okolico	Varnost	Ocena socialnega konteksta
A78	Ne, zdi se mi, da se ni nič spremenilo, je ostalo nespremenjeno.	Ni sprememb	Socialne posledice, povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
A79	Ne, nisem zaznala, da bi bila kaj prikrajšana ali imela manj pravic	Enakost pravic	Socialne posledice povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
A80	Na splošno nima nobenih večjih problemov, je zdrava	Brez večjih problemov, je zdrava	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
A81	Nič posebnega	Brez posebnih skrbi za zdravje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
A82	To, da se gibljemo, da ni ves čas samo na riti	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
A83	Ima antidepresive, ki jih mora redno jemati	Redno jemanje antidepresivov	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
A84	Jo opomnim, da jih vzame	Pomoč pri jemanju zdravil	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A85	Na leto imama dvakrat kontrole pri psihiatru. Občasno pri zdravniku in zobozdravniku	Kontrolni obiski pri psihiatru, zdravniku in zobozdravniku	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
A86	Razen ortopedske vložke, ki sem jih mogla kupiti za v copate	Doplačilo za ortopedske vložke	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
A87	Ja je v redu	Dober osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
A88	Predvsem jaz	Skrb tete ob bolezni	Neformalna pomoč	ocena socialnega konteksta
A89	Po navadi jaz	Prevoz s teto k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A90	Ne, nič ne pogrešam	Ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
A91	Odvisno od situacije in odločitev	Sprejemanje odločitev je odvisno od situacije	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
A92	Odločitve, ki niso kakšnega življenjskega pomena vsekakor prepustim njej, se lahko sama	Možnost lastnega odločanja	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj

	odloči, pove svoje mnenje, jaz ji svetujem			
A93	Kar se pa tiče tistega, kaj imam tudi skrbništvo pa normalno, da jaz odločim	Odločitve nad katerimi ima skrbništvo sprejema teta	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
A94	Ji razložim in povem ter svetujem, vedno pa podpiram, da izrazi svoje mnenje in se skupaj odločamo	Podpiranje, svetovanje pri sprejemanju odločitev, skupno odločanje	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
A95	Ne vem, zaenkrat nimam nekih bojazni	Za prihodnost ni bojazni	Vrste tveganj	Ocena tveganj
A96	Nikoli pa ne veš kaj bo življenje prineslo	V prihodnosti se lahko veliko spremeni	Vrste tveganj	Ocena tveganj
A97	V Ljutomeru je samo Sožitje	Razen Sožitja drugih služb na območju Ljutomera ni	Vrste služb	Ocena služb
A98	Z njimi imam dobre izkušnje, zdijo se mi v redu	Dobre izkušnje s Sožitjem	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
A99	Ne pogrešamo nič, mi smo doma na vasi in imamo veliko dela	Ne pogrešajo dodatnih možnosti po storitvah	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
A100	Ja, sem že bila	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A101	Ja, zdaj so prijazni	prijaznost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	ocena služb
A102	Pred časom, ko smo urejali papirje je bilo grozno, smo imeli slabe izkušnje z centrom za socialno delo Ljutomer.	Slabe izkušnje s csd-jem v preteklosti	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
A103	Osebna asistenca se mi zdi zelo v redu, da nekdo poskrbi za vsaj osnove stvari katerih sam ne zmoreš ali ne veš	Potreba po osebni asistenci	Potrebe po službah	Potrebe
A104	Drugače pa v okviru družine	Pomoč s strani družine	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A105	Ne bi bilo slabo, da bi se organiziralo kakšno prostovoljstvo, da bi kaj postorili ali se družili.	Potreba po organiziranju prostovoljstva	Potrebe po službah	potrebe
A106	To pa ja ne vem	Ni ideje o večji angažiranosti pomoči v skupnosti	Angažiranost za spremembe	Potrebe
A107	Nekoga, ki bi skrbel za njega. Odvisno od tega koliko pomoči rabi, lahko samo par ur in je dovolj	Potreba nekoga, ki skrbi za osebo z IO	Potrebe po službah	Potrebe
A108	Odvisno od posameznega primera	Potreba po pomoči odvisna od vsakega posameznika	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
A109	Mogoče res, da bi lahko šla kdaj kam sama, nekaj časa za sebe	Pogreša čas za sebe	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
A110	Se pa v družini tako organiziramo, da pridejo pomagat kakšni moji kolegi in midva z možem greva ta čas sama kam	Pomoč s strani kolegov	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
A111	V prihodnosti pa še bomo še zmeraj kot družina skupaj skrbeli za njo in bomo skupaj živeli tako kot sedaj.	Skrb tudi v prihodnosti znotraj družine	Predstava prihodnosti	Potrebe

A112	Vloge se bodo mogoče edino zamenjale in bodo moji otroci skrbeli za njo	Zamenjane vloge skrbi v prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe
A113	Ne, imamo zaenkrat dovolj informacij	Zaenkrat ima dovolj informacij	Potrebe po informacijah	Potrebe
A114	Mogoče, da bi bile kakšne skupine, bi si povedali izkušnje, nasvete. To ne bi bilo slabo	Želja po organiziranju skupin za svojce	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
B1	Zjutraj se odpravi v vdc	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
B2	Je tam osem ur	Dela osem ur	Zaposlitev	ocena socialnega konteksta
B3	Ko se vrne domov se običajno preobleče	Preoblačenje	Običajen dan	Ocena življenja
B4	Počisti hišo	Čiščenje hiše	Običajen dan	Ocena življenja
B5	Odnese kakšne stvari	Pospravljanje	Običajen dan	Ocena življenja
B6	Posesa	Sesanje	Običajen dan	Ocena življenja
B7	Zbriše posodo	Brisanje posode	Običajen dan	Ocena življenja
B8	Takšne klasične standardne stvari	Dela klasične, standardne stvari	Običajen dan	Ocena življenja
B9	Kuha pa sicer ne	Svojci pripravijo hrano	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B10	Ja zagotovo je na prvem mestu družina	Pomembnost družine	Vrednote	Ocena življenja
B11	Tukaj okoli z nobenim	Nima družbe v okolici, ni vrstnikov	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B12	Tu zdaj nekega druženja sploh nimamo	Ni druženja	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B13	Eh ne, takšnih sploh ne	Ne spodbujanje druženja s strani občine, krajevne skupnosti	Občinsko spodbujanje druženja	Ocena življenja
B14	Edino vdc, tam ima svoje vrstnike	Druženje v vdc-ju	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
B15	Eni mislim, da še vedno zelo negativno	Negativno sprejemanje oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
B16	Mislim, da je to zmeraj še zelo prisotno	Prisotnost predsodkov v družbi	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
B17	Jaz sicer tukaj nimam z nobenim nekaj stikov	Ni sosedskih stikov	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B18	Ona sama pa ni tak, da bi nekam hodila ali bi šla v Ljutomer	Sama ne hodi na obiske	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
B19	Nima takšne družbe	Nima svojih prijateljev ali zaupnikov	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B20	Ja	Prikrajšanost oseb z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja

B21	Če bi kje kaj res delovalo, da bi lahko kam popoldne šla	Pomanjkanje storitev v skupnosti	Potrebe po službah	Potrebe
B22	Ali bi bile kakšne delavnice, da bi lahko oni sodelovali zraven	Potreba po organiziranju delavnic	Potrebe po službah	Potrebe
B23	Tega nič ni	Ni organiziranih dejavnosti v skupnosti	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
B24	Ja še sestrična v Ljutomeru in bratranci iz Ptuijskega konca	Stiki s sestrično in bratranci	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B25	Pridejo občasno na obisk	Obiski sorodnikov	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
B26	Ne, to pa ne	Izključenost sorodnikov iz oskrbe	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B27	Ona še zaenkrat takšne oskrbe ne potrebuje	Ni potrebe po dodatni oskrbi	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
B28	Razen zdaj te bolezni, ki jo je dobila, anafilaksija	Bolezen anafilaksija	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
B29	Seveda pa skrbimo za njo znotraj naše družine	Skrb znotraj družine	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B30	Ne, ali oni pridejo sem ali mi tja	Obiski na domu	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
B31	Družimo se s sorodniki	Druženje s sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B32	Prijatelje ima znotraj vdc-ja	Prijatelji v vdc-ju	Stiki	Ocena socialnega konteksta
B33	Ona telefona nima	Nima telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
B34	Ima pa doma računalnik, kjer brska po internetu	Brskanje po internetu	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
B35	Ja, po hiši ona postori kaj, pospravi, posesa in takšne stvari, to zmore sama	Pomaga pri lažjih opravilih	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
B36	Pa recimo tudi odnese smeti ali kaj ji rečem, to naredi	Sama odnese smeti oz. naredi to kaj ji rečejo	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
B37	Lika pa recimo ne	Starši likajo oblačila	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B38	To sem jo želela naučiti pa ni pokazala želje in volje	Starši jo učijo novih opravil	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B39	Drugače pa gre z nama, da gremo kdaj po trgovinah, kakšnih nakupih	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

B40	Ne, jaz še zdaj zaenkrat ne	Ne vključenost v društvo s strani svojcev	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B41	Ona pa je vključena v Društvo Sožitje	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B42	z njimi gre kdaj na kakšne izlete	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
B43	Kot sem že omenila različna hišna opravila, čisti, pospravlja, pomije posodo	Sodelovanje pri hišnih opravilih	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
B44	Pomaga tudi na vrtu	Dela na vrtu	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
B45	Zunaj zdaj pri spravilu drv	Pomoč pri spravilu drv	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
B46	Dela v vdc-ju	Delo v vdc-ju	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
B47	Skupaj nekje osemintrideset do štirideset ur	Zaposlitev v obsegu osemintrideset do štirideset ur	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
B48	Mi jo učimo od uporabe bankomata do vsega	Učenje uporabe bankomata in razpolaganja z denarjem	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B49	Tudi v trgovino gre kdaj sama, jo peljemo, s tem, da ima potem zraven približno količino denarja, kot bo znašal račun	Sama gre v trgovino, ima približni znesek denarja zraven	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
B50	Smo pa hodili tudi mi kot družina na morje	Počitnice s svojci	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
B51	Ja, jaz bi rekla, da mogoče zdaj res je	Dobra poskrbljenost za socialno varnost	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B52	Pred leti, ko so res dobivali zelo malo invalidnino pa ni bilo moč preživeti	V preteklosti ni bilo dobro poskrbljeno za socialno varnost	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B53	Takrat po starem so dobivali okrog 350€ in tudi ta oseba bo enkrat stara in bo potrebovala od zdravnika do vsega, ampak ta oseba s tem denarjem ne more preživeti	Premajhen dohodek na osebo z IO za oskrbo v preteklosti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B54	Zdaj se to je malo popravilo, dobijo tudi dodatke zdaj v času korone, tako da je zdaj še kar	Izboljšanje položaja socialne varnosti, dodatki v času korone	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta

B55	Razen nikoli ne dobijo regresa, to je pa velika žalost	Ne dobijo regresa	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B56	Za delo v vdc-ju dobi denarno nagrado	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B57	Hkrati pa še ima invalidsko pokojnino in varstveni dodatek	Vir dohodka: invalidska pokojnina in varstveni dodatek	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B58	Ja, zdaj bi še šlo	Lahko preživijo s sredstvi, ki jih imajo	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B59	Ne, zdaj konkretno za naš primer ne	Imajo dovolj sredstev za preživetje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B60	Ko si pa ti na določeni oskrbi pa se to drugače uredi	Potrebni več sredstev, ko potrebuješ oskrbo	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
B61	Zelo vpliva tudi to, da ona zdaj ni odvisna od nobenih zdravil, ki bi si jih mogla sama plačevati	Ni dodatnih doplačil za zdravstvene storitve	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
B62	Doma smo jaz in moj mož, dve hčerki in njeni otroci, skupaj nas je sedem	Skupno življenje z družino	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
B63	V hiši na podeželju	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
B64	Ja ima svojo sobo	Svoja soba	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
B65	Lahko si povabi koga k sebi če želi, vendar je to bolj poredko, saj imamo večinoma družinske obiske	Možnost obiskov. vendar poredko, ker so večinoma družinski obiski	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
B66	Ja, absolutno varno	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
B67	Ne, nič	Ni konfliktov z okolico	Varnost	Ocena socialnega konteksta
B68	Ne, tu se pa ni spremenilo	Ni sprememb	Socialne posledice povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
B69	Jaz nisem nič zaznala	Enakost pravic	Socialne posledice povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
B70	Nasploh pa je zdrava	Brez večjih problemov, je zdrava	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
B71	Razen določenih priporočil zaradi alergij na hrano, ki se jih mora držati	Alergije na hrano	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
B72	Prehrana definitivno, ker ima alergijo na sojo in zato smo pri tem previdni, pazimo	Dietna prehrana	Skrb za zdravje	Ocena zdravja

B73	Ona v bistvu zdravila jemlje takrat, ko ima kakšno alergijsko reakcijo	Jemanje zdravil ob alergijskih reakcijah	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
B74	gremo tudi na kakšne sprehode, se gibljemo	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
B75	Ja, zelo je dober. Vse razloži in pomaga	Dober osebni zdravnik, vse razloži in pomaga	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
B76	V veliki meri jaz	Skrb mame ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B77	Pri tem mi včasih pomagajo drugi družinski člani	Občasna pomoč drugih družinskih članov ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B78	Prav tako jaz	Prevoz z mamo k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B79	niti druge opcije nima, ker ni nobenih drugih prevozov in je predaleč za peš	Ni javnih prevozov do zdravnika	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B80	Ne	Ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
B81	Najprej sama	Možnost lastnega odločanja	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
B82	potem pa se kaj pogovorimo in predebatiramo kaj bi bilo boljše in kaj ne	Skupno sprejemanje odločitev	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
B83	Ne	Za prihodnost ni bojazni	Vrste tveganj	Ocena tveganj
B84	Ne smeš se, moraš biti optimist	Ne smeš imeti bojazni, moraš razmišljati optimistično	Vrste tveganj	Ocena tveganj
B85	V Ljutomeru je društvo Sožitje druga pa mislim da zaenkrat ni	Razen Sožitja drugih služb na območju Ljutomera ni	Vrste služb	Ocena služb
B86	Ni veliko možnosti	V domačem kraju ni veliko možnosti za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z IO	Vrste služb	Ocena služb
B87	Vdc	Vdc	Vrste služb	Ocena služb
B88	Ja	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B89	jaz sem bila zadovoljna, nimam nobenih pripomb	Zadovoljstvo z delom csd-ja	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
B90	So mi pomagali in svetovali	Pomoč in svetovanje na csd	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B91	tako da zaenkrat ne potrebujem nič več	Ni potrebe po dodatnih storitvah csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb

B92	Tudi ideja o prostovoljcih ni slaba, vendar ne vem koliko je tega v Ljutomeri in kako je to izvedljivo	Potreba po organiziranju prostovoljstva	Potrebe po službah	Potrebe
B93	Ja v veliki meri občina	Večja angažiranost občine za izboljšanje položaja in življenja oseb z IO v skupnosti	Angažiranost za spremembe	Potrebe
B94	Prostovoljstvo je v veliki meri prostovoljstvo, potem pa imaš občutek, da s časom postane že vse plačljivo	Občutek, da vse storitve sčasoma potrebno plačati, tudi prostovoljstvo	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
B95	Zagotovo nekoga, ki skrbi zanj	Potreba nekoga, ki skrbi za osebo z IO	Potrebe po službah	Potrebe
B96	Ovisno od staranja staršev, potem ti otroci ostanejo sami	Skrb odvisna od staranja staršev	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B97	Nasploh pa drugih možnosti nimajo kot bivalne enote	Potreba po bivalnih enotah	Potrebe po službah	Potrebe
B98	Mogoče tudi osebna asistenca	Potreba po osebni asistenci	Potrebe po službah	Potrebe
B99	mogoče kakšni popoldnevi ja, da bi bila sama, tudi če eno uro	Pogreša čas za sebe	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
B100	Prihodnost pa je odvisna od zdravstvenega stanja, kam se bo vse obrnilo, težko rečem	Prihodnost odvisna od zdravstvenega stanja	Predstava prihodnosti	Potrebe
B101	Zaenkrat mislim, da je dovolj	Zaenkrat ima dovolj informacij	Potrebe po informacijah	Potrebe
B102	Skupine za svojece bi tudi bile dobrodošle	Želja po organiziranju skupin za svojece	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
B103	ampak ne vem, ker se populacija stara in je po mojem mnenju težko organizirati takšno skupino	Problem organiziranja skupin za svojece zaradi staranja populacije	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
C1	Naprej gre zjutraj v vdc	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
C2	Tam je šest ur, do enih	Dela šest ur na dan	Zaposlitev	Ocena življenja
C3	Naprej pa čas preživi z mano, kot osebno asistentko	Preživljanje časa z osebno asistentko	Običajen dan	Ocena življenja

C4	Vsaki dan sem za njo osebna asistentka po osem ur	Osem urna asistenca	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C5	ko pride z vdc-ja se pripravi hrana	Skupen obrok	Običajen dan	Ocena življenja
C6	Čas preživi na telefonu	Uporaba telefona	Običajen dan	Ocena življenja
C7	Kakšne igrice	Igranje igrice	Običajen dan	Ocena življenja
C8	Kvačka	Kvačkanje	Običajen dan	Ocena življenja
C9	Gleda televizijo	Gledanje televizije	Običajen dan	Ocena življenja
C10	včasih greva kaj ven ali k meni domov	Sprehodi	Običajen dan	Ocena življenja
C11	Malo kaj pospraviva, ta gospodinjska opravila	Pospravljanje	Običajen dan	Ocena življenja
C12	Jo pa spodbujam, da kaj sama	Spodbujanje s strani svojcev k večji samostojnosti	Običajen dan	Ocena življenja
C13	Ni dobro za njo, da je pod stresom ali pritiskom	Živeti umirjeno življenje, z čim manj stresa	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
C14	Zelo ima rada družbo ja	Pomembnost družbe	Vrednote	Ocena življenja
C15	Ceni te možnosti, da lahko hodi na različne stvari, se udeležuje koncertov in drugih dogodkov, kot so konjske dirke	Možnost udeleževanja koncertov in drugih dogodkov	Vrednote	Ocena življenja
C16	Rada je z živalmi	Navezanost na živali	Vrednote	Ocena življenja
C17	Pomembno pa je tudi zaupanje	Zaupanje	Vrednote	Ocena življenja
C18	Druži se z vrstniki v vdc-ju	Prijatelji v vdc-ju	Stiki	Ocena socialnega konteksta
C19	Potem pa še preživi čas z mano in mojimi sorodniki, saj sem jaz njena sorodnica	Druženje s sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta
C20	K svojim sorodnikom ne gre nič	Se ne druži s svojimi sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta
C21	Občina pri njej nima vpliva, niti nič ne spodbuja	Ne spodbujanje druženja s strani občine krajevne skupnosti	Občinsko spodbujanje druženja	Ocena življenja
C22	Vse kar je, na koga se ona lahko obrača je center za socialno delo	Center za socialno delo	Vrste služb	ocena služb
C23	Oni so njeni skrbniki in ima občasno z njimi stike, da dobi kakšno informacijo	Stiki in pomoč s strani csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C24	Občina bi lahko organizirala kakšne koncerte in takšne stvari, saj se tega lahko potem udeleži	Občinsko organiziranje dogodkov	Angažiranost za spremembe	Potrebe
C25	Različno. Eni dobro sprejmejo, drugi pa ne	Različno sprejemanje odraslih oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
C26	Ko se s kom srečamo, nekateri vedo kaj lepega povedati, reči kakšno lepo besedo	Prijaznost nekaterih ljudi	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
C27	eni pa nekaj na hitro, samo da jo odpravijo	Nestrpnost določenih ljudi	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
C28	Ne, mislim, da ne.	Ne prikrajšanost odraslih oseb z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja
C29	Ja stike ima predvsem z mojo družino	Stiki z družino	Stiki	Ocena socialnega konteksta

C30	Ima pa še stike z eno sestro, ki je za njo vseeno pomembna	Stiki s sestro	Stiki	Ocena socialnega konteksta
C31	In se občasno slišita	Občasni stiki s sestro	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
C32	S starši se ne razumejo, nimajo stikov	Nima stikov s starši	Stiki	Ocena socialnega konteksta
C33	Ne, nobeden drugi ni vključen	Izključenost sorodnikov iz oskrbe	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C34	Ona vse komunicira in vzdržuje stike prek telefona	Vzdrževanje stikov prek telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
C35	Je tudi na računalniku, facebooku	Vzdrževanje stikov prek facebooka	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
C36	Glede tega ni zadržana, ve stopiti in vzpostaviti v stik z ljudmi	Ni zadržana, sama vzpostavi stik z ljudmi	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
C37	Pozdravi se s sosedi ali drugimi znanci	Pozdrav sosedov ali drugih znancev	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
C38	drugih kakšnih prijateljev pa nima	Nima svojih prijateljevali zaupnikov	Stiki	Ocena socialnega konteksta
C39	Največ časa preživi z mano, našimi domačimi, gremo skupaj na obiske k meni	Obiski sorodnikov	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
C40	Občasno komu kaj napiše, ni pa to vsakodnevno	Občasno dopisovanje s kom	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
C41	Popoldneve preživim z njo	Skupno preživljanje popoldnevov s teto	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C42	Ona nekaj ne kuha nekih obrokov ali hrane	Svojci pripravijo hrano	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C43	Namaže si kruh, ali pogreje kosmiče, ostalo pa ne	Sama si namaže kruh ali pogreje kosmiče	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C44	Tisto vse naredim sama, s tem da mi pri tem pomaga, včasih kaj olup	Skupno pripravljanje hrane	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C45	Pomije posodo	Pomivanje posode	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C46	pospravi stvari, posesa	Pospravljanje, sesanje	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C47	Naučila sem jo kako se operejo oblačila, zdaj že sama naloži stroj	Pranje oblačil	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C48	Ja, ko sem jaz z njo, greva vedno skupaj	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

C49	Drugače, ko pa mene ni, pa gre lahko sama vse okrog, v trgovine, sladolede, kavice	Sama hodi po mestu, v trgovine	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C50	Ja ona je vključena v društvo Sožitje, prek vdc-ja	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C51	Z njimi hodi tudi na tabore in različna potovanja	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C52	Zelo rada se udeležuje takšnih stvari	Izleti in potovanja	Vrednote	Ocena življenja
C53	Različna gospodinjstva dela, čisti, sesa, pere posodo, pomaga pri pripravi hrane	Sodelovanje pri hišnih opravilih	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C54	Zelo rada tudi kvačka	Kvačkanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C55	Rada pa ustvarja in nekaj dela	Ustvarjanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C56	Veliko igra igrice	Igranje igrice	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C57	Gleda televizijo	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C58	Doma ima tudi skobčevko, se s tem ukvarja	Skrb za skobčevko	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C59	Dela v vdc-ju	Delo v vdc-ju	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
C60	Tedensko 30 ur	Zaposlitev v obsegu trideset ur na teden	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
C61	Skrbnik za njo je center za socialno delo	Csd je skrbnik	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C62	Jaz kot osebna asistentka pa vsak mesec dobim denar, da se poskrbi za hrano in da vsaki teden dobi žepnino	Pomoč pri razpolaganju z denarjem	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C63	Na mesec dobi 40€ žepnine, vsaki teden 10€.	Vir dohodka: Žepnina	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C64	to je njeni denar, ki ga lahko porabi za kaj ona želi, za kavice, sladkarije	Delno razpolaga z denarjem	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C65	Osnovne potrebščine jaz nabavim oziroma ona z mano	Skupni opravi s svojci	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C66	Lani, ko smo imeli turistične bone pa smo skupaj z mojimi domačimi šli v čateške toplice	Skupne počitnice s svojci	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
C67	S sredstvi je kar na tesno	Pomanjkanje sredstev	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta

C68	Ona ima najemno stanovanje, ki je precej drago, podražila se je kurjava, je veliko položnic	Plačevanje najemnine, povečanje stroškov	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C69	Ima socialno pomoč	Vir dohodkov: Socialna pomoč	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C70	denarno nagrado, ki jo prejme za delo v vdc	Denarna nagrada v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C71	Lahko preživi, vendar gre na tesno, ne more si vsega privoščiti	Ne more si vsega privoščiti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C72	Potrebno je biti previden pri zapravljanju	Skrbno ravnanje z denarjem	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C73	Lažje bi bilo, da bi bilo več denarja. V trgovini bi ji lahko kupila več stvari. Več bi si lahko privoščile, tudi oblačila	Zaželenih več sredstev	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
C74	Živi sama	Živi sama	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
C75	V najemnem stanovanju v mestu	Najemno stanovanje v mestu	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
C76	ja, saj ima svojo stanovanje, povsem za sebe	Svojo stanovanje, zasebnost	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
C77	Lahko si povabi koga želi, vendar večinoma ali hodi k nam na obiske ali gre v mesto na kavice, sladoled	Možnost obiskov, ampak se raje družijo zunaj	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
C78	Ja, se počutiva varno	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
C79	Ne, nima nobenih konfliktov	Ni konfliktov z okolico	Varnost	Ocena socialnega konteksta
C80	Ne, mislim, da ne, ni nekih sprememb	Ni sprememb	Socialne posledice povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
C81	Nič nisem zaznala	Enakost pravic	Socialne posledice povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
C82	Ima psihične težave, znala je biti agresivna	Psihične težave, občasna agresivnost	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
C83	je duševno manj razvita	Intelektualna oviranost	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
C84	Zajtrk je obvezen, ima vsaki dan	Obvezno zajtrkovanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
C85	Popoldan tudi skupaj skuha	Svojci pomagajo pri pripravi obrokov	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C86	S športom se ne ukvarja, veliko pa gre na sprehode, gre po mestu	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
C87	Na prehrano samo pa ona ne pazi, da ne bi jedla sladkega ali kaj podobnega	Ni pozorna pri prehrani	Skrb za zdravje	Ocena zdravja

C88	Redno jemlje različna psihiatrična zdravila	Redno jemanje psihiatričnih zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
C89	Pri tem ji jaz pomagam, nastavim in preverim zdravila za celi teden, vzame pa jih sama	Pomoč pri jemanju zdravil	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C90	Terapijami	Terapije	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
C91	Ne	Ni dodatnih doplačil za zdravstvene storitve	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
C92	je pa ji lani center za socialno delo omogočil terapije s konji, ki so bile plačljive	Plačljive terapije s konji	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
C93	Ima psihiatrinjo, je v redu oseba	Dobra psihiatrinja	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
C94	Osebna zdravnica je na porodniški, je ni dosti obiskovala, je šla k drugemu zdravniku, ki so tudi bili prijazni, je dobila kar je potrebovala	Dobra osebna zdravnica in tudi drugi zdravniki	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
C95	Jaz	Skrb tete ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C96	Vse spremljam jaz	Prevoz s teto k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C97	Nekaj torej skupaj	Skupno sprejemanje odločitev	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
C98	Zmeraj jo pa skušam podpreti in spodbujati, da sama razmišlja in se odloči	Možnost lastnega odločanja	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
C99	Ima žepnino s katero sama razpolaga in svoje stanovanje v katerem ima mir	Sama razpolaga z žepnino	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
C100	Finančne odločitve sprejema center kot njeni skrbnik	Csd sprejema finančne odločitve	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
C101	jaz, ki ji pomagam pri nakupih osnovnih potrebščin	Teta/osebna asistentka sprejema določene odločitve	Sprejemanje odločitev	Ocena tveganj
C102	Nekega straha ali bojazni jaz tu ne pričakujem	Za prihodnost ni bojazni	Vrste tveganj	Ocena tveganj
C103	Vseeno pa moram biti pripravljena na težke stvari, če se ponovi kakšno nasilno, agresivno vedenje	Možnost pojava nasilnega, agresivnega vedenja	Vrste tveganj	Ocena tveganj
C104	Nikoli pa nihče ne ve kaj se lahko obrne	Negotovost v zvezi s prihodnostjo	Vrste tveganj	Ocena tveganj
C105	Predvsem zveza Sožitje	Društvo Sožitje	Vrste služb	Ocena služb
C106	občasno pa se vključila tudi v Mladinski center	Mladinski center	Vrste služb	Ocena služb
C107	Živi v mestu in lahko peš dostopa do stvari, ki se odvijajo v mestu, drugam pa nekaj ne hodi	Dostopnost do storitev v skupnosti	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
C108	Ja, velikokrat	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C109	So zelo prijazni, mi veliko pomagajo, svetujejo in umerjajo	Prijaznost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
C110	Zagotovo osebna asistenca	Potreba po osebni asistenci	Potrebe po službah	Potrebe

C111	Torej vdc, kot neka oblika dela	Potreba po delu	Potrebe po službah	Potrebe
C112	Predvsem občina	Večja angažiranost občine za izboljšanje položaja in življenja oseb z IO v skupnosti	Angažiranost za spremembe	Potrebe
C113	Potrebuje pa vsaka oseba nekoga, ki skrbi zanjo, mu pomaga pri različnih opravilih in usmerja	Potreba nekoga, ki skrbi za osebo z IO	Potrebe po službah	Potrebe
C114	Včasih so takšne stvari, da si jih ona želi, pa jaz vsega ne vem pomagati ali obljubiti, ker je center skrbnik	Občutek nemoči tete kot osebne asistentke zaradi skrbništva centra	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
C115	Rabim torej nasvete iz centra, z osebami, ki delajo z njo in vejo kako v določenih situacijah ravnati	Potreba po informacijah iz centra	Potrebe po informacijah	Potrebe
C116	Tudi sama se kdaj umaknem, rabim svoj mir, se znam sama organizirati	Potreba svojcev po umiku, lastnem miru	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
C117	Zelo mi koristi in razbremeni pogovor na centru, to je koristno tudi za njo	Potreba po pogovoru na centru, jo razbremeni	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
C118	O prihodnosti ne razmišljam	Ne razmišlja o prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe
C119	Ja, na centru so zelo v redu, mi nudijo vse informacije	Zaenkrat ima dovolj informacij	Potrebe po informacijah	Potrebe
C120	Fajn je, če imaš kakšna srečanja	Želja po organiziranju skupin za svojce	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
C121	Mi sicer v službi kot osebni asistenti imamo izobraževanja, srečanja, se pogovarjamo, dobimo nasvete	Izobraževanja, srečanja v okviru osebnih asistentov	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

Št. izjave	izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
D1	Vsakodnevno enako	Vsakdan enaka rutina	Običajen dan	Ocena življenja
D2	Zjutraj ob pol sedmih se zbudimo	Vstajanje ob pol sedmih	Običajen dan	Ocena življenja
D3	Se obleče	Oblačenje	Običajen dan	Ocena življenja
D4	Gre delat	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
D6	Nazaj pride okrog dveh	Dela šest ur na dan	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
D7	Potem delava kaj na vrtu	Delo na vrtu	Običajen dan	Ocena življenja
D8	V vinogradu	Delo v vinogradu	Običajen dan	Ocena življenja
D9	Koliko lahko, toliko dela, dve do tri ure, več mu ne dovolimo	Dela po svojih zmoglostih	Samopomoč	ocena socialnega konteksta
D10	Zelo rad se pogovarja in govori	Pogovarjanje	Vrednote	Ocena življenja
D11	Veliko tudi gleda televizijo in marsikaj vidi ter to poroča	Gledanje televizije	Običajen dan	Ocena življenja
D12	Na družino je zelo navezan, predvsem tudi na oba brata	Pomembnost družine	Vrednote	Ocena življenja
D13	Predvsem tudi na oba brata	Pomembnost družine, bratov	Vrednote	Ocena življenja
D13	Zelo rad tudi hodi v vdc	Možnost obiskovanja vdc	Vrednote	Ocena življenja

D14	Zelo rabi sebi primerno družbo, to mu omogoča vdc	Druženje v vdc-ju	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
D15	Ceni, da se lepo obnašaš, pozdraviš ljudi	Ceni, da se lepo obnašaš, pozdraviš ljudi	Vrednote	Ocena življenja
D16	On vsakega pozdravi in se z vsemi pogovarja	Pozdravlja in nagovarja vse ljudi v svoji okolici	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
D17	Zelo rad se pogovarja s sosedi	Druženje s sosedi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
D18	Občina in krajevna skupnost zaenkrat nima nič, ne organizira nič	Ne spodbujanje druženja s strani občine, krajevnne skupnosti	Občinsko spodbujanje druženja	Ocena življenja
D19	Morajo vse starši sami	Spodbujanje druženja prepuščeno staršem	Občinsko spodbujanje druženja	Ocena življenja
D20	Zelo lepo, on vsakemu pomaga	Sprejetost odraslih oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
D21	Je že on včasih pol mentorja, ker skrbi za druge na taborih	Skrb za druge na taborih, delna vloga mentorja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D22	Drugi pa tudi v redu, ne gledajo kak drugače na njega	Ni razlik v družbi med ljudmi z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
D23	On se vedno znajde, rad pomaga in ga imajo radi	Pomaga sočloveku	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D24	Ja prikrajšani so marsikaj	Prikrajšanost oseb z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja
D25	Ne more se tako svobodno gibati, vedno moraš ti skrbeti za njega	Ne more se svobodno gibati, potrebna neprestana skrb za ljudi z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja
D26	Ima stike z bratoma	Druženje z bratom	Stiki	Ocena socialnega konteksta
D27	Vnukeci	Stiki z vnuki	Stiki	Ocena socialnega konteksta
D28	On se rad igra z vnukeci	Igra z vnuki	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D29	Oni pridejo k nam ali mi gremo k njim na obiske	Obiski na domu	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
D30	Zaenkrat sem še samo jaz oskrbnik	Izključenost sorodnikov iz oskrbe	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D31	Mogoče pa bo en brat v prihodnosti	Brat ima vlogo oskrbnika v prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe
D32	Z njimi se pretežno pogovarja v živo	Pogovarjanje z ljudmi v živo	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
D33	Imamo telefon, ampak se ne pogovarja po telefonu. Včasih se s kom sliši	Vzdrževanje stikov prek telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta

D34	On se vse sam uredi in obleče	Sam se uredi in obleče	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
D35	Moraš pa preveriti ali se preobleče, da je čisti, se stušira, obrit, moreš mu vsakodnevno reči	Mama preverja in opozarja, da se preobleče, uredi in stušira	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D36	Je samostojen, ampak ne 100%	Pomoč mame pri oskrbi, saj ni 100% samostojen	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D37	Na vrt in v vinograde pa greva popoldne skupaj in kaj delava	Skupno delo na vrtu in v vinogradu	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D38	Po navadi greva v trgovino skupaj	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D39	Ko rabiva kakšno malenkost, ko gre doma z vdc-ja nama gre on sam kupi v trgovino	Sam opravi nakup manjših stvari	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
D40	Ja oba sva člana Sožitje	Oba sta vključena v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D41	On je še član invalidskega	Vključenost B. v invalidsko društvo	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D42	Ribiškega društva	Vključenost B. v ribiško društvo	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D43	Zelo rad ribi	Ribarjenje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D44	Pri Sožitju sva v upravnem odporu	Sodelovanje mame in B. v upravnem odboru Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D45	zelo rad pomaga zunaj	Pomaga pri zunanjih delih	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D46	ga nekaj boli koleno	Bolečine v kolenu	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
D47	Na računalniku tudi spremlja dnevne novice	Uporaba računalnika in spremljanje dnevnih novic	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D48	Dela v vdc-ju	Delo v vdc-ju	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
D49	Skupaj približno trideset ur na teden	Zaposlitev v obsegu trideset ur na teden	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
D50	On ima vedno zraven sebe kakšni denar	Razpolaga s svojim denarjem	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
D51	Zna si prešteti in zmeraj pazi na denar	Zna ravnati z denarjem	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
D52	Ga opozorim, da pazi na denar, smo ga skozi navajali in umerjali pri tem	Svojci so ga učili ravnati z denarjem	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

D53	Zdaj ne hodiva skupaj	Ne hodijo skupaj na počitnice	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D54	On hodi v okviru Sožitja	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D55	Hodiva pa tudi skupaj prek sožitja na kakšni izlet	Skupne počitnice v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D56	On je kar veliko hodil okrog, skoz nekje hodi	Veliko potuje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D57	Mislim, da zaenkrat ja	Dobra poskrbljenost za socialno varnost	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
D58	Nagrado, ki jo prejme v vdc-ju	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
D59	Po očetu ima pokojnino in dodatek	Vir dohodka: pokojnina po očetu in dodatek	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
D60	Ja, zaenkrat dokler sem še jaz lahko	lahko preživita s sredstvi, ker imata skupen proračun	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
D61	Potem pa razmišljamo kako bi pozneje, kako bi naredili, da bi bilo prav za vse tri	Razmišljanje o sredstvih za preživetje	Predstava prihodnosti	Potrebe
D62	On je skromen. Zaenkrat je v redu	Imajo dovolj sredstev za preživetje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
D63	Kako pa bo naprej bomo videli	Negotovost o sredstvih v prihodnosti	Vrste tveganj	Ocena tveganj
D64	Živiva skupaj. Jaz in on	Živi skupaj z mamó	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
D65	V hiši	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
D66	Ima on svojo sobo	Svoja soba	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
D67	Si lahko povabi koga želi	Možnost obiskov	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
D68	Ja se počutimo varno.	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
D69	nimam z nikom tak stikov	Ni tesnih stikov z ljudmi v okolici	Stiki	Ocena socialnega konteksta
D70	Je veliko fošije, se pa s tem ne ukvarjamo	Nevoščljivost v družbi, kar lahko pripelje do konfliktov	Varnost	Ocena socialnega konteksta
D71	Se pogovarjamo, nismo z nobenim v svaji, kakšno na hitro rečemo in adijo	Vsakdanji sosedski stiki, pogovori	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
D72	Ne, enako gledajo na njega	Ni sprememb	Socialne posledice,	Ocena socialnega konteksta

			povezane s starostjo	
D73	Pravic ima že manj	Ima manj pravic	Socialne posledice, povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
D74	Mi delamo na tem, da on ne občuti prikrajšane pravice	Preprečevanje prikrajšanosti pravic znotraj družine	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D75	Vedno je prisoten z nami, gre skupaj z nami kam	Vključevanje v različne aktivnosti znotraj družine	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D76	Eni so jih pustili doma, notri zaklenili in odšli od doma. So si vzeli asistenco in je še vedno enako. Eni starši so krivi	Nekateri starši ne skrbijo za osebe z IO oviro	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D77	Ja, je pretežno zdrav	Je pretežno zdrav	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
D78	Zdaj ga nekaj boli v prsih, ga pika	Bolečine v prsih	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
D79	Mora iti k dermatologu, se mu naredijo kakšni fleki	Pojav različnih flekov na koži	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
D80	Skoz je nekaj	Zmeraj problemi z zdravjem	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
D81	Tudi on sam se zelo briga, gre sam k zdravniku, ni mu problem iti v bolnišnico	Obiski zdravnikov, zdravljenje v bolnišnici	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D82	Gre na terapije	Fizioterapije	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D83	Je šel tudi trikrat na cepljenje	Redno obvezno cepljenje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D84	Mogla bom doktorici reči, da mu predpiše dietno hrano.	Dietna prehrana	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D85	Veliko se tudi giblje, dela zunaj	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D86	Ne, zaenkrat ne	Ne jemlje nobenih zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D87	Jih obvladujemo sproti, gremo k zdravnikom	Težave z zdravjem obvladujejo sproti, redni pregledi pri zdravnikih	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
D88	Ne, nič ne plačujemo dodatno	Ni dodatnih doplačil za zdravstvene storitve	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
D89	Ja, je prijazen	Dober osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
D90	Ja, jaz mu pomagam	Pomoč mame ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D91	Včasih sam	Včasih gre sam k zdravniku	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
D92	Pa ga jaz peljem	Prevoz z mamo k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D93	Ne	Ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D94	Vedno mora biti v soglasju	Soglasno sprejemanje odločitev	Sprejemanje odločitev	Ocena socialnega konteksta

D95	Se skupaj pogovorimo	Skupni pogovori	Sprejemanje odločitev	Ocena socialnega konteksta
D96	Vedno ko bi rad kam šel mora imeti soglasje in tudi tisti s katerim gre, za njega odgovarja	Spremstvo za B., ko kam gre	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D97	Ne, niti ne	Za prihodnost ni bojazni	Vrste tveganj	Ocena tveganj
D98	Mu vsaki dan razlagamo kaj mora paziti in biti previden. Se tega zaveda	Zavedanje o previdnosti, premišljenosti ravnanj	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
D99	Ja, predvsem Sožitje	Društvo Sožitje	Vrste služb	Ocena služb
D100	Nič kaj ne pogrešam	Ne pogreša drugih storitev ali organizacij v okolici	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
D101	Zelo rad tudi bere	Branje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D102	Spremlja šport	Spremljanje športa	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
D103	Ni veliko stvari	V domačem kraju ni veliko možnosti za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z IO	Vrste služb	Ocena služb
D104	Predvsem vdc	Vdc	Vrste služb	Ocena služb
D105	Ribiško društvo	Ribiško društvo	Vrste služb	Ocena služb
D106	Posebej prilagojenih ni	Ni posebej prilagojenih služb za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z IO	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
D107	Ja	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D108	jaz nimam kaj reči, so prijazni	Prijaznost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
D109	To je vprašanje za vse te, ki so že starejši	Problem staranja oseb z IO	Vrste tveganj	Ocena tveganj
D110	Kam bodo šli, niso še primerni za dome	Odprto vprašanje bivanja, potrebujejo oskrbo, vendar ne dosegaajo starostne meje za dom	Vrste tveganj	Ocena tveganj
D111	Veliko bi morali delati na tem, da bi se naredil kakšni dom, ko bodo potrebovali veliko oskrbe	Potreba po posebnih/dodatnih domovih za ljudi z IO	Potrebe po službah	Potrebe
D112	Rabijo neko osebo, ki skrbi za njega	Potreba nekoga, ki skrbi za osebo z IO	Potrebe po službah	Potrebe
D113	Občina	Večja angažiranost občine za izboljšanje položaja in življenja oseb z IO v skupnosti	Angažiranost za spremembe	Potrebe
D114	urediti pa bi se moralo tudi na državni ravni, sprejeti kakšne zakone	Spremembe za državni ravni, sprejetje zakonov	Angažiranost za spremembe	Potrebe
D115	V mojem primeru jaz ne vem	Svojci nimajo ideje, kaj bi potrebovali kot skrbniki zase	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
D116	Zaenkrat nič ne rabim	Svojci zaenkrat ne potrebujejo nič zase	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
D117	Čez deset let, če se bo brat strinjal bo on skrbel za njega	Zamenjane vloge skrbi v prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe

D118	Mam dovolj informacij	Zaenkrat ima dovolj informacij	Potrebe po informacijah	Potrebe
D119	Skupine svojcev se veliko pogovarjamo s starši, ki smo bili skupaj, tudi v zvezi s socialnimi predpisi	Skupine svojcev v okviru društva Sožitje, se pogovarjajo, pridobivajo informacije	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
D120	Društvo sožitje to dobro poskrbi	Zadovoljni z delom društva Sožitje	Zadovoljstvo s službami	Ocena socialnega konteksta
D121	Našo društvo ima dobro predsednico, poskrbi za v redu predavanja, smo seznanjeni z vsemi dogodki	Društvo Sožitje omogoča različna koristna predavanja, jih seznanja z vsemi dogodki	Zadovoljstvo s službami	Ocena socialnega konteksta
D122	Včasih če imamo kakšne sestanke se tudi pogovarjamo	Sestanki v okviru društva Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

Št. izjave	izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E1	Čez teden hodi delat	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
E2	Od sedmih do enih, pol dveh	Dela šest ur na dan	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
E3	Ko pride domov ima kosilo	Skupen obrok	Običajen dan	Ocena življenja
E4	Potem počiva	Počiva	Običajen dan	Ocena življenja
E5	Gre na sprehod	Sprehodi	Običajen dan	Ocena življenja
E6	Gleda televizijo	Gledanje televizije	Običajen dan	Ocena življenja
E7	Posluša radio	Poslušanje radia	Običajen dan	Ocena življenja
E8	Veliko hodi na obisk k T.	Druženje s T.	Stiki	Ocena socialnega konteksta
E9	Sorodnikom	Druženje s sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta
E10	Ceni možnost obiskov	Ceni možnost obiskov	Vrednote	Ocena življenja
E11	Z bratom, ki si med seboj pomagata	Druženje z bratom	Stiki	Ocena socialnega konteksta
E12	Ne, pri nas tega ni	Ne spodbujanje druženja s strani občine, krajevne skupnosti	Občinsko spodbujanje druženja	Ocena življenja
E13	Mislim, da nič kaj drugače, kaj posebnega	Sprejetost odraslih oseb z IO	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
E14	Nič ne opazim, da bi jih kaj podcenjevali	Družba oseb z IO ne podcenjuje	Družbeno zaznavanje oseb z IO	Ocena življenja
E15	Prikrajšani so v smislu, da niso samostojni, potrebujejo pomoč, oskrbo	Prikrajšanost oseb z IO	Družbena prikrajšanost	Ocena življenja
E16	Stiki s sestrično	Stiki s sestrično	Stiki	Ocena socialnega konteksta
E17	Pridejo oni k nam ali gremo mi k njim	Obiski na domu	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
E20	En brat je doma in včasih pomaga	Pomoč brata pri oskrbi	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

E21	Pomaga tudi mož in jaz	Pomoč mame in očeta pri oskrbi	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E22	Ne uporablja telefona	Ne uporablja telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
E23	Gleda edino televizijo, spremlja novice	Spremljanje novic po televiziji	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E24	Stike s sorodniki ima v živo	Pogovarjanje z ljudmi v živo	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
E25	Večji del mu moramo pomagati	Skrb znotraj družine	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E26	Obleče se sam	Samostojno oblačenje	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
E27	Včasih si uredi posteljo	Pospravljanje postelje	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
E28	Skupaj z nami gre po opravkih	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E29	Niti nimamo javnega prevoza, ne potuje z njim	Ni urejenega javnega prevoza, z njim ne potuje	Potrebe po službah	Ocena služb
E30	Oba sva vključena v društvo Sožitje	Oba sta vključena v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E31	Gremo skupaj na izlet	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E32	On je vključen tudi v pohodniško društvo	Vključenost v pohodniško društvo	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E33	Gre z njimi na različne pohode	Pohodi v okviru pohodniškega društva	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E34	Počiva	Počivanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E35	Je zunaj	Preživljanje časa zunaj	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E36	Gleda televizijo	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E37	Posluša radio	Poslušanje radia	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E38	Ne dela hišnih opravil	Pomoč svojcev pri hišnih opravilih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E39	Gre na sprehod	Sprehodi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta

E40	Se druží s sorodniki	Druženje s sorodniki	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E41	Dela v vdc-ju	Delo v vdc-ju	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
E42	Približno 21ur na teden	Zaposlitev v obsegu enaindvajset ur na teden	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
E43	Ne, ne	Ne razpolaga s svojim denarjem	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E44	Mu jaz kupim kaj potrebuje	Svojci kupijo stvari, ki jih potrebuje	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E45	Gremo na počitnice skupaj	Skupne počitnice s svojci	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
E46	Ja, še kar, nimam kaj reči	Dobra poskrbljenost za socialno varnost	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
E47	Nagrado, ki jo prejme v vdc-ju	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
E48	Dodatek za nego in pomoč in nadomestilo od mddsz	Vir dohodka: dodatek za nego in pomoč in nadomestilo od mddsz	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
E49	Jaz mislim, da bi lahko preživel	Lahko preživijo s sredstvi, ki jih imajo	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
E50	Imamo še veliko doma, ne trebamo vsega kupiti	Veliko stvari pridelajo doma, ni potrebno kupiti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
E51	Če bi moral vse kupiti, hrano in plačevati stanovanje ne vem če bi šlo	V primeru nakupa hrane in plačevanja lastnega stanovanja je premalo sredstev za preživetje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
E52	Jaz, moj mož in brat	Skupno življenje z družino	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
E53	V hiši	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
E54	Ima svojo sobo, balkon	Svoja soba	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
E55	Si lahko povabi koga na obiske	Možnost obiskov	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
E56	Se počutimo kar varno	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
E57	Ne, ne ni konfliktov	Ni konfliktov z okolico	Varnost	Ocena socialnega konteksta
E58	Jaz mislim, da je enako	Ni sprememb	Socialne posledice, povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta

E59	Ne, mislim da ne	Enakost pravic	Socialne posledice, povezane s starostjo	Ocena socialnega konteksta
E60	Je zdrav	Je zdrav	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
E61	Nikoli ga nič ne boli	Nima nobenih bolečin	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
E62	Kuhamo domačo hrano	Kuhanje domače hrane	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
E63	Se gibljemo, smo na svežem zraku	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
E64	Ne, nič nima	Ne jemlje nobenih zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
E65	Če zboli gre k zdravniku	Ob bolezni obišče zdravnika	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
E66	Vse krije zdravstveno zavarovanje	Ni dodatnih doplačil za zdravstvene storitve	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
E67	Edino nova očala sem mogla plačati	Doplačilo za nova očala	Zdravstveno zavarovanje	Ocena zdravja
E68	Je prijazen in dostopen	Prijazen in dostopen osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
E69	V veliki meri jaz	Skrb mame ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E70	Jaz ga peljem k zdravniku	Prevoz z mamo k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E71	Zaenkrat še ne, ni potrebe	Ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
E72	Skupaj sprejemamo odločitve	Skupno sprejemanje odločitev	Sprejemanje odločitev	Ocena socialnega konteksta
E73	Ne, zaenkrat nimam bojazni	Za prihodnost ni bojazni	Vrste tveganj	Ocena tveganj
E74	V Ljutomeru vem samo za Sožitje	Razen Sožitja drugih služb na območju Ljutomera ni	Vrste služb	Ocena služb
E75	Imam dobre izkušnje z njimi	Dobre izkušnje s Sožitjem	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
E76	Dobro bi bilo, če bi bilo še več organizacij, storitev, da bi se lahko več družili in skupaj preživljali čas	Pomanjkanje storitev v skupnosti	Potrebe po službah	Potrebe
E77	Tu okrog ni nič takšnega, da bi lahko kaj delali.	Ni posebej prilagojenih služb za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z IO	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
E78	Ja	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
E79	Nimam kaj reči, so prijazni	Prijaznost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
E80	Zaenkrat imam dovolj informacij, ne potrebujem ničesar več.	Zaenkrat ima dovolj informacij	Potrebe po informacijah	Potrebe
E81	So odzivni, če kaj vprašaš ti odgovorijo, nimam pripomb	Odzivnost csd-ja, aktivna vključenost	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
E82	Ja, pri nas imajo organizirano bivalno enoto	Organizirana bivalna enota	Vrste služb	Ocena služb
E83	Potrebna je organizacija neke bivalne enote, ko več ne bomo zmogli skrb	Potreba po dodatnih domovih za ljudi z IO	Potrebe po službah	Potrebe
E84	Potrebujejo nekoga, ki bi za njih skrbel	Potreba nekoga, ki skrbi za osebo z IO	Potrebe po službah	Potrebe

E85	Dobra ideja bi bila skupnostna stanovanja, da bi si med seboj pomagali in občasna oskrba.	Potreba po skupnostnih stanovanjih z občasno oskrbo	Potrebe po službah	Potrebe
E86	Predvsem občina	Večja angažiranost občine za izboljšanje položaja in življenja oseb z IO v skupnosti	Angažiranost za spremembe	Potrebe
E87	Zagotovo tudi družbo, da ni osamljen	Potreba po organiziranju druženja	Potrebe po službah	Potrebe
E88	Zaenkrat še nič ne potrebujem	Svojci zaenkrat ne potrebujejo nič zase	Potrebe skrbnikov zase	Potrebe
E89	O prihodnosti še ne razmišljam	Ne razmišlja o prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe
E90	Si pa predstavljam, da bo doma in bomo zanj skrbeli v okviru družine	Skrb tudi v prihodnosti znotraj družine	Predstava prihodnosti	Potrebe
E91	Nikoli ni preveč informacij	Pomembnost pridobivanja informacij	Potrebe po informacijah	Potrebe
E92	Več informacij v zvezi s skrbjo teh oseb	Več informacij v zvezi s skrbjo oseb z IO	Potrebe po informacijah	Potrebe
E93	njihovih možnih za življenje v skupnosti	Več informacij v zvezi z možnostmi življenja s skupnosti	Potrebe po informacijah	Potrebe
E94	Skupine za svojece so tudi dobra ideja, bi dobili informacije in delili izkušnje.	Želja po organiziranju skupin za svojece	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

9. 3. 2 Osebe z intelektualno oviro

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
AA1	Dopoldne sem v vdc-ju	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
AA2	Doma pa se zbudim	Jutranje vstajanje	Običajen dan	Ocena življenja
AA3	Se najem	Prehranjevanje	Običajen dan	Ocena življenja
AA4	Pospravim posodo	Pospravljanje posode	Običajen dan	Ocena življenja
AA5	Sem zunaj v naravi	Preživljanje časa zunaj v naravi	Običajen dan	Ocena življenja
AA6	Pomagam pri domačih opravilih	Pomaga pri domačih opravilih	Običajen dan	Ocena življenja
AA7	Gledam televizijo, pogledam kakšni film	Gledanje televizije	Običajen dan	Ocena življenja
AA8	Pomembna mi je družina	Pomembnost družine	Vrednote	Ocena življenja
AA9	Prijateljstvo	Prijateljstvo	Vrednote	Ocena življenja
AA10	Odnosi	Imeti dobre odnose z ljudmi	Vrednote	Ocena življenja
AA11	Spoštovanje	Medsebojno spoštovanje	Vrednote	Ocena življenja
AA12	Odnos na delovnem mestu	Odnos na delovnem mestu	Vrednote	Ocena življenja
AA13	Zdravje	Zdravje	Vrednote	Ocena življenja
AA14	S skrbniki	Skupno življenje s skrbniki	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
AA15	Družim se s sosedi	Druženje s sosedi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
AA16	Domačimi	Druženje s sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta

AA17	Ob kakšnih priložnostih	Druženja ob priložnostih	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
AA18	Tak recimo enkrat na mesec	Druženja enkrat na mesec	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
AA19	Se srečamo in kakšno rečemo	Mimoidoča srečanja	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
AA20	Gremo na kavico, na obiske	Obiski na domu	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
AA21	Večinoma v domačem okolju	Srečanja v domačem okolju	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
AA22	Bližnji in zaposleni v vdc	Zaupanje bližnjim in zaposlenim v vdc	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA23	Svojci	Svojci pomagajo pri vsakdanjih opravilih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA24	Predvsem poskrbijo za denar	Svojci skrbijo za denar	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA25	me kam peljejo	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA26	Več ali manj na svojce in zaposlene v vdc	Po pomoč se lahko obrne na svojce ali zaposlene v vdc	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA27	Občasno so več ali manj obiski	Vzdrževanje stikov z obiski	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
AA28	Večinoma se vidimo v živo	Vzdrževanje stikov v živo	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
AA29	telefon zelo malo uporabljam ali ga sploh ne uporabljam	Telefona ne uporablja ali ga uporablja zelo malo	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
AA30	Z domačimi vsakodnevno	Vsakodnevni stiki s sorodniki	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
AA31	Imam še družino v Ljubljani, tako da bolj ali manj po telefonu	Vzdrževanje stikov po telefonu	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
AA32	NE, najbolj ne	V domačem kraju ni urejen javni prevoz	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA33	NE, Zelo redko, v skrajni sili vlak, vendar redko	Ne uporablja javnih prevozov	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA34	Sama ja	Samostojna uporaba javnega prevoza	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
AA35	Pogrešam to, da bi bilo več obvestil, ob kateri uri pelje vlak	Pri uporabi javnega prevoza pogreša več obvestil o odhodih in prihodih vlaka	Zadovoljstvo s službami	ocena služb

AA36	Tudi pri nas na postaji ne moreš kupiti karte, samo na vlaku, to me malo moti	Pri uporabi javnega prevoza pogreša možnost nakupa vozovnic na postaji	Zadovoljstvo s službami	ocena služb
AA37	Ne, če druga ne koga vprašam za informacije	Nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
AA38	Ja, v društvo Sožitje Ljutomer	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA39	Imamo različna srečanja, ob novoletnih praznikih miklavževanje, hodimo na tabore	Dejavnosti v okviru društva: srečanja ob praznikih, tabori	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA40	Hodim v vdc	Delo v vdc	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
AA41	Hodim z organiziranim prevozom, večinoma sama	Samostojen organiziran prevoz v vdc	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA42	Ja rada hodim v službo. Všeč mi je delo in družba	Rada hodi v službo, ima delo in družbo	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
AA43	Rada rišem, barvam	Risanje, barvanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA44	Gledam televizijo	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA45	Grem na sprehode, v naravo	Sprehodi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA46	Druženje s prijatelji	Druženje s prijatelji	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA47	Poslušanje glasbe	Poslušanje glasbe	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA48	Pomoč doma	Pomoč doma	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA49	Nakupovanje	Nakupovanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA50	Pomoč sosedom	Pomoč sosedom	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA51	Prostočasne družabne igre	Igranje družabnih iger	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA52	Večinoma grem s svojci	Večinoma nikam ne gre sama	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA53	Ja dobim nagrado v vdc-ju	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
AA54	Denarno pomoč	Vir dohodka: denarna pomoč	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta

AA55	Ja, dovolj	Dovolj denarja za osnovne potrebščine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
AA56	Večinoma mi kupijo stvari, tako da ne rabim nič	Finančna pomoč družine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
AA57	Ja, imam	Dovolj denarja za pristočasne aktivnosti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
AA58	Prek društva Sožitje na tabore in letovanja enkrat na leto	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA59	V Ljubljano k sorodnikom	Dopust pri sorodnikih v Ljubljani	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
AA60	Odvisno od tega kaj rabim, večinoma porabim sproti	Denar porablja sproti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
AA61	Mislim, da je dovolj	Ne potrebuje več denarja za dostojno življenje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
AA62	V hiši	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
AA63	Ja je dostopno in prilagojeno	Prilagojeno, dostopno stanovanje	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
AA64	Ja imam svojo sobo, se lahko umaknem	Ima svojo sobo	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
AA65	Ja. Zelo redko, da bi kaj bilo	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
AA66	Ne	Ne doživeti nasilja	Varnost	Ocena socialnega konteksta
AA67	Večinoma se umaknem	Umik ob občutku ogroženosti, strahu	Varnost	Ocena socialnega konteksta
AA68	Se o tem pogovorim s svojci in zaposlenimi na vdc	Pogovor s svojci ali zaposlenimi ob občutku ogroženosti, strahu ljudi ali okolja	Varnosti	Ocena socialnega konteksta
AA69	Da	Počuti se zdravo	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
AA70	Ne, poskrbim sama	Samostojno jemanje zdravil	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
AA71	Se gibam	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
AA72	Pazim, da jem zmerno	Zdrava prehrana	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
AA73	Zdravo spanje, imam določeno uro, da grem spat, imam določeni ritual	Reden spanec	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta

AA74	Potem ostanem doma	Ob bolezni ostane doma	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
AA75	Pijem kakšne čaje	Pitje čajev	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
AA76	Pa moram jesti zdravila	Jemanje zdravil ob bolezni	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
AA77	Mi pomagajo svojci	Skrb svojcev ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA78	Ja je prijazen	Prijazen osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
AA79	ampak je pri nas težko dobiti zdravnika in se moraš temu prilagajati	Težko dobiti prostega zdravnika	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
AA80	Ja me svojci spremljajo in peljejo k zdravniku	Prevoz in spremljanje svojcev k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA81	Ja	Razumevanje navodil lekarnarjev	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
AA82	Mogoče to, da rabim več časa, da se navadim na določeno okolje	Potrebno več časa na privajanje novemu okolju	Spremembe v življenju zaradi starosti	Ocena socialnega konteksta
AA83	Doma, s svojci	Življenje s svojci	Predstava prihodnosti	Potrebe
AA84	Ne vem, v vdc-ju je fajn	Delo v vdc-ju	Predstava prihodnosti	Potrebe
AA85	Sama zjutraj vstanem	Samostojno jutranje vstajanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA86	Sama grem k nočnemu počitku	Samostojen odhod k nočnemu počitku	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA87	Svojci	Obisk prireditve s svojci	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA88	Svojci	Pomoč svojcev pri pripravi obrokov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA89	Svojci	Obisk frizerja s svojci	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA90	Svojci	Pomoč svojcev pri obisku zdravnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA91	Svojci	Skupni obiski prijateljev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA92	Svojci	Skupni obiski sorodnikov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA93	V družini	Skupno praznovanje rojstnega dneva	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA94	Sam	Samostojna izbira oblačil in obutve	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA95	Sam, s svojci	Samostojno in skupno preživljanje počitnic	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA96	Svojci	Pomoč svojcev pri nakupovanju	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA97	Sam	Samostojno čiščenje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA98	Sam	Samostojni sprehodi	Organizacija dneva	Ocena življenja

AA99	Svojci	Pomoč svojcev pri pranju perila	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA100	Svojci	Pomoč svojcev pri izbiri dni za koriščenje dopusta	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA101	Sam	Samostojna uporaba računalnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA102	Sam	Samostojna uporaba telefona	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
AA103	Vključena sem tudi v Rdeči križ v Ljutomeru	Vključenost v Rdeči Križ	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA104	Nekje enkrat na leto, odvisno kako me povabijo	Obisk organizacij enkrat na leto, odvisno od povabil	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA105	Da	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA106	So prijazni, dostopni	Prijaznost, dostopnost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena socialnega konteksta
AA107	Mogoče pogrešam malo več to, da bi oni sami večkrat povabili na pogovor	Pogreša več pogovorov na centru	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
AA108	Malo več glasbe, petja - kakšni pevski zbori	Pogreša več petja, možnost pevskih zborov	Potrebe po službah	Potrebe
AA109	Trenutno si želim naučiti risanja na steklo	Učenje novih tehnik risanja	Želje za prihodnost	Potrebe
AA110	Ne, sem zadovoljna	Ne pogreša družbe	Potrebe po službah	Potrebe
AA111	Ja, sem zadovoljna	Zadovoljstvo z dosegljivostjo in možnostjo prevozov	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
AA112	Ne	Ne pogreša pomoči pri gospodinjskih opravilih	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
AA113	Všeč mi je druženje, se pogovarjamo ali gremo kam na sprehod, sladoled, kavico, delajo z nami	Želi si družbe in pogovorov s prostovoljci	Potrebe po službah	Potrebe
AA114	Da	Pozna delo varuha človekovih pravic	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
AA115	Mogoče, da bi se center za socialno delo več vključil in pomagal	Večja vključenost csd-ja	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
AA116	Zelo veliko mi pomeni, da bi bilo več delavnic za ustvarjanje, da lahko spoznaš različne stvari in ustvarjaš. To pogrešam	Pogreša več delavnic za ustvarjanje, druženje	Potrebe po službah	Potrebe
AA117	Želela bi si tudi več samostojnosti	Želja po večji samostojnosti	Želje za prihodnost	Potrebe
AA118	Mogoče, da bi imeli več možnosti različnega dela. pred časom sem delala in pomagala v cvetličarni, mogoče takšne stvari so zelo fajn.	Potreba po različnih možnostih dela, zaposlitve	Potrebe po službah	Potrebe

Št. izjave	izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
------------	--------	-------	------------	---------------

BB1	Zjutraj se zbudim	Jutranje vstajanje	Običajen dan	Ocena življenja
BB2	Grem v vdc	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
BB3	Doma pa grem na sprehod	Sprehodi	Običajen dan	Ocena življenja
BB4	Se ukvarjam z nečaki	Druženje z nečaki	Običajen dan	Ocena življenja
BB5	Družina	Pomembnost družine	Vrednote	Ocena življenja
BB6	Zaupanje, da ne lažeš	Medsebojno zaupanje	Vrednote	Ocena življenja
BB7	Spoštovanje	Medsebojno spoštovanje	Vrednote	Ocena življenja
BB8	Odnosi	Imeti dobre odnose z ljudmi	Vrednote	Ocena življenja
BB9	S Starši	Skupno življenje s starši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
BB10	Z nobenim, nič	Nima stikov z ljudmi v svoji okolici	Stiki	Ocena socialnega konteksta
BB11	Družim se s temi na vdc-ju	Prijatelji v vdc-ju	Stiki	Ocena socialnega konteksta
BB12	Sorodniki	Druženje s sorodniki	Stiki	Ocena socialnega konteksta
BB13	S sorodniki ob kakšnih dogodkih, praznovanjih	Druženja ob priložnostih	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
BB14	Prijatelje pa imam v vdc-ju, ki jih vidim vsak dan	Vsakodnevni stiki s prijatelji v vdc	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
BB15	Ne, nimamo nobenih posebnih mest	Nima posebnih mest za srečevanje z ljudmi	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
BB16	Pa gremo kam domov na obiske	Obiski na domu	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
BB17	Predvsem mami	Zaupanje mami	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB18	Skupaj z mamo	Mama pomaga pri vsakdanjih opravilih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB19	Ja, na mamo	V stiski se obrne na mamo	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB20	Ne nimam nekih stikov	Nima veliko stikov z drugimi ljudmi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
BB21	Z obiski	Vzdrževanje stikov z obiski	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
BB22	Ne uporabljam telefona	Ne uporablja telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
BB23	Ne, skupaj z mamo	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB24	Ne	V domačem kraju ni urejen javni prevoz	Formalna pomoč	Ocena služb
BB25	Bi si pa želela da bi, da bi lahko sama kam šla	Želja po ureditvi javnih prevozov	Potrebe po službah	Potrebe
BB26	Ne	Ne uporablja javnih prevozov	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB27	Ne	Nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
BB28	No v Sožitje	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB29	Hodim na tabore, letos grem v Savudrijo	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB30	Hodim v vdc	Delo v vdc	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
BB31	V spremstvu	Mama jo spremlja v službo	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB32	Ja rada hodim v službo. To, da se razumemo s sodelavci in prijatelji	Rada hodi v službo, ima prijatelje	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta

BB33	Gledam televizijo, filme	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB34	Sprehodi	Sprehodi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB35	Druženje s prijatelji	Druženje s prijatelji	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB36	Poslušanje glasbe	Poslušanje glasbe	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB37	Kolesarjenje	Kolesarjenje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB38	Uporaba računalnika	Uporaba računalnika	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB39	Pomoč doma	Pomoč doma	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB40	Branje	Branje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB41	Ples	Ples	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
BB42	Ja včasih	Občasni samostojni obiski k frizerju	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
BB43	Ja v vdc-ju	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB44	Denarno pomoč	Vir dohodka: denarna pomoč	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB45	Ja, dovolj	Dovolj denarja za osnovne potrebščine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB46	Starši poskrbijo	Finančna pomoč družine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB47	Ja, imam	Dovolj denarja za prostočasne aktivnosti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB48	Ga tudi prihranim	Denar lahko prihrani	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB49	Ne	Ne potrebuje več denarja za dostojno življenje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
BB50	V hiši na vasi	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
BB51	Ja	Prilagojeno, dostopno stanovanje	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
BB52	Ja, imam svojo sobo	Svoja soba	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
BB53	Varno	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
BB54	Ne	Ne doživetje nasilja	Varnost	Ocena socialnega konteksta
BB55	Nisem še imela takšne izkušnje	Ni imela izkušnje z občutkom ogroženosti, strahu ljudi ali okolja	Varnost	Ocena socialnega konteksta
BB56	Da	Počuti se zdravo	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
BB57	Ja, mi mama pomaga	Pomoč mame pri jemanju zdravil	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB58	V redu, se gibljem	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
BB59	Pazim tudi kaj jem, ne smem vseh stvari	Dietna prehrana	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
BB60	Sem doma	Ob bolezni ostane doma	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
BB61	Mama skrbi za mene	Skrb mame ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

BB62	Večinoma počivam	Ob bolezni počiva	Skrb za zdravje	Ocena socialnega konteksta
BB63	Ja se razumem, je prijazen	Prijazen osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
BB64	Mama	Mama jo spremlja in pelje k zdravniku	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB65	Ne	Ne pogreša pomoči pri obisku zdravnika	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
BB66	Ja	Razumevanje navodil lekarnarjev	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
BB67	Ne, zaenkrat ne	Ne jemlje redno zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
BB68	Ne, nič	Ni sprememb	Spremembe v življenju zaradi starosti	Ocena socialnega konteksta
BB69	Ne vem, nič nisem razmišljala	Ni razmišljala o prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe
BB70	Mi je všeč tako kot je	Želja, da ostane enako kot je sedaj	Predstava prihodnosti	Potrebe
BB71	Bi bila v vdc-ju	Delo v vdc-ju	Predstava prihodnosti	Potrebe
BB72	Sam	Samostojno jutranje vstajanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB73	Sam	Samostojen odhod k nočnemu počitku	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB74	Svojci	Obisk prireditev s svojci	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB75	Svojci	Pomoč svojcev pri pripravi obrokov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB76	Sam	Samostojen obisk frizerja	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB77	Svojci	Pomoč svojcev pri obisku zdravnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB78	Sam	Samostojen obisk prijateljev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB79	Svojci	Skupni obiski sorodnikov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB80	V družini	Skupno praznovanje rojstnega dneva	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB81	Sam	Samostojna izbira oblačil in obutve	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB82	Sam, s svojci	Skupno preživljanje počitnic	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB83	Svojci	Pomoč svojcev pri nakupovanju	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB84	Sam	Samostojno čiščenje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB85	Svojci	Skupni sprehodi s svojci	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB86	Svojci	Pomoč svojcev pri pranju perila	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB87	Svojci	Pomoč svojcev pri izbiri dni za koriščenje dopusta	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB88	Sam	Samostojna uporaba računalnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
BB89	Ne, nimamo nič. Samo Sožitje	Drugih organizacij kot je Sožitje ni	Vrste služb	ocena služb
BB90	Ne	Ni še obiskala csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

BB91	Vsega imam dovolj	Na voljo dovolj vsega	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
BB92	Trenutno nič	Nima želja po pridobitvi novih znanj ali veščin	Želje za prihodnost	Potrebe
BB93	Ne, imam prijateljev v vdc-ju	Ne pogoša družbe	Potrebe po službah	Potrebe
BB94	Ja	Zadovoljstvo z dosegljivostjo in možnostjo prevozov	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
BB95	Ne	Ne pogoša pomoči pri gospodinskih opravilih	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
BB96	Ja bi bila vesela, predvsem da bi se družili, pogovarjali	Želi si družbe in pogovorov s prostovoljci	Potrebe po službah	Potrebe
BB97	Ne	Ne pozna delo varuha človekovih pravic	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
BB98	Ne, na svojo družino, druga pa ni	Pomoč samo znotraj družine, druge pomoči ni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

Št. izjave	izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
CC1	Kak pridem z vdc-ja si naredim glasbo	Poslušanje glasbe	Običajen dan	Ocena življenja
CC2	Imam skobčevko, ki ima zelo rad glasbo	Ukvarjanje s skobčevko	Običajen dan	Ocena življenja
CC3	Včasih grem k botri	Druženje z botro	Običajen dan	Ocena življenja
CC4	Grem kam na sprehod	Sprehodi	Običajen dan	Ocena življenja
CC5	Prijateljstvo in družba	Prijateljstvo in družba	Vrednote	Ocena življenja
CC6	Najbolj pa to, da se zoperstavim za druge	Odločnost, zoperstaviti se za druge	Vrednote	Ocena življenja
CC7	Sami	Živi sama	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
CC8	S kakšnimi prijatelji, prijateljicami	Stiki s prijatelji, prijateljicami	Stiki	Ocena socialnega konteksta
CC9	Včasih pa grem kam na pijačo	Druženje ob pijači	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
CC10	Enkrat ali dvakrat na teden	Druženja enkrat ali dvakrat na teden	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
CC11	Še moja rodbina	Zaupanje širši družini, predvsem teti	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC12	Nekaj sama	Delno sama poskrbi za vsakdanja opravila	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
CC13	Nekaj pa rodbina	Pomoč svojcev pri vsakdanjih opravilih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC14	Ko sem slabe volje, se obrnem na botro in tudi na ostalo rodbino	V stiski se obrne teto in ostale v družini	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC15	Ja	Druženje s sosedi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
CC16	Prek telefona	Vzdrževanje stikov prek telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta

CC17	Socialnih omrežij	Vzdrževanje stikov prek socialnih omrežij	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
CC18	ali pa s kom igram igrice in si z njimi pišem	Igranje igrice in dopisovanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC19	DA , včasih sama, včasih pa z rodbino	Pomoč svojcev pri nakupovanju	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC20	Ne	V domačem kraju ni urejen javni prevoz	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC21	Ne uporabljam, si ne želim	Ne uporablja javnih prevozov	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC22	Ne	Nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
CC23	V sožitje	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC24	Skupaj hodimo na različne izlete	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC25	Hodim v vdc	Delo v vdc	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
CC26	Sami	V vdc hodi sama	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
CC27	Ja, rada delam	Rada hodi v službo, rada dela	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
CC28	Grem na sprehode	Sprehodi	Prosti čas	ocena socialnega konteksta
CC29	Poslušam glasbo	Poslušanje glasbe	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC30	Druženje s prijatelji	Druženje s prijatelji	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC31	Gledanje televizije	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC32	Obisk kina gledališča ali koncertov	Obisk kina gledališča ali koncertov	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC33	Uporaba računalnika	Uporaba računalnika	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC34	Pomoč doma	Pomoč doma	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC35	Branje	Branje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC36	Kasaške dirke	Obisk kasaških dirk	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta

CC37	Kvačkanje	Kvačkanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC38	Se igram s psom pri botri	Ukvarjanje z živalmi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC39	Sem v pisarni pri botru in zlagam papirje	Delo v pisarni, zlaganje papirjev	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
CC40	Ja večkrat	Sama gre v trgovine	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
CC41	Ja v vdc-ju	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
CC42	Denarno pomoč ter varstveni dodatek	Vir dohodka: denarna pomoč in varstveni dodatek	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
CC43	Za zdaj je zadosti	Dovolj denarja za osnovne potrebščine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
CC44	Ja, imam	Dovolj denarja za pristočasne aktivnosti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
CC45	Ja lahko tudi prihranim	Denar lahko prihrani	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
CC46	Ne	Ne potrebuje več denarja za dostojno življenje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
CC47	V stanovanju v Ljutomeru	Živi v stanovanju v mestu	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
CC48	Ja	Prilagojeno, dostopno stanovanje	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
CC49	Ja imam svojo stanovanje	Svojo stanovanje	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
CC50	Počutim se varno	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
CC51	Ne	Ne doživetja nasilja	Varnost	Ocena socialnega konteksta
CC52	Me ni strah, sem domačinka	Nima strahu pred ljudmi ali okoljem	Varnost	Ocena socialnega konteksta
CC53	Da	Počuti se zdravo	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
CC54	Vse sama	Samostojno jemanje zdravil	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
CC55	Zdaj poleti se bom začela malo bolj gibati, hoditi v brege	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
CC56	Čist odvisno, sem doma	Ob bolezni ostane doma	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
CC57	Mi pomaga rodbina	Skrb svojcev ob bolezni	Neformalna pomoč	ocena socialnega konteksta

CC58	Ja, je prijazen	Prijazen osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
CC59	Botra	Teta jo spremlja in pelje k zdravniku	Neformalna pomoč	ocena socialnega konteksta
CC60	Ja	Razumevanje navodil lekarnarjev	Samopomoč	ocena socialnega konteksta
CC61	Ja določena zdravila ja, si jih pripravim	Redno jemanje zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
CC62	Ne, je vse enako	Ni sprememb	Spremembe v življenju zaradi starosti	Ocena socialnega konteksta
CC63	V tujino bi rada šla ali pa se odselila	V prihodnosti bi rada šla v tujino, se tja odselila	Želje za prihodnost	Potrebe
CC64	Rada bi potovala	Želja po potovanju	Želje za prihodnost	Potrebe
CC65	Delala kaj z živalmi	Delo z živalmi	Želje za prihodnost	Potrebe
CC66	Imamo premalo možnosti	Premalo možnosti za delo	Potrebe po službah	Potrebe
CC67	Sam	Samostojno jutranje vstajanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC68	Sam	Samostojen odhod k nočnemu počitku	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC69	Sam	Samostojen obisk prireditev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC70	Sam	Samostojna priprava zajtrka, malice, večerje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC71	Svojci	Pomoč svojcev pri kuhanju, pripravi kosila	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC72	Svojci	Obisk frizerja s svojci	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC73	Svojci	Pomoč svojcev pri obisku zdravnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC74	Sam	Samostojen obisk prijateljev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC75	Sam	Samostojen obisk sorodnikov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC76	Pri botri	Skupno praznovanje rojstnega dneva	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC77	Sam	Samostojna izbira oblačil in obutve	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC78	Sam, s svojci	Samostojno in skupno preživljanje počitnic	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC79	Sam, s svojci	Samostojno in skupno nakupovanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC80	Sam	Samostojno čiščenje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC81	Sam	Samostojni sprehodi	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC82	Svojci	Pomoč svojcev pri pranju perila	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC83	Svojci	Pomoč svojcev pri izbiri dni za koriščenje dopusta	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC84	Sam	Samostojna uporaba računalnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
CC85	Sam	Samostojna uporaba telefona	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja

CC86	Večgeneracijski center	Obisk večgeneracijskega centra	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC87	Odkisno kaj imajo na urniku v Večgeneracijskem, kakšne delavnice	Obisk organizacij odkisno od aktivnosti	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC88	Da	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC89	So zelo prijazni, mi pomagajo	Prijaznost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
CC90	Glavno je to, da imam zdaj svojo stanovanje in mir	Ceni, da ima svojo stanovanje in mir	Vrednote	Ocena življenja
CC91	Rada bi šla v glasbeno šolo, se naučila igrati klavir	Želja po učenju klavirja	Želje za prihodnost	Potrebe
CC92	Rada bi spoznala mojega vzornika, šepetalca psom	Želja po spoznanju vzornika	Želje za prihodnost	Potrebe
CC93	Ne	Ne pogrša družbe	Potrebe po službah	Potrebe
CC94	Ja	Zadovoljstvo z dosegljivostjo in možnostjo prevozov	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
CC95	Ne	Ne pogrša pomoči pri gospodinjskih opravilih	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
CC96	Bi se družili, pogovarjali	Želi si družbe in pogovorov s prostovoljci	Potrebe po službah	Potrebe
CC97	Da	Pozna delo varuha človekovih pravic	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC98	Ja imam prijatelje	Po pomoč se lahko obrne na prijatelje ali družino	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
CC99	Želim si več koncertov, druženja	Želja po več koncertih, druženjih	Potrebe po službah	Potrebe
CC100	Kakšnih delavnic	Želja po več delavnicah	Potrebe po službah	Potrebe

Št. izjave	izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
DD1	Delam v tkalski delavnici na statvah	Delo v tkalski delavnici na statvah	Običajen dan	Ocena življenja
DD2	Hodim peš v delavnico	V vdc hodi sam	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
DD3	Delat pridem ob pol osmih do pol dveh	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
DD4	Ko pridem domov gremo v vinograd	Delo v vinogradu	Običajen dan	Ocena življenja
DD5	Delo okrog hiše	Zunanja dela	Običajen dan	Ocena življenja
DD6	Sem tudi član ribiške družine	Vključenost v ribiško društvo	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD7	Spoštovanje do staršev, da se lahko z njimi normalno pogovoriš	Spoštovanje do staršev	Vrednote	Ocena življenja
DD8	S starši	Skupno življenje s starši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta

DD9	S sosedi v vinogradi in polno	Druženje s sosedi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
DD10	Zdaj grem domov, če srečam koga poznanega se tudi pogovarjam	Mimoidoča srečanja	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
DD11	V delavnici imam prav tako prijatelje	Prijatelji v vdc-ju	Stiki	Ocena socialnega konteksta
DD12	Večkrat se dobimo na kakšnih rojstnih dnevih ali kaj takega.	Druženja ob priložnostih	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
DD13	Smo doma, ali gremo na obiske domov k mojima dvema bratoma.	Obiski doma	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
DD14	Mentorici Suzani, Metki in vsem v vdc-ju	Zaupanje zaposlenim v vdc-ju	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD15	Doma, mami in bratu	Zaupanje družini, predvsem mami in bratu	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD16	Oblachim se sam, sem samostojen	Samostojno oblačenje	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
DD17	Po nakupih pa gremo z mamo	Prevoz s svojci po opravkih	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD18	Ja seveda, na mentorico in koga koli	V stiski se obrne na zaposlene v vdc-ju	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD19	Tudi na domače	V stiski se obrne na družino	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD20	V živo	Vzdrževanje stikov v živo	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
DD21	Včasih prideta brata z družino na obisk. Spijemo kavo in kaj rečemo	Vzdrževanje stikov z obiski	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
DD22	Da imam svoj telefon	Vzdrževanje stikov prek telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
DD23	Ob vikendih večkrat pridejo, imajo otroke, ki hodijo v šolo, zato lahko ob vikendih	Stiki s sorodniki ob vikendih	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
DD24	DA , včasih mi mama napiše listek in grem sam ali pa skupaj	Pomoč svojcev pri nakupovanju	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD25	Da	V domačem kraju je urejen javni prevoz	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD26	Ne	Ne uporablja javnih prevozov	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD27	Ne	Pri uporabi javnega prevoza ne pogoša pomoči	Zadovoljstvo s službami	ocena služb

DD28	Ne	Nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
DD29	V Sožitje	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD30	Imamo ribiške akcije	Ribiške akcije (izlov rib) v okviru ribiškega društva	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD31	Prek Sožitja sem v upravnem odboru	Sodelovanje v upravnem odboru	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD32	Lani smo bili na izletu po Slovenski obali in Topolšici, tudi letos gremo na različne izlete.	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD33	V vdc	Delo v vdc	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
DD34	Ja. Meni je všeč družba	Rad hodi v službo, ima delo in družbo	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
DD35	Delo v vinogradu	Delo v vinogradu	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD36	Spremljam aktualna dogajanja po novicah	Spremljanje novic	Prosti čas	ocena socialnega konteksta
DD37	Šport	Spremljanje športa	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD38	Druženje s prijatelji	Druženje s prijatelji	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD39	Gledanje televizije	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD40	Poslušanje glasbe	Poslušanje glasbe	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD41	Sprehod	Sprehodi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD42	Uporaba računalnika	Uporaba računalnika	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD43	Pomoč doma	Pomoč doma	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD44	Branje	Branje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD45	Pomoč sosedom	Pomoč sosedom	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD46	Namizni tenis	Igranje namiznega tenisa	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta

DD47	Dobim nagrado v vdc	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD48	Po očetu imam penzijo	Vir dohodka: pokojnina po očetu	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD49	Imam dovolj denarja	Dovolj denarja za osnovne potrebščine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD50	Če kaj dodatno potrebujem rečem mami ali bratu.	Finančna pomoč družine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD51	Ja si tudi šparam	Dovolj denarja za pristočasne aktivnosti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD52	Enodnevni izleti ali dlje	Enodnevni izleti ali daljše počitnice	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD53	Z mamu pa sva izkoristila tudi bone in šla v terme.	Skupne počitnice z mamu	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
DD54	Ja, si prišparam	Denar lahko prihrani	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD55	Ne	Ne potrebuje več denarja za dostojno življenje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
DD56	V hiši	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
DD57	Ja	Prilagojeno, dostopno stanovanje	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
DD58	Ja lahko	Ima svojo sobo	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
DD59	V redu se počutim, varno	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
DD60	Ne	Ne doživlja nasilja	Varnost	Ocena socialnega konteksta
DD61	Ne, me ni strah	Nima strahu pred ljudmi ali okoljem	Varnost	Ocena socialnega konteksta
DD62	Da	Počuti se zdravo	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
DD63	Trenutno ne jemljem zdravil	Ne jemlje redno zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
DD64	Nič kaj posebnega, veliko sem zunaj, se gibljem	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
DD65	Zdaj ko sem imel probleme s kolenom	Težave s koleni	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
DD66	Sem hodil na terapije	Ob bolezni gre na fizioterapije	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
DD67	Ja moja zdravnica je prijazna	Prijazna osebna zdravnica	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
DD68	Mama prej pokliče me naroči in samo grem	Samostojen obisk zdravnika	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta

DD69	Zaenkrat še je mama zdrava in mi ona pomaga	Skrb mame ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD70	Me vozi na kakšne terapije, ali pa pride brat	Prevoz s svojci na terapije	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD71	Ja	Razumevanje navodil lekarnarjev	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
DD72	Ne ukvarjam se več s toliko aktivnostmi	Ne ukvarja se več s toliko aktivnostmi	Spremembe v življenju zaradi starosti	Ocena socialnega konteksta
DD73	Nisem o tem razmišljal	Ni razmišljal o prihodnosti	Predstava prihodnosti	Potrebe
DD74	Nimam nobenih želja, še naprej bi živel tako kot zdaj	Želja, da ostane enako kot je sedaj	Predstava prihodnosti	Potrebe
DD75	Mogoče bi se naučil igrati kakšni instrument	Želja po učenju igranja instrumenta	Želje za prihodnost	Potrebe
DD76	Sam	Samostojno jutranje vstajanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD77	Sam	Samostojen odhod k nočnemu počitku	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD78	Sam	Samostojen obisk prireditev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD79	Sam	Samostojna priprava obrokov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD80	Sam	Samostojen obisk frizerja	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD81	Sam	Samostojen obisk zdravnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD82	Sam	Samostojen obisk prijateljev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD83	Sam	Samostojen obisk sorodnikov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD84	V družinskem krogu in v delavnici	Skupno praznovanje rojstnega dneva	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD85	Sam	Samostojna izbira oblačil in obutve	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD86	Sam, s svojci	Samostojno in skupno preživljanje počitnic	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD87	Sam, s svojci	Samostojno in skupno nakupovanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD88	Sam	Samostojno čiščenje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD89	Sam	Samostojni sprehodi	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD90	Svojci	Pomoč svojcev pri pranju perila	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD91	Svojci	Pomoč svojcev pri izbiri dni za koriščenje dopusta	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD92	Sam	Samostojna uporaba računalnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD93	Sam	Samostojna uporaba telefona	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
DD94	No ribiško društvo, se dobimo s prijatelji in pogovarjamo	Druženje v okviru ribiškega društva	Vrste služb	ocena služb

DD95	Odkvisno od aktivnosti	Obisk organizacij odkvisen od aktivnosti	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD96	Ne	Ni še obiskal csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD97	Ne	Ne pogreša družbe	Potrebe po službah	Potrebe
DD98	Ja	Zadovoljstvo z dosegljivostjo in možnostjo prevozov	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
DD99	Ne	Ne pogreša pomoči pri gospodinjstkih opravilih	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
DD100	Ja bi, se pogovarjamo, družimo	Želi si družbe in pogovorov s prostovoljci	Potrebe po službah	Potrebe
DD101	Ne	Ne pozna delo varuha človekovih pravic	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD102	Ja na mentorje v vdc-ju in družino	Po pomoč se lahko obrne na zaposlene v vdc-ju in družino	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
DD103	Lahko bi bilo več društev	Želja po več društvih	Potrebe po službah	Potrebe

Št. izjave	izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
FF1	Pa doma in te različno malo	Različna dela doma	Običajen dan	Ocena življenja
FF2	S psom na sprehode, se malo razgiblješ	Sprehodi s psom	Običajen dan	Ocena življenja
FF3	No do pol treh sem v vdc-ju	Vključenost v vdc	Običajen dan	Ocena življenja
FF4	Grem s kombijem domov	Samostojen organiziran prevoz v vdc	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF5	Družina	Pomembnost družine	Vrednote	Ocena življenja
FF6	Z vsemi si biti dober	Imeti dobre odnose z ljudmi	Vrednote	Ocena življenja
FF7	S starši	Skupno življenje s starši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
FF8	S sosedi	Druženje s sosedi	Stiki	Ocena socialnega konteksta
FF9	Kakšnimi prijatelji	Druženje s prijatelji, prijateljicami	Stiki	Ocena socialnega konteksta
FF10	S sosedi večkrat, se kaj dobimo	Večkratni stiki s sosedi	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
FF11	Drugače pa tudi ob kakšnih praznovanjih	Druženja ob priložnostih	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
FF12	Doma	Obiski na domu	Značilnosti stikov	Ocena socialnega konteksta
FF13	Sosedom	Zaupanje sosedom	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF14	Sorodnikom	Zaupanje sorodnikom	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF15	Večinoma sam	Sam gre v trgovine	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
FF16	Včasih me pa peljejo v trgovino po tiste večje stvari	Prevoz s svojci v trgovino za večje nakupe	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF17	Doma z družino, sestro	V stiski se obrne na družino	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta

FF18	Tukaj pa s temi uporabniki	V stiski se obrne na prijatelje v vdc-ju	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF19	Ja prek telefona	Vzdrževanje stikov prek telefona	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
FF20	Pa tak osebno se vidimo	Vzdrževanje stikov v živo	Vzdrževanje stikov v živo	Ocena socialnega konteksta
FF21	Da imam svoj telefon	Uporablja svoj telefon	Vzdrževanje stikov	Ocena socialnega konteksta
FF22	Ne	V domačem kraju ni urejen javni prevoz	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF23	Ne	Ne uporablja javnih prevozov	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF24	Ne	Pri uporabi javnega prevoza ne pogreša pomoči	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
FF25	Pa ne, jaz sem to že vse navajen	Nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
FF26	V gasilsko društvo	Vključenost v gasilsko društvo	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF27	Sožitje	Vključenost v društvo Sožitje	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF28	Nisem aktiven član gasilskega društva, rad pa grem kaj pomagat, če treba	Ni aktiven član društva, po potrebi pomaga	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF29	S Sožitjem pa gremo na kakšne izlete	Tabori v okviru Sožitja	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF30	V vdc	Delo v vdc	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
FF31	Ja, rad delam različne stvari iz lesa	Rad hodi v službo, izdeluje stvari iz lesa	Zaposlitev	Ocena socialnega konteksta
FF32	Grem s psom na sprehode	Sprehodi s psom	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF33	Različno kaj okoli hiše	Dela zunaj okrog hiše	Prosti čas	ocena socialnega konteksta
FF34	Druženje s prijatelji	Druženje s prijatelji	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF35	Gledanje televizije	Gledanje televizije	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF36	Poslušanje glasbe	Poslušanje glasbe	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF37	Obisk kina gledališča ali koncertov	Obisk kina gledališča ali koncertov	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF38	Kolesarjenje	Kolesarjenje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF39	Uporaba računalnika	Uporaba računalnika	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF40	Pomoč doma	Pomoč doma	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF41	Branje	Branje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF42	Nakupovanje	Nakupovanje	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF43	Pomoč sosedom	Pomoč sosedom	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF44	V vdc-ju	Nagrada za delo v vdc-ju	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
FF45	Denarno pomoč	Vir dohodka: denarna pomoč	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta

FF46	Za mene je zadosti	Dovolj denarja za osnovne potrebsčine	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
FF47	Ja imam	Dovolj denarja za prostočasne aktivnosti	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
FF48	Včasih na kakšne izlete, kakšna dva dni, da malo vidiš	Večdnevni izleti	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF49	Ja, si prihranim	Denar lahko prihrani	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
FF50	Ne, za mene je dovolj	Ne potrebuje več denarja za dostojno življenje	Materialni položaj	Ocena socialnega konteksta
FF51	V hiši	Živi v hiši	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
FF52	Ja	Prilagojeno, dostopno stanovanje	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
FF53	Ja imam svojo sobo	Ima svojo sobo	Stanovanje	Ocena socialnega konteksta
FF54	Ja se počutim varno, so prijazni	Občutek varnosti v domačem okolju	Varnost	Ocena socialnega konteksta
FF55	Ne	Ne doživetje nasilja	Varnost	Ocena socialnega konteksta
FF56	Nimam s tem problemov	Nima strahu pred ljudmi ali okoljem	Varnost	Ocena socialnega konteksta
FF57	Da	Počuti se zdravo	Zdravstveno stanje	Ocena zdravja
FF58	Ne, to jaz vse sam	Samostojno jemanje zdravil	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
FF59	Jemljem zdravila	Redno jemanje zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
FF60	Se gibljem	Gibanje	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
FF61	Domači pomagajo skrbeti	Skrb svojcev ob bolezni	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF62	Sem doma, počivam	Ob bolezni ostane doma	Skrb za zdravje	ocena zdravja
FF63	Ja, je prijazen, mi razloži vse stvari	Prijazen osebni zdravnik	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
FF64	Grem sam	Samostojen obisk zdravnika	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
FF65	Ja	Razumevanje navodil lekarnarjev	Samopomoč	Ocena socialnega konteksta
FF66	Ne	Ne jemlje redno zdravil	Skrb za zdravje	Ocena zdravja
FF67	Nisem nič kaj tak občutil, je enako	Ni sprememb	Spremembe v življenju zaradi starosti	Ocena socialnega konteksta
FF68	Ne razmišljam o takšnih stvareh	Ni razmišljal o prihodnosti	Predstava prihodnosti	potrebe
FF69	Da si samostojen	Želja po večji samostojnosti	Želje za prihodnost	Potrebe
FF70	Lahko živiš doma	Želja da lahko živiš doma	Želje za prihodnost	Potrebe
FF71	Sam	Samostojno jutranje vstajanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF72	Sam	Samostojen odhod k nočnemu počitku	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF73	Sam	Samostojen obisk prireditev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF74	Sam	Samostojna priprava obrokov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF75	Sam	Samostojen obisk frizerja	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF76	Sam	Samostojen obisk zdravnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja

FF77	Sam	Samostojen obisk prijateljev	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF78	Sam	Samostojen obisk sorodnikov	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF79	Sam	Samostojno praznovanje rojstnega dneva	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF80	Sam	Samostojna izbira oblačil in obutve	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF81	Sam, s svojci	Samostojno in skupno preživljanje počitnic	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF82	Sam, s svojci	Samostojno in skupno nakupovanje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF83	Sam	Samostojno čiščenje	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF84	Sam	Samostojni sprehodi	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF85	S svojci	Pomoč svojcev pri pranju perila	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF86	Svojci	Pomoč svojcev pri izbiri dni za koriščenje dopusta	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF87	Sam	Samostojna uporaba računalnika	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF88	Sam	Samostojna uporaba telefona	Organizacija dejavnosti	Ocena življenja
FF89	Pri nas ni nekih društev	V okolici ni nekih društev	Vrste služb	ocena služb
FF90	Da	Obisk csd-ja	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF91	Pa v redu, so prijazni	Prijaznost zaposlenih na csd	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
FF92	Nič, sem doma imam živali	Ukvarjanje z živalmi	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF93	Hodim pa v pevski zbor, mi je to dovolj	Petje v pevskem zboru	Prosti čas	Ocena socialnega konteksta
FF94	Ne	Ne pogreša družbe	Potrebe po službah	Potrebe
FF95	Ja v redu je urejeno	Zadovoljstvo z dosegljivostjo in možnostjo prevozov	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
FF96	Ne	Ne pogreša pomoči pri gospodinjstvih opravilih	Zadovoljstvo s službami	Ocena služb
FF97	Ja to je tudi v redu, da malo vidijo kaj se dogaja in družba.	Želi si družbe in pogovorov s prostovoljci	Potrebe po službah	Potrebe
FF98	Da	Pozna delo varuha človekovih pravic	Formalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF99	Predvsem družina	Po pomoč se lahko obrne na družino	Neformalna pomoč	Ocena socialnega konteksta
FF100	Lahko bi bilo več društev	Želja po več društvih	Potrebe po službah	Potrebe
FF101	Da bi ponovno bile kakšne razstave	Želja po razstavah	Potrebe po službah	Potrebe

9. 4 Oso kodiranje

9. 4. 1 Svojci

OCENA ŽIVLJENJA

Običajen dan

Vključenost v vdc (A1, B1, C1, D4, E1)
Skupen obrok (A2, E3, C5)
Pospravljanje (A3, B5, C11)
Sprehodi (A4, C10, E5)
Vsakodnevni opravki (A5)
Igranje družabnih iger (A6)
Gledanje televizije (A7, C9, D11, E6)
Preoblačenje (B3)
Čiščenje hiše (B4)
Sesanje (B6)
Brisanje posode (B7)
Dela klasične, standardne stvari (B8)
Preživljanje časa z osebno asistentko (C3)
Uporaba telefona (C6)
Igranje igrice (C7)
Kvačkanje (C8)
Spodbujanje s strani svojcev k večji samostojnosti (C12)
Vsakdan enaka rutina (D1)
Vstajanje ob pol sedmih (D2)
Oblačenje (D3)
Prihod iz vdc-ja okrog dveh (D6)
Delo na vrtu (D7)
Delo v vinogradu (D8)
Počiva (E4)
Poslušanje radia (E7)

Vrednote

Pomembnost družine (A9, B10, C14, D12)
Nagovarjanje z mamo (A10)
Ceni možnost obiskov (A17, E10)
Možnost udeleževanja koncertov in drugih dogodkov (C15)
Navezanost na živali (C16)
Zaupanje (C17)
Pogovarjanje (D10)
Možnost obiskovanja vdc (D14)
Ceni, da se lepo obnašaš, pozdraviš ljudi (D15)

Občinsko spodbujanje druženja

Ne spodbujanje druženja s strani občine, krajevne skupnosti (A18, B13, C21, D18, E12)
Spodbujanje druženja prepuščeno staršem (D19)

Družbeno zaznavanje oseb z IO

Različno sprejemanje odraslih oseb z IO (A19, C25)
Sprejetost odraslih oseb z IO (A20, D20, E13)
Predvidevanje o nesprejetosti v večjih mestih (A21)
Prijaznost ljudi, dobri odnosi (A76)
Negativno sprejemanje oseb z IO (B15)
Prisotnost predsodkov v družbi (B16)
Prijaznost nekaterih ljudi (C26)
Nestrpnost določenih ljudi (C27)
Ni razlik v družbi med ljudmi z IO (D22)
Družba oseb z IO ne podcenjuje (E14)

Družbena prikrajšanost

Prikrajšanost oseb z IO (B20, D24, E15)
Ne more se svobodno gibati, potrebna neprestana skrb za ljudi z IO (D25)
Ne prikrajšanost odraslih oseb z IO (A22, C28)

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Stiki

Naši vsakdanji kolegi (A11)
Druženje s sorodniki (A13, B31, C19, E9)
Druženje s sosedi (A14, D17)
Nima družbe v okolici, ni vrstnikov (A15, B11)
Stiki z očetom (A24)
Stiki z polbratom in polsestro (A25)
Stiki s teto (A27)
Nima svojih prijateljev ali zaupnikov (A34, B19, C38)
Prijatelji v vdc-ju (A35, B32, C18)
Ni druženja (B12)
Ni sosedskih stikov (B17)
Stiki s sestrčno in bratranci (B24, E16)
Se ne družijo s svojimi sorodniki (C20)
Stiki z družino (C29)
Stiki s sestro (C30)
Nima stikov s starši (C32)
Stiki z vnuki (D27)
Ni tesnih stikov z ljudmi v okolici (D69)
Druženje s T. (E8)
Druženje z bratom (D26, E11)

Značilnosti stikov

Sama ne hodi na obiske (A12, B18)
Vsakdanji sosedski stiki, pogovori (A16, D71)
Skupni obiski s svojci (A23)
Občasni stiki v živo s sorodniki v Ljubljani (A26)
Dobri stiki s sosedi (A32)
Druženje čez vikend (A39)
Druženje v vdc-ju (B14, D14)
Obiski sorodnikov (B25, C39)
Občasni stiki s sestro (C30)
Obiski na domu (B30, E17)
Ni zadržana, sama vzpostavi stik z ljudmi (C36)
Pozdrav sosedov ali drugih znancev (C37)
Občasno dopisovanje s kom (C40)
Pozdravlja in nagovarja vse ljudi v svoji okolici (D16)

Vzdrževanje stikov

Vzdrževanje stikov prek telefona (A36, C34, D33)
Vzdrževanje stikov prek facebooka (A37, C35)
Nima telefona (B33)
Ne uporablja telefona (E22)
Pogovarjanje z ljudmi v živo (D32, E24)

Neformalna pomoč

Izključenost sorodnikov iz oskrbe (A28, B26, C33, D30)
Pomoč tete pri oskrbi (A29)
Pomoč pri oskrbi po lastnih zmožnostih (A30)
Pomoč pri oskrbi znotraj gospodinjstva (A31)
Skupno pripravljane hrane (A43, C44)
Pomoč svojcev pri opravilih (A45)
Prevoz s svojci po opravkih (A46, B39, C48, D38, E28)
Spodbujanje s strani svojcev k večji samostojnosti (A52)
Ne razpolaga s svojim denarjem (A58, E43)
Pomoč pri jemanju zdravil, jo opomni (A84, C89)
Skrb tete ob bolezni (A88, C95)
Prevoz s teto k zdravniku (A89, C96)
Pomoč s strani družine (A104)

Svojci pripravijo hrano (B9, C42)
 Skrb znotraj družine (B29, E25)
 Starši likajo oblačila (B37)
 Starši jo učijo novih opravil (B38)
 Učenje uporabe bankomata in razpolaganja z denarjem (B48)
 Skrb mame ob bolezni (B76, D90, E69)
 Občasna pomoč drugih družinskih članov ob bolezni (B77)
 Prevoz z mamo k zdravniku (B78, D92, E70)
 Skrb odvisna od staranja staršev (B96)
 Pomoč pri razpolaganju z denarjem (C62)
 Skupni opravi s svojci (C65)
 Mama preverja in opozarja, da se preobleče, uredi in stušira (D35)
 Pomoč mame pri oskrbi, saj ni 100% samostojen (D36)
 Svojci so ga učili ravnati z denarjem (D52)
 Nekateri starši ne skrbijo za osebe z IO oviro (D76)
 Spremljevanje za B., ko kam gre (D96)
 Pomoč brata pri oskrbi (E20)
 Pomoč mame in očeta pri skrbi (E21)

Formalna pomoč

Samostojen organiziran prevoz v vdc (A47)
 Ne vključenost v društvo Sožitje s strani svojcev (A48, B40)
 Vključenost v društvo Sožitje (A49, B41, C50)
 Skrbništvo (A59)
 Odvzeta poslovna sposobnost (A60)
 Potreba po pomoči odvisna od vsakega posameznika (A108)
 Pomoč in svetovanje na csd (B90)
 Obisk csd-ja (A100, B88, C108, D107, E78)
 Želja po organiziranju skupin za svojce (A114, B102, C120, E94)
 Ni javnih prevozov do zdravnika (B79)
 Problem organiziranja skupin za svojce zaradi staranja populacije (B103)
 Osem urna asistenca (C4)
 Stiki in pomoč s strani csd-ja (C23)
 Csd je skrbnik (C61)
 Izobraževanja, srečanja v okviru osebnih asistentov (C121)
 Oba sta vključena v društvo Sožitje (D40, E30)
 Vključenost B. v invalidsko društvo (D41)
 Vključenost B. v ribiško društvo (D42)
 Sodelovanje mame in B v upravnem odboru Sožitje (D44)
 Skupine svojcev v okviru društva Sožitje, se pogovarjajo, pridobivajo informacije (D119)
 Sestanki v okviru društva Sožitje (D122)
 Vključenost v pohodniško društvo (E32)

Samopomoč

Samostojno oblačenje (A41, E36)
 Sama se uredi in umije (A42, D34)
 Pomaga pri lažjih opravilih (A44, B35)
 Sama odnese smeti oz. naredi to kaj ji rečejo (B36)
 Sama gre v trgovine, ima približni znesek denarja zraven (B49)
 Sama si namaže kruh ali pogreje kosmiče (C43)
 Pomivanje posode (C45)
 Pospravljanje, sesanje (C46)
 Pranje oblačil (C47)
 Sama hodi po mestu, v trgovine (C49)
 Delno razpolaga z denarjem (C64)
 Sama razpolaga z žepnino (C99)
 Dela po svojih zmožnostih (D9)
 Sam opravi nakup manjših stvari (D39)
 Razpolaga s svojim denarjem (D50)
 Zna ravnati z denarjem (D51)

Včasih gre sam k zdravniku (D91)
Zavedanje o previdnosti, premišljenosti ravnanj (D98)
Pospravljanje postelje (E27)

Prosti čas

Praznovanje rojstnih dni (A38)
Risanje (A50)
Sodelovanje pri hišnih opravilih (A51, B42, C53)
Sprehodi (A53, E39)
Gledanje televizije (A54, C57, E23, E36)
Igranje družabnih iger (A56)
Skupne počitnice s svojci (A61, C66, E45)
Tabori v okviru Sožitja (A62, B42, C51, D54, E31)
Brskanje po internetu (B34)
Dela na vrtu (B44)
Pomoč pri spravilu drv (B45)
Skupno preživljanje popoldnevov s teto (C41)
Kvačkanje (C54)
Ustvarjanje (C55)
Igranje igrice (C56)
Skrb za skobčevko (C58)
Skrb za druge na taborih, delna vloga mentorja (D21)
Pomaga sočloveku (D23)
Igra z vnuki (D28)
Skupno delo na vrtu in v vinogradu (D37)
Ribarjenje (D43)
Pomaga pri zunanjih delih (D45)
Uporaba računalnika in spremljanje dnevnih novic (D47)
Ne hodijo skupaj na počitnice (D53)
Skupne počitnice v okviru Sožitja (D54)
Veliko potuje (D56)
Vključevanje v različne aktivnosti znotraj družine (D75)
Branje (D101)
Spremljanje športa (D102)
Spremljanje novic po televiziji (E23)
Počivanje (E34)
Preživljanje časa zunaj (E35)
Druženje s sorodniki (E40)

Zaposlitev

Delo v vdc-ju (A56, B46, C59, D48, E41)
Zaposlitev v obsegu dvajset ur na teden (A57)
Delo v vdc predstavlja službo (A64)
Dela osem ur (B2)
Zaposlitev v obsegu osemindvajset do štirideset ur (B47)
Dela šest ur na dan (C2, D6, E2)
Zaposlitev v obsegu trideset ur na teden (C60, D49)
Zaposlitev v obsegu enaindvajset ur na teden (E42)

Materialni položaji

Dobra poskrbljenost za socialno varnost (A63, B51, D57, E46)
So primeri, kjer ni dobro poskrbljeno za socialno varnost (A65)
Vir dohodka: invalidska pokojnina (A66)
Nagrada za delo v vdc-ju (A67, B56, C70, D58, E47)
Mora preživeti s sredstvi, ki jih ima (A68)
Delajo in preživijo s tem kaj imajo (A69)
Zaželenih več sredstev (A70, C73)
V preteklosti ni bilo dobro poskrbljeno za socialno varnost (B52)
Premajhen dohodek na osebo z IO za oskrbo v preteklosti (B53)
Izboljšanje položaja socialne varnosti, dodatki v času korone (B54)

Ne dobijo regresa (B55)
 Vir dohodka: invalidska pokojnina in varstveni dodatek (B57)
 Lahko preživijo s sredstvi, ki jih imajo (B58, E49)
 Imajo dovolj sredstev za preživetje (B59, D62)
 Potrebni več sredstev, ko potrebuješ oskrbo (B60)
 Vir dohodka: žepnina (C63)
 Pomanjkanje sredstev (C67)
 Plačevanje najemnine, povečanje stroškov (C68)
 Vir dohodkov: socialna pomoč (C69)
 Ne more si vsega privoščiti (C71)
 Skrbno ravnanje z denarjem (C72)
 Vir dohodka: pokojnina po očetu in dodatek (D59)
 Lahko preživita s sredstvi, ker imata skupen proračun (D60)
 Vir dohodka: dodatek za nego in pomoč in nadomestilo od mddsz (E48)
 Veliko stvari pridelajo doma, ni potrebno kupiti (E50)
 V primeru nakupa hrane in plačevanja lastnega stanovanja je premalo sredstev za preživetje (E51)

Stanovanje

Skupno življenje z družno (A71, B62, E52)
 Živi v hiši (A72, B63, D65, E53)
 Svoja soba (A73, B64, D66, E54)
 Možnost obiskov (A74, D67, E55)
 Možnost obiskov, vendar poredko, ker so večinoma družinski obiski (B65)
 Živi sama (C74)
 Najemno stanovanje v mestu (C75)
 Svojo stanovanje, zasebnost (C76)
 Možnost obiskov, ampak se raje druži zunaj (C77)
 Živi skupaj z mamó (D64)

Varnost

Občutek varnosti v domačem okolju (A75, B66, C78, D68, E56)
 Ni konfliktov z okolico (A77, B67, C79, E57)
 Nevoščljivost v družbi, kar lahko pripelje do konfliktov (D70)

Socialne posledice povezane s starostjo

Ni sprememb (A78, B68, C80, D72, E58)
 Enakost pravic (A79, B69, C81, E59)
 Ima manj pravic (D73)

OCENA ZDRAVJA

Zdravstveno stanje

Brez večjih problemov, je zdrava (A80, B70)
 Bolezen anafilaksija (B28)
 Alergije na hrano (B71)
 Psihične težave, občasna agresivnost (C82)
 Intelektualna oviranost (C83)
 Bolečine v kolenu (D46)
 Je pretežno zdrav (D77)
 Bolečine v prsih (D78)
 Pojav različnih flekov na koži (D79)
 Zmeraj problemi z zdravjem (D80)
 Je zdrav (E60)
 Nima nobenih bolečin (E61)

Skrb za zdravje

Brez posebnih skrbi za zdravje (A81)
 Gibanje (A82, B74, C86, D85, E63)
 Redno jemanje antidepresivov (A83)

Kontrolni obiski pri psihiatru, zdravniku in zobozdravniku (A85)
Dietna prehrana (B72, D84)
Jemanje zdravil ob alergijskih reakcijah (B73)
Živeti umirjeno življenje, z čim manj stresa (C13)
Obvezno zajtrkovanje (C84)
Ni pozorna pri prehrani (C87)
Redno jemanje psihiatričnih zdravil (C88)
Terapije (C90)
Obiski zdravnikov, zdravljenje v bolnišnici (D81)
Fizioterapije (D82)
Redno obvezno cepljenje (D83)
Ne jemlje nobenih zdravil (D86, E64)
Težave z zdravjem obvladujejo sproti, redni pregledi pri zdravnikih (D87)
Kuhanje domače hrane (E62)
Ob boleznih obišče zdravnika (E65)

Zdravstveno zavarovanje

Doplačilo za ortopedske vložke (A86)
Ni dodatnih doplačil za zdravstvene storitve (B61, C91, D88, E66)
Plačljive terapije s konji (C92)
Doplačilo za nova očala (E67)

OCENA TVEGANJ

Sprejemanje odločitev

Sprejemanje odločitev je odvisno od situacije (A91)
Možnost lastnega odločanja (A92, B81, C98)
Odločitve nad katerimi ima skrbništvo sprejema teta (A93)
Skupno sprejemanje odločitev (B82, C97, E72)
Soglasno sprejemanje odločitev (D94)
Skupni pogovori (D95)

Vrste tveganj

Za prihodnost ni bojazni (A95, B83, C102, D97, E73)
V prihodnosti se lahko veliko spremeni (A96)
Ne smeš imeti bojazni, moraš razmišljati optimistično (B84)
Možnost pojava nasilnega, agresivnega vedenja (C103)
Negotovost v zvezi s prihodnostjo (C104)
Negotovost o sredstvih v prihodnosti (D63)
Problem staranja oseb z IO (D109)
Odprto vprašanje bivanja, potrebujejo oskrbo, vendar ne dosegajo starostne meje za dom (D110)

OCENA SLUŽB

Vrste služb

Razen Sožitja drugih služb na območju Ljutomera ni (A97, B85, E74)
V domačem kraju ni veliko možnosti za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z IO (B86)
Vdc (B87, D104)
Center za socialno delo (C22)
Društvo Sožitje (C105, D99)
Mladinski center (C106)
Ribiško društvo (D105)
Organizirana bivalna enota (E82)

Zadovoljstvo s službami

Dober osebni zdravnik (A87, D89)
Ne pogrešajo pomoči na zdravstvenem področju (A90, B80, E71)
Dobre izkušnje s Sožitjem (A98, E75)
Ne pogrešajo dodatnih možnosti po storitvah (A99)
Prijaznost zaposlenih na csd (A101, C109, D108, E79)

Ni potrebe po dodatni oskrbi (B27)
 Zadovoljstvo z delom csd-ja (B89)
 Ni potrebe po dodatnih storitvah csd (B91)
 Dobra psihiatrinja (C93)
 Dobra osebna zdravnica in tudi drugi zdravniki (C94)
 Dostopnost do storitev v skupnosti (C107)
 Ne pogreša drugih storitev ali organizacij v okolici (D100)
 Zadovoljni z delom društva Sožitje (D120)
 Društvo Sožitje omogoča različna koristna predavanja, jih seznanja z vsemi dogodki (D121)
 Prijazen in dostopen osebni zdravnik (E68)
 Odzivnost csd-ja, aktivna vključenost (E81)
 Slabe izkušnje s csd-jem v preteklosti (A102)
 Ni organiziranih dejavnosti v skupnosti (B23)
 Občutek, da vse storitve sčasoma potrebno plačati, tudi prostovoljstvo (B94)
 Občutek nemoči tete kot osebne asistentke zaradi skrbništva centra (C114)
 Ni posebej prilagojenih služb za zadovoljevanje vsakdanjih potreb oseb z IO (D106, E77)

POTREBE

Potrebe po službah

Potreba po osebni asistenci (A103, B98, C110)
 Potreba po organiziranju prostovoljstva (A105, B92)
 Potreba nekoga, ki skrbi za osebo z IO (A107, B95, C113, D112, E84)
 Pomanjkanje storitev v skupnosti (B21, E76)
 Potreba po organiziranju delavnic (B22)
 Potreba po bivalnih enotah (B97)
 Potreba po delu (C111)
 Potreba po posebnih/dodatnih domovih za ljudi z IO (D111, E83)
 Ni urejenega javnega prevoza, z njim ne potuje (E29)
 Potreba po skupnostnih stanovanjih z občasno oskrbo (E85)
 Potreba organiziranju druženja (E87)

Angažiranost za spremembe

Ni ideje o večji angažiranosti pomoči v skupnosti (A106)
 Večja angažiranost občine za izboljšanje položaja in življenja oseb z IO v skupnosti (B93, C112, D113, E86)
 Občinsko organiziranje dogodkov (C24)
 Spremembe na državni ravni, sprejetje zakonov (D114)

Potrebe skrbnikov zase

Pogreša čas za sebe (A109, B99)
 Pomoč s strani kolegov (A110)
 Potreba svojcev po umiku, lastnem miru (C116)
 Potreba po pogovoru na centru, jo razbremeniti (C117)
 Svojci nimajo ideje, kaj bi potrebovali kot skrbniki zase (D115)
 Svojci zaenkrat ne potrebujejo nič zase (D116, E88)

Predstava prihodnosti

Skrb tudi v prihodnosti znotraj družine (A111, E90)
 Zamenjane vloge skrbi v prihodnosti (A112, D117)
 Prihodnost odvisna od zdravstvenega stanja (B100)
 Ne razmišlja o prihodnosti (C118, E89)
 Brat ima vlogo oskrbnika v prihodnosti (D31)
 Razmišljanje o sredstvih za preživetje (D61)

Potrebe po informacijah

Zaenkrat ima dovolj informacij (A113, B101, C119, D118, E80)
 Potreba po informacijah iz centra (C115)
 Pomembnost pridobivanja informacij (E91)
 Več informacij v zvezi s skrbjo oseb z IO (E92)
 Več informacij v zvezi z možnostmi življenja v skupnosti (E93)

9. 4. 2 Osebe z intelektualno oviro

OCENA ŽIVLJENJA

Običajen dan

Vključenost v vdc (AA1, BB2, DD3, FF3)
Jutranje vstajanje (AA2, BB1)
Prehranjevanje (AA3)
Pospravljanje posode (AA4)
Preživljanje časa zunaj v naravi (AA5)
Pomaga pri domačih opravilih (AA6)
Gledanje televizije (AA7)
Sprehodi (BB3, CC4)
Druženje z nečaki (BB4)
Poslušanje glasbe (CC1)
Ukvarjanje s skobčevko (CC2)
Druženje z botro (CC3)
Delo v tkalski delavnici na statvah (DD1)
Delo v vinogradu (DD4)
Zunanja dela (DD5)
Različna dela doma (FF1)
Sprehodi s psom (FF2)

Vrednote

Pomembnost družine (AA8, BB5, FF5)
Prijeteljstvo (AA9)
Imeti dobre odnose z ljudmi (AA10, BB8, FF6)
Medsebojno spoštovanje (AA11, BB7)
Odnos na delovnem mestu (AA12)
Zdravje (AA13)
Medsebojno zaupanje (BB6)
Prijeteljstvo in družba (CC5)
Odločnost, zoperstaviti se za druge (CC6)
Ceni, da ima svojo stanovanje in mir (CC90)
Spoštovanje do staršev (DD7)

Organizacija dejavnosti

Samostojno jutranje vstajanje (AA85, BB72, CC67, DD76, FF71)
Samostojen odhod k nočnemu počitku (AA86, BB73, CC68, DD77, FF72)
Obisk prireditev s svojci (AA87, BB74)
Samostojen obisk prireditev (CC69, DD78, FF73)
Pomoč svojcev pri pripravi obrokov (AA88, BB75)
Samostojna priprava zajtrka, malice, večerje (CC70)
Pomoč svojcev pri kuhanju, pripravi kosila (CC71)
Samostojna priprava obrokov (DD79, FF74)
Obisk frizerja s svojci (AA89, CC72)
Samostojen obisk frizerja (BB76, DD80, FF75)
Pomoč svojcev pri obisku zdravnika (AA90, BB77, CC73)
Samostojen obisk zdravnika (DD81, FF76)
Skupni obiski prijateljev (AA91)
Samostojen obisk prijateljev (BB78, CC74, DD82, FF77)
Skupni obiski sorodnikov (AA92, BB79)
Samostojen obisk sorodnikov (CC75, DD83, FF78)
Skupno praznovanje rojstnega dneva (AA93, BB80, CC76, DD84)
Samostojno praznovanje rojstnega dneva (FF79)
Samostojna izbira oblačil in obutve (AA94, BB81, CC77, DD85, FF80)
Samostojno in skupno preživljanje počitnic (AA95, BB82, CC78, DD86, FF81)
Pomoč svojcev pri nakupovanju (AA96, BB83)
Samostojno in skupno nakupovanje (CC79, DD87, FF82)

Samostojno čiščenje (AA97, BB84, CC80, DD88, FF83)
Samostojni sprehodi (AA98, CC81, DD89, FF84)
Skupni sprehodi s svojci (BB85)
Pomoč svojcev pri pranju perila (AA99, BB86, CC82, DD90, FF85)
Pomoč svojcev pri izbiri dni za koriščenje dopusta (AA100, BB87, CC83, DD91, FF86)
Samostojna uporaba računalnika (AA101, BB88, CC84, DD92, FF87)
Samostojna uporaba telefona (AA102, CC85, DD93, FF88)

OCENA SOCIALNEGA KONTEKSTA

Stiki

Druženje s sosedi (AA15, CC15, DD9, FF8)
Druženje s sorodniki (AA16, BB12)
Nima stikov z ljudmi v svoji okolici (BB10)
Prijatelji v vdc-ju (BB11, DD11)
Nima veliko stikov z drugimi ljudmi (BB20)
Druženje s prijatelji, prijateljicami (CC8, FF9)

Značilnosti stikov

Druženja ob priložnostih (AA17, BB13, DD12, FF11)
Druženja enkrat na mesec (AA18)
Mimoidoča srečanja (AA19, DD10)
Obiski na domu (AA20, BB16, DD13, FF12)
Srečanja v domačem okolju (AA21)
Vsakodnevni stiki s prijatelji v vdc (BB14)
Nima posebnih mest za srečevanje z ljudmi (BB15)
Druženje ob pijači (CC9)
Druženja enkrat ali dvakrat na teden (CC10)
Stiki s sorodniki ob vikendih (DD23)
Večkratni stiki s sosedi (FF10)

Vzdrževanje stikov

Vzdrževanje stikov z obiski (AA27, BB21, DD21)
Vzdrževanje stikov v živo (AA28, DD20, FF20)
Vsakodnevni stiki s sorodniki (AA30)
Telefona ne uporablja ali ga uporablja zelo malo (AA29)
Vzdrževanje stikov prek telefona (AA31, CC16, DD21, FF19)
Ne uporablja telefona (BB22)
Vzdrževanje stikov prek socialnih omrežij (CC17)
Uporablja svoj telefon (FF21)

Neformalna pomoč

Zaupanje bližnjim in zaposlenim v vdc (AA22)
Svojci pomagajo pri vsakdanjih opravilih (AA23, CC13)
Svojci skrbijo za denar (AA24)
Prevoz s svojci po opravkih (AA25, BB23, DD17, FF16)
Po pomoč se lahko obrne na svojce in zaposlene v vdc (AA26, DD102)
Večinoma nikam ne gre sama (AA52)
Prevoz in spremljanje svojcev k zdravniku (AA80)
Zaupanje mami (BB17)
Mama pomaga pri vsakdanjih opravilih (BB18)
V stiski se obrne na mamo (BB19)
Mama jo spremlja v službo (BB31)
Pomoč mame pri jemanju zdravil (BB58)
Skrb mame ob bolezni (BB62, DD69)
Mama jo spremlja in pelje k zdravniku (BB65)
Pomoč samo znotraj družine, druge pomoči ni (BB98)
Zaupanje širši družini, predvsem teti (CC11)
V stiski se obrne na teto in ostale v družini (CC14)
Pomoč svojcev pri nakupovanju (CC19, DD24)

Skrb svojcev ob bolezni (AA77, CC57, FF61)
Teta jo spremlja in pelje k zdravniku (CC59)
Po pomoč se lahko obrne na prijatelje ali družino (CC98)
Zaupanje zaposlenim v vdc-ju (DD14)
Zaupanje družini, predvsem mami in bratu (DD15)
V stiski se obrne na zaposlene v vdc-ju (DD18)
V stiski se obrne na družino (DD19, FF17)
Prevoz s svojci na terapije (DD70)
Zaupanje sosedom (FF13)
Zaupanje sorodnikom (FF14)
Prevoz s svojci v trgovino za večje nakupe (FF16)
V stiski se obrne na prijatelje v vdc-ju (FF18)
Po pomoč se lahko obrne na družino (FF99)

Formalna pomoč

V domačem kraju ni urejen javni prevoz (AA32, BB24, CC20, FF22)
Ne uporablja javnih prevozov (AA33, BB26, CC21, DD26, FF23)
Vključenost v društvo Sožitje (AA38, BB28, CC23, DD29, FF27)
Samostojen organiziran prevoz v vdc (AA41, FF4)
Vključenost v Rdeči križ (AA103)
Obisk organizacij enkrat na leto, odvisno od povabil (AA104)
Obisk csd-ja (AA105, CC88, FF90)
Ni še obiskal/a csd-ja (BB90, DD96)
Pozna delo varuha človekovih pravic (AA14, CC97, FF98)
Ne pozna delo varuha človekovih pravic (BB97, DD101)
Obisk večgeneracijskega centra (CC86)
Obisk organizacij odvisen od aktivnosti (CC87, DD95)
Vključenost v ribiško društvo (DD6)
V domačem kraju je urejen javni prevoz (DD25)
Sodelovanje v upravnem odboru (DD31)
Vključenost v gasilsko društvo (FF26)

Samopomoč

Samostojna uporaba javnega prevoza (AA34)
Nepoznani kraji ne predstavljajo ovire za samostojen obisk (AA37, BB27, CC22, DD28, FF25)
Samostojno jemanje zdravil (AA70, CC54, FF58)
Razumevanje navodil lekarnarjev (AA81, BB66, CC60, DD71, FF65)
Občasni samostojni obiski k frizerju (BB42)
Delno sama poskrbi za vsakdanja opravila (CC12)
V vdc hodi sam/a (CC26, DD2)
Sama gre v trgovine (CC40, FF15)
Samostojno oblačenje (DD16)
Samostojen obisk zdravnika (DD68, FF64)

Prosti čas

Dejavnosti v okviru društva: srečanja ob praznikih, tabori (AA39)
Risanje, barvanje (AA43)
Gledanje televizije (AA44, BB33, CC31, DD39, FF35)
Sprehodi (AA45, BB34, CC28, DD41)
Druženje s prijatelji (AA46, BB35, CC30, DD38, FF34)
Poslušanje glasbe (AA47, BB36, CC29, DD40, FF36)
Pomoč doma (AA48, BB39, CC34, DD42, FF40)
Nakupovanje (AA49, FF42)
Pomoč sosedom (AA50, DD45, FF43)
Igranje družabnih iger (AA51)
Tabori v okviru Sožitja (AA58, BB29, CC24, DD32, FF29)
Dopust pri sorodnikih v Ljubljani (AA59)
Kolesarjenje (BB37, FF38)
Uporaba računalnika (BB38, CC33, DD42, FF39)
Branje (BB40, CC35, DD44, FF41)

Ples (BB41)
Hodi na počitnice (BB48, CC45)
Igranje igrice in dopisovanje (CC18)
Obisk kina gledališča ali koncertov (CC32, FF37)
Obisk kasaških dirk (CC36)
Kvačkanje (CC37)
Ukvarjanje z živalmi (CC38, FF92)
Delo v pisarni, zlaganje papirjev (CC39)
Ribiške akcije (izlov rib) v okviru ribiškega društva (DD30)
Delo v vinogradu (DD35)
Spremljanje novic (DD36)
Spremljanje športa (DD37)
Igranje namiznega tenisa (DD46)
Enodnevni izleti ali daljše počitnice (DD52)
Skupne počitnice z mamo (DD53)
Ni aktiven član društva, po potrebi pomaga (FF28)
Sprehodi s psom (FF32)
Dela zunaj okrog hiše (FF33)
Večdnevni izleti (FF48)
Petje v pevskem zboru (FF93)

Zaposlitev

Delo v vdc (AA40, BB30, CC25, DD33, FF30)
Rada hodi v službo, ima delo in družbo (AA42, DD34)
Rada hodi v službo, ima prijatelje (BB32)
Rada hodi v službo, rada dela (CC27)
Rad hodi v službo, izdeluje stvari iz lesa (FF31)

Materialni položaj

Nagrada za delo v vdc-ju (AA53, BB43, CC41, DD47, FF44)
Vir dohodka: denarna pomoč (A54, BB44, FF45)
Dovolj denarja za osnovne potrebščine (AA55, BB45, CC43, DD49, FF46)
Finančna pomoč družine (AA56, BB46, DD50)
Dovolj denarja za prostčasne aktivnosti (AA57, BB47, DD51, FF47)
Denar porablja sproti (AA60)
Ne potrebuje več denarja za dostojno življenje (AA61, BB49, CC46, DD55, FF50)
Denar lahko prihrani (BB48, CC45, DD54, FF49)
Vir dohodka: denarna pomoč in varstveni dodatek (CC42)
Vir dohodka: pokojnina po očetu (DD48)

Stanovanje

Skupno življenje s skrbniki (AA14)
Živi v hiši (AA62, BB50, DD56, FF51)
Prilagojeno, dostopno stanovanje (AA63, BB51, CC48, DD57, FF52)
Ima svojo sobo (AA64, BB52, DD58, FF53)
Skupno življenje s starši (BB9, DD8, FF7)
Živi sama (CC7)
Živi v stanovanju v mestu (CC47)
Svoje stanovanje (CC49)

Varnost

Občutek varnosti v domačem okolju (AA65, BB53, CC50, DD59, FF54)
Ne doživetje nasilja (AA66, BB54, CC51, DD60, FF55)
Umik ob občutku ogroženosti, strahu (AA67)
Pogovor s svojci ali zaposlenimi ob občutku ogroženosti, strahu ljudi ali okolja (AA68)
Ni imela izkušnje z občutkom ogroženosti, strahu ljudi ali okolja (BB55)
Nima strahu pred ljudmi ali okoljem (CC52, DD61, FF56)

OCENA ZDRAVJA

Zdravstveno stanje

Počuti se zdravo (AA69, BB56, CC53, DD62, FF57)
Težave s koleno (DD65)

Skrb za zdravje

Gibanje (AA71, BB58, CC55, DD64, FF60)
Zdrava prehrana (AA72)
Reden spanec (AA73)
Ob bolezni ostane doma (AA74, BB60, CC56, FF62)
Pitje čaja (AA75)
Jemanje zdravil ob bolezni (AA76)
Dietna prehrana (BB59)
Ob bolezni počiva (BB62)
Ne jemlje redno zdravil (BB67, DD63, FF66)
Redno jemanje zdravil (CC61, FF59)
Ob bolezni gre na fizioterapije (DD66)

OCENA SLUŽB

Vrste služb

Drugih organizacij kot je Sožitje ni (BB89)
Druženje v okviru ribiškega društva (DD94)
V okolici ni nekih društev (FF89)

Zadovoljstvo s službami

Prijazen osebni zdravnik (AA78, BB63, CC58, DD67, FF63)
Prijaznost, dostopnost zaposlenih na csd (AA106)
Zadovoljstvo z dosegljivostjo in možnostjo prevozov (AA111, BB94, CC94, DD98, FF95)
Ne pogoša pomoči pri gospodinjskih opravilih (AA112, BB95, CC95, DD99, FF96)
Ne pogoša pomoči pri obisku zdravnika (BB65)
Na voljo dovolj vsega (BB91)
Prijaznost zaposlenih na csd (CC89, FF91)
Pri uporabi javnega prevoza ne pogoša pomoči (DD27, FF24)
Pri uporabi javnega prevoza pogoša več obvestil o odhodih in prihodih vlaka (AA35)
Pri uporabi javnega prevoza pogoša možnost nakupa vozovnic na postaji (AA36)
Težko dobiti prostega zdravnika (AA79)
Večja vključenost csd-ja (AA115)
Pogoša več pogovorov na centru (AA107)

POTREBE

Potrebe po službah

Pogoša več petja, možnost pevskih zborov (AA108)
Želi si družbe in pogovorov s prostovoljci (AA113, BB96, CC96, DD100, FF98)
Ne pogoša družbe (AA110, BB93, CC93, DD97, FF94)
Pogoša več delavnic za ustvarjanje, druženje (AA116)
Potreba po različnih možnostih dela, zaposlitve (AA118)
Želja po ureditvi javnih prevozov (BB26)
Premalo možnosti za delo (CC66)
Želja po več koncertih, druženjih (CC99)
Želja po več delavnicah (CC100)
Želja po več društvih (DD103, FF100)
Želja po razstavah (FF101)

Predstava prihodnosti

Življenje s svojci (AA83)
Delo v vdc-ju (AA84, BB71)
Ni razmišljal/a o prihodnosti (BB69, DD73)
Želja, da ostane enako kot je sedaj (BB70, DD74, FF68)

Želje za prihodnost

Učenje novih tehnik risanja (AA109)

Želja po večji samostojnosti (AA117, FF69)

Nima želje po pridobitvi novih znanj ali veščin (BB92)

V prihodnosti bi rada šla v tujino, se tja odselila (CC63)

Želja po potovanju (CC64)

Delo z živalmi (CC65)

Želja po učenju klavirja (CC91)

Želja po spoznanju vzornika (CC92)

Želja po učenju igranja instrumenta (DD75)

Želja da lahko živiš doma (FF70)